

IV. Det humanistiske Fakultet

Den voksende forståelse i samfundet for forskningens nødvendighed og for betydningen af at udbygge også den humanistiske forskning er i årets løb kommet til udtryk i mange artikler i dagspressen. I december har en forskningspolitisk debat i folketinget sat fokus på dansk videnskab i offentlighedens øjne, og der blev herunder lagt vægt på, at ikke kun den direkte målrettede detailudforskning af tidsbegrænset værdi, men også grundforskningen – herunder den humanistiske – måtte ikke blot bevares, men også udbygges.

Trods den stramme økonomi og fortsat store problemer går Det humanistiske Fakultet dog ind i det nye år med en forsigtig optimisme.

I de første måneder af det forløbne år har arbejdet især været præget af, at der efter ønske fra undervisningsministeriet hastigt skulle udarbejdes en syvårsplan for fakultetet, herunder ikke især mindst for dets forskning. I denne redegørelse er der især lagt vægt på fastholdelse af de for kort tid siden udarbejdede planer og projekter, med andre ord på omstilling i overensstemmelse med tidens krav og på bevarelse af kontinuiteten og af fakultetets bredde. Det er tillige understreget, at forskningens frihed er en nødvendighed, og at planlægningen ikke må blive stram, for ikke at lægge sig hindrende i vejen for nye opgaver og initiativer, som måtte opstå i den internationale og i den hjemlige videnskabelige udvikling.

Blandt de emner, som især har interesseret fakulte-

tet, bl.a. i fortsættelse af arbejdet med planredegørelsen, er uddannelsen af unge forskere. Samarbejdet med det kommende forskerakademi, arbejdet i de enkelte faglige miljøer samt mulighederne for at udbygge og systematisere forskeruddannelsen, er af største betydning for fakultetets forskning og dens fremtid. Men også problemerne omkring udarbejdelse af metoder til evaluering af den humanistiske forskning trænger sig på. På begge disse områder er der taget en række initiativer i det forløbne år som en begyndelse på arbejdet i den kommende tid.

Der er også i 1986 ansat en del yngre forskere under forskerrekruiteringsplanen, foreløbig er der ansat 7 lektorer og 24 adjunkter i henhold til denne plan.

Der har været en del arbejde forbundet med de i konsekvens af den nye humanistbekendtgørelse udarbejdede studieordninger og de deraf følgende forpligtelser for forskningen, samt som følge af omstillingen i overensstemmelse med tidligere truffne beslutninger om fremme af bestemte vækstområder inden for forskningen.

Et vigtigt område, biblioteksområdet, er under omstrukturering, også for institutbibliotekernes vedkommende, således at det bedre kan svare til tidens krav gennem indføring i EDB, i samarbejde med Det kongelige Bibliotek og i overensstemmelse med dettes moderniseringsprogram.

Jørgen Skafte Jensen

Historie

1. Historisk Institut

Historie:

Historisk Instituts historie kan med rimelighed føres tilbage til 1895, hvor professor Kristian Erslev blev forstander for det nyetablerede filologisk-historiske laboratorium. Faget Historie havde i disse år til huse i kommuniteftsbygningen ud mod Nørregade og betjentes her sammen med andre fag som nordisk latin, græsk, romansk og tysk og engelsk filologi. I 1938 udskilles Historisk laboratorium herfra som selvstændigt område for sidst i 1950'erne og først i 1960'erne at blive opdelt i 3 institutter: Institut for økonomisk historie, Institut for samtidshistorie og endelig Historisk institut. Efter i en periode at have rådighed over lokaler i Studiegården (fra 1916) flyttede instituttet i 1963 over i Bispetorvsbygningen for sluttelig i 1979 at blive placeret i det nye universitetskompleks på Amager. De tre nævnte historiske institutter blev umiddelbart derefter – i 1982 – samlet i et Centralinstitut for Historie.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 20.

Professorer: Svend Ellehøj, Jens Erik Skydsgaard, Niels Steensgaard.

Lektorer: Esben Albrechtsen, Claus Bjørn, Axel Bolvig, Arne Søby Christensen, Niels Finn Christiansen, Karl-Erik Frandsen, Kai Hørby, Johny Leisner, Niels Lund, Bengt Malcus, Knud Prange (Lokalhistorisk afd., se denne), Niels M. Saxtorph, Benito Scocozza, Inge Skovgaard-Petersen, Hans Vammen, Alex Wittendorff, Peter Ørsted.

Adjunkt: Nanna Damsholt (ligel. tilknyttet Center for kvindeforskning, se dette).

Ekstern lektor: Thorkild Kjærgaard.

Seniorstipendiater: Peter Christensen, Mogens Rüdiger Hansen, Gunnar Engberg Lind.

Kandidatstipendiater: Gurli Jacobsen, Merete Harding, Grethe Jensen.

Forskningsstipendiat: Niels Clemmensen.

TAP: Antal årsværk: 4,65.

Assisterter: Bodil Ring Brodersen, Tove Nielsen, Jytte Skytte.

Overassistenter: Grethe Christensen, Birgit Sampson.
Kontorelever: Ken Samuelsen, Hanne Rasmussen.

Forskningsvirksomhed:

Historisk Institut er ikke en isoleret enhed. Det er en del af et fakultet, som igen er en del af et *universitas*, et universitet i ordets egentlige betydning, d.v.s. en helhed omfattende alle fag og videnskaber. I dette univer-

sitet, som er vokset frem gennem et halvt årtusinde, har faget historie tidligt indtaget sin plads som et af de store humanistiske fag med berøringsflader og tilknytningspunkter til mange andre fag, emnemæssigt eller metodisk. Denne sammenhæng med et bredt forskningsmiljø, dette tilhørsforhold til en videnskabernes familie med gensidig inspiration er en af forudsætningerne for den betydelige spændvidde såvel i tidsmæssig og geografisk som i emnemæssig og metodisk henseende, som kendetegner den forskning, der omtales på de følgende sider.

I internationale fagkredse foregår der en livlig diskussion om det, man kunne kalde den faglige selvforståelse – forestillingerne om hvad historie og historieforskning er og fagets forhold til det enkelte individ og til samfundet. Denne debat foregår også hos os, og man vil i den beskrevne forskning finde flere tendenser repræsenteret. En går, i forlængelse af fagets videnskabelige tradition, i retning af kronologisk og emnemæssigt begrænsede empiriske undersøgelser, hvor hovedvægten lægges på erkendelsens sikkerhed.

Heroverfor kan peges på forskning, hvor de konkrete, empiriske undersøgelser i højere grad er styret af en samfundshistorisk eller universalhistorisk problematik, der spænder over længere, eventuelt meget lange, tidsrum. En tredje tendens orienterer sig imod en mere omfattende historieteori og søger i højere grad at overskride den klassiske kildekritiks opfattelse af kildernes natur og forskerens stilling til dem, og tillige at genoplive den historiefilosofiske debat om historiens drivkræfter. Det skal dog understreges, at der mellem disse tendenser ofte er tale om frugtbare blandformer og gensidig inspiration, der som forudsætning har instituttets kronologiske og emnemæssige spændvidde. De interne diskussioner om faget har i øvrigt i de senere år i høj grad været præget af den internationale debat om nye metodisk-teoretiske tilgangsvinkler til skabelse af historisk viden, til dels udviklet ved nedbrydning af traditionelle faggrænser og sammenlignende studier af forskellige samfund. Det er baggrunden for, at man på de følgende sider vil finde forskning, der har karakter af mentalitetshistorie, kvindehistorie og økologihistorie.

En meget betydelig del af forskningen ved instituttet er grundforskning inden for Danmarks historie, til hvilket der påhviler os en særlig forpligtelse, fordi andre landes historikere så godt som ikke beskæftiger sig med Danmark. Det er en af vores væsentligste opgaver at videreudvikle og forny den solide tradition for studiet af landets historie, bl.a. ved at anvende de nævnte nye tilgangsvinkler her. Vi anser det for betydningsfuldt, at den nationale selvforståelse ikke forringes i en tid, da det synes vigtigere end nogensinde, at Danmark kan hævde sig i kraft af sit særpræg og sine traditioner.

Nedenfor er en mere detaljeret oversigt over den i-gangværende forskning ved Historisk Institut forsøgt.

Den tematisering, som findes der, må nødvendigvis være meget bred og har primært til formål at lede læseren frem til de emner, som måtte have særskilt interesse. I praksis vil yderligere oplysninger om det enkelte forskningsprojekt afsløre, at den givne problemstilling, emne og kildemateriale ikke kan omfattes af et enkelt tema alene. Der eksisterer således et dilemma mellem et ønske om en mere dybtgående beskrivelse og de relativt snævre rammer, som denne årbog må have. I et forsøg på at løse dette dilemma har Historisk Institut udarbejdet en bred og udadventt oversigt over den forskning, som er omtalt nedenfor. Oversigten »Forskning ved Historisk Institut« Københavns Universitet 1982 (75 s.) kan rekvireres ved henvendelse til Historisk Institut.

1. Samlede fremstillinger af større tidsafsnits historie

1.1 Danmarks historie 1500-1600 (Alex Wittendorff)

1.2 Danmarks historie 1600-1700 (Benito Scocozza)

1.3 Danmarks historie 1648-1730 (Svend Ellehøj)

1.4 Europas historie 1835-54 (Johny Leisner)

1.5 Danmarks historie 1900-1925 (Niels Finn Christensen).

2. Historieteori, historisk metode, historiografi m.m.

2.1 Historie forskningen i middelalderen i 1900-tallet (Kai Hørby).

2.2 Saxos historiesyn (Inge Skovgaard-Petersen).

3. Massekommunikationens historie, audiovisuelle emner

3.1 Pressefotografiet i Danmark (Axel Bolvig).

3.2 Det kultiverede landskab. Den motivmæssige behandling af det dyrkede land gennem 200 år (Axel Bolvig).

3.3 Feudal billedproduktion (Axel Bolvig).

3.4 Studier i danske kalkmalerier (Niels M. Saxtorph).

4. Antikkens historie

4.1 Landbruget i det arkaiske og klassiske Grækenland (Jens Erik Skydsgaard).

4.2 Den romerske befalingsmandskarriere som social mobilitetsfaktor i tidlig kejsertid (Niels M. Saxtorph).

4.3 Forberedelse af publicering af udgravninger fra San Givonvale, Italien (Bengt Malcus).

4.4 Det romerske imperium med særlig henblik på ro-

maniseringsprocessen i Rhin- og Alpeområdet 0-300 (Peter Ørsted).

4.5 By og land i det romerske Africa proconsularis (Tunesien) (Peter Ørsted).

4.6 Handelens organisering og dens betydning for byudviklingen i Rhinområdet i tidlig kejsertid (Gurli Jacobsen).

4.7 Donatismens sociale og økonomiske forudsætninger (Merete Harding).

4.8 Overgangen fra det romerske samfund til det tidlige middelaldersamfund i Vesteuropa (Arne Søby Christensen).

5. Middelalderen

5.1 Militær organisation i Danmark i vikingetid og ældre middelalder (Niels Lund).

5.2 Mellemitaliensk byhistorie i 1300-tallet (Kai Hørby).

5.3 Forholdet mellem hertugdømmet Sønderjylland og kongeriget Danmark (Esben Albrechtsen).

6. Nyere tid

6.1 Det danske landbrugs historie 1536-1720 (Karl-Erik Frandsen).

6.2 De vesteuropæiske agrar-encyklopædier 1550-1750 (Thorkild Kjærgaard).

6.3 Ændringer i verdenshandelsomfang og sammensætning 15.-18. århundrede (Niels Steensgaard).

6.4 Den almene forestillingsverden fra reformations-tiden til nutiden (Alex Wittendorff).

6.5 En biografi af Chr. IV (Benito Scocozza).

6.6 Tilblivelsen af den ældre enevældes militær-system (Gunner Lind).

6.7 Københavns Universitets almindelige historie (Svend Ellehøj).

7. Nyeste tid fra ca. 1750

7.1 Biografi af C. D. R. og J. L. Reventlow (Claus Bjørn).

7.2 Dansk landbrugs historie 1810-1860 (Claus Bjørn).

7.3 Studier i dansk guldalders mentalitetshistorie (Hans Vammen).

7.4 Foreningsdannelsen i Danmark og Norden i 1800-tallet (Niels Clemmensen).

7.5 Studier i Orla Lehmanns politisk-organisatoriske rolle 1830-50 (Grethe Jensen).

7.6 Mellemøsten 1880-1948 med særlig henblik på samspillet mellem den indre arabiske udvikling og de europæiske magters politik (Johny Leisner).

7.7 En biografi af M. P. Blem (Claus Bjørn).

7.8 Democrazia cristiana og økonomisk planlægning i Italien 1945-70 (Mogens Rüdiger Hansen).

7.9 Socialdemokrati og velfærdsstat fra 1950'erne (Mogens Rüdiger Hansen).

Redaktionshverv m.m.:

Esben Albrechtsen er medredaktør af Historisk Tidsskrift, Claus Bjørn redigerer Det danske landbrugs historie 1-4, er formand for Landbohøjskole selskab og redaktør af dettes skriftserie, han er medlem af redaktionen af Fortid og Nutid, Niels Finn Christiansen er medredaktør af Årbog for arbejderbevægelsens historie, Svend Ellehøj er redaktør af Københavns Universitet 1479-1979 og jubilæumsbogen Christian IV's verden, Karl-Erik Frandsen er medlem af organisationskomiteen for nordiske universitetskurser, Gunner Lind er bibliografisk redaktør på Scandinavian Journal of History, Jens Erik Skydsgaard er redaktør af Classica et Mediaevalia, Niels Steensgaard er formand for Statens humanistiske Forskningsråd, Styret for det humanistiske forskningscenter samt for Det nordiske samarbejdsnævn for de humanistiske videnskaber, er medlem af Planlægningsrådet for forskningen og The standing committee for the humanities under European Science Foundation.

Gæsteforelæsninger:

Thorkild Kjærgaard har gæsteforelæst i Edinburgh, Jens Erik Skydsgaard i Lund og Det danske akademi i Rom samt i Videnskabernes selskab, Alex Wittendorff på AUC. Institutets medarbejdere har desuden afholdt ca. 70 arrangementer i form af folkeuniversitetskurser m.v., foredrag i historiske og lokalhistoriske foreninger o.lign.

Forskningsrejser:

Arne Søby Christensen har været i England, Merete Harding i Heidelberg, Gurli Jacobsen i Heidelberg, Spanien, Holland, Belgien og Luxemborg, Gunner Lind i Vesttyskland, Bengt Malcus i Rom (2 gange), Mogens Rüdiger Hansen i Rom, Jens Erik Skydsgaard i Grækenland, Peter Ørsted i Frankrig, Schweiz og Vesttyskland i tilslutning til ovennævnte forskningsprojekter.

Publikationer:

Albrechtsen, E.F.: Anmeldelse (oppositionsindlæg) af Nanna Damsholt: Kvindebilledet i dansk Højmiddelalder. Historisk Tidsskrift Bd. 86, Hft. 1, s. 9, København 1986.

Christiansen, N.F.: Arbejderbevægelsens forhistorie. Træk af den tidlige danske arbejderbevægelses politiske og sociale udvikling 1848-1880. København 1986, 188 s.

—: Hvordan skriver vi god historie? På vej mod en ny samfundshistorie. Den jyske Historiker Særnummer, s. 10, Århus 1986.

—: Anmeldelse af Niels Ole Finnemann: I broderskabets aand. Den socialdemokratiske arbejderbevægelses idehistorie 1871-1977. København 1985. Historisk Tidsskrift Bd. 86, hft. 2, s. 4, København 1986.

Lammers, K.C., Christiansen, N.F.: Historievidenskaben og arbejderkulturen. Unifol. Årsberetning 1985, s. 15-21, København 1986.

Lind, G.: Den dansk-norske hær i det 18. århundrede. Optimering modernisering og professionalisering. Historisk Tidsskrift 1, s. 26-73, København 1986.

—: Navn, stand, rang og slægt: Navneskik i en gruppe embedsmænd under enevælden. Fortid og Nutid 33:3, s. 165-80, København 1986.

Lund, N.: The Armies of Swein Forkbeard and Cnut: Lid or leding? Anglo-Saxon England 15, s. 105-18, Cambridge 1986.

Lund, N.: Skandinavische Entdeckungsfahrten. Lexikon des Mittelalters, Bautier et al, s. 2024-26, München 1986.

—: Erik der Rote. Lexikon des Mittldalters, Bautier et al, s. 2146-47, München 1986.

—: Two Voyagers at the Court of King Alfred. The ventures of O hthere and Wulfstan together with the description of Norhern Europe from the Old English Orosius. York 1984, 71 s.

—: Med Clio ad nye veje. Mellem metodisk nytænkning og Legoland. Fortid & Nutid 32, s. 114-20, København 1985.

Malcus, B.S.H.: Anmeldelse af: Johan Henrik Schreiner. "Antikkens historie" Oslo 1985. Norsk Historisk Tidsskrift 1985: 4, s. 456-58, Oslo 1986.

Rüdiger, M.: Historievidenskaben i det 20. århundrede. Fortid og Nutid Bd. 33, hft. 3, s. 216-24, København 1986.

Saxtorph, N.M.: At læse mellem linierne og udenfor dem. Festskrift til Kjeld Villadsen, Federspiel, Neerbeck, Venge, s. 2, København 1986.

—: Danmarks kalkmalerier. København 1986, 278 s.

Skydsgaard, J.E.: Anmeldelse: Peter Ørsted, Roman Imperial Economy and Romanization, KBH. 1985. Historisk Tidsskrift Bd. 86, s. 307-14, København 1986.

Wittendorff, A., Kyrre, I.: Historiesyn og Luther-

- forskning. Historisk Tidsskrift 86, s. 103-30, København 1986.
- : Rejsen mod virkeligheden. Den europæiske forestillingsverden fra reformationen til nutiden. København 1986, 80 s.
- , Kyrre, I.: Hermeneutikken, evangeliet og virkeligheden. Historisk Tidsskrift 86, s. 292-301, København 1986.
- : Humanistiske fælleselementer – hvad er meningen? Humanist 14, s. 12-14, København 1985.
- Ørsted, P.: Roman imperial Economy and Romanization. København 1985, 415 s.

Axel Bolvig

Lokalhistorisk Afdeling

Historie:

I 1943 blev Institut for lokalhistorisk Forskning oprettet på initiativ af professor Albert Olsen, der repræsenterede Københavns Universitet, og den senere rigsarkivar Johan Hvidtfeldt, der repræsenterede Dansk historisk Fællesforening. Først og fremmest på grund af krigen kom dette institut aldrig i funktion, men tanken blev ikke opgivet. I 1967 henvendte Dansk historisk Fællesforening sig til rektor for Københavns Universitet for at få etableret en institution, der skulle fremme udforskningen af dansk lokalhistorie, og året efter vedtog Det humanistiske Fakultet, at der med virkning fra 1970 skulle oprettes »en afdeling for lokalhistorisk forskning«. Dette blev tiltrådt af Konsistorium, og afdelingen blev knyttet til Historisk Institut.

Afdelingens leder fik som arbejdsopgave at deltage i lokalhistorisk forskning, herunder at vejlede historiestuderende med specialer og afløsningsopgaver. Afdelingens hovedopgaver er:

- at iværksætte og gennemføre lokalhistoriske forskningsopgaver af almenhistorisk værdi,
- at inspirere historiestuderende til at foretage lokalhistoriske undersøgelser,
- at bistå og inspirere det historiske arbejde i de lokalhistoriske foreninger og institutioner ved vejledning, afholdelse af kurser, udgivelse af hjælpemidler etc.
- og at højne kvaliteten af de lokalhistoriske årbøger ved rådgivning til forfattere og redaktører.

VIP: Antal årsværk: 1.

Lektor: Knud Prange.

TAP: Antal årsværk: 0.

Forskningsvirksomhed:

Som en naturlig følge af afdelingens formål foregår en

væsentlig del af forskningen i et nært samarbejde med (lokal)historikere overalt i landet samt i det øvrige Norden. Arbejdet sigter først og fremmest mod at udvikle den lokalhistoriske forskning, for eksempel ved at deltage i drøftelse og analyse af principielle og metodiske problemer, ved at stille nye arbejdsredskaber og hjælpemidler til rådighed og ved at udføre konkrete forskningsopgaver.

1. Arbejdet med de principielle problemer har i det forløbne år givet sig udtryk i en artikel om forholdet mellem lokalhistorie og idrætshistorie, i anmeldelser samt i forskellige foredrag bl.a. med en vurdering af den nyeste lokalhistoriske litteratur. Der blev sidste år udarbejdet et afsnit til bogen: Vejledning i Lokalhistorie om arbejdet med de lokalhistoriske kilder og håndbøger. Da denne bog blev udsolgt på et par måneder, er den udsendt i et nyt oplag i år.

2. Afdelingen har i nogle år samarbejdet med lektor, dr. phil. Karl-Erik Frandsen i et lokalhistorisk serviceprojekt, der sigter mod at tilvejebringe en kulturhistorisk håndbog for Falster. Til brug herfor er der på afdelingen udarbejdet en summarisk, men ganske omfattende oversigt over de arkivalier vedrørende Falster, som findes på Landsarkivet for Sjælland m.m. Det færdige manuskript til den nævnte håndbog blev d. 1. maj 1986 afleveret til de kommunale myndigheder på Falster, som har påtaget sig at publicere bogen. Dette er dog endnu ikke sket.

3. Takket være en fondsbevilling har Afdelingen kunnet begynde en summarisk indholdsregistrering af private arkiver på Landsarkivet for Sjælland.

4. Studierne over dansk (lav)adel i senmiddelalder og renaissance er fortsat. Der er publiceret én artikel herom, en anden er blevet færdiggjort, ligesom der har været holdt en del foredrag om emnet.

Anden virksomhed:

Der har været et nært samarbejde, specielt af rådgivende art, med bl.a. kolleger og forskergrupper fra universiteterne i Göteborg, Uppsala og Stockholm. Specielt interessant har været, at afdelingens leder blev kaldt til et møde på Härnösand Rådhus for at tale om lokalhistorisk forskning i Norden for byens institutionschefer og kommunale politikere. Foredraget skulle lægge op til en drøftelse af mulighederne for at oprette et svensk lokalhistorisk institut, og en sådan institution er nu under forberedelse i Härnösand.

Udgivervirksomhed m.v.:

Afdelingen har udsendt en duplikeret årsberetning på 21 sider, dækkende årene 1983, 84 og 85. Desuden gives der løbende orientering om afdelingens virksomhed i kvartalsskriftet: Lokalhistorisk Journal.

Afdelingens leder har deltaget i redaktionen af *Personalhistorisk Tidsskrift* og Foreningen Nordens Hindsgavl-rapport samt er udpeget som hovedredaktør af en ny håndbog i slægtsforskning.

Publikationer:

- Prange, K.: Anmeldelse af: Henrik Thrane m.fl.: Fra boplads til bispeby, Odense til 1559 og Hans Chr. Johansen: Næring og bystyre, Odense 1700-1789. Fortid og Nutid Bd. 33, 2, s. 148-50, Odense 1986.
- : En næsten ukendt kvinde i 1400-tallets Danmark. Johanne Hansdatter Pødebusk og nogle af hendes kvindelige slægtninge. Mennesker i Danmarks og Europas Middelalder, Brian Patrick McGuire (red.), s. 195-215, København 1986.
- : Anmeldelse af: Folketællingen 1850 for Understed og Karup sogne, Hørby sogn, Albæk sogn, Sæby købstad m.m. *Personalhistorisk Tidsskrift* 1, s. 107, København 1986.
- : Hvad er lokalhistoriens genstandsområde – med særligt henblik på det kropskulturelle. *Idrættshistorisk Årbog* 1986 2. årg., s. 93-101, København 1986.
- : "I vor nød og trængsel". Den sørgelige historie om grev Jakob af Halland – med en ironisk slutvignet. Festskrift til Kjeld Villadsen den 26. august 1986, Søren Federspiel, Hasse Neerbeck, Michael Venge (red.), s. 5-7, København 1986.
- : Anmeldelse af: Harald Jørgensen: Lokaladministrationen i Danmark. Arkiv 1,11. bd., s. 70-73, København 1986.
- : Lidt om at vejlede og lidt om "traditionel" lokalhistorie. Fortid og Nutid 4, Bd. 33, s. 274-76, Odense 1986.

Knud Prange

2. Institut for Samtidshistorie

Historie:

Studiet af samtidshistorie blev i Danmark institutionaliseret med oprettelsen af Institut for Historie og Samfundsøkonomi i 1927. Initiativet skyldtes især P. Munch og støttedes af bl.a. Niels Neergaard, to ledende politikere, der tillige var blandt de mest fremtrædende samtidshistorikere. En grundlæggende tanke var at forene og formalisere samarbejdet mellem historikere og økonomer og at fremme de spæde tendenser til andre mere generaliserende og teoretiske samfundsvidenskaber. Emneområderne blev dels den historiske og samfundsvidenskabelige beskrivelse af det danske samfund i de sidste 100 år, dels den internationale politik.

Instituttet var ikke et egentligt universitetsinstitut, men var tilknyttet Københavns Universitet og ledes

i et samarbejde mellem historikere og økonomer. En konsekvent tværvidenskabelig integration forblev imidlertid snarere et mål end en realitet, og med den almindelige tendens til institutdannelse på universitetet i 1950'erne og væksten i studenter- og lærertal i fagene blev en nedlæggelse af instituttet naturlig. Aktiverne overførtes til Økonomisk Institut, Historisk Institut og et nyoprettet Institut for Samtidshistorie og Statskundskab i 1958-59.

Sidstnævnte institut skulle søge – mindre afhængig af det øgede undervisningspres i de store fag, historie og økonomi – at videreføre den tværfaglige tradition under ledelse af Sven Henningsen, fra 1953 universitetets første professor i Samtidshistorie og Samfundskundskab. Fra instituttet udgik imidlertid initiativet til oprettelsen af det nye fag, Samfundsfag, hvilket medførte, at instituttet fra 1965 blev den organisatoriske ramme for forskning og undervisning i såvel dette fag som den samtidshistoriske del af historiefaget.

Med den stærke vækst i samfundsfag i slutningen af 1960'erne lagdes vægten i stigende grad på de teoretiske og generaliserende aspekter af samfundsvidenskaberne og dette påvirkede også instituttets historikere. I samme periode blev samtidshistoriske emner i stort omfang forskningsområde for talrige nye institutter og forskningsmiljøer i og udenfor universitetet, således at de egentlige samtidshistorikere kun blev én blandt mange grupper. Deres hovedinteresse rettede sig i disse år mod den politiske historie, ikke mindst indenfor den internationale politik i det 20. århundrede.

Universitetets nye styrelsesordning i begyndelsen af 1970'erne antoges at skabe så store formelle vanskeligheder for institutter der dækkede flere fag, at det blev besluttet at dele instituttet i 1971 i et større Institut for Samfundsfag og et mindre Institut for Samtidshistorie. De nye institutter opretholdt dog et fælles bibliotek – hvis grundstamme var overtaget fra det gamle Institut for Historie og Samfundsøkonomi – ligesom de forblev i Rosenborggade 15, hvortil de var flyttet fra Skt. Pedersstræde i 1966.

Først med de humanistiske institutters udflytning til Njalsgade (for Histories vedkommende i 1979) og med Samfundsfags overflytning til Det samfundsvidenskabelige Fakultet, ophævedes endeligt den tværfaglige grundtanke formelle rammer, efter at have været søgt opretholdt i over 50 år.

Efter udflytningen til Amager er Institut for Samtidshistorie til gengæld indgået i et nærmere samarbejde med de to søsterinstitutter i faget historie, Institut for Økonomisk Historie og Historisk Institut, idet dog forbindelsen til Samfundsfag er opretholdt på enkelte punkter, eksempelvis i det fælles valgforskningsprojekt. Med lidt optimisme kan man måske hævde, at tværfagligheden ikke længere behøver institutionelle rammer, men kan trives i de enkelte medarbejders interesser. For samtidshistorikerne gælder, at de i de senere år har lagt øget vægt på teoretiske og historiogra-

fiske emner, og at den sociale og økonomiske historie nu indtager en større plads ved siden af den politiske.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 7, stipendiat: 6.

Professor: Carl-Axel Gemzell.

Lektorer: Carsten Due-Nielsen, Inga Floto, Hans Kirchhoff, Karl Christian Lammers, Henrik Sandø Nissen, Torben Worre.

Kandidatstipendiat: Signild Vallgård.

Forskningsrådsstipendiat: Hans Uwe Petersen, Therkel Stræde, Jens Henrik Tiemroth, Erik Jacobsen, Poul Villaume.

Ekstern lektor: Michael Wolfe.

TAP: Antal årsværk: 1.

Overassistent Inge Wallin.

Forskningsvirksomhed:

Instituttets forskningsvirksomhed dækker et vidt spektrum af samtidshistorien. Den behandler emner inden for historieteori, historiografi, økonomisk, social, politisk historie, idéhistorie m.m.

1. Dansk historie

1.1 Borgerskabets politik over for arbejderbevægelsen 1918-40 (K.C. Lammers).

1.2 En biografi over Thomas Døssing (H. Kirchhoff).

1.3 Danmarks kirke under besættelsen (Erik Jacobsen).

1.4 Dansk vælgeradfærd (Torben Worre).

1.5 Den sonatiske sygehussektors udvikling i Danmark 1930-85 (S. Vallgård).

1.6 Tyske flygtninges eksil i Danmark i 1930'erne (H.J. Petersen).

1.7 Danske arbejdere i Tyskland (T. Stræde).

1.8 Henrik Nissen skriver et bind til Politikens Danmarkshistorie om perioden 1950-70.

2. Udenrigspolitik

2.1 Stormagterne og Skandinavien 1900-50 (C.A. Gemzell).

2.2 Allianceniinen i dansk udenrigspolitik 1900-48 (C. Due-Nielsen).

2.3 Danmarks stilling i den atlantiske alliances politiske og militære strategi 1949-54 (Poul Villaume).

2.4 Danmarks udenrigspolitik efter 1945 (C. Due-Nielsen).

2.5 Danskernes holdning til EF (Torben Worre).

3. Udenlandske emner

3.1 Velfærdsstatens udvikling i England med særligt henblik på forbindelsen mellem videnskab og velfærdsstat (C.-A. Gemzell).

3.2 SPD over for fascisme og nazisme (K. C. Lammers).

3.3 Fascisme og nazisme 1919-45 (K. C. Lammers).

4. Større værker

4.1 En Verdenshistorie for gymnasiet og et værk om Gerhard Ritter (Inga Floto).

4.2 Et værk om 2. verdenskrigs historie (Hans Kirchhoff).

Anden virksomhed:

Hans Kirchhoff har som led i Åbent Universitet afholdt kurser om besættelsestiden i Haslev.

Henrik S. Nissen har ledet fakultetets studie- og erhvervsvejledning, har ledet et efteruddannelsesprogram for danske lektorer i udlandet, og har deltaget i forberedelserne til en national encyclopædi.

Udgivervirksomhed:

Karl Christian Lammers er medlem af redaktionen for Den jyske Historiker. Hans Kirchhoff er sammen med Esben Albrechtsen redaktør af Historisk Tidsskrift. Inga Floto er medlem af redaktionen af American Studies in Scandinavia og er formand for Selskabet til Udgivelse af Kilder til Danmarks Historie. Carsten Due-Nielsen er medlem af redaktionsudvalget for Økonomi og Politik.

Rejser:

Karl Christian Lammers har været på et forskningsophold ved Historische Kommission, Berlin, april 1986. Poul Villaume har været på forskningsrejse til England i november 1986. Inga Floto har ledet en excursion til USA i oktober-november 1986.

Publikationer:

Due-Nielsen, C.: Anmeldelse af: Erling Bjøl: Hvem bestemmer? Historisk Tidsskrift Bd. 86, s. 180-86, København 1986.

-: Folketinget og udenrigspolitikken. Folketinget og udenrigspolitikken, Niels Jørgen Haagerup, Christian Thune, s. 75-86, København 1986.

Lammers, K.C.: Politische und soziale Probleme der dänischen Arbeiterbewegung am Ende des II. Weltkrieges. Protokoll. Internationale Tagung der Historiker der Arbeiterbewegung, XXI. Linzer Kongress, Rudolf Neck (HRG), s. 197-207, Wien 1986.

-, Christiansen, N.F.: Historievidenskaben og arbejderkulturen. Unifol. Årsberetning 1985, s. 15-21, København 1986.

Petersen, H.U.: Die dänische Flüchtlingspolitik 1933-1941. Text und Kontext Sonderheft, s. 73-94, København 1986.

Stræde, T.: Dänische Fremdarbeiter in Deutschland während des Zweiten Weltkrieges. Zeitgeschichte 11/12, s. 397-416, Wien 1986.

Vallgård, S.: Sjukhus och fattigpolitik - ett bidrag till de danska sjukhusens historia 1750-1880. København 1985, 141 s.

Torben Worre

3. Institut for økonomisk Historie

Historie:

Disciplinen 'økonomisk historie' indførtes ved Københavns Universitet i 1960 med oprettelsen af det af Kristof Glamann beklædte professorat i økonomisk historie ved faget historie og med det i 1966 af Svend Aage Hansen beklædte professorat i Danmarks statistik og dansk økonomisk historie ved økonomistudiet.

De to professorer tog i 1967 initiativ til oprettelsen af Institut for økonomisk Historie med et direkte samarbejde mellem de to fagområder, inspireret af internationale tendenser og af de positive erfaringer fra det gamle Institut for Historie og Samfundsøkonomi, der var nedlagt i 1958. Institut for økonomisk Historie er stadig det eneste af sin art her i landet. Hovedformålet med etableringen var, at instituttet skulle fungere som et forskningsinstitut, der desuden skulle varetage uddannelses- og undervisningsmæssige formål. En af instituttets hovedopgaver har stadig været udforskningen af den danske økonomiske historie i nyere og nyeste tid.

Under universitetets nye regler af 1972 måtte instituttet formelt opgive sin stilling som tværfaglig enhed, og det har siden alene været underlagt Det humanistiske Fakultet, men lærere knyttet til instituttet har regelmæssigt undervist i økonomisk historie på politistudiet, ligesom det forskningsmæssige samarbejde er fortsat. I foråret 1973 flyttede instituttet til Nørregade 7 C, København K. og i august 1979 til nye lokaler på Københavns Universitet Amager.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 7.

Professorer: Ole Feldbæk, Niels Thomsen.

Lektorer: Ole Hyldtoft, Ole Justesen, Carl-Axel Nilsson, Erik Helmer Pedersen, Ove Hornby (orlov uden løn).

Eksterne lektorer: Jørn Hansen, Irene Nørlund.

Undervisningsassistenter: Michael Bang, Jens Haarløv.

Kandidatstipendiater: Jens Christensen, Leif Laursen.

Fonds- og forskningsråds aflønnede stipendiater: Carl Erik Andresen, Per Bro, Henriette Bugge, Preben Etwil, Leon Dalgas Jensen, Hans Kryger Larsen, Jette Mackintosh, Lise Skjøt-Pedersen, Jette Søllinge.

TAP: Antal årsværk: 2.

Overassistent Birgit Kragh (udlånt til Center for Afrikastudier med 0,5 årsværk), overassistent Lis Lachtane.

Forskningsvirksomhed:

Institut for økonomisk Histories forskningsmæssige hovedområde er den økonomiske historie i nyere og

nyeste tid, d.v.s. i perioden fra det 17. til det 20. århundrede. Økonomisk historie kan defineres som studiet af fortidens fremstilling, fordeling og forbrug af varer og tjenester med fremdragelse af de bestemte faktorer relative betydning og indbyrdes forhold.

Instituttet har fortsat i 1985 kunnet opretholde og til dels udbygge en forholdsvis stærk og bred forskningsprofil, fordi instituttet også i 1986 har kunnet opretholde et forskningsmiljø med et stort antal internt og eksternt finansierede stipendiater, som arbejder dels med enkeltprojekter, dels i tilknytning til større forskningsinitiativer. Også de øvrige medarbejdere har været engageret i udadvendte, tildels internationalt orienterede aktiviteter. Det høje aktivitetsniveau har indebåret problemer med at sikre fornødne lokaler, TAP-bistand og undervisningskompensation.

De nævnte større initiativer påvirker den temamæssige spredning i medarbejdernes forskning. Fra etableringen har instituttet til stadighed arbejdet med udforskningen af den danske industris udvikling i det 19. og 20. århundrede, og denne side er yderligere styrket i 1984, 1985 og 1986 gennem samarbejdet med Statens humanistiske Forskningsråd og Carlsbergfondet om projektet »Dansk industrihistorie 1870-1980«. Dette samarbejde vil også præge forskningsprofilen i det kommende år. En anden gennemgående tendens er en øget vægt på de sociale sider af det danske samfunds udvikling og ikke mindst de sociale følger af industrialiseringen i det 19. og 20. århundrede. Disse undersøgelser er delvis af tværfaglig karakter. Men også inden for mere traditionelle områder som handel, økonomisk politik og prishistorie har medarbejderne ydet nye forskningsbidrag. Endelig har forskningen i oversøisk historie, der er koncentreret om Afrika og Asien, yderligere kunnet udbygges, og flere af medarbejderne har deltaget aktivt i de nye områdestudier, i etableringen af Center for Afrikastudier og Center for Øst- og Sydøstasien og i arbejdskredse for migrationshistoriens enkelte forskningsområder.

1. Landbrug

1.1 I 1986 er projektet »Bondeøkonomien i Danmark ca. 1850-1900« fortsat efter den oprindelige projektbeskrivelses rammer. Der er sket en indsamling af data fra regnskabs- og dagbøger angående drift og økonomi på danske bondegåde i perioden. Denne indsamling forventes at være afsluttet i løbet af foråret 1987, hvorefter den endelige bearbejdning vil finde sted. Samtidig er der sket en løbende indsamling af data fra andet materiale, specielt kreatur og arealtællinger, men også fra realregistre m.m. Dette arbejde forventes ligeledes afsluttet i første halvdel af 1987, hvorefter den endelige bearbejdning af projektet kan finde sted (Jens Christensen).

1.2 Erik Helmer Pedersen er ved at færdiggøre manuskript til en fremstilling af de danske slagteriers histo-

rie 1962-1987, der skal udkomme i forbindelse med andelslagteriernes 100-års jubilæum 14.7.1987. Desuden er han hovedredaktør af jubilæumsværket som helhed. Endvidere har han påbegyndt materialeindsamlingen til sit bidrag til bd. IV af *Det danske landbrugs historie*, der skal udkomme i 1988 i forbindelse med 200-året for Stavnsbåndets ophævelse.

2. Industri

2.1 Institutet har i det forløbne år fungeret som værtsinstitution for det tidligere nævnte projekt »Dansk industrihistorie 1870-1980«, der er nærmere beskrevet i pjecen »Industriens vækst og vilkår« (Kbh. 1985). I projektet »Dansk industrihistorie 1870-1980« deltager følgende medarbejdere: Preben Etwil, Ole Hyldtoft, Leon Dalgas Jensen, Hans Kryger Larsen, Peter Bøegh Nielsen, Carl-Axel Nilsson og Niels Thomsen. De to sidstnævnte er også medlemmer af styringsgruppen. Projektets faste forskningssekretær har været Hans Kryger Larsen, der sammen med Carl-Axel Nilsson har fortsat studier vedrørende produktion og forbrug af danske industrivarer. Undersøgelser over fodtøj og husholdningsmaskiner er afsluttede; under udarbejdelse er undersøgelser af radio/T.V. og maskiner til maskinindustrien. Resultaterne vil indgå i en fremstilling af industriens historie i det nævnte tidsrum. Hans Kryger Larsen har på et møde for økonomiske historikere i Stockholm juni 1986 forelagt et paper om den danske fodtøjsindustri 1896-1982. I fortsættelse af tidligere forskning i dansk socialøkonomisk teoridannelse har han som bidrag til en international konference om »The Industrialization of Political Economy« i Firenze i april 1986 forelagt et paper om »Political Economy and Modern Economics in Denmark before the First World War«.

2.2 Niels Thomsen arbejder på et særskilt bind om »Industri, stat og samfund«. Denne del af oversigtsværket over dansk industris historie i nyere tid skal sammenfatte de foranstaltninger, som myndighederne har gennemført, opretholdt eller drøftet under overvejelse af virkningerne på dansk industri. Den skal bestemme de medvirkende kræfter og processer og bedømme resultaterne ud fra alternativer og andre landes erfaringer. I forlængelse heraf skal der skrives et rids af Industrirådets nyere historie til jubilæet i 1988.

2.3 Ole Hyldtoft har sammen med Hans Kryger Larsen arbejdet videre med en større undersøgelse af de »Teknologiske forandringer i dansk industri fra 1870 til 1980«. I forbindelse med denne undersøgelse er der optaget et samarbejde med interesserede ingeniører blandt andet i form af en erindringsindsamling. Blandt de foreløbige resultater er et manuskript om Kraftmaskiner i dansk industri i anden halvdel af 1800-tallet. Desuden har Ole Hyldtoft holdt en række

foredrag om teknologiske og industrihistoriske emner.

2.4 Som led i ovennævnte projekt har Peter Bøegh Nielsen iværksat en undersøgelse af industriens finansielle struktur og den investerede kapitalens oprindelse 1920-39. Hovedspørgsmålene er for det første, hvorfra industrien fik den nødvendige kapital, og for det andet hvorledes konjunktursvingningerne i mellemkrigstiden påvirkede kapitalforsyningen. Som materiale bruges en række regnskaber fra udvalgte aktieselskaber. På Nordisk forskersymposium har Peter Bøegh Nielsen fremlagt et paper om »Investeringsmønstre og finansiell struktur i dansk industri 1840 til 1914« og i Ljusterö, Sverige, et paper om »Økonomisk udvikling i Norden, studerad på företags-, bransch- eller industrigrensnivå«.

2.5 Inden for samme projekt arbejder Leon Dalgas Jensen med »Marshallplanens betydning for dansk økonomisk politik 1947 til 1953.« Vægten lægges på at belyse, hvorledes deltagelse i Marshallplanen og modtagelse af marshallhjælp påvirkede dansk økonomisk politik. Specielt søges den erhvervs- og industripolitiske udvikling belyst. Leon Dalgas Jensen har holdt foredrag om forholdet mellem statsmagt og organisationer i forbindelse med Marshallplanen på kursus for historielærere ved gymnasier, HF-kurser og handelsskoler den 27. november 1986. Sammen med Niels Thomsen og Hans Kryger Larsen har han planlagt et symposium om »Marshallplanen og dansk genopbygningspolitik (29.6.-1.7.1987)«.

2.6 Som led i industriprojektet arbejder Carl Erik Andresen på et projekt om »Dansk Møbelindustri 1870 til 1960«. Undersøgelsen skal give et billede af møbelindustriens opståen og vækst og belyse omformningen af møbelsnedkerfaget fra håndværksmæssig til industriel produktion. Der lægges særlig vægt på at undersøge konsekvenserne for arbejdskraften af disse forandringer. Til grundlag ligger et større empirisk materiale, bestående af statistik, fagtidsskrifter, arbejdsretsdomme, erindringer, virksomhedsarkiver m.v. Carl Erik Andresen har holdt foredrag om »Teknologi og arbejdskraft set ud fra dansk møbelindustri« på seminar om »Arbejderbevægelse og teknologi«, arrangeret af Selskabet til Forskning i Arbejderbevægelsens historie, 7.-9. november.

2.7 Preben Etwil har indledt en undersøgelse af produkt-procesudviklingen inden for udvalgte brancher inden for dansk industri. Det langsigtede mål vil her være at belyse spillet mellem industriens produktudvikling og den anvendte produktionsteknik. På det nordiske forskersymposium fremlagde Preben Etwil et paper med titlen »Produkt-processammenhænge inden for den danske nærings- og nydelses-

middelindustri i det 20. årh., med eksempler i smør- og sukkerproduktionen. «Etwill er nu fratrådt til andet arbejde.

3. *Industrialiseringens sociale følger*

Projektet »Butiks- og kontorfunktionærerne i Danmark 1900 til 1950: Arbejde, levevilkår og organisering« fortsættes i samarbejde mellem Leif Møller Laursen og Lise Skjøt-Pedersen. Til grund for undersøgelsen ligger blandt andet materiale fra de store erhvervsorganisationer, enkeltvirksomheder og Handels- og Kontorfunktionærernes Forbund i Danmark. Der er i 1986 indsamlet et omfattende erindringsmateriale fra handels- og kontorfunktionærer i samarbejde med Nationalmuseets etnologiske Undersøgelser. De ofte meget fyldige beretninger om livsløb, arbejdsforhold og hverdagslivet er gennemgået med henblik på analyse af branchevilkår, arbejdsorganisation i forskellige virksomhedstyper samt de enkelte funktionærens arbejdslivsforløb. Leif Laursen og Lise Skjøt-Pedersen har begge holdt foredrag om »Kontoret som arbejdsplads 1900-1950« i Dansk Arkivselskab og på Folkeuniversitetet.

4. *Handel, transport og pengevæsen*

Per Bro har fortsat sit projekt om »Harald Plums rolle i og betydning for det danske samfunds og erhvervslivs udvikling, og især for Landmandsbankens stilling i 1922«. Året har til dels været anvendt til at skrive to delberetninger, der, hvis de skulle have været indpasset i hovedværket, ville have bragt dette på afveje. Først færdiggjordes artiklen »Russisk Handelskompagni og dets erstatningskrav på Sovjet – en analyse«, hvorefter et større skrift »Træk af Dansk Rekyllriffel Syndikat's første 25 års virksomhed 1904-1929« udarbejdedes. Derefter er arbejdet på hovedværket genoptaget, således at der nu foreligger en sammenhængende, omend foreløbig analyse og beskrivelse af Harald Plums virksomhed frem til første verdenskrigs udbrud, samt forarbejder til en analyse af konsekvenserne for Landmandsbanken efter 1922 af hans virksomhed.

5. *Økonomisk politik, politisk adfærd m.v.*

5.1 Ole Feldbæk arbejder på et større værk om Danmark fra 1700 til 1800, der skal fremkomme som bind 9 i Politiken/Gyldendals Danmarkshistorie, redigeret af rigsantikvar Olaf Olsen. Ole Feldbæk har på Conference om Eighteenth Century Denmark på Edinburgh University forelæst over »Denmark and Danishness in the Age of Enlightenment«.

5.2 Niels Thomsen og Jette Søllinge arbejder fortsat på projektet »De danske Aviser fra 1634 til 1984«. Projektet finansieres ligeligt af de danske dagblade, formidlet af Dagspressens Fond, og af Statens humanistiske Forskningsråd og Statens samfundsvidenska-

belige Forskningsråd, og det forventes afsluttet efter sommeren 1987. Projektets formål er at tilvejebringe et opslagsværk- og oversigtsværk om dansk dagspresse, der registrerer samtlige udkomne dagblade og dagbladslignende periodika fra det første avisprivilegie i 1634 frem til nutiden og giver udførlige oplysninger om hver enkelt vedrørende bl.a. redaktion, ejerforhold, trykkeri, økonomi, politisk tilhørsforhold, udbredelse, bestand, relevant litteratur og arkivmateriale. Der medtages dagblade m.v. fra det egentlige Danmark med Færøerne og Grønland samt fra de tidligere danske rigsdele (Sydslesvig, Holsten, Norge og Vestindien - så lang tid disse var knyttet til Danmark) og emigrantpressen. Værket påregnes udgivet i 3 bind: Bind 1 omfattende perioden til og med 1847 (afsluttet), bind 2 omfattende perioden 1848-1917 (under færdiggørelse) samt bind 3 omfattende perioden fra 1918 til nutiden. Niels Thomsen udarbejder særskilt de indledende oversigtsafsnit om pressens historie, men bidrager i øvrigt også med korrektioner og tilføjelser til håndbogsafnittene. På Danmarks biblioteksskole har Jette Søllinge holdt en forelæsning om »Danske aviser fra 1634 til idag: registreringer, stof typer m.v.«

6. *Oversøiske emner*

6.1 Med støtte fra Statens humanistiske Forskningsråd arbejder Henriette Bugge på en undersøgelse af »Dansk Missionsvirksomhed i Arcot-distriktet 1862-1920« i forbindelse med Forskningsrådets projekt »Kristen Mission og Kulturpolitik 1820-1970«.

6.2 Ole Justesen, som i øvrigt er udlånt til Center for Afrikastudier, arbejder på et projekt angående oversættelse af danske kilder vedrørende Ghanas historie i det 17. og 18. århundrede til engelsk. Projektet har i 1986 modtaget midler fra Statens humanistiske Forskningsråd og Carlsbergfondet og startede pr. 1. januar 1986. Sideløbende hermed arbejder Ole Justesen stadig på projekter vedrørende Guldkystens historie i det 19. århundrede.

6.3 Irene Nørlund arbejder fortsat på projektet om »Tekstilindustrien i Vietnam 1880-1980« og har i 1986 været på forskningsophold i Vietnam for at afslutte indsamlingen af materiale til projektet. Irene Nørlund fremlagde et paper om Kvinder i socialistisk reformpolitik – Vietnamesiske tekstilarbejdere på konferencen for Nordisk Forening for Sydøstasiatisk Samfundsforskning i Oslo den 3.-5. oktober. Irene Nørlund er i en forberedende fase af et projekt om en komparativ undersøgelse af Vietnam og Filippinerne, og har i den forbindelse udarbejdet manuskriptet »Den filippinske syge: kapitalistisk overgangsproces eller stat i opløsning«.

6.4 Jette Mackintosh arbejder på en undersøgelse af

»Danske immigranternes vandrings- og bosættelsesmønstre samt deres sociokulturelle tilpasning til det amerikanske samfund«. På grundlag af en EDB-undersøgelse af alle tilgængelige folketællinger mellem 1880 og 1925 undersøges to områder i staten Iowa med meget store bosættelser af danske immigranter. De økonomiske forhold søges belyst for eventuelt at forklare en signifikant forskel i familiestørrelse i de to samfund. Et vandringsmønster søges konstrueret for så mange familier som muligt fra opbrud fra Danmark via kortere eller længere ophold i andre stater i USA til endelig bosættelse i de undersøgte områder. Konstatere forskelle mellem områderne med hensyn til assimilationsprocessen og politiske holdninger søges belyst.

6.5 I forbindelse med Australiens 200-års jubilæum i 1988 skal Erik Helmer Pedersen være bidragsyder til en fremstilling af dansk udvandring til Australien gennem de 200 år. Hans emne vil være Australiensbilledet i dansk offentlighed.

Udgivervirksomhed m.v.:

Ole Feldbæk er dansk redaktør af *Scandinavian Journal of History*. Ole Hyldtoft er medredaktør af *Fabrik og Bolig*. Erik Helmer Pedersen er formand for Historisk-topografisk Selskab for Søllerød Kommune siden 1984. Niels Thomsen er redaktør af *Pressens Årbog* og medlem af redaktionen for tidsskriftet *Økonomi og Politik*.

Anden virksomhed:

Carl Erik Andresen er medlem af SID's udvalg af Arbejdsmandens Historie. Ole Hyldtoft er i bestyrelsen for Arbejdermuseet. Ole Justesen er Vicepresident for European Council for African Studies, sekretær i den danske nationalkomite for *Fontes Historiae Africae*, og medlem af styringsgruppen for det af Det humanistiske Forskningsråd igangsatte initiativområde »Dansk kristen Mission og Kulturpolitik«. Irene Nørlund sidder i bestyrelsen for Foreningen af Udviklingsforskere.

Niels Thomsen er medlem af Videnskaberens selskabs udvalg for foredrag m.v., formand for Historisk Samfund, København, formand for Selskabet for Historie og Samfundsøkonomi.

Inden for universitetet har Ole Justesen deltaget i administration og undervisning for Afrikaområdestudiet, som har fået forlænget sin forsøgsperiode med 2 år. Ole Hyldtoft og Irene Nørlund har deltaget i arbejdet i forbindelse med Center for Øst- og Sydøstasien, og Irene Nørlund sidder i dette centers bestyrelse.

Rejser:

I januar-februar 1986 var Irene Nørlund på forskningsophold i Vietnam og Filippinerne, og hun var i juni-august på studie- og forskningsrejse til USA.

Publikationer:

- Andresen, C.E.: Murermesterens egen villa. Nationalmuseets Arbejdsmark 1986 s. 12, København 1986.
- : Ole Kollerød – et spildt liv fra 1800-tallet. København 1986, 56 s.
- : Kend din historie. Råd og vink til lokal arbejderhistorie. Kend din historie. Råd og vink til lokal arbejderhistorie, Selskabet til Forskning i Arbejderbevægelsens Historie, s. 26, København 1986.
- Blüdnikan, B.: Immigranter – østeuropæiske jøder i København 1905-1920. København 1986, 225 s.
- : Folkelig uro i København 1789-1820. Fortid og Nutid 1, s. 54, København 1986.
- Bro, P.: Russisk handelskompagni og dets erstatningskrav på Sovjet – En analyse. Erhvervshistorisk Årbog 85, s. 43, Århus 1986.
- Christensen, J.: Til vælgermøde i Maribo. Siden Saxo 2, s. 5, København 1986.
- Feldbæk, O.: Danske handelskompagnier 1616-1843. Oktrojer og interne ledelsesregler. København 1986, 779 s.
- : Andreas Peter Bernstorff als staatsmandes dänischen Gesamtstaates. Zeitschrift der Gesellschaft für Schleswig-Holsteinische Geschichte 111, s. 93-103, Nennmünster 1986.
- : The Danish trading companies of the seventeenth and eighteenth centuries. The Scandinavian Economic History r. 3, s. 204-18, Bergen 1986.
- Hornby, O.: The Town of Christiansted in Danish Times. Christiansted 1735-1985. 250th Anniversary, Martin L. Gerbens (ed.), s. 12-31, St. Thomas. U.S.V.I. 1986.
- Hyldtoft, O.: Danske byers vækst. FaGGU Medlemsbrev 53, s. 33-48, København 1986.
- : Industriel udvikling – hastighed og virkninger. Dansk Industri Nr. 6, 1986, s. 14-17, København 1986.
- Justesen, O.: Afrikanernes historieopfattelse. Tidens Stemme Sydafrika under pres, s. 4-6, København 1986.
- Mackintosh, J.: Danske gæstearbejdere på prærien. Forskningen & Samfundet 6, s. 9-11, København 1986.
- : Kvinder i udvandringen til Elk Horn – Kimballton, Iowa. Kvinder, mentalitet, arbejde. Kvindehistorisk forskning i Norden, Inge Frederiksen, Hilda Rømer (red.), s. 215, Århus 1986.
- Nørlund, I.: Vietnam i TV. Vietnamkrigens historie mere end Vietnams historie. 1066. Tidsskrift for Historisk Forskning 3, s. 3-12, København 1986.
- , Cederroth, S., Gerdin, I.: Rice Societies. Asian Problems and Prospects. London 1986, 321 s.
- : Kapitalismens udvikling i den 3. verden. Hovedtendenser i den marxistiske debat. Brudd. Utveier for den tredje verden, Elisabeth Eide (red.), s. 149-92, Oslo 1986.

- Pedersen, E.H.: *Pionererne*. København 1986, 337 s.
- : *Ländliche Neusiedlung in Dänemark vom Ende des 19. Jahrhunderts bis zur Gegenwart*. Erdkunde. Archiv für wissenschaftliche Geographie, Band 40 B and 40, s. 9, Bonn 1986.
- : *Oprørsbevægelser i dansk landbrug. Protest og oprør*, Flemming Mikkelsen, s. 17, Århus 1986.
- , Brühl, N.: *Niartharum. En illustreret beskrivelse af Nærum fra istid til nutid*. Holte 1986, 60 s.
- Søllinge, J.D.: *De danske aviser fra 1634 til 1984. Den systematiske informationsindsamling til opslags- og oversigtsværket om dansk dagspresses historie*. Pressens Årbog 1985, Pressehistorisk Selskab (udg.), s. 287-93, København 1986.

- : *Stort opslags- og oversigtsværk på vej: Danske aviser fra 1634 til i dag*. Dansk Presse 2, s. 24, København 1986.
- Thomsen, N.: *Københavns industrialisering. Historisk Tidsskrift nr. 2, 1985*, s. 14, København 1986.
- : *Københavns Universitet 1936-1966. Københavns Universitet 1479-1979*, bd. III, Niels Thomsen, s. 288, København 1986.
- Wad, P., Nørlund, I., Brun, V.: *Industrialisation and Labour in South-East Asia. Newsletter of International Labour Studies 28-29*, s. 4-16, Haag 1986.
- Willerslev, R.: *Danmarks største arbejdsplads opførelsen af Københavns Landbefæstning 1886-1893*. København 1986, 120 s.

Niels Thomsen

Wad, P., Nørlund, I., Brun, V.
 Professor, Skandinavisk Institut
 København, Tomte Plads 1, Petersen, Palle, Øst, Christian-
 sbo, Øst, Højrup
 Katalisatorpenner: Mikael Andersen, Lone
 Bek Christensen
 Klæder: Lektor, Elin Hvidborg
 Langsmedler: Arndt Bræverfjord
 Birte Faarboe

**ZAP, Astal, Arne, og
 Anette, Jeppe, Gita, Sandgren**

Forfattergruppen

Forskningens forskningsmål er i sig selv et skævt udsnit af det historiske menneske. Det er studiet af mennesket og menneskets livsvilkår, som står i centrum for historikeren. I de nye år søger vi med os i de nye forsknings- og metodefeltet for at forstå mennesket og menneskets livsvilkår. Et af de nye forsknings- og metodefelt er kulturhistorien, som søger at forstå mennesket og menneskets livsvilkår i den historiske kontekst. Et af de nye forsknings- og metodefelt er kulturhistorien, som søger at forstå mennesket og menneskets livsvilkår i den historiske kontekst.

Vi bruger ofte i vor hverdag begreber som livsform og kultur til at referere til de komplekse helheder, som menneskene i den menneskelige livsform udøver. Disse begreber har ofte været brugt nærmest som deskriptive sandheder, hvilket må ses i sammenhæng med, at disse begreber har haft en overvejende beskrivende og dokumenterende karakter. I de seneste år er der imidlertid for alvor kommet gang i en systematisk udvikling af en etnologisk metode, som søger at præcisere begreber som livsform, ideologi og kultur og gøre dem operationelle.

Professor Søren Stoklund har i 1985 formået sine studier over den klassiske landbrug, som det blev dyrket i Vest- og Midtjylland i tiden for hedeopdyknin-
 gerne. Disse studier er et led i arbejdet med at forstå

den historiske kontekst, hvori de nye forsknings- og metodefelt er udviklet.

Han har søgt at forstå arbejdet med det historiske menneske og det historiske menneskes livsvilkår i den historiske kontekst. Han har søgt at forstå arbejdet med det historiske menneske og det historiske menneskes livsvilkår i den historiske kontekst.

4.1 Lektor Palle O. Christensen har arbejdet videre med projektet "Mennesket i naturen. Struktur og kultur i det danske gadebillede 1750-1800". Han har søgt at forstå arbejdet med det historiske menneske og det historiske menneskes livsvilkår i den historiske kontekst.

4.2 I første halvdel af året har han udgivet den nye danske etnologiske tidsskrift "Etnologi". Han har søgt at forstå arbejdet med det historiske menneske og det historiske menneskes livsvilkår i den historiske kontekst.

Denne metode kræver desuden hjælp af udarbejdelsen af studier om: 1. Arbejdet med det historiske menneske og det historiske menneskes livsvilkår i den historiske kontekst. 2. Arbejdet med det historiske menneske og det historiske menneskes livsvilkår i den historiske kontekst.

4.3 Lektor Thomsen Højrup har formået projektet om "Arbejdet og det historiske menneske". Han har søgt at forstå arbejdet med det historiske menneske og det historiske menneskes livsvilkår i den historiske kontekst. Han har søgt at forstå arbejdet med det historiske menneske og det historiske menneskes livsvilkår i den historiske kontekst.

4.4 Højrup har udviklet arbejdet med et projekt om "Arbejdet og det historiske menneske". Han har søgt at forstå arbejdet med det historiske menneske og det historiske menneskes livsvilkår i den historiske kontekst. Han har søgt at forstå arbejdet med det historiske menneske og det historiske menneskes livsvilkår i den historiske kontekst.

4.5 Han har arbejdet med et projekt om "Arbejdet og det historiske menneske". Han har søgt at forstå arbejdet med det historiske menneske og det historiske menneskes livsvilkår i den historiske kontekst. Han har søgt at forstå arbejdet med det historiske menneske og det historiske menneskes livsvilkår i den historiske kontekst.

Samfunds- og kulturhistorisk orienterede fag

1. Institut for europæisk Folkelivsforskning

Historie

Instituttet blev oprettet i 1960. Indtil maj 1968 havde det til huse i Nationalmuseets bygninger i Brede, hvorefter det flyttede til den nuværende adresse på Brede Allé 69.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 6.

Professor: Bjarne Stoklund.

Lektorer: Poul Balle-Petersen, Palle Ove Christiansen, Thomas Højrup.

Kandidatstipendiater: Mikael Andersen, Lone Rahbek Christensen.

Ekstern lektor: Ena Hvidberg.

Langtidsledige: Antal årsværk: ½

Birte Faarborg.

TAP: Antal årsværk: 0,8

Annette Jepsen, Elly Sandgren.

Forskningsvirksomhed:

Etnologiens forskningsområde er dagliglivet såvel i nutidige som i historiske samfund. Det er etnologens opgave at beskrive og analysere hverdagslivets former, som de tegner sig i samspillet mellem mennesker, i de ting de omgiver sig med og i deres forestillinger om, hvad der er rigtigt og forkert, godt og ondt, smukt og grimt. Etnologen må søge at forstå karakteren af disse former, dechiffrere den kode, som de udgør. Han må analysere, hvorledes kulturelle og sociale forskelle etableres og kommunikeres og søge at forklare, hvorfor de kulturelle mønstre viser så store variationer i tid og rum.

Vi bruger ofte i vor hverdag begreber som livsform og kultur til at referere til de komplekse helheder, som mønstrene i den menneskelige hverdag udgør. Disse begreber har ofte været brugt nærmest som deskriptive samle-kasser, hvilket må ses i sammenhæng med, at faget længe har haft en overvejende beskrivende og dokumenterende karakter. I de seneste år er der imidlertid for alvor kommet gang i en systematisk udvikling af en etnologisk metodik, som søger at præcisere begreber som livsform, ideologi og kultur og gøre dem operationalisérbare.

1. Professor Bjarne Stoklund har i 1986 fortsat sine studier over det klassiske hedebrug, som det blev drevet i Vest- og Midtjylland i tiden før hedeopdyrknin-gerne. Disse studier er et led i forberedelserne til en se-

rie dyrkningsforsøg, som planlægges udført i et tværfagligt samarbejde på Hjerl Hede. Stoklund har særlig arbejdet med en væsentlig, men overset side af hedebruget, nemlig anvendelsen af tørvegødning, og de foreløbige resultater heraf er publiceret i en artikel i *Norveg*, 29, 1986 med titlen »Hakkemøg, foldtørv og træk. Om brugen af tørvegødning i de jyske hedegne.«

2. Jævnside hermed har Stoklund fortsat sine studier over den kulturhistoriske forskningstradition, og har hér navnlig beskæftiget sig med Troels-Lund og hans rolle i den strid, som i slutningen af 19. årh. udkæmpedes blandt tyske historikere om kulturhistoriens væsen og plads i det samlede historiske arbejdsfelt.

3. Lektor Poul Balle-Petersen har fortsat sine studier af arbejderkulturen, fortrinsvis den københavnske.

Han har særlig beskæftiget sig med befolkningsforholdene på det indre Vesterbro fra området blev bebygget i 1860'erne til o. århundredskiftet.

4.1 Lektor Palle O. Christiansen har arbejdet videre med projektet »Fortiden i nutiden. Struktur og kultur i et dansk godsområde 1750-1980«, som blev omtalt i sidste års indberetning.

4.2 I første halvdel af året har han afsluttet den systematiske rekonstruktion af livet i tre landsbyer under Giesegård/Juellund gods ca. 1750-1800.

Denne materiale-krydsning danner baggrund for udfærdigelsen af studiens kap. 4: »Bønder under fæstet og hoveriet« (ca. 100 sider). Dette kapitel skal sammen med de to følgende (om henholdsvis gods-ejerliv og udskiftning) udgøre studiens synkrone situationsanalyse.

5.1 Lektor Thomas Højrup har fortsat projektet om »Livsformer og deres eksistensvilkår. Et bidrag til arbejdet med at forene struktur- og transformationsanalyserne i etnologien«. I forbindelse hermed har han fortsat samarbejde med Anders Boserup, Sociologisk Institut, om analyse af den historiske materialismes teoretiske forudsætninger og begrebslogik.

5.2 Højrup har endvidere arbejdet med et projekt om den enkle fangst- og vareproduktion og fiskeriets organisationsformer i den nordatlantiske region; det indbefatter feltarbejde og detaljestudier i dansk fiskeri.

5.3 Han har arbejdet med et projekt om teoretiske retninger indenfor europæisk tænkning om kultur og samfund – ud fra et etnologisk og videnskabsteoretisk perspektiv, og fortsat sit samarbejde med Sociologisk Institut om det løbende forskningsseminar om strukturel dialektik. Endvidere har han deltaget i et samarbejde om udvikling af begreber til analyse af kvindespecifikke livsformer.

6. Kandidatstipendiat Mikael Andersen har arbejdet videre på sit projekt: Danskproducerede trivialbilleder til vægudsmykning.

Katalogiseringen af danskproducerede billeder til vægudsmykning blev i løbet af efteråret 1985 udbygget med en undersøgelse af billedbranchens forhold, især af det tilgængelige kildemateriale vedrørende distributionen.

I 1986 er denne forskning fulgt op, så der i løbet af foråret 1986 er tilvejebragt materiale til en totalbeskrivelse af de institutionelle rammer, indenfor hvilke billederne produceredes, distribueredes og konsumeredes.

Følgende forhold af betydning for distributionsmønstret er analyseret: den tekniske udvikling, samfærdighedsmidlernes forbedring og næringsfrihedens ikrafttræden. Forholdet mellem kunstner og kunstforlægger er undersøgt på grundlag af eksisterende korrespondance, og ændringer i loven om kunstnerisk opavsret og den stigende afhængighed af udenlandsk produceret materiale er beskrevet.

Omkring 1890 er den egentlige billedhandel for en stor del gået fra boghandelen over på glarmestre og papirhandlere. Anført af Gyldendal vandt tanken om kolportage frem, og størsteparten af de billeder, der fra år 1900 og op til 1. verdenskrig distribueredes i masseoplag, var præmiebilleder fra illustrerede blade, solgt ved subscriptionsamling. Efteråret 1986 er dette materiale påbegyndt samlet i manuskriptform.

7. Kandidatstipendiat Lone Rahbek Christensen arbejder med sit projekt: »Livsformsanalyse på mikro-niveau. En specificerende analyse af familietyper belyst gennem samlivsformernes forskellighed, indbyrdes relationer og udvikling gennem dette århundrede«. Hun koncentrerer sig her om »familien«, som er et velegnet studiefelt for forståelse af konflikter og problemer, når flere livsformer skal sameksistere og ser på, hvorledes livsformerne tilpasser sig hinanden og hvordan de tolker hinanden. Det er hensigten at undersøge de ændringer i de kulturelle begrebsverdener, der er betinget af, at samlivsformerne i Danmark er ændret over et relativt kort tidsrum i dette århundrede.

Formidlende virksomhed:

Instituttets medarbejdere har lagt vægt på at formidle deres forskningsresultater dels til kolleger inden for de højere læreanstalter, dels til et bredere publikum uden for universitetets og fagfællers snævrere kredse.

Bjarne Stoklund deltog 4/3-8/3 i et arbejds møde i Münster om: Konstanz und Wandel i der Neuzeit. Zur Periodisierung der Alltagskultur Mitteleuropas.

Den 6/11 forelæste han ved Kgl. Gustav Adolfs Akademiens årshøgtid i Uppsala om »Troels-Lund og den kulturhistoriske strid i Tyskland«. Den 6/12 holdt han foredrag ved et internationalt symposium i Hel-

singør om »What is Cultural History?« Troels-Lund and the Controversies among German Historians in the 1880es.

Thomas Højrup har undervist på Forsvarsakademiet Stabskursus II i videnskabsteori, specielt med henblik på samfundsvidenskabelig og strategisk teori og har været konsulent på Statens byggeforskningsinstitut i Stockholm, vedr. planlægningsforskning på Køsterøerne. Han har endvidere holdt en række gæsteforelæsnings ved søsterinstitutioner i København og i Sverige, fortrinsvis om livsformanalyse og klasseanalyse.

Michael Andersen deltog fra 15/9-20/9 1986 i den 2. internationale kongres for etnologisk billedforskning i Göttingen med foredraget: »Der Landtischler als Bilderverkauf. Untersuchung des Bilderangebotes eines Landtischler.«

Af andre former for virksomhed kan oplyses, at Bjarne Stoklund er medlem af Referencegruppen for nyere tids kulturhistorie under Statens Museumsnævnt og medlem af bestyrelserne for Landbohistorisk Selskab og Sonningfonden samt af eforatet for Gieses legat.

Thomas Højrup er medlem af Fællesudvalget for centralregistrering vedr. Dansk kunstindex og Det kulturhistoriske centralregister.

Udgivervirksomhed:

Bjarne Stoklund er fortsat hovedredaktør af det internationale tidsskrift *Ethnologia Europaea*. *Journal of European Ethnology*, som fra 1984 udsendes fra Institut for europæisk Folkelivsforskning. Vi håber, at overflytningen af dette tidsskrift til Københavns Universitet vil virke stimulerende på dansk etnologisk forskning og betyde en udbygning af fagets internationale kontakter.

Palle Christiansen er fortsat medredaktør af tidsskriftet *Fortid og Nutid*.

Mikael Andersen er hovedredaktør for *Håndværks-historisk Tidsskrift*.

Publikationer:

Stoklund, B.: Gensyn med Pebringegården. *Fortid og Nutid XXXIII*, s. 303-10, København 1986.

—: Hakkemøg, foldtørv og træk. Om brugen af tørvegødning i de jyske hedeegne. *Norveg. Folkelivsgranskning 29*, s. 51-69, Oslo 1986.

—: Economy, work and social roles: Continuity and change in the danish islands community of Læsø, c. 1200-1900. *Ethnologia Europaea. Journal of European Ethnology XV*, s. 129-63, København 1985.

Poul Balle-Petersen

2. Institut for Folkemindevidenskab

Historie:

Instituttet blev oprettet i 1967 som ramme om den i 1961 indførte undervisning i folkemindevidenskab, som indtil da ikke havde haft tilknytning til noget institut. Ved oprettelsen fik instituttet lokaler i Købmagergade 46. Det flyttede i 1969 til Torvegade 47 og i 1979 til Københavns Universitet Amager.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 6,0.

Lektorer: Karsten Biering, Michael Chesnutt, Bengt Holbek, Birgitte Rørbye, Michèle Simonsen.

Kandidatstipendiat: Flemming Hemmersam.

TAP: Antal årsværk: 0,8.

Karin Thomsen.

Forskningsvirksomhed:

Instituttets forskningsfelt er folketradition, bredt defineret som kulturytringer overleveret i ikke-skriftlig form (fortælling, sang, musik, skikke, ritualer, erindringer m.v.). Ud over selve kulturytringerne studeres deres sociale og historiske baggrund, deres funktion, form osv. Også i 1986 har forskningsarbejdet været koncentreret inden for 4 emnekredse: erindringer, folkedigtning, arbejderfolklore og etnomedicin. Det bemærkes, at en af instituttets medarbejdere (Chesnutt) gennem hele året har været delvis beskæftiget ved udviklingsopgaver uden for instituttet (se nedenfor under Anden virksomhed og Rejser), medens en anden medarbejder (Holbek) var bortrejst i 2 måneder på udenlandsk studiebesøg.

1. Erindringer

1.1 Et samarbejde, som indledtes i februar 1985 med LO Faglige Pensionister og Efterlønsmodtagere for at indsamle arbejdererindringer, er fortsat i 1986. Ved en éndagskonference om »Arbejderminder – et nyt forskningsfelt« afholdt den 17. marts på Københavns Universitet Amager deltog 120 pensionister fra fagbevægelsen, hvoraf 28 meldte sig for at skrive erindringer. To grupper på i alt 43 deltagere mødes nu én gang om måneden på instituttet for at mindes og fortælle. Interessen for projektet uden for universitetet har bl.a. manifesteret sig ved økonomiske tilskud på ca. 100.000 kr. fra fagbevægelsen (Hemmersam).

1.2 Gennem 6 år er der i samarbejde med Museet på Sønderborg Slot indsamlet materiale – interviews, fotos, arkivalier, arbejdsredskaber og teglprodukter – til belysning af arbejds- og levevilkår i den sønderjyske teglindustri ca. 1880-1980. En del af dette materiale er tidligere publiceret i mange forskellige formidlingsformer (se Københavns Universitet, Årbog 1981ff.). Hi-

storikeren Steen Ove Christensen, museums pædagog Inge Adriansen og Karsten Biering har udarbejdet en række artikler til Teglværksprojektets afsluttende rapport (se nedenfor under publikationer) (Biering).

2. Folkedigtning

2.1 Semimiddenglensk spillemandsdigtning: Den i 1985 annoncerede delpublicering er afsluttet planmæssigt. Et videre arbejde beror på ressourcetildeling med henblik på elektronisk databehandling af tekstmaterialet (Chesnutt).

2.2 ventyr: Manuskriptet »Interpretation of Fairy Tales«, der er antaget til forsvar for doktorgraden, er under udgivelse i serien FF Communications. Der har været arbejdet videre med en generel, engelsksproget fremstilling af eventyrforskningens problemer (projekttitel: »Folktale«) til udgivelse i USA (Holbek).

2.3 forlængelse af den i 1985 gennemførte, semantiske analyse af fortællinger om varulve og de dertil knyttede ritualer, arbejdes der nu med en undersøgelse af indholdsmæssig og stilistisk variation i det samme korpus. Parallelt hermed arbejdes der med en analyse af eventyrtypen AT 313 i en dansk optegnelse fra 1888. Endelig er der udarbejdet et længere teoretisk afsnit om eventyrfortolkning til en bog, som vil indeholde en række analyser af franske eventyr optegnet i det 19. århundrede; der tilsigtes en syntese af moderne etnologiske og tekstvidenskabelige tilgange til emnet (Simonsen).

3. Arbejderfolklore

Etnologisk og folkloristisk forskning i arbejderbeskrivelse og arbejderfolklore fra 1920 til i dag: I 2. fase af dette projekt er litteratursøgningen færdiggjort, og et kontaktnet er yderligere oparbejdet (se nedenfor under Rejser) (Hemmersam).

4. Etnomedicin

En analyse af sundhedsbevidsthedens udvikling i Danmark fra omkring 1500 til 2000: Konturerne i udviklingen af de folkelige erfaringsdannelser i forbindelse med sundhed og sygdom følges siden etableringen af den medicinske universitetsvidenskab i Danmark. Gennem en nærmere bestemmelse af de konkrete interesseudsagninger mellem de implicerede parter, som historisk set har gjort sig gældende, udskilles der visse perioder, hvor bevidsthedsdannelsen har været præget af særlig store spændinger. Sundhedsbevægelserne i disse perioder analyseres mere dybtgående (Rørbye).

Anden virksomhed:

Instituttet er administrativt og organisatorisk hjemsted for Det humanistiske Fakultets Center for Arbejderkulturstudier. To af instituttets videnskabelige

medarbejdere (Biering og Hemmersam) deltager i uadrettede formidlingsaktiviteter med tilknytning til centreets faglige interesseområde.

I kraft af Chesnuttts varetagelse af hvervet som formand for Det humanistiske Fakultets udvalg vedrørende eksterne aktiviteter og informationsvirksomhed, har instituttet i 1986 tillige været *de facto* hjemsted for en række udviklingsprojekter inden for rammerne af loven om efteruddannelse (erhvervsrettede kurser m.v.).

Hemmersam er formand for den i 1985 stiftede Nordiske arbejderkulturgruppe (NAK).

Rørbye er fagrådsmedlem i Dansk gerontologisk selskab og er dansk styrelsesmedlem af Nordisk institut for folkedigtning (NIF) i Åbo, Finland.

Simonsen er faglig konsulent for Nyt Nordisk Forlag/Arnold Busck og er desuden konsulent for Bibliotekscentralen med henblik på typeindeksning af eventyrudgivelser.

Udgivervirksomhed:

Instituttet udgiver årbogen »Unifol«, som i 1986 indeholdt en temarapport om arbejderkultur tilrettelagt i samarbejde med Center for Arbejderkulturstudier.

Holbek er medredaktør af »Folk og kultur«, årbog for dansk etnologi og folkemindevidenskab, samt af »Arv«, Scandinavian Journal of Folklore.

Rejser, gæsteforelæsninger m.v.:

Holbek gæsteforelæste i marts ved Etno-folkloristisk instituttet i Bergen, Norge.

Chesnutt besøgte i marts, juni og november en række britiske universiteter (University College London, University of Sussex, University of Glasgow og University of Sheffield) med henblik på aftaler om lærer- og studenterudveksling med Københavns Universitet. Tilsvarende besøgte han i maj og september en række nordamerikanske universiteter (McGill University, York University, McMaster University og University of Western Ontario, Canada; University of Wisconsin-Madison og University of Alaska-Fairbanks, USA). Der er på nuværende tidspunkt indgået aftaler med 6 af de 10 nævnte universiteter. Ved besøget i Sheffield opnåedes faglig kontakt med Centre for English Cultural Tradition and Language, en folkloristisk forsknings- og undervisningsenhed med tilknytning til universitetets institut for engelsk sprog.

Hemmersam forelæste om arbejderminder/arbejderfolklore for Dansk Blindesamfund (april), Pensionist & Efterlønsklubben i HK (april og november), Fagbevægelsens interne Uddannelser (juni) og Albertslund kommunale voksenskole (november).

Holbek tilbragte sommermånederne (medio juni-medio august) på studieophold ved Folklore Institute, Indiana University, Bloomington, USA.

Simonsen forelæste på Lolland Højskole i begyndelsen af juli.

Biering deltog i april i det internordiske seminar (Norrköping, Sverige) om arbejder- og lokalspil med et foredrag om de danske udviklingstendenser i perioden ca. 1975-85.

Hemmersam deltog i september i et internationalt symposium om Working Class Culture samt i 2:a Nordiska seminariet om arbetarkultur, begge afholdt i Norrköping, Sverige, af det derværende Arbetets Museum i samarbejde med Ethnologiska institutionen ved Göteborgs Universitet. Endvidere gæsteforelæste han ved Helsinkis Universitet og ved det finske universitet i Turku/Åbo i forbindelse med et institutions- og arkivbesøg i Finland i november.

Simonsen deltog i november i Rencontres de Lyon sur le Conte, arrangeret af l'Association R. A. Conte og l'Agence regionale d'Ethnologie i Lyon, Frankrig.

Publikationer:

Biering, K.: Videodokumentation. Teglværksprojektet ved Flensborg Fjord – fra idé til virkeliggørelse, Inge Adriansen, Finn Bredahl Jørgensen, Arne Aabenhus, s. 24-25, Gråsten 1986.

–: Erindringsindsamlingen. Teglværksprojektet ved Flensborg Fjord – fra idé til virkeliggørelse, Inge Adriansen, Finn Bredahl Jørgensen, Arne Aabenhus, s. 16-18, Gråsten 1986.

–: Radioprogrammer om Teglværksprojektet. Teglværksprojektet ved Flensborg Fjord – fra idé til virkeliggørelse, Inge Adriansen, Finn Bredahl Jørgensen, Arne Aabenhus, s. 62-63, Gråsten 1986.

–: Erindringsindsamling i et ufaglært arbejdermiljø. UNIFOL 1985, s. 72-76, København 1986.

–: Udstillingsvirksomhed. UNIFOL 1985, s. 161-62, København 1986.

–: Nogle forslag til en aktiv kulturpolitik. UNIFOL 1985, s. 168-71, København 1986.

Chesnutt, M.: The Dalhousie Manuscript of the "Historia Norvegiae". Opuscula VIII (Bibliotheca arnamagnæana, bd. 38), Jonna Louis-Jensen m. fl., s. 54-95, København 1986.

Hemmersam, F.: Folkloristik og arbejderkultur. UNIFOL 1985, s. 22-43, København 1986.

–, Callesen, C.: Erste Mai in Dänemark 1890-1986. Mein Vaterland ist international. Internationale Illustrierte Geschichte des 1. Mai 1886 bis heute, Udo Achten, Matthias Reichelt, Reinhard Schultz, Kai Reschke (eds), s. 38-43, Vestberlin 1986.

–: Om arbejdersymboler – i sammenhæng med en anmeldelse. UNIFOL 1985, s. 102-12, København 1986.

–: 3 arbejderprojekter. UNIFOL 1985, s. 137-46, København 1986.

–, Biering, K., Hansen, L., Lammers, K.C.: Arbejderkulturstudier ved Det humanistiske Fakultet 1982-86, Københavns Universitet (UNIFOL 1985, Tema: Arbejderkultur). København 1986, 204 s.

–: Folklor Radnika I Folklor Radnickog Pokreta –

- Dva Tipa Folkora Radnicke Klase (Working Class Folklore and Folklore of the Labour Movement). Kultura 72, s. 131-44, Beograd 1986.
- Rørbye, B.: Alternativt sundhedsarbejde. Politica. Tidsskrift for politisk videnskab nr. 2 1985, s. 241-58, Århus 1986.
- : Gesundheit für alle. Ein Mythos zwischen Vergangenheit und Zukunft. Hessische Blätter für Volks- und Kulturforschung 19, s. 63-76, 1986.
- Simonsen, M.: Le conte merveilleux traditionnel comme apprentissage social. Actes du IIe Colloque international sur le Merveilleux, Mythe et Initiation Narbonne (27-30 août 1985), Cermeil, s. 76-88, Narbonne 1986.
- : Eventyrindeks 1985. København 1986, 104 s.
- : Le conte populaire français. (2ème édition mise à jour). Paris 1986, 128 s.

Michael Chesnutt

3. Forhistorisk-arkæologisk Institut

Historie:

Forhistorisk-arkæologisk Institut er grundlagt i 1947, da Nationalmuseet stillede et større lokale til rådighed for bibliotek og undervisning, hvilket af fakultetet i 1949 blev godkendt som »Universitetets forhistoriske læsesal«. (Fagets professor, og dengang eneste videnskabelige medarbejder, havde allerede før 1947 sit kontor på Nationalmuseet).

I 1955 fik instituttet nye lokaler af Nationalmuseet, tre kontorer m.v. i forbygningen Frederiksholms Kanal 12. Forholdene blev dog hurtigt ganske utilstrækkelige med det stærkt stigende studentertal og ansættelse af nye videnskabelige medarbejdere, og da museet samtidig havde brug for mere plads, erhvervede universitetet i 1969 den nærliggende ejendom Vandkunsten 5 til de arkæologiske fag. Overflytningen kunne ske gradvis, men i 1976 var Forhistorisk-arkæologisk Institut endeligt etableret i de nuværende lokaler. Ved denne løsning kunne det nære forhold til Nationalmuseet bevares.

Samarbejdet med Nationalmuseet er afgørende for instituttets virksomhed, idet museets samlinger, arkiver, biblioteker og laboratorier er nødvendige for arkæologisk forskning her i landet.

I dag huser instituttet foruden kontorer, bibliotek samt læse- og studierum for de studerende o.a., tegnerum, computerrum (fælles med klassisk arkæologi), laboratorium (fundbearbejdning) og i kælderens et større magasinareal til fund under behandling (før afgivelsen til museerne). Institutet er desuden i besiddelse af en enestående samling flintprøver, arkæologiske eksperimenter (især i flint) samt oldsager, kopier

m.v. Eksperimenter og flintstudier foretages i den såkaldte »Flintkælder«, et lille særskilt laboratorium. Et laboratorium til andre tekniske undersøgelser er under oprettelse, ligesom der på instituttet også udføres undersøgelser af oldtidstekstiler m.v. Institutet yder endelig husly og faciliteter til studenternes forening og til foreningen af yngre magistre, begge med en udstrakt faglig virksomhed, foredrag m.v.

Blandt årets aktiviteter skal især nævnes genbesættelsen af assistentstillingen pr. 1. december (efter halvandet års vakance), udsendelse af en ny skriferække, »Arkæologiske Skrifter«, nyindretninger i Vandkunsten 5 samt etableringen af et undervisningssamarbejde med Lunds Universitet støttet af Clara Lachmanns Fond. Foreløbig er gennemført 12 forelæsninger i Lund over de nyeste forskningsresultater. Forelæserne har dels været instituttets medarbejdere, dels kolleger fra museerne m.v. Samarbejdsaftaler er desuden under forberedelse med universiteterne i Kiel, Amsterdam, Bradford m.v. samt med Det arkæologiske Institut i Leningrad. I 1986 er også afholdt en åben foredragsrække over formidling i arkæologien.

En historisk beslutning blev endelig truffet af fakultetet i november 1986 med vedtagelsen af sammenlægningen af Forhistorisk-arkæologisk Institut og Institut for klassisk Arkæologi til ét »Arkæologisk Institut«.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 4.

Lektorer: Klaus Ebbesen, Ulla Lund Hansen, Erik Brinch Petersen, Klavs Randsborg.

Fondslønnede stipendiater: Lise Bender Jørgensen, Leif Chr. Nielsen.

TAP: Antal årsværk: 0,6 samt tegnerassistance.

Korrespondent Una Koester.

Undervisningsassistenter m.v.: 2 kurser pr. år i ekstra-fakultære emner samt seminargravning.

Forskningsvirksomhed:

Til instituttet er foruden den faste stab knyttet forskere, bl.a. C.J. Becker (prof.em.), i bebyggelsesforskning, oldtidstekstiler, flintteknologi m.v. Disse personer optræder i begrænset omfang som gæstelærere. Indirekte nyder instituttet også gavn af den videnskabelige ekspertise ved Nationalmuseet m.v. Det bør endelig nævnes, at en lang række ældre studenter er beskæftiget med videnskabeligt arbejde, bl.a. som ledere af eller deltagere i arkæologiske udgravninger for Nationalmuseet, lokalmuseerne m.v. Disse omstændigheder øger den videnskabelige ekspertise på instituttet og gør det lidt lettere at sikre et relativt højt forskningsuddannelsesniveau med en, i forhold til et studentertal over 200, usædvanlig lille, fast stab.

Instituttets primære forskningsområde er kultur- og samfundsudviklingen i Nordeuropa i perioden fra ca. 12.000 f.Kr. til det 11. århundrede e.Kr. (Den primære

re undervisningsopgave er at uddanne arkæologer, der skal fungere ved landets museer m.v.). Dansk og nordeuropæisk arkæologi kan imidlertid kun forstås på en større, især europæisk baggrund. Den forhistorisk-arkæologiske forskningstradition, der på en række felter er blevet den almene arkæologis, har også et nært samarbejde med andre arkæologiske forskningstraditioner (som den klassiske-mediterrane) og med de øvrige samfunds- og historievidenskaber. Men det må stærkt betones, at studie af materiel kultur er en selvstændig videnskab med et kildemateriale udbredt overalt i tid og rum, så længe mennesket har eksisteret. Af særlig betydning er derfor arkæologiens kontakt med naturvidenskabene, især geo- og bio-disciplinerne. Institutet har traditionelt haft nære forbindelser med det internationale forskningsmiljø, en linie det er lykkedes at opretholde og trods nedskæringerne endog udbygge i de seneste år.

Institutet er repræsenteret i alle styrende råd (Det arkæologiske Nævn, Forskningsminderrådet, Fællesudvalget for Centralregistrering, m.v.) for dansk arkæologi samt i flere internationale komiteer og yder en meget betydelig ulønnet servicevirksomhed, især over for Nationalmuseet og andre danske museer (udgravninger, styringsgruppe- og komitéarbejde, foredrag etc.). To af instituttets medarbejdere er desuden knyttet til Forskningsrådets projekt »Stamme – Stat«. Det kan endelig nævnes, at instituttets medarbejdere alle er engageret i populærvidenskabelig formidling gennem de skrevne eller visuelle medier.

De følgende projektbeskrivelser omfatter kun medarbejdernes hovedprojekter og omfatter ikke fondslønnede stipendiater, emiriti eller den her meget vigtige studenterforskning. Et Nordisk Forskerseminar i flintteknologi er i øvrigt under forberedelse for foråret 1987.

1. *Undersøgelser over den neolitiske tragtbægerkultur i Nordeuropa, dvs. den ældste nordiske bondekultur fra ca. 4.000-2.700 f.Kr.*

Projektet omfatter primærforskning over alle fundkategorier (boplads, grave, dysser, jættestuer, og enkle jordgrave samt offerfund). Også skeletmaterialet samt det zoologiske materiale fra stenalderen er inddraget. Der sigtes mod en almindelig kulturhistorisk skildring af samfundsforholdene, så vidt de kan belyses med et arkæologisk materiale og med bidrag fra en række naturvidenskaber. I årets løb er udsendt en række mindre artikler, ligesom manuskriptet til flere er afsluttet. Et par bog-manuskripter er endvidere under udarbejdelse (Klaus Ebbesen).

2. *Yngre neolitik i tid i Danmark*

Tidligere troede man, at de forskellige arkæologiske komplekser repræsenterede folkestammer, som havde levet side om side i Danmarks stenalder. Naturvidenskabelige dateringer samt nye arkæologiske fund har

imidtildt vist, at de i stedet repræsenterer forskellige kronologiske stadier i det danske samfunds udvikling. Navnlige udviklingen i det 3. årtusind f.v.t. må som følge heraf nyvurderes. Projektets formål er ved anvendelse af en evolutionistisk tolkningsmodel og på grundlag af omfattende kildestudier at beskrive samfundets struktur og udvikling i yngre neolitik tid eller enkeltgravetid (ca. 2.700-1.900 f.Kr.). Et par artikler er udsendt i årets løb og et større manuskript er under udarbejdelse. Delvis som led i ovennævnte studier er etableret et dansk-svensk forskningsprojekt til udforskning af stridsøksetidens bopladser og huse (Klaus Ebbesen).

3. *Skeletfund fra moserne*

I museer og samlinger findes et stort antal menneskefund fra de danske moser. Hovedparten er fremkommet under 2. verdenskrig, men først udviklingen af Kulstof-14-dateringsmetoden har gjort det muligt at datere fundene. Skeletterne tilhører alle dele af oldtid og historisk tid. Moseligen er den kendteste repræsentant for gruppen. I et antropologisk-arkæologisk samarbejde med Pia Bennike analyseres dette materiale til belysning af menneske- og samfundsudviklingen i Danmarks oldtid. Projektet er afsluttet i løbet af året med udsendelse af en populærvidenskabelig bog samt en række videnskabelige og populariserende artikler (Klaus Ebbesen).

4. *Yngre romersk jernalder i Danmark (ca. 160 e.Kr. til ca. 400 e.Kr.)*

Der foretages en bearbejdning med publikation for øje af de såvel i ældre tid (1829-1954) som de fra 1977 og fremefter udgravede grave i Himlingøje på Østsjælland. Der arbejdes på en publikation om gravene og disses særdeles rige udstyr.

Gravudstyret består både af fremragende hjemlige smykker m.v. og af romerske importvarer af høj kvalitet. Der foretages en vurdering af gravene på såvel lokalt som internationalt plan for at forklare denne specielt rige befolkningsgruppes betydning for de interne udviklingssystemer og udenlandskontakterne.

Lokaliteten analyseres som den første danske romertidsgravplads i et videre perspektiv, idet der er etableret et samarbejde med pedologer fra Geologisk Institut, Århus Universitet, med det formål at rekonstruere romertidslandskabet omkring Himlingøje.

Endvidere deltager i samarbejdet en pollenanalytiker og en zoolog fra Københavns Universitet; der foretages frøbestemmelser til hjælp for de pollenanalytiske resultater, ligesom der foretages C 14 analyser ved Nationalmuseets C 14 laboratorium og antropologiske og odontologiske undersøgelser af skeletterne ved antropologisk laboratorium ved Københavns Universitet.

De naturvidenskabelige discipliners deltagelse sigter mod en optimal udnyttelse af alle fremdragne spor i grave og landskabet omkring dem. Jernalderens

mennesker og dyr beskrives og sættes i relation til andre jernalderpopulationer.

Menneskets udnyttelse af landskabet, dets udseende, bevoksning m.v. analyseres dels på basis af de under gravhøjene bevarede jernalderjordoverflader, dels ved profiler og borer i området omkring Himlingøje.

I forbindelse med projektet er foretaget studierejser til Stockholm, Bergen og Mainz; gæsteforelæsninger er samtidig afholdt ved universiteterne i Bergen, Münster og Giessen; der er deltaget i udgravningen på Sorte Muld (Ulla Lund Hansen).

5. Vedbækprojektet

5.1 Ud fra nye udgravninger for Nationalmuseet og Søllerød Museum og gennem behandling af tidligere fremgravet materiale studeres en jægerbefolknings tilværelse omkring en nordsjællandsk fjord gennem Atlantisk tid (ca. 5.500-ca. 3.000 f.Kr.).

I et stort anlagt tværvideenskabeligt samarbejde (med Nationalmuseet, Zoologisk Museum og Antropologisk Laboratorium) undersøges bopladserne for at belyse jægerbefolkningens tilpasning til skiftende naturmiljøer og for at fastslå bopladsernes karakter og varighed.

5.2 I foråret 1986 fortsattes udgravningerne på Stationsvej 19 i Vedbæk. Herved lykkedes det at få overblik over de naturlige aflejningsforhold og at få fastlagt kulturlagene i forhold hertil. Bopladsen rummer kulturlag fra de sidste 2.000 år af jægerstenalderen, og nederst afdækkedes over et større område et udsnit af et bopladslag fra Kongemosekulturen med fine bevaringsforhold og med flere anlæg. Øverst i lagserien afdækkedes to kvindegrave, også fra jægerstenalderen. Undersøgelsen var en nødudgravning og blev forestået af stud.mag. Johan Sobotta sammen med flere studenter fra instituttet og medarbejdere fra Nationalmuseet.

5.3 Stud.mag.erne Keld Møller Hansen og Lykke Johansen har medvirket til bearbejdelse af flere genstandsgrupper fra de tidligere års udgravninger i Vedbæk.

5.4 Videnskabelig medhjælp (jobtilbud), cand.scient. Inge Bødker Enghoff, Zoologisk Museum, har bearbejdet fiskeresterne fra Vedbækpladserne.

5.5 Dr. Christ Meiklejohn, University of Winnipeg, Canada, har i 1986 indledt en bearbejdning af de mesolitiske skeletter fra Vedbækudgravningerne med henblik på den samlede publikation. Dette arbejde vil blive fortsat i 1987.

5.6 Dr. Douglas T. Price, University of Madison-Wisconsin, USA, har sammen med undertegnede

færdiggjort et manuskript til publikation i Scientific American. En gæsteforelæsning er desuden afholdt ved samme universitet i forbindelse med et studiebesøg.

5.7 I årets løb har mag.art. Helle Juel Jensen, Århus Universitet, og undertegnede fremlagt en enkelt publikation fra Vedbækprojektet.

5.8 I Strøby Egede på Stevns har undertegnede bistået Køge Museum, Nationalmuseet og Rigsantikvarens Arkæologiske Sekretariat med at udgrave en mesolitisk grav med 8 personer. Graven blev optaget i en blok er nu under konservering på Nationalmuseets Konserveringsanstalt med henblik på en kommende udstilling på Køge Museum (Erik Brinch Petersen).

6. Samfundsudviklingen i Europa og Middelhavsområdet i det første årtusind e.Kr.

Gennem studiet af især arkæologiske kilder søges de basale, først og fremmest økonomiske forhold belyst i denne periode, der omfatter afslutningen af de antikke samfund, begyndelsen af den moderne vesteuropæiske udvikling, og integrationen af det »barbariske« Europa, bl.a. Norden, i en international økonomisk og samfundsmæssig sammenhæng. Det arkæologiske materiale er særligt velegnet til at dokumentere landbrugs- og bosættelsesudviklingen (både på land og i by) og til at aftegne vareproduktion og -distribution. Andre arkæologiske kildegrupper, grave, monumentalarkitektur m.v., åbner for en videre diskussion dels af spørgsmål som værdi-investering eller »forbrug«, dels af samfundsstrukturernes og ideologiens forandring i den nævnte centrale periode. Det er hensigten ad denne vej at belyse nogle af de »store« temaer i den sene forhistorie og tidlige historie. Projektet har givet anledning til udpræget tværfagligt arbejde inden for så forskellige områder som klimatologi, botanik, zoologi, kulturgeografi, numismatik, historie, socialantropologi m.v. og ikke mindst til integration af metoder og resultater fra såvel klassisk, middelalder- som såkaldt forhistorisk arkæologi.

I det forløbne år er der foretaget studierejser til Norge (hvor der også er gæsteforelæst), England, Tyskland, Schweiz og Italien, udarbejdet flere manuskripter, deltaget i et symposium under The World Archaeological Congress (Southampton), i hvis planlægning og gennemførelse undertegnede også tog del, samt arbejdet videre på en monografi om emnet, bl.a. under et to måneders studieophold i Rom i juni-juli. Endelig kan det nævnes, at der i samarbejde med Accademia di Danimarca, Rom, i januar 1987 afholdes et internationalt arkæologisk seminar over »Det første Årtusind«. I samme år er planlagt deltagelse i udgravningsvirksomhed i Italien med studenter fra instituttet (Klavs Randsborg).

7. Regionalundersøgelse i et mindre område på Østfyn (Gudme)

Gudme-området er i det første årtusind e.Kr. et høvdingecenter og handelsknudepunkt i Sydskandinavien og har givet et overraskende stort og rigt arkæologisk fundmateriale. Samtidig er det en af de tidligst udforskede egne af Danmark med verdens første »regionalundersøgelse«, hvilket åbner interessante forskningsmæssige perspektiver. I tilknytning til det arkæologiske arbejde foretages et forskningshistorisk-etnologisk studie omkring aspekter af det forrige århundredes herregårdskultur, især personkultur.

Arbejdet, der i 1986 er blevet integreret med bl.a. Nationalmuseets undersøgelser i området, har dog i det forløbne år ligget næsten stille fra undertegnede side. (Jfr. dog ovennævnte projekt) (Klavs Randsborg).

8. Undersøgelser over gravriter i Vikingetiden og i Bronzealderen i Sydskandinavien specielt med henblik på astronomiske forhold omkring solen

Dette vanskelige emne kan tilsyneladende belyses med udgangspunkt i de heldige fund, hvor gravlæggernes årstid er bestemt. Undersøgelsen har vide perspektiver for forståelsen af oldtidens verdenssyn og samfundsstruktur. Et større manuskript er publiceret i samarbejde med stud.mag. Claus Nybo (Klavs Randsborg).

Redaktionsvirksomhed:

En meget betydelig del af dansk arkæologisk videnskabelig redaktionsvirksomhed er knyttet til instituttet.

Ulla Lund Hansen er redaktør af Oldskriftselskabets tidsskrift »Årbøger for nordisk oldkyndighed og historie« og »Nordiske fortidsminder«, samt dansk redaktør af »Studien zur Sachsen-Forschung« (Hannover).

Klavs Randsborg er hovedredaktør af det fællesnordiske, fremmedsprogede tidsskrift »Acta Archaeologica« samt dansk redaktør af det internationale samlewerk »Inventaria Archaeologica«.

C. J. Becker er dansk redaktør af »Hoops Reallexicon der Germanischen Altertumskunde« og medredaktør af »Acta Archaeologica«.

Instituttet udsender selv to monografiserier, »Arkæologiske Studier«, i internationalt udstyr, samt »Arkæologiske Skrifter«, hvoraf det første bind, Stridsøksetid i Sydskandinavien (red. C. Adamsen, K. Ebbesen), er publiceret i 1986.

Klaus Ebbesen er desuden redaktør af den populærvidenskabelige serie »Danske Fortidsminder« (Odense Universitetsforlag).

Gæster:

Kirsten Elna Alma Lanenbach, Wuppertal, samt Broder Berg, Berlin, har opholdt sig ved instituttet som statsstipendiater, Jaromir Beneš, Praha, som led i en

individuel samarbejdsaftale med Det arkæologiske Institut sammesteds. En række udenlandske forskere har desuden været på kortere besøg.

Publikationer:

- Aaris-Sørensen, K., Petersen, E.B.: The Prejlerup Aurochs – an Archaeozoological Discovery from Boreal Denmark. *Archaeozoologia mélanges publiés à l'occasion du 5e congrès international d'archéozoologie*, Bordeaux 1986, Pierre Ducos, (ed.), s. 99-109, Grenoble 1986.
- , Petersen, E.B.: The Prejlerup Aurochs – an Archaeozoological Discovery from Boreal Denmark. *Striae* Vol. 24, s. 111-17, Uppsala 1986.
- Bennike, P., Ebbesen, K., Jørgensen, L.B.: Early Neolithic Skeletons from Bolkilde Bog, Denmark. *Antiquity* Vol. LX, No. 230, s. 199-209, England 1986.
- , Ebbesen, K., Jørgensen, L.B.: Menneskefundet i Bolkilde. *Nordslesvigske Museer* 13, s. 86-115, Tønder 1986.
- , Ebbesen, K.: Stenstrupmanden. *Fra Holbæk Amt Årbog* 1985, s. 28-40, Holbæk 1985.
- Ebbesen, K.: Megalithic Graves in Schleswig-Holstein. *Acta Archaeologica* 55-1984, s. 117-42, København 1986.
- : Moselik fortæller historie. *Videnskab for alle* 10, s. 66-71, København 1986.
- : Døden i mosen. København 1986, 128 s.
- : Moselik fortæller historie. *Populær Vitenskap* 10, s. 66-71, Oslo 1986.
- : Grymma blodsriter i Norden. *Vitenskap för Alla* 10, s. 66-71, Stockholm 1986.
- : Snorekeramiske bopladser i Europa. *Arkæologiske Skrifter* 1, s. 276-79, København 1986.
- : Fred i enkeltgravstid. *Arkæologiske Skrifter* 1, s. 33-54, København 1986.
- : Sydlesvigske oldtidsminder. Grænseforeningens Årbog 1987, s. 2-46, København 1986.
- : Dags ge Harald nyt navn? *Populær arkeologi* 3, s. 22-25, Lund 1986.
- Ebbesen, K.H.: Tragtbægerkulturens grønstensøkser. *Kuml* 1984, s. 113-53, Århus 1986.
- : Gassen gav bronze. *Fagbladet* 7, s. 14-15, København 1986.
- : Nye frisurer fra oldtiden. *Spejlet* 9, s. 164-65, København 1986.
- Jensen, H.J., Petersen, E.B.: A Functional Study of Lithics from Vænget Nord, a Mesolithic Site at Vedbæk, N.E. Sjælland. *Journal of Danish Archaeology* 4, 1985, s. 40-51, Odense 1986.
- Jørgensen, L.B.: Textilresterne fra Hjemsted. *Hjemsted – en gravplads fra 4. & 5. årh. e.kr.* Skrifter fra museumsrådet for Sønderjyllands Amt, bd. 2, Per Ethelberg, s. 92-100, Haderslev 1986.
- : The Textiles from Medieval Svendborg. *Analyses of Medieval Plant Remains, Textiles and Wood from Svendborg The Archaeology of Svendborg*,

- Denmark, Vol. 4, G. Jørgensen, L. Bender Jørgensen, K. Jespersen, E. Østergård, K. Christensen, s. 85-109, Svendborg 1986.
- , Andersen, S.H.: *Ältester europäischer Textilfund in Dänemark. Deutsches Textilforum Heft 2*, s. 48-49, Hannover 1986.
- , Forhistoriske tekstiler i Skandinavien. *Prehistoric Scandinavian Textiles*. København 1986, 390 s.
- , Oldtidens Metervarer. *Museum Maribo, Lolland-Falsters Stiftsmuseums Årsskrift 1986*, s. 5-31, Maribo 1986.
- , *Textiler – en kvindeniche i arkæologien?* K.A.N. Kvinner i arkeologi i Norge 3, s. 40-48, Bergen 1986.
- Meldgaard, M., Grønnow, B.: *Sidste nyt fra Sarqaf-Folket. Rapport fra udgravningerne i Disko Bugt. Forskning i Grønland 1*, s. 9-18, København 1986.
- Petersen, E.B.: *Hurricane City. Mesolithic Miscellany Vol. 7, No. 1*, s. 26-27, Madison, USA 1986.
- , *Senpalæolitikum og Mesolitikum. Arkæologiske udgravninger i Danmark 1985* s. 34-35, København 1986.
- , *Senpalæolitikum og Mesolitikum. Arkæologiske udgravninger i Danmark 1984* -, s. 26-28, København 1985.
- Randsborg, K.: *The Study of Slavery in Northern Europe, an Archaeological Approach. Acta Archaeologica 55, 1984*, s. 155, København 1986.
- , *A Bronze Age Grave on Funen Containing a Metal Worker's tools. Acta Archaeologica 55, 1984*, s. 185, København 1986.
- , *Women in Prehistory: The Danish Example. Acta Archaeologica 55, 1984*, s. 143, København 1986.
- , Nybo, C.: *The Coffin and the Sun, Demography and Ideology in Scandinavian Prehistory. Acta Archaeologica 55, 1984*, s. 161, København 1986.

Klaus Randsborg

4. Institut for klassisk Arkæologi

Historie:

Instituttet blev grundlagt i 1890 (på professor J. L. Ussings initiativ) som »Universitetets arkæologiske Apparat« i Universitetsannex D. Efter opførelsen af Studiegården i 1916 overførtes det til to selvstændige lokaler i denne bygning og betegnedes som »Archæologisk Studiesal«, indtil det i 1918 flyttedes til lokaler i Nationalmuseet med tilknytning til Antiksamlingen, idet de to institutioners biblioteker forenedes. Samtidig blev det officielle navn »Universitetets

arkæologiske Laboratorium«. I 1963 ændredes navnet i overensstemmelse med arbejdsområdet til »Universitetets Institut for klassisk og nærorientalsk Arkæologi«. I 1975 flyttede instituttet til egne lokaler i universitetets bygning, Vandkunsten 5. Samtidig udskiltes instituttets bibliotek fra Antiksamlingens. I slutningen af 1982 blev det ene af instituttets 2 fag, nærorientalsk arkæologi, udskilt og lagt sammen med de to filologiske fag, assyriologi og ægyptologi, til et nyt institut. Nærværende institut hedder herefter »Institut for klassisk Arkæologi«.

Professor i græsk og latinsk filologi og arkæologi J. L. Ussing blev forstander for Universitetets arkæologiske Apparat ved oprettelsen i 1890. Indtil 1956 blev fagets professorer benævnt professor i arkæologi, siden professor i klassisk arkæologi.

Stab:

VIP: antal årsværk: 3.

Lektorer: I. Strøm.

Lektorvikar: 1.1-31.7. A. Rathje, 1.8.-31.12. J. Zahle. Externe lektorer: E. Poulsen, L. W. Sørensen.

Undervisningsassistenter: B. Kiilerich, A. M. Nielsen, H. Nielsen, I. Nielsen.

Akademiske medarbejdere: 1.5.-30.11. B. Kiilerich, 1.10.-31.12. S. O. Jensen, P. Seiffert Bosteen.

Forskningsstipendiater: 3.

TAP: Antal årsværk 1½.

P. Christensen, M. G. Sundø.

Forskningsvirksomhed:

Instituttets forskningsområde er Middelhavslanternes arkæologi fra forhistorisk tid til senantik, samt arkæologi i de øvrige områder, som beherskes af græsk-hellenistisk eller romersk kultur.

Instituttet har haft sin første udgravningssæson i Pontecagnano by i Syditalien fra 1.9.-30.9. 1986 med deltagelse af 7 af instituttets studerende og under ledelse af I. Strøm og M. Nielsen. Udgravningen har frigjort kvaderstensmure fra Pontecagnano by fra 4. årh. f.kr. samt overliggende lag fra romersk kejsertid og et område med fund fra 8.-6. årh. f.kr. Udgravningen finansieredes af Carlsbergfondet.

1. Publikationen af udgravningerne på den etruskiske beboelseshøj Monte Becco i Mellemitalien.

Tegner P. Christensen har færdigtegnet alle tegninger til publikationen. Ingrid Strøm foretager desuden en undersøgelse af det tidlige argiviske Heraion og dets relationer til andre græske helligdomme og samtidige byer, specielt Argos, samt med udgangspunkt i dette temenos en undersøgelse af de græske helligdommes betydning for den tidlige græske byudvikling. Yderligere undersøges forholdet mellem kretisk bronzealdervægmaleries motiver og de dekorerede rums funktion (Ingrid Strøm).

2. *The Lycians. A Study of Lycian History and Civilization to the Conquest of Alexander the Great*

Bogen skrives i samarbejde med den australske historiker professor T. C. Bryce. Desuden arbejder Jan Zahle med publiceringen af keramikken fra Carlsberg-fondets udgravning af Maussolæet i Halikarnassos (Bodrum, Tyrkiet), hvortil tegner P. Christensen har rentegnet opmålingerne, samt er medarbejder ved publiceringen af den nordiske udgravning af Castor og Pollux templet på Forum Romanum (Jan Zahle).

3. *Færdiggørelse af Ficana publikationen: Den endelige udgravningsberetning for zone 5A*

Et arkaisk hus og dets affaldsgrøfter med fragmenter af et banketudstyr i Latium Vetus, med rekonstruktionen af Giacomo Bonis udgravning (1903) af et arkaisk hus på Via Sacra, Forum Romanum, ved hjælp af arkivmateriale med henblik på genpublicering, samt med: Det ideologiske program i frisen fra det etruskiske kompleks i Murlo, Siena, fra 6. årh. f.kr. med særlig henblik på bankettens social-kulturelle betydning (Annette Rathje).

4. *Projekt Provincia Proconsularis (Tunesien)*

En undersøgelse af by-land relationer i den romerske provins Africa Proconsularis (Erik Poulsen).

5. *Publikation af en gruppe romerske portrætter fra Ince Blundell Hall nu i Liverpool Museum*

(Jane Fejfer).

6. *Håndbog i græsk skulptur dækkende perioden 650-ca. 50 f.kr.*

Monumentgennemgang og behandling af teoretiske og tekniske aspekter (Bente Kiilerich).

7. *Kurser i lokalkundskab til Middelhavsområdet for danske exportmedarbejdere*

(Steen Ole Jensen, Peter Seiffert Bosteen).

Anden virksomhed:

Instituttet har sammen med Nationalmuseets Antiksamling arrangeret et internationalt seminar om: Archeology in the Dodecanese fra 7.-9. april. I forbindelse hermed var der en reception på instituttet den 7. april, og to af seminarets udenlandske deltagere: Professor, Dr. C. Doumas og Professor, Dr. M. Martelli Cristofani holdt den 10. april gæsteforelæsninger på instituttet.

I tilknytning til instituttets forskningsarbejde med Liverpool University og Liverpool Museum om publikationen af de romerske portrætter fra den tidligere engelske privatsamling Ince Blundell Hall holdt instituttet den 7. oktober et kollokvium over emnet: Care and Display of Old Collections of Antiquity med deltagelse af Dr. E. Southworth, Liverpool Museum. Museumsdirektør Flemming Johansen, Ny Carlsberg

Glyptotek og museumsinspektør Torben Melander, Thorvaldsens Museum.

I forårsemestret havde instituttet følgende temadage: 24 marts. Billedfortolkning ved Marianne Marcussen og Hanne Marie Ragn Jensen, Institut for Kunsthistorie, Jan Zahle, Nationalmuseets Møntsamling og Helle Salskov Roberts, Institut for klassisk Filologi.

6. maj. Antik skulptur og moderne frustrationer. Ved Mette Moltesen, Ny Carlsberg Glyptotek samt billedhuggeren Gunnar Hossy.

28. maj. Antikkens kunstsyn og eftertidens syn på antikken. Ved Teddy Brunius, Institut for Kunsthistorie og Bente Kiilerich.

Redaktionsvirksomhed:

Ingrid Strøm er redaktør for den danske afdeling af Comitato Scientifico Internazionale per il Corpus degli Specchi Etruschi, hvis bind 2 fra Danmark er under udarbejdelse ved museumsinspektør Torben Melander, Thorvaldsens Museum.

Rejser:

Ingrid Strøm har haft studieophold i Athen fra 1.2.-15.7. med studierejser til Peloponnes og de græske øer.

Jan Zahle har været på studieophold i Bodrum, Tyrkiet i juni og juli, samt deltaget som foredragsholder i Den 10. internationale numismatiske kongres i London med foredraget: The Classification of Lycian Coins. The Problem of Criteria.

Annette Rathje har været på studieophold i Rom fra 28.10.-6.1., samt på studierejse til Milano i juni.

Erik Poulsen har foretaget en forhandlingsrejse til Tunesien i forbindelse med Provincia Africa Proconsularis projektet.

Jane Fejfer har haft et studieophold i Liverpool fra 1.7.-31.9. med studierejser til engelske herresæder.

Steen Ole Jensen har foretaget studierejser til Ægypten og Italien.

Peter Seiffert Bosteen har foretaget studierejser til Belgien, Frankrig, England, Spanien og Tyrkiet.

Publikationer:

Strøm, I.: Decorated bronze sheets from a chair. Italian Iron Age Artefacts in the British Museum, Judith Swaddling (ed.), s. 53-62, London 1986.

Ingrid Strøm

5. Institut for Religionshistorie

Historie:

Institut for Religionshistorie består af fire afdelinger, nemlig afd. for Religionshistorie, afd. for Kristen-

domskundskab, afd. for Religionssociologi samt afd. for Indianske sprog og kulturer.

Instituttet er i sin nuværende form opstået ved en sammenlægning pr. 1. oktober 1982 af det hidtidige Institut for Religionshistorie (med afdelingerne Religionshistorie og Kristendomskundskab), med Institut for Religionssociologi med Indianske sprog og kulturer.

Det oprindelige Institut for Religionshistorie (da uden Kristendomskundskab) blev oprettet i 1969 i første omgang uden lokaler, men fra 1970 med to små lokaler i Skindergade 15. I september 1971 flyttede instituttet til de nuværende lokaler i Købmagergade 44-46, hvor forholdene stadig må karakteriseres som værende udmærkede.

Faget kristendomskundskab var i en lang årrække administreret af Det teologiske Fakultet, og fagets lærere havde indtil begyndelsen af 1970'erne sæde i Det teologiske Institutråd. Lærerne havde da også kontorer under de teologiske institutter i Købmagergade 44-46. I december 1973 blev faget, efter at et ønske om selvstændigt institut var blevet nedstemt i konsistorium, placeret som en afdeling under Institut for Religionshistorie.

Institut for Religionsociologi med Indianske sprog og kulturer blev oprettet i 1972. I de første år havde det til huse som gæst hos Institut for iransk Filologi, men fra 1975 fik det egne lokaler på hjørnet af Niels Hemmingsensgade og Skindergade. Allerede det samme år flyttedes (pga. sammenstyrtningsfare) til Skindergade 3, indtil instituttet i 1979 flyttede til St. Kannikestræde 11, hvor det endnu har til huse.

Ved oprettelsen af det nye Institut for Religionshistorie skete der ingen lokalemæssige ændringer.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 7.

Lektorer: Carsten Brengaard, Una Canger, Vagn Duekilde, Jørgen Skafte Jensen, Lars Kruse-Blinkenberg, Tove Tybjerg (orlov).

Adjunkt: Margit Warburg.

Externe lektorer: Jørgen Podemann Sørensen, Merethe Sundby-Sørensen.

Undervisningsassistenter: Hjørdis Nielsen, Michael Bjørn Pedersen.

TAP: Antal årsværk: 1,6.

Birgit Danielsen, Jette Nilsson, Anne Schlanbusch.

Lokaleforhold:

Instituttet er fortsat placeret på to forskellige adresser, idet afdelingerne for Religionshistorie og Kristendomskundskab har til huse i Købmagergade 44-46, mens afdelingerne for Religionsociologi og Indianske sprog og kulturer bebor St. Kannikestræde 11.

Forskningsvirksomhed:

Instituttets fire afdelinger dækker tilsammen et bredt kulturhistorisk felt, primært af religionsvidenskabelig karakter, men også omfattende sprogvidenskabelige aspekter.

1. Religionshistorie

1.1 Undersøgelser inden for nordisk mytologi af fortællinger om erhvervelsen af livsdriften/visdomsdriften. Målet er at forsøge en tolkning af dette tema og en vurdering af muligheden for at sætte det i forbindelse med kulten (Vagn Duekilde).

1.2 Fortsat projekt om religiøs kundskab i det faraoniske og det hellenistiske Ægypten, en undersøgelse af den ægyptiske kulturproces, der kulminerer i de gnostiske og hermetiske strømninger i 2.-4. årh. e.Kr. (Jørgen Podemann Sørensen).

2. Kristendomskundskab

2.1 Religion og politik i Danmarks begyndende højmiddelalder. I forlængelse af sin disputats (1982) har Carsten Brengaard beskæftiget sig med det 12. århundredes danske fyrstehelgener (Knud den Hellige og Knud Lavard).

2.2 Fortsatte studier over religion og politik i kristendommens grundlæggelsesperiode (indtil 110 e.Kr.) og har beskæftiget sig med den ældste kristne litteratur som kilde til Kristus-forkyndelsens refleksion af politisk-sociale omstændigheder under de ældste kristenforfølgelser (Carsten Brengaard).

2.3.1 Det 17. århundredes danske bibelsprog betragtet som vendepunktet i det danske bibelsprogs historie, dvs. det århundrede hvor en række endnu konstaterbare karakteristika ved det dansk-protestantiske religiøse sprog opstod (Lars Kruse-Blinkenberg).

2.3.2 Dansk-jødisk sprogbrug især siden ca. 1814 med inddragelse af de danske jøders forståelse af deres religion, navnlig betragtet ud fra sproglige analyser af skønlitterære værker (Lars Kruse-Blinkenberg).

2.3.3 Dansk-katolsk sprogbrug siden 1849 (Lars Kruse-Blinkenberg).

3. Religionsociologi

Merethe Sundby-Sørensen har fortsat arbejdet med en undersøgelse af de danske medlemmer af Scientology. Hun har i samarbejde med Institut for systematisk Teologi afsluttet det forberedende arbejde med udfærdigelsen af spørgeskemaer til små 500 kernemedlemmer af Scientology og har som næste fase udsendt skemaerne (Merethe Sundby-Sørensen).

3.1 Margit Warburgs overordnede forskningsområde

har været religiøse minoriteter. Denne forskning har koncentreret sig om følgende to hovedområder:

3.2 Bahá'í – hvor hun har sammenskrevet en historisk redegørelse for etableringen af Det danske Bahá'í-samfund under synsvinklen: religiøs fornyelse i Danmark. På baggrund af dette materiale har hun endvidere beskæftiget sig med problemstillinger omkring konvertering (Margit Warburg).

3.3 Jøder i Østeuropa – i forlængelse af bogen *Der var engang ...* (1986), redigeret sammen med seniorstipendiat, cand.mag. Helen Krag, Slavisk Institut, har hun behandlet forholdet mellem religion, opdragelse og identitet blandt jøder i Østeuropa (Margit Warburg).

4. *Indianske sprog og kulturer*

Forsat arbejde med problemer omkring ortografi, tekstudgivelser og ordbøger for klassisk aztekisk. Endvidere bearbejdelse af en tekst på en moderne aztekisk dialekt om et præ-columbiansk håndværk og har i forbindelse hermed suppleret og redigeret filmoptagelser af samme håndværk (Una Canger).

Udgivervirksomhed:

I samarbejde med Religionshistorisk Forening og Religionsvetenskaplig Institut ved Universitetet i Bergen og Universitetet i Oslo udgiver instituttet Chaos. Dansk tidsskrift for religionshistoriske studier, i hvis redaktion Jørgen Podemann Sørensen (ansvarshavende redaktør), universitetslektor Ragnhild Bjerre Finnestad (Bergen), adjunkt, mag.art. Tim Jensen, universitetslektor Eyvind Kars (Oslo), Tove Tybjerg og Margit Warburg har haft sæde. Carsten Brengaard er redaktør af Kirkehistoriske Samlinger, udgivet af Selskabet for Danmarks Kirkehistorie. Una Canger har været medlem af Editorial Board for *Nordic Journal of Linguistics*. Jørgen Podemann Sørensen er redaktør af »Skriftløse folks religioner. Traditioner og dokumenter«. Gads Forlag.

Rejser:

Carsten Brengaard har været på forskningsophold ved Det danske Institut i Rom i oktober måned. Una Canger har været på forskningsrejse i marts-april omfattende arkivstudier i Bancroft Library, University of California, Berkeley og et feltophold i Mexico.

Kongresdeltagelse efter indbydelse:

Carsten Brengaard har holdt forelæsning ved Knudseminaret ved Odense Universitet, 7-8. juli.

Margit Warburg har holdt foredrag ved Institut for Religionshistoria og Religionssociologi, Lunds Universitet, 9.3. og 20.5.; Dansk Jødisk Historisk Selskab, 30.9.; Aarhus Universitet, Jubilæumskonference for Institut for Kristendomsforskning samt det 9. nordiske religionssociologiske årsmøde, 29.10.; Forum for jødisk kulturforskning, 5.11.

Publikationer:

Brengaard, C.: Knud den Helliges martyrium. (Kristeligt Dagblads tillæg Teologisk Forum 6/86, 16. juni 1986), 1-4 s.

–: Positivism og Weibull-mytologi. Historisk Tidsskrift Bind 86, Hæfte 2, s. 274-83, København 1986.

–: Det var os, der slog kong Knud ihjel! Knuds-bogen. Studier over Knud den Hellige, Søren Møller, Vincent Lind, Anne Riising, Niels Oxenvad, Hans Bekker-Nielsen, Tore Nyberg (eds), s. 9-20, Odense 1986.

–: Er du kristen? Romermagt og kristne fra Paulus til Ignatius af Antiokia. Et kristendomshistorisk essay. København 1986, 150 s.

Canger, U.: Los Dialectos Del Náhuatl de Guerrero. Primer Coloquio de Arqueología y Etnohistoria del Estado de Guerrero -, s. 281-92, Mexico 1986.

–: Review of An Analytical Dictionary of Nahuatl. By Frances Karttunen. International Journal of American Linguistics Vol. 52 Nr. 2, s. 188-96, Chicago 1986.

Krag, H., Warburg, M.: Amol iz geven. Der var engang... amol iz geven... Jødisk kultur og historie i det gamle Østeuropa, Helen Krag, Margit Warburg (red.), s. 9-15, København 1986.

Kruse-Blinkenberg, L.: Dansk-Jødisk sprogbrug 1856 – 1983. Treforsøg. København 1986, 142 s.

Warburg, M.: Jødisk dagligliv og selvforståelse. Der var engang... amol iz geven... Jødisk kultur og historie i det gamle Østeuropa, Helen Krag, Margit Warburg (red.), s. 129-49, København 1986.

–: Talsymbolik og det hellige 19-tal. Naturens Verden 2, s. 57-64, København 1986.

–: Conversion: Considerations before a Field-Work in a Bahá'í Village in Kerala. South Asian Religion and Society. Serie: Studies on Asian Topics No. 11, Asko Parpola, Bent Smidt Hansen (eds), s. 223-35, London 1986.

Una Canger

Kunsthøgskolen i København

1. Institut for Filmvidenskab

Stab:

VIP: Antal årsværk: 7.

Lektorer: Martin Drouzy, Marguerite Engberg, Karsten Fledelius (bestyrer), Lennard Højbjerg Hansen, Frank Henriksen, Peter Schepele, Bertel Kaare Schmidt (studienævnsformand).

Kandidatstipendiater: Palle Schantz Lauridsen, Lene Nordin.

Ekstern lektor: Carl Schenstrøm Nørsted.

Undervisningsassistenter: Christian Alsted, Steen Bille, Steen Harvig, Bo Torp Petersen, Kirsten Rask, Kim I Sørensen.

Hjælpearbejdere: Ole Alskov, Lene Nørgaard Mikkelsen, Erik Norsker, Lene Halvor Petersen, Lone Scherfig, Inger Thorsen.

Studievejleder: Inger Thorsen.

TAP: Antal årsværk: 1.

Sekretær: Hugo E. Berentsen, Steen (Gustav) Linke Larsen, Ole Alskov.

Forskningsvirksomhed:

Institutets forskningsvirksomhed drejer sig om film, TV og video, idet hovedvægten ligger på historiske, sociologiske og æstetiske emner inden for film og TV. I det forløbne år har der især været forsket i dansk TV, hvilket bl.a. kommer til udtryk i et temanummer af instituttets publikation Sekvens, hvor emnekredsen spænder fra fiktionsserier til nyhedsdækningen.

1. Med udgangspunkt i Danmarks Radios seerundersøgelser undersøges udviklingstendenser i bestemte programtyper i lyset af forskellige statistiske modeller, samt af publikums brug af lokal-TV (Frank Henriksen). Mere generelt arbejdes på et værk om dansk TV-historie (Marguerite Engberg).

2. Institutet fik ved årets begyndelse udvidet sin VIP-stab ved nyansættelsen af Lennard Højbjerg Hansen og overførslen af Karsten Fledelius fra Historisk Institut, med sidstnævnte fulgte lokaler, hardware og software, således at instituttet blev udvidet med en afdeling for historisk film- og TV-forskning. Denne har som led i en forsøgsrække med »Video History« foretaget en række portrætoptagelser på video for Videnskaberne Selskab. Karsten Fledelius har endvidere deltaget i arrangementet af to symposier på Goetheinstituttet (Det tyske Kulturinstitut) i København: »Die Gegenwart der Vergangenheit« 26.-27. maj og »Geschichte im Fernsehen« 3.-4. november. Ved det første leverede Fledelius et bidrag om fjernsynsserien

om Jane Horney, ved det andet gav Lennard Højbjerg Hansen et bidrag om fjernsynsserien »Herskab og Tjenestefolk«, mens Fledelius beskæftigede sig med U-bådstemmet i tysk film.

3.1 I øvrigt har videomediet haft en central placering i instituttets forskningsaktiviteter. I et samarbejde mellem lærere og studerende er der udarbejdet et tobinds værk herom, omhandlende dels videoteknikkens historie, dels videoproduktionens historie i Danmark (Carl Nørsted).

3.2 Kaare Schmidt har undersøgt andre sider af videomediet: den æstetiske og produktionsmæssige relation mellem video, film og TV, videomarkedets distributionssystem og den danske produktionsstruktur med henblik på produktion for et TV-2. Parallelt hermed har Frank Henriksen arbejdet med en kortlægning af tendenser og muligheder for produktion og distribution af film og video i Danmark.

4. Inden for filmforskning i snævrere forstand er der blevet arbejdet på en dansk filmhistorie 1915-1930 (Marguerite Engberg). Martin Drouzy har fortsat indsamlingen af oplysninger og materiale vedr. Carl Th. Dreyers liv og værk; 18 ukendte filmmanuskripter fra perioden 1913-1918 er fornyligt blevet fundet og bringer sammen med andre dokumenter nyt stof til undersøgelsen af Dreyers filmatiseringsarbejde.

5.1 På det mere teoretiske plan har Peter Schepele fortsat arbejdet med de narratologiske koder og strukturer i amerikansk TV-fiktion.

5.2 Lennard Højbjerg Hansen har arbejdet med de levende billeders udsigelse – overvejelser over formidlingstypiske og genrespecifikke forbehold for film og TV – samt med forskellige teoretiske og metodiske indfaldsvinkler på receptionsanalysen.

5.3 Karsten Fledelius har fortsat arbejdet med forholdet mellem de levende billeder og historien og udviklingen af modeller for en semiotisk indholdsanalyse af film og TV-produktioner. Og Palle Schantz Lauridsen har fortsat undersøgelsen af narratologiske problemer i relation til semiologi.

6. På institutions- og receptions-analysens område har Frank Henriksen undersøgt budgettering af filmleje i multibiografer og, i samarbejde med Institut for Afsætningsøkonomi ved Handelshøjskolen i København, gennemført forsøg med præsentationsstrategier i audiovisuel reklame, idet der produceres et antal systematisk forskellige videogrammer over samme emne med henblik på undersøgelse af oplevelsesmæssige forskelle i en række ungdomsgrupper. Endvidere har Frank Henriksen været medarrangør af en filmlokvon-

ference, der blev gennemført d. 19. november 1986 på Københavns Universitet Amager.

Udgivervirksomhed:

Instituttet udgiver fortsat skriftserien »Sekvens«, redigeret af Martin Drouzy og Lene Nordin. Endvidere redigerer Lene Nordin, Peter Schepelern og Kaare Schmidt Det danske Filmmuseums tidsskrift »Kosmorama«. Marguerite Engberg er medredaktør af »Historical Journal of Film, Radio and Television«, udgivet i Oxford af forlaget Carfax sammen med The International Association for Audio-Visual Media in Historical Research and Education (IAMHIST). Karsten Fledelius er medudgiver af samme associations skriferække »Studies in History, Film & Society«.

Rejser og gæsteforelæsninger:

Som vicepræsident for The International Association for Audio-Visual Media in Historical Research and Education (IAMHIST) har Karsten Fledelius deltaget i denne organisations årlige council-møde i Paris d. 25. oktober. Endvidere har han som formand for Den danske nationalkomité for byzantinske Studier og som bidragsyder deltaget i Den 17. internationale Byzantinistkongres i Washington, D.C., 3.-8. august. Endelig har han holdt foredrag ved det 20. byzantinske forårssymposium i Manchester 22.-24. marts, det nordiske forskerkursus »Byzans och Norden« i Uppsala 9.-18. juni og ved Norsk forening for Semiotikks første symposium »Semiotikk i teori og praksis« 2.-3. oktober.

Marguerite Engberg har deltaget i, og stået for udvælgelsen af danske stumfilm til stumfilm-festivalen »Giornate del cinema muto« i Pordenone i Italien i oktober, været gæstelærer ved universitetet i Lodz i Polen 24.-30. november og holdt gæsteforelæsning ved universitetet i Amsterdam d. 8. december.

Martin Drouzy har holdt foredrag om »Cinéma et Sacré« ved et filmsymposium i Valence i Frankrig samt gæsteforelæsninger på universitetet i Lund og Lærerhøjskolen i København.

Peter Schepelern har holdt gæsteforelæsning på Distrikthøjskolen i Rogaland, Stavanger.

Andet:

Karsten Fledelius har været arrangør af det 1. Dansk-sovjetiske Historikerkollokvium i Videnskabernes Selskab i København 24.-26. november.

Publikationer:

Drouzy, M.: Carl Th. Dreyer: Jésus de Nazareth – Médée. Paris 1986, 277 s.

–: Illusion og sandhed. Kosmorama 175, s. 41-43, København 1986.

–: Jeanne Dårchs mange ansigter. Kosmorama 176, s. 50, København 1986.

–: Les films-dards de Luis Bunuel. Bulletin du Club Français de la Médaille 92, s. 152-55, Paris 1986.

Engberg, M.: Danish ginematographers and set-and costume designers in film, from the beginning to 1929. International directory of cinematographers. Set-and costume designers in film. Volume V. Denmark – Finland-Norway-Sweden, from the beginning to 1984, Alfred Krautz (red), s. 588, München 1986.

–: La Passion de Jeanne D'Arc, De avonturen van een filmkopie. Versus 1, s. 152, Nijmegen 1986.

–: Dizionario degli artisti del cinema muto danese. Schiave bianche allo specchio, Paolo cherchi Usai, s. 23, Pordenone, Italien 1986.

–: Ole Olsen e la nascita del Biograf-Theatret. Schiave bianche allo specchio, Paolo cherchi Usai, s. 8, Pordenone, Italien 1986.

–: Alfred Lind. Schiave bianche allo specchio, Paolo Cherchi Usai, s. 10, Pordenone, Italien 1986.

–: Il cinema di finzione in Danimarca, prima del 1908. Schiave Bianche allo specchio Paolo Cherchi Usai, Paolo Cherchi Usai, s. 14, Pordenone, Italien 1986.

Højbjerg, L.: De levende billeders udsigelse – Fiktion og faktion. SEKVENS. Filmvidenskabelig Årbog 1986, Institut for Filmvidenskab, Københavns Universitet, s. 60, København 1986.

Schepelern, P.: Glasperlespil. En introduktion til komponisten Philip Glass. Kosmorama 175, s. 16-19, København 1986.

–: I fjor i Hollywood. Kosmorama 175, s. 34-40, København 1986.

–: Lajityyppikäsité ja kauhuelokuva. Kun hirvitöt heräävät, Raimo Kinisjärvi, Matti Lukkarila, s. 8-39, Oulu 1986.

–: Tarkovskijs Pathétique. Kosmorama 176, s. 8-10, København 1986.

–: De n biografiske bølge. Kosmorama 176, s. 26-28, København 1986.

–: Den uskyldige troldmand. Steven Spielbergs eventyr og historier. Kosmorama 177, s. 12-27, København 1986.

–: Amerika i tusmørket. Kosmorama 178, s. 18-29, København 1986.

–: Kameraet som skrivemaskine. Henrik Stangerups film. Henrik Stangerup, Iben Holk (red.), s. 97-105, Odense 1986.

Karsten Fledelius

2. Institut for Kunsthistorie

Historie:

Som universitetsfag er kunsthistorie grundlagt af N. L. Høyen, der ganske vist var professor ved Kunst-

akademiet inden han fik med universitetet at gøre. Han havde aldrig tænkt sig at blive universitetslærer, men i 1856 udnævnte kultusminister C. C. Hall ham til docent i kunsthistorie. 1866 tog Julius Lange som den første magistergraden i kunsthistorie ved Københavns Universitet og han efterfulgte 1871 Høyen, først som midlertidig docent, men med fast ansættelse fra 1875. Efter Julius Langes tidlige død 1896 var lærestolen vakant i en årrække, men blev endelig i 1909 besat af Francis Beckett. Hans elev, Christian Elling, blev udnævnt til docent 1932, året efter at Beckett havde forladt stillingen. I 1939 blev docenturet endelig ændret til et ordinært professorat, som Elling bestred indtil sin afgang i 1967. Trods fagets lange tradition ved universitetet fik det altså meget sent et professorat, og egentlige institutforhold kan man først tale om i 1935, da Elling oprettede universitetets kunsthistoriske laboratorium. Det fik dengang lokaler i en fløj af det gamle Frederiks Hospital, ud mod Amaliegade. Fra 1949 havde laboratoriet egne lokaler i en sidebygning til Chirurgisk Akademi i Bredgade 62. Efter Ellings afgang blev Else Kai Sass professor (1967-78); laboratoriet ændrede navn til Institut for Kunsthistorie og fik som følge af den voksende studentertilgang nye lokaler i Grønningen. På grund af lejeforholdene blev dette en midlertidig løsning, og efter et par år flyttede instituttet til Esplanaden 34, som har været dets faste adresse siden 1975. I lighed med andre institutter i den indre by påregner instituttet en udflytning til KUA; efter planen skal dette ske sommeren 1988.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 5.

Professor: Teddy Brunius.

Lektorer: Øystein Hjort, Marianne Marcussen, Hannemarie Ragn Jensen.

Forskeradjunkt: Søren Kaspersen.

Eksterne lektorer: Erik Fischer, Jørn Otto Hansen, Hakon Lund, Bettina v. Meyenburg, Hanne Raabymagle.

Undervisningsassistenter: 6 (forårssemestret), 13 (efterårssemestret).

TAP: Antal årsværk: 2.

Annette Götzsche, Hanne Ilsøe, Thomas Kjær.

Forskningsvirksomhed:

Instituttets centrale forskningsområder ligger inden for den vesteuropæiske kunsts historie, fra antikken til vor egen tid. Medarbejdernes forskning spredt sig med mange projekter over det meste af dette tidsrum; kun i begrænset omfang inddrages for øjeblikket ekstra-europæiske kulturers kunst. Videnskabsteoretiske aspekter af billedtolkning, metodespørgsmål og udviklingslinjer i æstetikens historie er, sammen med fortolkningsproblemer i forbindelse med samtidskunsten, andre centrale emner. Specifikke projekter er sat

i gang i forbindelse med Christian IV jubilæet i 1988. Institutet har stillet kontorlokaler til rådighed for det sekretariat, der under ledelse af projektleder, mag.art. Charlotte Christensen, planlægger og koordinerer de udstillinger og aktiviteter hvormed Christian IV jubilæet skal fejres.

1. Senantik til middelalder

1.1 Øystein Hjort har afsluttet sin undersøgelse af mosaikken i San Clemente i Rom og reviderer og bearbejder manuskriptet med henblik på en publikation. Han har fortsat sine studier i portalsymbolikken i oldkristen og tidligbyzantinsk tid og har i forbindelse hermed foretaget en delundersøgelse af visse karakteristiske motivers betydning på portaler på jyske romanske kirker. Den vil blive publiceret i et bind af Romanske Stenarbejder.

1.2 Søren Kaspersen har fortsat sine studier i Majestas Domini-motivet i politisk-teologisk belysning med særligt henblik på det nordiske materiale. Han har endvidere fortsat sine studier i senmiddelalderens nordiske kunst og kultur, særligt inden for to emner i forbindelse med symposieforedrag: Den birgittinske kunst i Norden, specielt med henblik på problemerne omkring en afgrænsning af denne i forhold til kunst udvirket og inspireret af andre klosterordener som dominikanere og franciskanere. Det andet emne er forholdet mellem teater og billedkunst, herunder også spørgsmålet om en folkelig fastelavnskulturs mulige gennemslag i periodens vægmaleri (Søren Kaspersen).

2. Renaissance og nyere tid

2.1 I forbindelse med et internationalt tværfagligt seminar i maj 1987 arrangeret af Forum for Renæssancestudier i samarbejde med universitetet i Rom: Fyrstehoffet i Ferrara og dets mæcenatvirksomhed 1441-1598, har Hannemarie Ragn Jensen foretaget en undersøgelse af kosmos-opfattelsen i Ferrara belyst ud fra malerierne i la Schifanoia i et forsøg på at vise hvilken kosmosidé og dermed hvilke humanistkredse der dominerer Ferrara (Hannemarie Ragn Jensen).

2.2 Artikel om Det romantiske kvindeportræt til en publikation, som er resultatet af et tværfagligt samarbejde mellem flere institutter ved fakultetet (Hannemarie Ragn Jensen)

2.3 Et projekt i forbindelse med Christian IV året 1988 er: Lærde mænd og kvinder omkring Christian IV – studier i portrætmaleriet på Christian IV's tid (Hannemarie Ragn Jensen).

2.4 Endvidere har Ragn Jensen deltaget i forberedelserne til et seminar ved det danske akademi i Rom i januar 1988: Roms betydning for danske kunstneres

uddannelse og virke 1750-1850, og har i den forbindelse påbegyndt en undersøgelse af mindre kendte danske mæcener i det 19. årh. En del af det fremdragede materiale vil blive forelagt på det nordiske kunsthistorikermøde i Göteborg i juni 1987 (Hannemarie Ragn Jensen).

2.5 Studier inden for den klassiske kunsttradition med hovedvægten på den franske maler Poussin og hans samtid. Det bredere perspektiv er en uddybende definerende og forståelse af den type klassicisme, der knytter sig til de tidlige-borgerlige dannelsesprocesser, til religiøs-humanistiske, stoicistiske og libertinske livsholdninger (Søren Kaspersen).

2.6 Afsluttet undersøgelse af den tyske maler Philipp Otto Runges farveteori, samt en tolkning af den schweiziske maler J. H. Füsslis værk *Mareridt* fra 1784 (Marianne Marcussen).

2.7 Undersøgelse af dansk-svenske kunstforbindelser. De er lagt til grund for en tekst til udstillingen *Svenska konstnärer i Danmark, vist i Kunstforeningen i København* og to svenske museer (Teddy Brunius).

3. *Det 20. århundredes kunst*

3.1 Undersøgelse af amerikansk samtidskunst som udtryk for processer i 70'ernes og 80'ernes amerikanske samfundsudvikling. En undersøgelse af samspillet mellem natur og kultur som det formuleres i den amerikanske skulptør Michael Singers arbejde er publiceret i bogen *Tidsbilleder* (Øystein Hjort).

3.2 Undersøgelse af den fransk-amerikanske kunstner Marcel Duchamps rumkonstruktioner (Marianne Marcussen).

4. *Kunstteori, æstetik m.m.*

4.1 Afslutning af to projekter med henblik på publikation. Humanistisk forskning: Problemer, teorier, metoder, eksempler udformes som en håndbog for humanister. *Reconsiderations and Forecasts in the Humanities, Aesthetics and Art History* samler en række af handlinger med emner fra antikken til i dag. Samlet argumenterer de for forskellige forskningsretningers og metoders indbyrdes afhængighed og betydning i humanistisk forskning (Teddy Brunius).

4.2 Fortsatte studier i ældre og nyere kunsthistorisk historiografi og kunsthistoriske metoder og indsamling af materiale til belysning af maleren N. A. Abildgaard som kunsthistoriker. Bogen *Perspektiv – Om rumopfattelse og rumgengivelse* er under udgivelse (Marianne Marcussen).

4.3 Bearbejdelse af et omfattende studie- og undervisningsmateriale med henblik på udgivelse af en debat-

bog om kunstpædagogik sammen med Thyge Winter-Jensen, Institut for Pædagogik (Hannemarie Ragn Jensen).

Udgivervirksomhed:

Instituttet udgiver HAFNIA, Copenhagen Papers in the History of Art under redaktion af Øystein Hjort og Marianne Marcussen. Bind 10 er udkommet og bind 11 er under forberedelse. I instituttets serie Skrifter udgivet af Institut for Kunsthistorie forelå bind 5: *Tidsbilleder*, redigeret af Øystein Hjort. Heri analyseres en række kunstværker fra de sidste tiår i Louisianas samling. Bogens forfattere er yngre magistre og konferensstuderende ved instituttet og bogen udkom som en hilsen til Louisianas stifter, Knud W. Jensen, på dennes 70 års dag i december 1986. Teddy Brunius er medlem af redaktionen af *The Journal of Aesthetics and Art Criticism*. Øystein Hjort er dansk redaktør af det nye fællesnordiske kunstdidsskrift *Siksi* der udgives af Nordisk Konstcentrum i Helsingfors. Søren Kaspersen er medredaktør af *Argos*, Tidsskrift for kunstvidenskab, visuel kommunikation og kunstpædagogik. Han var hovedredaktør for nr. 3, 1986 med temaet *Guldalder: Klassicisme og romantik*. Endvidere er han medlem af den nordiske redaktionskomité for *Encyclopedia dell'arte medievale*. Hannemarie Ragn Jensen er billedredaktør for en tværfaglig publikation om *Romantikken*.

Anden virksomhed:

Teddy Brunius er medlem af styrelsen for den internationale organisation for kunsthistorikere, CIHA, og af Braunschweigs videnskabelige akademi. Han er endvidere medlem af Nordik, nordisk komité for kunsthistorie. Øystein Hjort er rådsvalgt medlem af Akademirådet og medlem af dets Udvalg for Kunstformidling. Han er medlem af bestyrelsen for Louisiana, Museum for moderne kunst, og af repræsentantskabet for Statens Kunstfond. Søren Kaspersen er formand for Nordik, Nordisk komité for kunsthistorie og bestyrelsesmedlem i Nordisk Selskab for Æstetik. Hannemarie Ragn Jensen er medlem af Forum for Renæssancestudier og medarrangør af dets aktiviteter (forelæsningsrækker, seminarer og publikationer).

Rejser:

Teddy Brunius deltog i den internationale kunsthistorikerkongres i Washington, D.C. i august og i et møde i Magdeburg i oktober hvor han forelæste om Karl Marx Universitæt i DDR.

Øystein Hjort deltog i juni det nordiske forskerkursus på Uppsala Universitet, »Bysans och Norden«, med et foredrag om senbyzantinsk skulptur, og forelæste på Institutt for kunsthistorie og klassisk arkeologi på universitetet i Oslo under dets »forskningsdage« i november. Søren Kaspersen deltog med foredrag i det 10. nordiske symposium for ikonografisk forskning

i Vadstena i oktober, og i et symposium om Popular Drama in Northern Europe in the Later Middle Ages i Odense i november.

Marianne Marcussen deltog i et seminar om Tolkning og kontekst på Uppsala Universitet i maj og i et symposium om videnskabsteoretiske aspekter af billedtolkning på Stockholms Universitet i september. Sammen med Hannemarie Ragn Jensen deltog hun i januar i et seminar på det danske akademi i Rom: Vitruv og Virgil receptionen i renæssancen; Marcussen med et foredrag om perspektivet i renæssancen og de antikke forudsætninger; Ragn Jensen med et foredrag om renæssancens rumudmykninger, deres betydning og funktion.

Publikationer:

Bech, H., Lützen, K.: Lyst eller nød? – Kvinders og mænds homoseksualitet. – Redegørelse for nogle synspunkter og resultater i videnskabelig litteratur.-Redegørelse fra Kommissionen til belysning af homoseksuelles situation. København 1986, 178 s.

B runius, T.: Uppsalas jonst under en Guldalder. Sverige 1986, 40 s.

–: Rembrandt-Tysken och Sekelskiftets Nordiska konst., Konsthistoriska Studier, Taidehistoriallisia Tutkimuksia 9 Nordiskt Sekelskifte, s. 10, Helsingfors 1986.

–: Konstruktivismen. Louisiana 69, s. 24, Humlebæk 1986.

–: Concretism, op-art, and Constructivism in Sweden. ICSA Cahler 5, Internationaal Centrum Voor Structuuranalyse En Constructiusme, s. 18, Bryssel 1986.

Jensen, H.R., Winther-Jensen, T.: Teoretisk kunstpædagogik. Sprogets placering i formidlingen af kunstværket. Argos 4, s. 17-29, Odense 1986.

Jensen, H.R., Winther-Jensen, T.: Teoretisk kunstpædagogik. Sprogets placering i formidlingen af kunstværket. ARGOS. Kunst og didaktik. – Kunstpædagogik 4, s. 17-28, Odense 1986.

–: Constantin Hansen. A 19th-century Danish classicist. HAFNIA. Copenhagen papers in the History of art 10, s. 73-104, København 1985.

Øystein Hjort

19. århundrede blev Adam Oehlenschläger professor i faget og ved dets midte overtog Carsten Hauch lærestolen, der så ved århundredets slutning, efter berømte stridigheder, i 1892 gik til Julius Paludan, og ikke til Georg Brandes.

I 1918 overtog Valdemar Vedel professoratet i faget, der samtidig omdøbtes til almindelig litteraturvidenskab, og Vedel afløstes i 1933 af Paul V. Rubow. Mens Hans Sørensen var professor, fra 1966 til 1976, blev faget til det nuværende institut, fik tilknyttet flere lærere og forkortede navnet til litteraturvidenskab. I 1979 tiltrådte Peter Madsen som professor.

Instituttet havde oprindeligt til huse i Købmagergade 44, flyttede derfra til Metro-annekset og siden til Dyrkøb. I midten af 70'erne flyttede instituttet som et af de første til Amager.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 17,5.

Professor: Peter Madsen.

Lektorer: Jan Ulrik Dyrkjøb, Jørgen Egebak, Morten Giersing (orlov), Torben Kragh Grodal, Uffe Hansen, Peter Larsen, Ralf Pittelkow (orlov), Lars Peter Rømhild, Marie-Louise Svane.

Adjunkter: Michael Bruun Andersen, Klaus Bruhn Jensen, Ulrik Lehrmann, Martin Zerlang.

Seniorstipendiat: Lise Busk-Jensen.

Kandidatstipendiater: Nils Gunder Hansen, Lis Møller, Jens Toft.

Eksterne lektorer: Peter Allingham, Svend Bøggild Jensen, Flemming Søgaard Sørensen.

Undervisningsassistent: Alf Holter.

TAP: Antal årsværk: 1,6.

Rosa Cedermark, Peder Ellebjerg, Sanne Hansen, Aase Grosen Rasmussen.

Forskningsvirksomhed:

Veletablerede litteraturvidenskabelige forskningsfelter som litteraturhistorie, tekstanalyse og litteraturteori står som hidtil stærkt i instituttets samlede forskningsvirksomhed. Flere igangværende undersøgelser kombinerer redegørelser for værker, forfatterskaber eller litterære strømninger med litteraturteoretisk afklaring. Endvidere må det fremhæves, at de senere års nyorientering af instituttets forskning i retning af bredere kulturhistoriske analyser og kulturteoretisk refleksion manifesteres i en række projekter. Dette indebærer, at der sker en overskridelse af litteraturvidenskabens traditionelle grænser, således at de enkelte forskningsprojekter bevæger sig på tværs af kunstarter og kulturformer eller sigter mod afklaring af kulturteoretiske problemstillinger, der ikke kun vedrører den litterære kultur.

Massekommunikationsforskningen udgør et selvstændigt felt indenfor instituttets forskning. Billedmedierne står fortsat centralt indenfor denne forskning,

3. Institut for Litteraturvidenskab

Historie:

Institut for Litteraturvidenskab blev oprettet som sådant i 1967, men dets historie går tilbage til den lærestol i æstetik, der oprettedes i 1788, men som først i 1790 blev besat med Knud Lyne Rahbek, og ikke, som nogle havde håbet, med Jens Baggesen. Lidt inde i det

men også de trykte medier og bredere massekultur-relle forhold undersøges.

Indenfor instituttets mentalitetshistoriske forskning arbejdes der dels med et afgrænset emne indenfor feltet og dels med kulturteori.

1. Litteratur- og kulturhistorie

1.1 Projekt vedr. Goethes produktionskrise efter Schillers død, der samler sig om udviklingen af den klassicistiske æstetik under samarbejdet med Schiller og i forhold til oplysningsæstetikken på den ene og den romantiske æstetik på den anden side (Jørgen Egebak).

1.2 Større undersøgelse af sammenhænge mellem kriminal- og horrorfiktion (fra omkring 1800 til nutiden) og træk i moderne liv og socialisation (Torben Kragh Grodal).

1.3 Det psykologiske paradigmeskift 1880-1890. Diskussionerne omkring hypnotisøren Carl Hansens eksperimenter ses som en væsentlig faktor i udviklingen af en moderne psykologi, og denne udviklings konsekvenser for skønlitteraturen søges beskrevet (Uffe Hansen).

1.4 Projekt med overskriften »Form og erfaring i moderne kultur«. Indenfor rammerne af den analyseform, der er udviklet i litteraturvidenskabelig sammenhæng, er det hensigten at aftegne nogle væsentlige træk i det 20. århundredes formudvikling indenfor de forskellige kunstarter på baggrund af ændringer i livsvilkårene. Under udarbejdelse er endvidere en analyse af Joseph Conrads fortælling »Heart of Darkness«, som særligt vil afdække tekstens flerdimensionalitet (Peter Madsen).

1.5 Sammen med lektor Flemming Conrad fra Institut for nordisk Filologi forberedes en tekstkritisk funderet, kommenteret udgave af Vilhelm Bergsøes novellecyklus »Fra Piazza del Popolo« (Lars Peter Rømhild).

1.6 Bidrag om den guatemalteke roman til et samleværk om den latinamerikanske romans socialhistorie (Martin Zerlang).

1.7 Projekt vedr. romantikkens kvindelitteratur omfatter studier i udvalgte værker fra europæisk, romantisk kvindelitteratur. Formålet er at beskrive sammenhængen mellem personlig og litterær kvindelig identitetsdannelse fra romantikken til naturalismen (Lise Busk-Jensen).

2. Litteraturteori og kritikhistorie

2.1 En redegørelse for myteteorier fra romantikken og fremefter med henblik på en afklaring af mytebegre-

bets status i litteratur- og kulturteori (Jan Ulrik Dyrkjøb).

2.2 Afslutning af en afhandling om »situationel kontekst«. Den demonstrerer, hvorledes Franz Kafkas novelle »Die Verwandlung« fungerer som republik i en bestemt nøjere beskrevet problemsituation (Jørgen Egebak).

2.3 Problemet om, hvorvidt der er tale om et nyt paradigme i litteraturforskningen. På baggrund af en oversigt over de senere års litteraturhistorieskrivning og litteraturteoretiske debat søges grundtræk i den nye litteraturforskning aftegnet (Peter Madsen).

2.4 Forskning i kritikken og litteraturhistorieskrivningens historie i slutningen af det 19. århundrede med særligt henblik på en fremstilling af Valdemar Vedel som litteraturhistoriker. En delstudie indenfor projektet om Vedel og hans filosofiske lærer Harald Høfding er færdiggjort (Lars Peter Rømhild).

2.5 Den moderne virkelighed og kvinderne: Ekspressionisme/realisme: Omfatter en undersøgelse af billedform og skriftligt udtryk hos de kvindelige kunstnere Paula Modersohn-Becker og Käthe Kollwitz. Formålet er at vise, hvad modernitetens erfaringer var for kvinder i begyndelsen af dette århundrede, og hvordan en sådan erfaring kunne udtrykkes. Sammen med adjunkt Tania Ørum fra Center for Kvindeforskning redigeres desuden en samling franske og amerikanske feministisk-semiotiske analyser af litteratur, film og billeder (Marie-Louise Svane).

2.6 Afslutning af en undersøgelse af det teoretiske og metodiske arbejde i nogle nyere kvindekulturhistoriske projekter bl.a. med henblik på en diskussion af dette arbejdes rækkevidde i forhold til den teoretiske nyorientering, som fransk feminisme har inspireret (Lise Busk-Jensen).

2.7 Afslutning af projekt om Freud og Wordsworth. Det har to formål: Dels at analysere to forskellige læsninger af den subjektive fortid, nemlig Freuds psykoanalyse og William Wordsworths selvbiografiske digt »The Prelude«, og dels at diskutere psykoanalysens rolle i litteraturvidenskaben (Lis Møller).

3. Massekommunikationsforskning

3.1 Færdiggørelse af et arbejde om rockvideo, en undersøgelse af genrer og former i moderne TV-fiktion samt en empirisk undersøgelse af import og eksport af TV-fiktion i 3 europæiske lande (Danmark, England og Italien) (Peter Larsen).

3.2 »Underholdning i TV« omfatter dels en under-

søgelse af underholdningsbegrebet og dets historie og dels en bred analyse af TV-underholdningen, herunder såvel serieunderholdning som »ikke-narrativ« underholdning som shows, quizzes o.lign. (Michael Bruun Andersen).

3.3 Afslutning af en empirisk interviewundersøgelse af danske seeres forståelse og oplevelse af TV-avisen og en større undersøgelse under overskriften »Fra skriftkultur til billedkultur«. Der er tale om en historisk og aktuel empirisk analyse af, hvorledes bevidsthedsformerne ændres i takt med ændringer i kommunikationsformerne (Klaus Bruhn Jensen).

3.4 Igangværende undersøgelser drejer sig om læsekultur, dels blandt danske arbejdere i perioden 1870-1900 på grundlag af materiale fra arbejderlæseforeninger, og dels i et vestjysk sogn ca. 1955-60 på grundlag af en analyse af biblioteksudlån (Ulrik Lehrmann).

3.5 Analyse af betydningsproduktion og repræsentationsformer i levende billeder. Formålet er at give en karakteristisk af de visuelle massemediers måde at producere betydning på, idet såvel fællestræk som mediespecifikke forskelle søges afklaret (Jens Toft).

4. Mentalitetshistorie

4.1 Større fremstilling af underholdningens historie fra antikken til moderne tid. Hovedvægten lægges på det 19. og 20. århundrede, og fremstillingen er afgrænset til den vesterlandske kulturkreds (Martin Zerlang).

4.2 Sociologen og filosofen Georg Simmel. Faserne i Simmels sociologi og modernitetsteori søges klarlagt under hensyntagen til hans skrifter om æstetik, livsfilosofi og historiefilosofi (Niels Gunder Hansen).

Anden virksomhed:

Instituttets videnskabelige medarbejdere har i årets løb udfoldet en omfattende udadvendt virksomhed i form af gæsteforelæsninger ved universiteter og højere læreanstalter i ind- og udland, medvirken ved videnskabelige seminarer og kongresser (deltagelse, mødeledelse, planlægning), medvirken ved efteruddannelseskurser, konsulentbistand, anmeldervirksomhed samt foredrag i faglige sammenslutninger og folkelige forsamlinger.

Udgivervirksomhed:

Instituttet udgiver serien *Skriftrække* fra Institut for Litteraturvidenskab (SIL). Redaktionen varetages af Jan Ulrik Dyrkjøb.

Lise Busk-Jensen, Torben Kragh Grodal, Peter Larsen, Marie-Louise Svane og Martin Zerlang er medlemmer af redaktionen af tidsskriftet *Kultur* og

Klasse. Nils Gunder Hansen er medredaktør af tidsskrifterne *Litteratur & Samfund* og *Tid/Skrift*.

Rejser:

Torben Kragh Grodal har i det akademiske år 1985/86 været på forskningsophold ved University of California, Berkeley, USA, Dept. of Comparative Literature.

Lis Møller har i det akademiske år 1985/86 været på forskningsophold ved Yale University, USA, Dept. of Comparative Literature.

Uffe Hansen har i september, oktober og november været på forskningsophold i Zürich og Freiburg, Schweiz og i Wien, Østrig med henblik på arkivstudier i forbindelse med igangværende forskning.

Medarbejdere ved instituttet har i 1986 deltaget i følgende videnskabelige seminarer og kongresser som foredragsholdere:

Northeast Modern Language Association, Annual Spring Convention, New Brunswick, USA, 3.-5.4. (Lis Møller).

AELSAL (International sammenslutning af Latinamerika-forskere), 4. kongres, Travers, Schweiz, ult. maj (Martin Zerlang).

Konference afholdt af International Association for Scandinavian Studies, Göteborg, 3.-8.8. (Torben Kragh Grodal, Peter Madsen, Lars Peter Rømhild).

XI World Congress for International Sociological Association, New Delhi, Indien, 18.-22.8. (Klaus Bruhn Jensen).

Konference om Videnskabsteoretiske problemer i forbindelse med billedanalyse, Stockholms Universitet, Sverige, 30.9.-2.10. (Peter Larsen).

Konference afholdt af American Society for Aesthetics, Boston, USA, 22.-25.10. (Peter Madsen).

Sammenslutningen af Medieforskere i Danmark (SMID), årsmøde, Djursland, 12.-13.11 (Michael Bruun Andersen, Peter Larsen).

Konference om »The Humanities between Art and Science: Intellectual Developments 1880 to 1914«, arrangeret af Det humanistiske Forskningscenter, København/Helsingør, 5.-8.12 (Uffe Hansen, Peter Madsen).

Publikationer:

Busk-Jensen, L.: Kvindefrigørelsens veje. Frihed i de europæiske kulturer, Lis Glebe-Møller, et al., s. 71-87, København 1986.

–: Penelopes væv – om kulturhistoriens spindeside. *Kultur & Klasse* 55, s. 73-105, København 1986.

Hansen, N.G.: Verdens bedste ridder – om æresbegrebet i middelalderen og idag. *Slagmark* 7, s. 17, Århus 1986.

Hansen, U.: Conrad Ferdinand Meyer: "Angela Borgia". *Zwischen Salpêtrière und Berggasse*. Bern 1986, 336 s.

Jensen, K.B.: Surplus Meaning? A theoretical ap-

- proach to the forms of communication and reception in the mass media. (Arbejdsrapport). Institutpublikation 1986, 27 s.
- : Making sense of the news. Towards a theory and an empirical model of reception for the study of mass communication. Århus 1986, 392 s.
- : Reception analysis. A model of mass communication as a cultural process. (Arbejdsrapport). Institutpublikation 1986, 36 s.
- : Receptionsanalyse og sprogvidenskab. – En metodisk og teoretisk diskussion. Det ukendte publikum. – Nye metoder i medieforskningen, Else Fabricius Jensen, Ralf Pittelkow (udg.), s. 120, København 1986.
- Larsen, P.: Hinsides Fortællingen. Musikvideoer og Moderne Billedfiktion: Læsning, oplevelse. Argos 2, s. 21-43, Odense 1986.
- : Den "nye" billedanalyse mellem kunsthistorie og semiotik. Norsk læreren 7, s. 51-57, Oslo 1986.
- : Kirkegaard, P.: Miles Davis som postmodernist. Information 19. 2, s. 7, København 1986.
- Madsen, P.: Modernisme kontra post-modernisme – Et tilbageblik på 60-åra. Samtiden 4, s. 44-49, Oslo 1986.
- Møller, L.B.: Sporene af en skrivepraksis. Anmeldelse af Roland Barthes: Om Litteraturen. Den Blå Port 5, s. 41-44, København 1986.
- Rømhild, L.P.: Slags – om litterære arter, genrer, motiver. København 1986, 235 s.
- : Om talerør, hørerør og cigaretrykning. Kampen mod kønnet. Omkring Tolstojs ægteskabsfortælling Kreutzersonaten, Københavns Universitets Slaviske Institut, s. 51-65, København 1986.
- Rømhild, L.P.: Det moderne gennembruds poesi – eller hur? IASS XVI Gothenburg Sweden. The modern breakthrough in Scandinavian literature 1870 – 1905, Göteborgs Universitet, s. 355-62, Göteborg 1986.
- Svane, M.: Tidens kvinder. Litteratur 86 en almanak, Erik Svendsen, s. 54-55, København 1986.
- : Hvor fører sporene hen? Kultur & Klasse 52, s. 74-80, København 1986.
- Toft, J.: Fotografi, film, tv, video: nogle metabetragtninger over massekommunikationens billeder. Tryllelygten 1, s. 17, København 1986.
- Zerlang, M.: Når historien er ude. Kultur & klasse 53, s. 91-102, København 1986.
- : Sporsans. Kultur & klasse 54, s. 49-62, København 1986.

Jan Ulrik Dyrkjøb

4. Musikvidenskabeligt Institut

Historie:

Selvom der har været afholdt musikhistoriske forelæsninger ved Københavns Universitet siden 1896, blev en egentlig eksamensordning i faget musik (»Sang«, som det kaldtes) først indført i 1924. Et selvstændigt institut med egne undervisningslokaler, bibliotek og kontor blev i 1935 indrettet i loftsetagen over Kunstindustrimuseet i Amaliegade. Her havde instituttet til huse indtil 1969. Efter en hektisk overgangsperiode på seks forskellige adresser i den indre by rykkede man i 1973 ind i eget hus i den gamle frimurerloge i Klerkegade 2. I august 1983 afgav instituttet en række lokaler til Institut for Retorik, således at de to – i visse henseender nært beslægtede – fag bor under samme tag.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 22,5

Professorer: J. Bergsagel, H. Glahn, J. Maegaard.

Lektorer: J. Brincker, N. Brincker, V. Brincker, I. Bruland, C. E. Hatting, S. Høgel, N. M. Jensen, B. Kallenbach, G. Krabbe, N. Krabbe, J. W. Madsen, G. Rischel, E. Schouenborg, T. Schousboe, R. Teglbjærg, M. Topp, B. Trærup, E. Wiedemann.

Adjunkt: J. M. Rossen.

Kandidatstipendiat: H. T. Jespersen.

Undervisningsassistenter: E. Brodersen, A. Christensen, B. Christensen, A. Christoffersen, B. Colding-Jørgensen, E. Dabrowska, H. Graugaard, A. Gørtz, I. F. Hansen, T. W. Larsen, A. M. Nielsen, H. C. Nielsen, A. Nobbio, J. Rohard, A. Rosing-Schow, M. Schuldt-Jensen, E. Skjoldan, J. G. Sørensen, B. Thanning, V. Warlev, T. Westenholz.

TAP: Antal årsværk: 3.

K. Binné, O. G. Hansen, L. I. Nielsen.

Forskningsvirksomhed:

Instituttets forskningsvirksomhed er bestemt af, at faget indeholder både videnskabelige og kunstnerisk/håndværksmæssige elementer. Dette giver forskningsvirksomheden såvel en traditionel historisk og teoretisk del som en mere eksperimenterende, der sigter på den praktiske musikudøvelse. Hertil kommer pædagogiske og fagdidaktiske emner.

Selvom kompositionsmusikken stadig – af historiske grunde – er den dominerende, spiller dog også den rytmiske musik en væsentlig rolle.

Hvad selve behandlingen af stoffet angår spænder tilgangen fra en ren stil-, genre- og personalhistorisk metode, over socialhistoriske og sociologiske, til kommunikations-orienterede undersøgelser. Nedenstående redegørelse for de enkelte medarbejders forsknings-områder er opdelt i disciplinerne musikhistorie,

etnomusikologi, musikteori og pædagogik, samt tale og sang.

1. *Musikhistorie, Danmark*

Instituttet har altid betragtet arbejdet med dansk musik og musikhistorie som en af sine vigtigste opgaver.

1.1 Instituttets fortsatte engagement i forberedelsen af den musikalske side af Christian IV året 1988 (jfr. nedenfor under »Anden Virksomhed«) har inspireret til forskning i musikken ved Christian d. IV's hof, specielt med henblik på udgivelse af et udvalg af tidens musik (J. Bergsagel, H. Glahn, C. E. Hatting, N. M. Jensen, N. Krabbe).

1.2 Øvrige udgivelsesprojekter inden for dansk musik omfatter:

1.2.1 Håndskrift A.M. 76,8° i Det kongelige Bibliotek med middelalderlig flerstemmig musik (J. Bergsagel, N. M. Jensen).

1.2.2 Håndskrift i Kiel med dansk Skt. Knuds officium (J. Bergsagel).

1.2.3 Niels Jespersens Graduale fra 1573 (H. Glahn).

1.2.4 Peter Heises sange med klaver (N. M. Jensen).

1.2.5 En brevveksling mellem musikforskeren Otto Kade og Thomas Laub (H. Glahn).

1.2.6 Carl Nielsens symfonier og korværker samt hans artikler (T. Schousboe).

1.3 Iøvrigt omfatter arbejdet med dansk musikhistorie følgende emneområder:

1.3.1 »Nationalopera« og »nationalromantik« i Danmark og de skandinaviske lande (N. M. Jensen).

1.3.2 I. M. Jarnovic's og K. Szymanowskis relationer til Danmark (B. Trærup).

1.3.3 Kvinder som professionelle i dansk musikliv i det 20. århundrede (I. Bruland).

1.3.4 Studier i ældre dansk jazzhistorie (E. Wiedemann).

2. *Musikhistorie, Europa og USA*

Beskæftigelsen med den vestlige verdens musikhistorie omfatter en række specialundersøgelser, som naturligvis hver for sig skal anskues inden for en bredere ramme:

2.1 Fransk »Notre Dame«-musik fra 1200-tallet,

overleveret i manuskript fragment i Det kongelige Bibliotek (J. Bergsagel).

2.2 1400-tals teoretikeren Johannes Tinctoris (J. Bergsagel).

2.3 Musikkens funktion i det elisabethanske drama i England (G. Krabbe).

2.4 1600-tallets italienske instrumentalmusik (N. M. Jensen).

2.5 Nederlandsk og nordtysk orgelmusik i 1500- og 1600-tallet med henblik på en større udgave af dele af repertoireet (H. Glahn).

2.6 Händels Messias (M. Topp).

2.7 Mozarts musik i receptionshistorisk perspektiv (C. E. Hatting).

2.8 Alexander v. Zemlinsky's opera *Es war einmal* (J. Maegaard).

2.9 Duke Ellington værkeregistrant (E. Wiedemann).

2.10 Hertil kommer instrumentation af Peter Heises *Dyvekes Sange* samt komposition af *Labirinto* for bratsch solo (J. Maegaard).

3. *Musikteori og musikpædagogik*

Indenfor dette felt arbejdes dels med en egentlig udforskning af det musikalske materiale, dels med problemer vedrørende formidling af viden om musikkens kunstneriske, håndværksmæssige og samfundsmæssige sider.

3.1 Tilførstnævnte type hører arbejdet med Bachs polyfoni (B. Kallenbach), den beethovenske formverden (G. Rischel), romantisk harmonik (J. Maegaard) samt analyser af big band musik (J. W. Madsen). Udforskning af analytiske og pædagogiske problemer i jazzimprovisation (J. W. Madsen), undersøgelser omkring faget auditiv analyse (G. Krabbe), arbejde med toneklassemængdeteori (J. Maegaard) samt en kritisk vurdering af den funktionsharmoniske teori (G. Rischel) henhører under den anden kategori.

3.2 Hertil skal føjes et fagdidaktisk projekt omkring læreprocesser og lærerpersonlighed i gymnasie-musik-faget (H. Tofte Jespersen) samt en undersøgelse af forholdet mellem musik og retorik specielt med henblik på opførelsespraksis (S. Høgel).

4. *Etnomusikologi*

Birthe Trærup har fortsat sine studier i specielt østeuropæisk folkemusik omkring emner inden for albansk,

tyrskisk og jugoslavisk musik, mens Jane Mink Rossen har arbejdet videre på sine undersøgelser om musikken på stillehavsoen Bellona i forbindelse med et internationalt, UNESCO-støttet projekt.

5. Tale og sang

Fagets kunstneriske side varetages i alt væsentligt af sang- og klaverlærerne, hvoraf kun sanglærerne i kraft af deres ansættelse har forpligtelser, der rækker ud over det rene undervisningsmæssige. Disse omfatter dels egen kunstnerisk perfektionering, dels forskning inden for fortolkningsmæssige og formidlingsmæssige sider af faget. Hertil kommer studier i stemmens funktion og muligheder.

Anden virksomhed:

Instituttet giver husly for Arkiv for dansk Jazzhistorie, der under ledelse af Erik Wiedemann er dokumentationscentral for specielt ældre dansk jazz-historie. Her findes et betydeligt antal musikoptagelser, diskografier, båndinterviews, scrapbøger, fotos samt artikler, bøger og noder vedrørende dansk jazz med hovedvægten på perioden før 1950.

Endvidere har Dansk dansehistorisk Arkiv adresse på instituttet. Arkivet er i færd med at opbygge en samling af noder, bøger og andet materiale til belysning af dansk dansehistorie. Arkivet ledes af mag.art. Henning Urup. Det tilrådes telefonisk henvendelse forud for eventuel personlig kontakt til arkivet.

Instituttet er centralt placeret i forberedelserne til Christian IV året 1988. I Christian IV Fondens musikudvalg, som har til opgave at iværksætte og koordinere musikaktiviteter i forbindelse med 400-års fejringen, repræsenterer Niels Martin Jensen og Niels Krabbe instituttet. Carlsbergfondet har i denne forbindelse stillet midler til rådighed for instituttet til udgivelse af bl.a. Thomas Schattenbergs i København 1620 trykte motetsamling. Dette arbejde forstås af fagets magisterstuderende under ledelse af Niels Martin Jensen.

Det danske center for det internationale musikbibliografiske projekt, RILM (Repertoire Internationale de Littérature Musicale) har hjemsted på instituttet. Herfra sendes oplysninger om dansk musikvidenskabelig litteratur til RILM-centret i New York med henblik på indlemning i RILM-databasen, der er søgbar via dataværten »Dialog«. Medlemmer af den danske RILM-komite er Torben Schousboe og Niels Krabbe, mens bibliotekar Tine Vind fungerer som sekretær.

I arbejdet med bind VI og VII af det UNESCO støttede internationale musikhistorieprojekt, Music in the Life of Man (en 12 binds verdensmusikhistorie, hvor de to nævnte bind omhandler europæisk musikhistorie) deltager Jens Brincker, Carsten E. Hatting og Niels Krabbe. Arbejdet består i, sammen med de øvrige medlemmer af en skandinavisk arbejdsgruppe suppleret med en ungarsk kollega, at udarbejde dispo-

sitionsforslag til bindene samt et »Work-in-Progress« notat, som kan offentliggøres og tjene som vejledning for de enkelte forfattere.

Instituttets kor, MUKO, deltog under ledelse af Morten Topp med stor succes i et internationalt korstævne i Pardubice i Tjekkoslovakiet i september. Her blev sluttet en række gode kontakter med flere udenlandske kor, som muligvis senere kan komme MUKO til gavn.

Udgivervirksomhed:

Instituttets årlige publikation, Musik og Forskning, med artikler af medarbejdere ved instituttet udkom i 1986 med sit ellefte bind. Redaktionsarbejdet er forrestået af et under institutrådet nedsat udvalg med Jan Maegaard som formand.

De enkelte medarbejders redaktionelle hverv omfatter: Forum for Kvindeforskning 6. årgang nr. 1 (I. Bruland); medlemskab af redaktionskomiteen for Monumenta Musicae Byzantinae (J. Bergsagel og H. Glahn); kongresrapport fra internationalt Heinrich Schütz seminar i København november 1985 (N. M. Jensen); tidsskriftet Modspil (H. Tofte Jespersen); gregorianske melodier til dansk tidebog (T. Schousboe); grammofonplade serie med ældre dansk jazzmusik (E. Wiedemann).

Rejser og kongresser:

Følgende medarbejdere har medvirket med bidrag på internationale kongresser og seminarer: J. Brincker, J. Bergsagel, H. Glahn, C. E. Hatting, N. M. Jensen, N. Krabbe, J. Maegaard, J. M. Rossen, M. Topp samt E. Wiedemann.

Kortere udenlandske studieophold: J. Bergsagel (Prag), H. Glahn (London), N. M. Jensen (Wolfenbüttel), J. M. Rossen (Washington), E. Wiedemann (New York).

Publikationer:

Bergsagel, J.D.: Egon Wellesz: The Oxford years. Egon Wellesz. (Studien zur Wertungsforschung Band 17), Otto Kolleritsh, s. 21-30, Wien-Graz 1986.

Brincker, J.: Materiale og Sprog. Musik og Forskning 11. 1985-86, Niels Krabbe, Musikvidenskabeligt Institut (eds), s. 43-77, København 1986.

→ Mod en postmoderne musikæstetik. Musikæstetik, Arno V. Nielsen, Kristian Berg Nielsen (red.), s. 44-96, Ålborg 1985.

→ Modernisme og postmodernisme i nordisk musik. Dansk musiktidsskrift 1 1985/86, s. 4-11, København 1985.

Bruland, I.: Tante Sophies musikhistorie. Forum for Kvindeforskning nr. 1, s. 8, København 1986.

Glahn, H.: Om melodistoffet i Niels Jespersens Graduale 1573. Niels Jespersen Graduale 1573 Facsimileudgave med eflerskrifter af E. Abrahamsen

- (1935), E. Abrahamsen, Erik Dahl, Henrik Glahn, s. 30, København 1986.
- Musik fra Christian III's tid. Udvalgte satser fra det danske hofkapels stemmebøger (1541). Anden og tredje del. Egtved 1986, 443 s.
- Hatting, C.E.: Bemærkninger til Mozarts biografi. Musik & Forskning 11 1985-86, Musikvidenskabeligt Institut, s. 107, København 1986.
- Jensen, N.M.: Heinrich Schütz und die Ausstattungsstücke bei dem grossen Beilager zu Kopenhagen 1634. Schriftenreihe der Hochschule für Musik 9. Sonderheft, s. 29-42, Dresden 1986.
- La revisione delle Canzoni e il suo significato per la comprensione del linguaggio frescobaldiano. Girolamo Frescobaldi nel IV centenario della nascita 10, s. 315-28, Firenze 1986.
- Giuseppe Sarti: Attivita danesi emanoscritti sopravvissuti. Giuseppe Sarti, musicista Faentino (Società e cultura in Emilia Romagna - studi e ricerche), M. Baroni, M. G. Tavoni, s. 159-66, Modena 1986.
- Jespersen, H.T.: "Der er ikke noget som en sang til at forene hjerterne". Om kvindelighed musik og lærerroller og om at transcendere med eller uden Freud ved hånden. Forum for Kvindeforskning 1, s. 42-51, København 1986.
- Krabbe, N.: Musikvidenskabeligt Instituts bibliotek og dets referencelitteratur. København 1986, 135 s.
- Maegaard, J.: The Nomenclature of Pitch-Class Sets and the Teaching of Atonal Theory. Journal of Music Theory XXIX,2, s. 299-314, Yale University 1986.
- Indførelse i Romantisk harmonik. 2. Analyser. København 1986, 50-15 bilag s.
- Fartein Valen-einsamer norwegischer Komponist atonaler Musik. Bericht über den 2 Kongres der internationalen Schönberg-Gesellschaft. Wien 12-15 Juni 1984, Rudolf Stephan, Sigrid Wiesmann (eds), s. 147-54, Wien 1986.
- Béla Bartók und "Das Atonale". Jahrbuch Peters 1981/82 4.jahrgang 1985, s. 30-42, Leipzig/Dresden 1985.
- Rossen, J.M.: Bellona: South Pacific Island. Faces 2 (4), s. 28-31, New York 1986.
- Wiedemann, E.: Duke Ellington som komponist - en indkredsning. Musik & Forskning 11, 1985-86, s. 77-90, København 1986.
- Nogle Ellington-fund. Musik & Forskning 11, 1985-86, s. 91-98, København 1986.
- Jazz and Hot Dance In Denmark 1909 - 1953. Redigering af og ledsagetekst til engelsk lp, Harlequin HQ 2024. Institutpublikation 1986, 1 s.

Niels Krabbe

5. Teatervidenskabeligt Institut

Historie:

Faget Teatervidenskab eller som det dengang hed: Teatrets æstetik og historie, blev oprettet ved Københavns Universitet 1953, men først i 1962 fik det sit eget institut med lokaler i Det kgl. Teaters bibliotek, Tordenskjoldsgade 3. Skønt instituttets administrations- og undervisningslokaler siden af pladsmangel flyttede andetsteds hen, blev bofællesskabet med Det kgl. Teater videreført til 1986, idet instituttets og teatrets bibliotek vedblev med at udgøre en enhed, til uvurderlig gavn for fagets lærere og studerende, ikke mindst p.gr.af teatrets enestående arkiv med godt to hundrede års regi- og scenografimateriale.

I 1970 flyttede instituttet (÷ bibliotek) til lokaler i Grønnegade 22. Her arrangeredes der 1971 international kongres for teaterforskning.

Seks år senere, i 1976, holdt instituttet påny flyttedag; den gang blev adressen dets nuværende: Fredericiagade 18. Her fik faget hvad det længe havde savnet: egen teatersal, hvor den praktiske undervisning kunne foregå.

Maj 1986 ophørte biblioteksfællesskabet med Det kgl. Teater; instituttets bøger samt mikrofilm af Det kgl. Teaters arkivmateriale overførtes til lokalerne i Fredericiagade.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 4,6.

Professor: Kela Kvam.

Lektorer: Svend Christiansen, Klaus Neiiendam, Meir Stein, Jytte Wiinggaard.

Undervisningsassistenter: Steen Bille, Margit Johansen.

TAP: Antal årsværk: 1.

Else Fønss.

Forskningsvirksomhed:

Instituttets forskningsområde er teatret, i dette ords allervideste betydning, dvs. indbefattende alle former for scenisk optræden der har fundet sted gennem tiderne og overalt på jorden, vurderet i sammenhæng med den alm. historie, klassisk arkæologi, sociologi, kultur-, kunst-, litteratur- og filmhistorie og medieforskning, idet man dog hele tiden søger at fremdrage de teaterspecifikke aspekter.

I det forløbne år er der specielt blevet forsket inden for følgende områder:

1. Dansk teater

1.1 En analyse af Betty Nansen som skuespiller, teaterleder og instruktør (Kela Kvam).

1.2 Dansk guldaldersteater belyst gennem Edv. Leh-

manns scenetegninger. En kildekritisk analyse af ca. 80 tegninger af maleren og tegneren Edv. Lehmann (Klaus Neiiendam).

1.3 Undersøgelser vedr. renæssanceteatret i Danmark fra reformationen til c. 1643 (Klaus Neiiendam).

1.4 Teaterhistorie i Danmark. Fællesprojekt med teaterforskere fra andre universiteter (Kela Kvam, Jytte Wiingaard).

2. Europæisk teater

2.1 Opera Comique på Théâtre Italien (Klaus Neiiendam).

2.2 Et frescomaleri forestillende en hellenistisk Euripides-opførelse (Klaus Neiiendam).

3. Afrikansk teater

Wole Soinkas dramatik (Kela Kvam).

4. Mediekommunikation

Receptionsæstetiske aspekter: Med udgangspunkt i Jauss' *Ästhetische Erfahrung* og literarische Hermeneutik belyses hvordan teatret gennem historien forholder sig til den grundlæggende æstetiske erfaring (Jytte Wiingaard).

5. Teaterkonventioner, teaterspecifikke udtryksformer

Det komiske på teatret. En undersøgelse af de særlige udtryksformer det komiske gennem tiderne har fået på teater, film og TV (Svend Christiansen).

6. Kunstshistorie

6.1 Fortsatte studier i hofkunsten i Danmark under Christian IV (Meir Stein).

6.2 Fortsatte ikonografiske studier i N. A. Abildgaards kunst (Meir Stein).

6.3 Jørgen Roed: »Haven med den gamle Døbefont«. Revision af hidtidige synspunkter på et maleri fra den danske guldalder (Meir Stein).

Rejser:

»Iconographical Sources showing Caroline Walter alias Carolina Müller on Stage«, forelæsning holdt af Klaus Neiiendam ved The Stockholm Symposium on Opera and Dance in the Gustavian Era 1771-1809, Stockholm 9.-14. juni 1986.

»Le commedie di Ludvig Holberg. Testo e trasformazioni registiche«, forelæsning holdt af Jytte Wiingaard ved 7. kongres for skandinaviske studier i Firenze 21.-23. maj 1986.

Publikationer:

Kvam, K.: *Deutsches Exiltheater in Dänemark*. Text und kontext Sonderreihe Band 21, s. 25, København/München 1986.

—: *Teater og funktionalismen*. Tema: Funktionalisme, Jørn Guldberg, s. 18, Odense 1986.

—: *Two Modern Approaches to Strindberg*. 40 years of Mise en scene 1945-1985, Claude Schumacher (ed.), s. 7, Dundee 1986.

Neiiendam, K.: *Europæiske teaterbilleder 1700-tallet*, I. *Det Italienske Logeteater i Europæiske teaterbilleder 1700-tallet*, I, s. 19, København 1986.

—: *Middelalderteatret i Danmark*. København 1986, 67 s.

Stein, M.: *Lykkens Tempel*. ICO Iconographisk Post 4, s. 6, Stockholm 1986.

Jytte Wiingaard

Sprogvidenskab

1. Institut for anvendt og matematisk Lingvistik

Historie:

Instituttet blev oprettet i 1967, under navnet Sproglaboratoriet ved Københavns Universitet. Oktober 1970 ændredes navnet til det nuværende svarende til et bredere fagområde. Ved sin oprettelse havde instituttet (sproglaboratoriet) lokaler i Købmagergade 44-46, 4. sal; september 1969 flyttede instituttet til Nørre Voldgade 96, og fra 1973 til 1978 eksisterede der en filial i Østervoldkomplekset (Øster Voldgade 10). Siden 1975 er instituttets adresse Njalsgade 96.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 11.

Professorer: E. Spang-Hanssen, H. Spang-Hanssen.

Lektorer: E. Glahn, J. Hermann.

Lektorvikar: H. Rue.

Adjunker: E. Engberg-Pedersen, K. A. Jensen.

Kandidatstipendiater: A. Bernth, V. Rechnitzer, Ib Ulbæk.

Ekstern lektor: B. Hjørland.

Forskningsprofessor: B. Maegaard.

TAP: Antal årsværk: 3.

S. Petersen, E. Ussing, S. Vind.

Forskningsvirksomhed:

Anvendt lingvistik er forskning, der sigter på at besvare sproglige spørgsmål eller at løse sproglige opgaver, som er stillet uden for forskningen selv. Opgaverne kan have meget forskellig baggrund, fx i fremmedsprogundervisning, i staveproblemer, i brug af fagsprog, i sprogbehandling med edb, osv., men visse træk er typiske for arbejde med anvendt lingvistik.

De faktiske opgaver angår som regel store mængder af sproglige data – mange menneskers sprogbrug, store ordforråd, lange tekster, masseproduktion af tekster – og dette fører til at inddrage statistiske og andre matematiske metoder og til at gøre brug af apparatur såsom sproglaboratorier og edb-udstyr.

Samtidig indgår det menneskelige moment meget stærkt, da man ikke reelt har løst stillede sproglige spørgsmål eller opgaver med mindre løsningerne faktisk godtages af sprogets brugere; fx kræver udarbejdelse af metoder og materialer til at lære indvandrere dansk en indsigt i, hvordan tilegnelse af sprog, såvel modersmål som fremmedsprog, foregår. Også andre sprogsylogiske spørgsmål hører til instituttets forskningsområde.

Edb's udbredelse i samfundet har aktualiseret forholdet mellem menneske og maskine, dvs. hvordan automatiserede systemer kan udformes efter bruger-

nes behov og muligheder. Problemerne er i høj grad af sproglig natur og angår bl.a. om ordrer til datamater vil kunne gives i naturligt sprog. Da sproget og sprogene i det hele taget er afgørende elementer i information og kommunikation, stiller informationsteknologien på mange måder nye opgaver for anvendt lingvistik og gør det samtidig klart, at forskning vedrørende edb på sproglige områder – datalingvistik – er sammenvævet med anvendt lingvistik.

Bl.a. i forbindelse med overbygningsuddannelsen Anvendt Sprogvidenskab, hvori edb på sproglige områder indgår som et meget betydeligt element, har instituttet en del edb-udstyr egnet til såvel undervisning som forskning vedrørende avanceret tekstbehandling, automatisk analyse, datamatstøttet undervisning m.m.

Det ligger i anvendt forsknings natur, at forskerne som regel er i nær kontakt på det praktiske plan med en institution, en erhvervsvirksomhed, en personkreds osv., der er interesseret i forskningens resultat og måske har foranlediget opgaven taget op. Men også i forskningsmæssig henseende arbejder instituttets medarbejdere typisk sammen med forskere fra andre institutter og institutioner, hvilket mere detaljeret fremgår af den følgende redegørelse for de enkelte emnekredse.

1. Fremmedsprogstilegnelse

1.1 Danskernes forståelse af fremmedsprogede tekster, specielt på fransk, søges fremmet ved udvikling af en prototype på henholdsvis en læse- og lytteforståelsøvelse med støtte af en datamat. Den udvalgte tekst til læseforståelsøvelsen er afprøvet på ca. 100 gymnasister m.h.p. udarbejdelse af hjælp til forståelse af teksten.

M.h.t. lytteforståelsøvelsen er der udvalgt en talesprogtekst, og der arbejdes p.t. med afprøvning af lydtekstens grafiske form (Esther Glahn i samarbejde med Anne Lindskov Hansen, Aurehøj Gymnasium).

1.2 Projekt Indvandrer dansk. Projektet undersøger indvandreres danske talesprog. Der er indsamlet samtaler og sprogspil mellem indvandrere/flygtninge og danskere, ialt ca. 20 timers videobånd. Der stilles mod diskurs- og samtaleanalyser, ordtællinger af forskellig art, undersøgelse af brug af bestemthed og forholdsord m.m. (Esther Glahn, Anne Holmen, Knud Anker Jensen).

1.3 Danske elevers tilegnelse af tysk som fremmedsprog med særligt henblik på de overordnede tekststrukturer. Projektet er afsluttet med indlevering af en licentiatafhandling (Knud Anker Jensen).

1.4 Datamatstøttet fremmedsprogsindlæring. Formålet er at undersøge de indlæringsmæssige og pædagogiske problemer forbundet med indlæring af frem-

medsproglig kompetens gennem datamatstøttet undervisning. I forbindelse med projektet gennemføres i skoleåret 1986-87 et forsøg med datamatbaseret telekommunikation i fremmedsprogsundervisningen. I forsøget deltager elever fra et intensivt engelskkursus på Christianshavns Gymnasium. Eleverne tekstbehandler og afsender elektronisk post til studerende på et amerikansk universitet. Arbejdsformen har vist sig at være meget motiverende, og telekommunikation giver enestående muligheder for at inddrage datamatet i en kommunikativ skriftsprogsundervisning – muligheder som savnes i eksisterende programmer til datamatstøttet undervisning (Vibeke Rechnitzer).

2. Sprogets rolle i tænkning og formidling

2.1 Sprog og tænkning hos dyr og mennesker undersøges for at skabe en teoretisk afklaring af forholdet mellem sprog og tænkning. Sprog ses udviklingshistorisk: Er der en fælles kognitiv basis til stede hos højere dyr (menneskeaber) og mennesker? (Ib Ulbæk).

2.2 Voksnes selvoplevelse er snævert knyttet til sproget, men der findes flere forskningstraditioner i bestemmelsen af »Selv-begrebet«. Disse forhold søges udredt i en publikation under udarbejdelse (Jesper Hermann i samarbejde med Simo Køppe).

2.3 Formidling i materiale til skoleundervisning. Med særligt henblik på udarbejdelse af en skolebog om nitratforurening studeres teoretiske og praktiske sider af formidling gennem sprog (Jesper Hermann i samarbejde med A-M. Møldrup).

2.4 Analyse af danske døves tegnsprog. I sprog skal man kunne vægte forskellige oplysninger i forhold til hinanden, fx angive, hvad der er forudsat viden i forhold til andet. Hertil bruger man bl.a. grammatisk underordning af sætninger. I tekster fortalt på tegnsprog undersøges, hvilke midler døve bruger til at vægte forholdet mellem forskellige oplysninger: mimik, hastighed i udførelsen af tegn, kroppsbevægelser, specielle tegn (Elisabeth Engberg-Pedersen).

2.5 Medvirken i udarbejdelse af hjælpemidler på området døves tegnsprog, bl.a. for UNESCO en guide til døvelærere om 'Education of Deaf Children and Young People' (Elisabeth Engberg-Pedersen).

3. Ordforråd og normering

3.1 Ordbaserede litteratursøgssystemer giver anledning til forskning og udvikling vedrørende klassifikation, tesauruser og fritekstsøgning. Særlig undersøges teori og praksis for alfabetiske registre som indgang til systemerne (Henning Spang-Hanssen).

3.2 Sproglige problemer knyttet til arbejde med fag-

ordbøger, eksemplificeret ved udarbejdelse af en BDI-ordbog (bibliotek-dokumentation-information). Denne ordbog regnes færdigredigeret i 1987 og udgivet af Dansk Standardiseringsråd (Henning Spang-Hanssen).

4. Datalogivistik

4.1 Arbejdet med automatisk analyse af danske tekster ved hjælp af programmeringssproget Prolog videreføres med særligt henblik på diskontinuerte konstituentter, dvs. sammenhørende sætningsdele, der står skilt fra hinanden (Henning Rue, Ebbe Spang-Hanssen).

4.2 Arbejdet med maskinoversættelsesprojektet EU-ROTRA, der omfatter EF-landenes sprog, udføres siden oktober 84 under en dansk associeringskontrakt med EF af en særlig forskningsenhed tilknyttet Københavns Universitet (Bente Maegaard og Ebbe Spang-Hanssen indgår i enhedens stab).

4.3 Logikprogrammeret semantik for naturlige sprog. Der søges fastlagt en semantisk formalisme for naturlige sprog, som er anvendelig i datamatisk sammenhæng. Undersøgelsen har foreløbigt omfattet tre typer logisk semantik, nemlig Montague's intensionelle logik, Barwise og Perry's situationsemantik, samt McCord's Logical Form Language. Et lille system til forståelse af en enkel diskurssituation er implementeret ved hjælp af programmeringssproget Prolog (A. Bernth).

Redaktionsvirksomhed:

Instituttet udgiver det aperiodiske tidsskrift SAML (Skrifter om anvendt og matematisk lingvistik), red. Bente Maegaard og Henning Spang-Hanssen. I 1986 er udkommet bind 12.

Henning Spang-Hanssen er consultant editor af tidsskriftet MULTILINGUA.

Anden virksomhed:

Jesper Hermann er medlem af interimstyret for Hum-Tek uddannelsen.

Henning Spang-Hanssen medvirker i kortlægning af humanistiske forskeres behov for information og dokumentation. Projektet er fællesnordisk.

Rejser og kongresser:

Vibeke Rechnitzer har i 5 måneder (februar-juni) været på forskningsophold ved University of California, San Diego, for at studere telekommunikation på universitets- og skoleniveau.

Esther Glahn og Knud Anker Jensen deltog i kongres om Communication and Foreign Language Learning, Dubrovnik, Jugoslavien (juni) og bidrog med foredrag.

Esther Glahn medvirkede som foredragsholder ved

nordisk forskerkursus om transfer i sprogindlæring, Mariehamn, Åland (august).

Knud Anker Jensen deltog i kongres om anvendt lingvistik (GAL), Hamburg (oktober) og bidrog med foredrag.

Arendse Bernth har bidraget med indlæg ved Svensk AI Sällskaps Workshop (om kunstig intelligens), Linköping.

Henning Spang-Hanssen var inviteret foredragsholder ved kongres om videnskabelige bibliotekers struktur og funktion (arrangeret af Nordiska Vetenskapliga Bibliotekarförbundet), Åbo (juni).

Publikationer:

Dollerup, C., Glahn, E., Hansen, C.R.: Omkring sprogttest – en kortlægning af danske studenters forståelse af læst engelsk. *Handelsskolen* 5, s. 71-76, København 1986.

–, Glahn, E., Hansen, C.R.: Omkring sprogttest – en kortlægning af danske studenters forståelse af læst engelsk. *Handelsskolen* 6, s. 68-72, København 1986.

Engberg-Pedersen, E.: The use of space with verbs in Danish Sign Language. *Signs of Life: Proceedings of the Second European Congress on sign Language Research*, Amsterdam July 14-18, 1985, Bernard T. Tervoort (ed.), s. 32-41, Amsterdam 1986.

–, Hansen, B.: Two informal talks on two Danish dictionaries. *Signs of Life: Proceedings of the Second European Congress on Sign Language Research*, Amsterdam July 14-18 1985, Bernard T. Tervoort (ed.), s. 209-17, Amsterdam 1986.

–: Anmeldelse: Per Anker Jensen: Principper for grammatisk analyse. *Skrifter om Anvendt og Matematisk Lingvistik* 12, s. 161-66, København 1986.

Glahn, E.: Foreign language learning and second language acquisition in the Nordic Countries. *Foreign language learning and second language Acquisition*, FA Bibliography, Esther Glahn, Anne Hvenekilde, Kenneth Hyltenstam, Rolf Palmberg and Håkan Ringbom, s. 1-11, Stockholm 1986.

Hermann, J.: Getting high on translating. *Translation Studies in Scandinavia*, Lars Wollin, Hans Lindquist, s. 149, Lund 1986.

–: *Hum.Tek.-Studiet*. København 1986, 96 s.

Mægaard, B.: Datasprog – et andet sprog? *Læsepædagogen*. Læsning i Teknologisamfundet 2, s. 71-73, Århus 1986.

–: Linguistic research in the Danish group. *Multilingua* Vol. 5-3, s. 157-58, Mouton, Amsterdam 1986.

–: The small-size experiment. *Multilingua* Vol. 5-3, s. 147-49, Mouton, Amsterdam 1986.

–: Sprogets fremtid i datamaskinerne. *Sprogets og Datamaskinerne*, Modersmål-Selskabet, s. 11-18, København 1986.

Ravnholt, O., Engberg-Pedersen, E.: Børn og dig og mig – Børns deiktiske brug af pronominer i tale-

sprog og tegnsprog. *Skrifter om Anvendt og Matematisk Lingvistik* 12, s. 5-27, København 1986.

Rue, H.: Diderichsen på Prolog. *Saml (Skrifter om Anvendt og Matematisk Lingvistik)* 12, s. 24, København 1986.

Ruus, H., Mægaard, B.: *Hyppige ord i Danske Aviser*, Ugeblade & Fagblade, Bd. 2. København 1986, 301 s.

–, Mægaard, B.: *Hyppige ord i Danske Aviser*, Ugeblade & Fagblade, Bd. 1. København 1986, 491 s.

Spang-Hanssen, E.: *Datamaten som redskab til analyse af naturlige sprog*. *Sproget og Datamaskinerne*, Modersmål-Selskabet, s. 122, København 1986.

–: L'elaboration et la publication de la "Grammaire Française" de Knud Tøgeby en 5 volumes 1982-1984 A partir du manuscrit de l'auteur. *Actes du 9e congrès des romanistes Scandinaves, Société Neophilologique*, s. 353-65, Helsinki 1986.

–: Et Pascal-program til kontekstfri analyse af naturligt sprog. København 1985, 62 s.

Spang-Hanssen, H.: Terminologi – resurse og produkt. *Information Resources Management*. 6. nordiska IoD-konferensen 19-22.8 1985 i Helsingfors, Harriet Lønqvist, s. 367-81, Helsingfors 1986.

–: Overload and translations. *International Translations Centre 25 years*, International Translations Centre, s. 45-49, Delft 1986.

–: Ordstilling, omvendt – bidrag til læren om at lave registre. *Saml (Skrifter om Anvendt og Matematisk Lingvistik)* 12, s. 103-26, København 1986.

Ulbæk, I.: Kan en materialist føle smerte. *Philosophia* 1-2, s. 15, Århus 1986.

Henning Spang-Hanssen

2. Institut for Fonetik

Historie:

Selv om der i 1933 var blevet oprettet et såkaldt »Fonetisk Øvelseslokale« ved Københavns Universitet, var det først langt senere at universitetet fik faciliteter til tidssvarende fonetisk forskning. Ved det i 1956 oprettede Institut for Lingvistik og Fonetik blev der i løbet af 1960'erne opbygget en instrumentel afdeling, der først husedes i nogle lokaler i Store Kannikestræde 13 og senere (i 1971) flyttedes til meget bedre forhold i Skindergade 3. I 1966 blev Institut for Lingvistik og Fonetik delt, og der oprettedes et separat Institut for Fonetik med professor Eli Fischer-Jørgensen som bestyrer. Dette institut blev i 1975 flyttet til universitetskomplekset på Amager.

I sidste halvdel af 1960'erne og begyndelsen af 1970'erne udvidedes den fonetiske stab kraftigt, både på lærerside og på teknikerside. Institutet har siden

afgivet en medarbejder til Center for Audiologopædi. Institutets lærerstab har iøvrigt i en årrække undervist ved flere forskellige fag under fakultetet; fra 1984/85 har 3 lærere undervist ved faget Audiologopædi. Med Institut for Lingvistik har vi haft et tæt undervisningssamarbejde (i 1985 oprettedes en fælles studieordning for lingvistik og fonetik). Der er i 1986 truffet beslutning i Det Humanistiske Fakultetsråd om en sammenlægning af Institut for anvendt og matematisk Lingvistik, Institut for Fonetik og Center for Audiologopædi.

Institut for Fonetik var i 1979 rammen om en international fonetikerkongres med over 500 videnskabelige deltagere.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 12.

Professor: Jørgen Rischel (i foråret undervisningsfritagelse p.gr.a. støtte fra Statens humanistiske Forskningsråd).

Lektorer: Birgit Hutter, Niels Reinhold Petersen, Nina Grønnum Thorsen (undervisningsfritagelse p.gr.a. stipendium fra Statens humanistiske Forskningsråd), Oluf Thorsen.

Adjunkt: Peter Molbæk Hansen (indtil juli 1986 forskningsstipendiat).

Forskningsstipendiater: Peter Holtse (Planlægningsrådet for Forskningen), Jan Katlev (Carlsbergfondet). Ingeniører: Otto Bertelsen, Preben Dømler.

Videnskabelige assistenter: Michael Bundgaard, Carsten Henriksen (begge finansieret gennem Teknologistyrelsen).

TAP: Antal årsværk: 2.

Ingeniørassistent: Svend-Erik Lystlund.

Sekretær: Else Parkmann.

Forskningsvirksomhed:

Fonetikken beskæftiger sig med talesprog: Hvorledes det talte sprog er opbygget (den lydlig struktur) og hvorledes talen frembringes og opfattes. Med dette genstandsområde er fonetikken en del af sprogvidenskaben (lingvistikken); men studiet af lydfrembringelsen og lydopfattelsen har naturnødvendigt et stærkt fysiologisk, akustisk og psykologisk islæt.

Fonetikken er i denne forstand en grænsevidenskab, og det er da også karakteristisk for forskningen ved Institut for Fonetik at den ved sin metodik til dels er stærkt naturvidenskabeligt orienteret, til dels også stærkt teknisk og datalogisk orienteret, samtidig med at forskningen hele tiden har et klart sprogligt udgangspunkt. Studiet af lydenes funktion i sproget kaldes fonologi.

Forskningen ved instituttet tager dels sigte på at bidrage til den almene teoretiske debat inden for faget, og dels på at bidrage med præcise beskrivelser af visse bestemte sprog. Der er en tæt vekselvirkning mellem

disse to sider af den fonetiske forskning: Når der forskes i fonetiske problemer inden for enkeltspregene, sker dette under stadig hensyntagen til de almene perspektiver i undersøgelserne. I taleteknologien, som beskæftiger sig med syntetisk tale og talegenkendelse, kombinerer man resultaterne af den almene teoretiske og den sprogspecifikke forskning til datamaskinbaserede modeller af hvorledes tale kan frembringes og opfattes.

Der er ingen principielle begrænsninger på hvilket sprog man beskæftiger sig med ved Institut for Fonetik, selv om dansk helt klart har en central plads. Valget af undersøgelsesemner er iøvrigt ofte inspireret eller direkte bestemt af henvendelser fra forskere ved andre institutter under fakultetet eller uden for fakultetet. For de særsproglige undersøgelser vedkommende er der i nogle tilfælde tale om at Institut for Fonetik har en servicefunktion over for f.eks. sproginstitutterne; i andre tilfælde er der tale om et egentligt forskningssamarbejde (projektsamarbejde) på tværs af institut- og institutionsgrænser.

1. Taleteknologi

Arbejdet med syntetisk tale og automatisk talegenkendelse er også i 1986 blevet intensiveret, dels ved medvirken af udefra kommende lønnede medarbejdere, og dels ved en forstærket indsats fra instituttets faste medarbejdere hvad angår talesyntese.

1.1 Hvad angår syntetisk tale, er der udviklet en omfattende »ordbog« (egentlig en registrant over orddele, med angivelse af disses grammatiske egenskaber), der gør det muligt at forudsige – og maskinelt frembringe – udtalen af danske ord på grundlag af skriftbilledet. Denne registrant anvendes også som grundlag for udarbejdelsen af en egentlig udtaleordbog. Der arbejdes endvidere med regler for automatisk generering af en sætningstonegang og en sætningsrytme, der skal gøre det muligt at lave maskinel oplæsning af sammenhængende tekst på en måde der er acceptabel til praktiske formål (her tænkes på længere sigt bl.a. på handicappedes behov for hurtig informationsformidling), og som kan bruges som udgangspunkt for frembringelse af syntetisk tale af meget høj kvalitet til grundvidenskabelige undersøgelser over taleperceptionen (opfattelsen af talelyde og af sammenhængende tale).

Der har endvidere i 1986 været arbejdet intensivt med at forbedre metoderne til frembringelse af selve den syntetiske tale. To medarbejdere fra instituttet har i efteråret haft et tæt samarbejde med medarbejdere ved Teleteknisk Forskningslaboratorium om en ny talesyntesemaskine, og der foreligger nu en brugbar version af denne, selv om der endnu forestår meget arbejde før man kan fremstille syntetisk dansk tale af god kvalitet. Kvalitetskravet er som allerede nævnt aldeles afgørende, ikke blot i forbindelse med anvendelsen af

talesyntese i den fonetiske grundforskning, hvor anvendelsen af syntetisk tale (med de fordele dette giver m.h.t. bedre kontrol over den eksperimentelle situation) ofte kun giver mening hvis kvaliteten er sammenlignelig med menneskefrembragt tale, men også til praktiske anvendelser hvor der naturligvis sigtes på den bedst mulige kvalitet inden for grænserne af hvad der er realistisk gennemførligt. Der har været samarbejdet med fonetikere og ingeniører ved andre nordiske forskningsinstitutter om udviklingen af programmel til talesyntese for handicappede. Endvidere er nogle af instituttets medarbejdere gået ind i et samarbejde med Dansk Blindeinstitut, Danmarks Lærerhøj-skole og nogle erhvervsvirksomheder om anvendelse af talesyntese i forbindelse med udviklingen af hjælpemidler for blinde skolebørn.

Arbejdet med talesyntese har i varierende grad involveret et flertal af medarbejderne på instituttet (i særlig grad Peter Molbæk Hansen, der arbejder med at omsætte ortografisk tekst til lydskrift ved hjælp af computer, og Niels Reinhold Petersen og Jørgen Rischel, der arbejder med forbedringer på den egentlige talesyntesemaskine. Fra teknisk og softwaremæssig side medvirker især Otto Bertelsen, Preben Dømler og Peter Holtse).

1.2 Inden for emnet automatisk genkendelse af dansk tale har der fortsat været arbejdet med en model for computerbaseret talegenkendelse (med mulighed for implementering på et større mikrodatamatsystem). Modellen, der bygger på gængse principper fra kunstig intelligens, beskriver en gradvis raffinering af kvalificerede gæt på hvad der er blevet sagt. En central del i systemet bliver en database der beskriver de mulige udtaler af almindelige danske ord og orddele. Genkendelsesprocessen er i det igangværende arbejde koncentreret omkring stavelser med stærktryk, der vil danne grundlag for syntaktisk dirigerede gæt (såkaldt hypotetisering). Projektet i talegenkendelse er en del af det »Teknologiske Udviklingsprogram« og udføres for Teknologistyrelsen i samarbejde med Institut for Elektroniske Systemer, AUC, og en række danske erhvervsvirksomheder. Udviklingsarbejdet modtager iøvrigt støtte fra Planlægningsrådet for Forskning og Statens humanistiske Forskningsråd (Peter Holtse under medvirken af Michael Bundgaard og Carsten Henriksen, alle fondsstipendiater).

2. Varighedsforhold og prosodiske forhold hos nogle danske dysarthrikere – en akustisk undersøgelse

Dysarthri omfatter en gruppe lidelser lokaliseret i det neuromuskulære system. Et af symptomerne er afvigende udtale; der er således her tale om et interessant fællesområde for fonetikken og talepatologien. Der er næsten altid tale om afvigende taletempo og ofte om afvigende tryk-, tone- og rytmeforhold (prosodiske forhold), og talen lyder ofte sløret p.g.a. afvigende ar-

tikulation, ligesom stemmekvaliteten kan udvise patologiske symptomer. Vurderinger af det lydlige indtryk er en vigtig faktor i det kliniske arbejde og ved diagnosticeringen. Men for at få større indsigt i hvad dysarthrisk tale er, må der også foretages instrumentelle fonetiske undersøgelser af talen. Det er her ikke tilstrækkeligt at se på resultater fra udlandet, idet forholdene til dels er sprogspecifikke. Der er indtil videre kun arbejdet med data fra to danske dysarthrikere (samt et kontrolmateriale på tre normaltaltende), idet der er strukturbetingede vanskeligheder for kontakten mellem fonetikken og talepatologien og dermed for indsamlingen af et patientmateriale. Men det er hensigten løbende at foretage optagelser, indtil en rimelig dækning af området er opnået (Birgit Hutter).

3. Indflydelsen fra enkeltlyde på grundtonen

Der er i årets løb arbejdet med en undersøgelse af den indflydelse som de enkelte sproglyde har på grundtonen (d.v.s. på den tonehøjde der tales med), med særligt henblik på hvorledes de herved forårsagede variationer i toneforløbet opfattes. På grundlag af en kritisk gennemgang af den foreliggende litteratur og egne eksperimenter må det antages at perceptionsprocessen er så fleksibel at den dels kan kompensere for de »forstyrrelser« af grundtoneforløbet som enkeltlydene afstedkommer, og dels kan »høre« disse forstyrrelser og dermed bruge dem som hjælp ved opfattelsen af enkeltlydene.

Der arbejdes endvidere løbende med en undersøgelse af hvorledes konsonanter påvirker grundtonen i forbindelse med efterfølgende vokal (idet der dels ses på toneforløbet på overgangen mellem konsonant og vokal og dels på forløbet i begyndelsen af vokalen). Der anvendes her en målemetode som må anses for at være nøjagtigere end de normalt anvendte metoder til grundtonebestemmelse (Niels Reinhold Petersen).

4. Intonation i udvalgte danske regionalsprog/bysprog

Der pågår en akustisk undersøgelse af intonationen (sætningstonegangen) i bornholmsk bysprog, repræsenteret ved Rønne, Neksø og Gudhjem, og i bysproget i Næstved. Det indtalte materiale er bevidst gjort sammenligneligt med materiale som tidligere har været brugt ved undersøgelser af københavnsk rigsmål, og det er planen at arbejde med lignende materiale i yderligere undersøgelser af intonation i danske bysprog i 1987. Som foreløbigt resultat kan nævnes at bornholmsk synes at repræsentere en overordentlig interessant blanding af dansk og svensk prosodi (tone, tryk, m.v.), idet man her finder lydlige træk der kendes fra svensk, men ikke fra dansk, og omvendt træk der kendes fra dansk, men ikke fra svensk rigsmål (her gælder det dog at skånsk øjensynlig går i gruppe med bornholmsk og med dansk iøvrigt). Intonationen i Næstvedbysproget ligner i meget højere grad den intonation vi kender fra standard-rigsmålet, og det ser fo-

reløbig ud til at den væsentligste forskel ligger i forholdet mellem tryk og tonegang (Nina Grønnum Thorsen).

5. *Dansk allegrofonologi*

Et af de ret forsømte områder inden for fonetikken er studiet af den variation i udtalen af enkeltord (typisk mere komplekse, »distinkte« udtaleformer over for mindre komplekse, »reducerede« udtaleformer) som man finder i forbindelse med forskellig talestil og talehastighed, eller med forskellig betoning (forskellige trykmønstre). Inden for specielt yngre københavnsk talesprog undersøges denne form for udtalevariation for en række (meget hyppigt forekommende) grammatiske småords vedkommende. Beskrivelsen placeres i en teoretisk ramme af fonologisk art (d.v.s. vedrørende sprogets lydssystem), og der anlægges også fonetiske synsvinkler hentet fra nyere teorier om taleproduktion (basale principper for hvorledes taleartikulationen foregår) (Jan Katlev).

6. *Sprogvidenskaben i det 20. århundrede*

Fortsat arbejde med manuskript til bog om sprogvidenskaben i det 20. århundrede (til udgivelse i serien Grundvidenskaberne i det 20. århundrede). Arbejdet har nødvendiggjort rejser i 1986 til England og USA med støtte fra Statens humanistiske Forskningsråd (Jørgen Rischel).

7. *Mlabri*

Fortsættelse af beskrivelse af sproget mlabri i Nordthailand. Ordstoffet fra fieldwork i 1982-85 er i årets løb blevet ordnet i datafiler, og der er udskrevet ordlister med fonetisk notation, oversættelser og eksempler på ordenes syntaktiske anvendelse. Man er nu inde i den afsluttende revisionsfase hvad angår det indsamlede ordstof (Jørgen Rischel sammen med Søren Egerod, Asiatick Institut).

8. *Lærebog i fransk fonetik*

Der er udarbejdet en første udgave, som er trykt i et begrænset oplag under titlen »Fonetik for franskstuderende«. Den endelige version forventes udgivet i 1988 (Oluf Thorsen sammen med Ole Kongsdal Jensen, Romansk Institut).

Anden virksomhed:

Instituttets medarbejdere har i forskellige sammenhænge fungeret som sagkyndige, således over for udenlandske forskningsråd, bl.a. National Research Foundation og Deutsche Forschungsgemeinschaft.

Flere af medarbejderne har medvirket ved bedømmelse af ansøgere til akademiske stillinger i udlandet, samt som konsulenter for udenlandske videnskabelige tidsskrifter (ulønnet).

Udgivervirksomhed m.v.:

Instituttet udgiver den årlige publikation Annual Report of the Institute of Phonetics, University of Copenhagen (ARIPUC), der sendes til tilsvarende institutter over hele verden og udveksles med tilsvarende rapporter eller andre fonetiske publikationer.

Jørgen Rischel er medredaktør af Acta Linguistica Hafniensia, Travaux du Cercle Linguistique de Copenhague samt International Journal of American Linguistics, foruden instituttets publikation ARIPUC.

Jan Katlev er medlem af redaktionspanelet for Acta Linguistica Hafniensia og har i en periode været formand for Lingvistikredsen i København.

Peter Molbæk Hansen og Peter Holtse holdt foredrag i Dansk Selskab for Logopædi og Foniatri 7/11 1986 om talesyntese hhv. talegenkendelse. Jan Katlev holdt foredrag »Om jyske regionale rigsmål« på Aalborg Universitetscenter 3/5 1986. Jørgen Rischel talte om »Areal features and linguistic theory« på Conference on Southeast Asia as a Linguistic Area, University of Chicago 16/4 1986, om »A critical view of tonogenesis in Thai« på Cornell University 22/4 1986, samt om fieldwork-studier (seminar) på UCLA 5/5 1986. Jørgen Rischel holdt gæsteforelæsnings ved Universitæt Wien og ved Universitæt Salzburg om prosodiske størrelses beskrivelse, 9/6-11/6 1986. Jørgen Rischel holdt også foredrag ved åbningen af Videnscentret (Laboratoriet for elektroniske systemer), Aalborg Universitetscenter 27/8 1986, og endelig gæsteforelæsnings om instituttets talesynteseprojekt på universitetet i Bergen 20/11 1986. Jørgen Rischel og Nina Grønnum Thorsen var begge foredragsholdere ved det nordiske prosodimøde i Middelfart 7/6 1986. Endvidere holdt Nina Grønnum Thorsen foredraget »Text and intonation – a case study« på Stockholms Universitet 21/5 1986 samt foredraget »Transcription of prosody« på Université de Genève 24/6 1986.

Publikationer:

Bannert, R., Thorsen, N.G.: Acoustic-phonetic investigations of the intonation of German and Danish: Similarities and differences. Annual Report of the Institute of Phonetics 20, s. 45-66, København 1986.

Hutters, B., Brøndsted, K.: Talestrategier ved ganespalte. Nordisk tidsskrift for logopedi og foniatri Vol. 11, No. 2, s. 57-67, Oslo 1986.

Jensen, O.K., Thorsen, O.M.: Fonetik for franskstuderende. København 1986, 205 s.

Petersen, N.R.: Perceptual compensation for segmentally conditioned fundamental frequency perturbation. Phonetica 43/1-3, s. 12, Basel 1986.

Rischel, J.: Can "the great tone split" in Thai be phonetically explained? Arupuc 20, s. 79-98, København 1986.

-, Bergsland, K.: Pioneers of Eskimo grammar: Hans

- Egede's and Albert Top's early manuscripts on Greenlandic. København 1986, 188 s.
- Thorsen, N., Thorsen, O.: Fonetik for sprogstudierende. København 1986, 170 s.
- Thorsen, N.G.: Sentence intonation in textual context – supplementary data. Annual Report of the Institute of Phonetics 20, s. 35-44, København 1986.
- : Sentence intonation in textual context – supplementary data. Journal of the Acoustical Society of America 80, s. 1041-47, New York 1986.

Jørgen Rischel

3. Institut for Lingvistik

Historie:

I 1956 oprettedes Institut for Lingvistik og Fonetik, som fik lokaler i en tidligere professorbolig i Store Kannikestræde 13. I 1966 udskiltes et særligt Institut for Fonetik. I 1975 flyttede begge disse institutter til Amager, hvor de sammen med Institut for anvendt og matematisk Lingvistik driver Lingvistisk Bibliotek, ligesom der også på undervisningsområdet er et vist samarbejde mellem institutterne.

I 1985 blev der som en forsøgsordning oprettet en Afdeling for Leksikologi og Leksikografi. Formålet med afdelingen, hvis medarbejdere er udstationeret i kortere eller længere perioder fra forskellige sproginstitutter, er at skabe et forskningsmiljø, som kan støtte igangværende og påtænkte ordbogsprojekter. I 1986 blev det af Fakultetsrådet besluttet at videreføre afdelingen, foreløbig indtil de konkrete ordbogsprojekter er afsluttet.

Stab:

VIP: Antal årsværk 6,33.

Lektorer: Henning Andersen, Jens Juhl Jensen. Midlertidigt tilknyttet Afdelingen for Leksikologi og Leksikografi: Mogens Dyhr, Jørgen Harrit, Elisabeth Møller, Jørgen Erik Nielsen.

Adjunkt: Jens Elmegård Rasmussen.

TAP: Antal årsværk: 1,9.

Lisbet Larsen, Britt Løvedt.

Forskningsvirksomhed:

Instituttets forskningsvirksomhed omfatter sprogvidenskab i almindelighed, sammenlignende indoeuropæisk lingvistik og, for Afdelingen for Leksikologi og Leksikografis vedkommende, studiet af ordforrådet i dansk, engelsk, tysk og russisk.

1. Henning Andersen har færdiggjort et arbejde om historisk dialektologi, hvori han på grundlag af ek-

sempler fra en lang række europæiske sprog viser, i hvilket omfang sproglige træks geografiske udbredelse er afhængig af prestigeforskelle mellem dialekter og af systemforskelle, og i hvilket omfang de blot beror på et samspil mellem dialekternes egen struktur og den forskellige grad af kontakt, der er mellem nært beslægtede dialekter.

2. Henning Andersen arbejder endvidere med en undersøgelse af modaludtryk og deres funktion i tekst-sammenhæng med særligt henblik på de danske modalverber samt med en undersøgelse af tempusbrug i indirekte tale. Her er det hensigten at vise, hvorledes afvigelser fra normal tempusbrug i russisk og engelsk dikteres af pragmatiske forhold, i russisk således affortællekniske hensyn.

3. Jens Juhl Jensen har fortsat sine undersøgelser over den europæiske og orientalske talkompositions historie. En kortfattet, foreløbig oversigt over hans resultater publiceredes i bogen »I begyndelsen var tallet«. Her gennemgår forfatteren udvalgte relevante tekster fra en periode af over 2000 år. Hovedvægten lægges på en sanskrit-lærebog i geometri (fra formentlig ca. år 500 f.Kr.f.), Lukas-evangeliet samt Saxos digt »Bjarkemålet«.

4. Jens Juhl Jensen har desuden samlet et udvalg af sine populærvidenskabelige artikler om diverse sproglige emner under titlen »Ordets glæder« med henblik på offentliggørelse i 1987.

5. Jens Elmegård Rasmussen har færdiggjort en større udredning af nogle basale vokalalternationer i det indoeuropæiske grundprog.

Heri behandles bl.a. laryngalers interaktion med halv vokaler (de såkaldte »langdiftonger«), de forskellige grundlag for indoeuropæisk o-vokalisme, herunder en type, hvor o'er er af konsonantisk oprindelse, samt vokalismens variationsmuligheder under bøjning og det lydhistoriske grundlag herfor.

6. Jens Elmegård Rasmussen har givet en redegørelse for pronominalbøjningens udvikling i indoeuropæisk og i eskimoisk-aleutisk, herunder pronominerne brug som dele af verbets bøjningsendelser; han har redegjort for nogle lydhistoriske forhold i germansk omkring den såkaldte »Verschärfung« og endelig i en anmelderartikel behandlet en række problemer i det indoeuropæiske verbalsystems opbygning og i rekonstruktionen af grundprog for enkelte indoeuropæiske sproggrene (urgermansk, baltoslavisk).

7. Mogens Dyhr, Jørgen Harrit og Elisabeth Møller har dannet en fælles ordbogsredaktion ved Afdelingen for Leksikologi og Leksikografi. I arbejdet deltog i en periode Rolf Hesse. Mogens Dyhr og Elisabeth Møller

udarbejder i fællesskab en dansk-tysk ordbog, Jørgen Harrit sammen med docent A. S. Novakovitch, Moskva, en dansk-russisk ordbog. Rolf Hesse har sammen med Basile Bouras grundlagt en dansk-nygræsk ordbog.

Redaktionens arbejde består i 1) udarbejdelse af en fælles konception af, hvordan en tosprogsordbog bør være indrettet, idet der tages hensyn til specielle forhold som sprog- og kulturbetingede faktorer, adressatgruppe m.v. 2) udarbejdelse af fælles overordnede redaktionsregler for de forskellige typer af ordbogsartikler 3) udarbejdelse af et fælles ajourført korpus i form af standardordlister over de enkelte bogstaver i dansk 4) udarbejdelse af ordbogsartikler til dansk-russisk og dansk-tysk ordbog med løbende diskussion af de enkelte artiklers opbygning og indhold 5) udskillelse af principielle problemer af almen leksikologisk og leksikografisk art, som kræver nærmere undersøgelse med henblik på opstilling af forbedrede beskrivelsesmodeller (fx komposita, partikler, præpositioner, adjektiver, fraseologisk stof, stilistik) 6) indtastning af de færdige artikler på EDB, korrekturlæsning etc.

Standardordliste »I« er færdig, »B« næsten færdig, »E«, »Y« og »Å« mangler en sidste gennemgang. Af dansk-russisk ordbog er bogstav »I« færdigt, bogstav »B« næsten færdigt, mens bogstaverne »A«, »C« og »D« afventer den endelige redaktion. Af dansk-tysk ordbog er bogstav »I« færdigt, »B« næsten færdigt, mens »A« afventer den endelige redaktion. Af dansk-nygræsk ordbog er bogstav »I« helt og bogstav »B« næsten færdigt.

8. Endelig har Jørgen Harrit befordret et nyt oplag af 2. udgave af den russisk-danske ordbog i trykken, ligesom han har bearbejdet den danske del af en illustreret russisk-dansk-norsk-svensk fraseologisk ordbog for det sovjetiske forlag »Russkij Jazyk«.

9. Jørgen Erik Nielsen har lagt sit arbejde ved den under Engelsk Institut etablerede leksikografiske forskningsgruppe.

Redaktionsvirksomhed:

I begyndelsen af året udkom APILKU 5 (instituttets arbejdsrapporter) med bidrag af forskere med tilknytning til instituttet, og ved årets slutning var APILKU 6 under færdigredigering. Begge er redigeret af Jens Elmegård Rasmussen, som endvidere er redaktionssekretær for Acta Linguistica Hafniensia. Heraf er vol. 20, 1/2 i trykken og vol. 21, 1, under færdigredigering.

Henning Andersen er medredaktør af en række sprogvidenskabelige tidsskrifter: Folia Slavica, Language and Communication, Current Issues in Linguistic Theory, Nowele, Diachronica, Acta Linguistica Hafniensia.

Mogens Dyhr er redaktør og udgiver af Kopenhagener Beitrage zur germanistischen Linguistik.

Rejser og foredragsvirksomhed:

Henning Andersen var indbudt som foredragsholder til Belcourt-Lecture, University of Winnipeg, Canada, samt til Symposium on Historical Linguistics, Tallin, E.S.S.R. Han deltog i Lille i Frankrig i planlægningen af Eighth International Conference on Historical Linguistics og holdt en række gæsteforelæsninger ved Stockholms Universitet samt ved State University of New York at Buffalo.

Mogens Dyhr holdt gæsteforelæsning ved Universitæt Heidelberg over emnet »Mehrsprachige Norm in Sprachkontaktgebieten, besonders im deutsch-dänischen Grenzgebiet«. Han deltog i Jahrestagung des Instituts für deutsche Sprache i Mannheim samt i en konference om sprogkontaktforskning i det tysk-danske grænseområde i Leck.

Elisabeth Møller deltog i det internationale leksikografiske symposium på KUA med foredraget »Komposita – ihre Behandlung in ein- bzw. zweisprachigen Wörterbüchern«.

Publikationer:

Andersen, H.: Introduction: Sandhi. Sandhi Phenomena in the Languages of Europe (Trends in Linguistics, Studies and Monographs; 33), Henning Andersen (red.), s. 1-8, Berlin, New York, Amsterdam 1986.

– Sandhi Phenomena in the Languages of Europe. (Trends in Linguistics, Studies and Monographs; 33), Berlin, New York, Amsterdam 1986, XII + 617 s.

– Sandhi and prosody: reconstruction and typology. Sandhi Phenomena in the Languages of Europe (Trends in Linguistics, Studies and Monographs; 33), Henning Andersen (red.), s. 231-48, Berlin, New York, Amsterdam 1986.

– Protoslavica and Common Slavic – Questions of Periodization and Terminology. IJSLP (International Journal of Slavic Linguistics and Poetics) XXXI-XXXII, s. 67-82, Los Angeles/Columbus 1985.

Jensen, J.J.: Teksten bag teksten. Mål & Mæle 11 årg., Nr. 1, s. 5-8, København 1986.

– Således talte Zarathustra. Mål & Mæle 10. årg., Nr. 4, s. 27-31, København 1986.

– I begyndelsen var tallet. Pythagoræisk poesi gennem to årtusinder. København 1986, 94 s.

Rasmussen, J.E.: The Indo-European origin of the Balto-Slavic -e- and -a- preterite. Papers from the 6th International Conference on Historical Linguistics. = Amsterdam Studies in the Theory and History of Linguistic Science, Series IV, Jacek Fisiak (ed), s. 441-50, Amsterdam/Poznań 1986.

– A new rule of Indo-European accent: Greek τῶμος/κοῖπος, Germanic Waiþo/skando. Arbejdsrapporter 5, s. 161-77, København 1986.

- : On Hirt's Law and laryngeal vocalization. Arbejds-papirer 5, s. 179-213, København 1986.
- : The Slavic i-verbs. With a note on the Indo-European e-verbs. Arbejds-papirer 5, s. 215-26, Køben-havn 1986.
- : The distribution of e and a in Lycian. Arbejds-papirer 5, s. 227-33, København 1986.
- : On the origin of the Indo-European acrostatic ab-laut types. Arbejds-papirer 5, s. 235-49, København 1986.
- : Stray Indo-European notes. Arbejds-papirer 5, s. 251-59, København 1986.
- : Two phonological issues in Germanic. Acta Lingui-stica Hafniensia 18, s. 201-19, København 1984.

- : Der Prospektiv – eine verkannte indogermanische Verbalkategorie? Grammatische Kategorien: Funktion und Geschichte. Akten der VII. Fachtagung der Indogermanischen Gesellschaft Berlin, 20.-25. Februar 1983, Bernfried Schlerath, Veron-ica Rittner, s. 384-99, Wiesbaden 1985.
- : Two notes on Eskimo Diachrony. Arbejds-papirer 4, s. 151-60, København 1985.
- : Miscellaneous morphological problems in Indo-E-uropean languages III. Arbejds-papirer 4, s. 135-49, København 1985.
- : The make-up of Indo-European morphology. Ar-bejds-papirer 4, s. 119-33, København 1985.

Jørgen Harrit

Andersens, Jørgen

717. Antal årsværk: 21

Professorer: Thomas Brøndsted, Erik Holten, vicede-kaner: Hans Høgel, Paul Lind og Hjalte

Lektorer: Jens Kj. Andersen, John Edebygaard Ande-son, Lars Anild, Erik Aschenberg, Paul Behrendt, Ib Bendtsen, Flemming Conrad, Ib Daldrup, Bent Eriksen, Otto Glumann, Frans Gregersen, Tage Hind (af 31/8-1986), Anne E. Jensen, Jørgen Bonde Jensen, John Chr. Jespersen, Ivar Kjaer, Klaus Kjøl-ter, Jens Landby, Leif, Henning Lundgreen, Niels, Magnus Løj, Klaus F. Mønstervik, Erik A. Nielsen, Ole Nymann (afst), Sune Olesen, Ørskov Thomsen, Ole, Ib Thomsen, Henrik Vang, Harald Sørensen, Erik Svendsen, Ole Togeby, Knud Weisvad, Kris Zornsen
 Nordiske lektorer: Per Erik Larsen, Øyvind Kvernø, Kandidatopbeholdere: Dorte, Søren, Astrid, Lisebeth Møller Jensen, Anders Jørgensen, Karle, Søren, Erik Svendsen

Eksterne lektorer: Marianne Christensen, Lisebeth Møller, Søren Krogh

Undervisningsassistenter: Jens Frederiksen, Inger Ja-cobsen, Henrik Jørgensen, Finn Klyver, Kåre Ege-berg Lind, Karen Lund, Jan Foght Mikkelsen, Hans Henrik Møller, Karen Schmidt, Jens Skovhøj, Bette Strand, Kirsten Thiel, Peter W.

717. Antal årsværk

Heldagsbeskæftigede: Kirsten Mathiesen, Anette Jøns-vig Pedersen, Jan Børn Pedersen, Winzar Øster-gaard-Larsen, 35 (ugl.); Ole Lasse Christensen (af 30/9-1986), 25 (ugl.); Bent Ørskov Jensen, 26 (ugl.); Solveig Wiberg (fra 1/10-86, 31)

Forskingsområder

Instituttens forskningsområde kan beskrives som stu-diet af det danske/sjællandske kulturlandskabs tradition inden for sproget og litteratur (i dette omfang be-ruhvende). Fra en afslutningen af 1980 er der foregået den-ne forskning derfor i et litterært og et sprogligt stu-

diemæssigt og sprogligt perspektiv. I 1985 har der således været en afslutning af et stort forsknings-projekt om den litterære fremstilling af kulturlandskabet i det skandinaviske og danske sprog. I 1985 har der således været en afslutning af et stort forsknings-projekt om den litterære fremstilling af kulturlandskabet i det skandinaviske og danske sprog.

I den anden ende af skælet der på tværs af progra-mmet har været en række af de mange forsknings- og publikationsprojekter, der har været i gang i 1985. I 1985 har der således været en afslutning af et stort forsknings-projekt om den litterære fremstilling af kulturlandskabet i det skandinaviske og danske sprog. I 1985 har der således været en afslutning af et stort forsknings-projekt om den litterære fremstilling af kulturlandskabet i det skandinaviske og danske sprog.

At læse et årsværk har haft en del indholdt. De skærsullinger har været en væsentlig del af progra-mmet. I 1985 har der således været en afslutning af et stort forsknings-projekt om den litterære fremstilling af kulturlandskabet i det skandinaviske og danske sprog. I 1985 har der således været en afslutning af et stort forsknings-projekt om den litterære fremstilling af kulturlandskabet i det skandinaviske og danske sprog.

Forslaget om at gøre de danske sprogvidere har haft en del indholdt. De skærsullinger har været en væsentlig del af progra-mmet. I 1985 har der således været en afslutning af et stort forsknings-projekt om den litterære fremstilling af kulturlandskabet i det skandinaviske og danske sprog. I 1985 har der således været en afslutning af et stort forsknings-projekt om den litterære fremstilling af kulturlandskabet i det skandinaviske og danske sprog.

1. Sprogvidenskab og sproglitteratur

1.1. Nogle projekter koncentrerer sig om et af områ-derne inden for morfologi, syntaks og semantik. Ole Glumann har afsluttet sit arbejde med en formodent-lig logisk analyse af tempusformernes betydning i dansk. John Edebygaard Andersen undersøger dansk sprog-betydning.

1.2. Under projekter om sprogvidenskab og sproglitteratur

Nordiske sprog

1. Institut for nordisk Filologi

Historie:

Institut for nordisk Filologi, der hverken er opstået ved nogen deling eller sammenlægning, er oprettet ved Konsistoriums beslutning af 5.4.1967. Fra april 1967 til juni 1970 havde instituttet til huse i Købmagergade 44 og fra juni 1970 til 31. januar 1977 Nørre Voldgade 80. Institutet har siden 31. januar 1977 været placeret på Københavns Universitet Amager, Njalsgade 80, 2300 København S.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 39.

Professorer: Thomas Bredsdorff, Erik Hansen, Aage Henriksen, Hans Hertel, Poul Lindegård Hjorth.

Lektorer: Jens Kr. Andersen, John Edelsgaard Andersen, Lars Arild, Erik Aschengreen, Poul Behrendt, Ib Bondebjerg, Flemming Conrad, Pil Dahlerup, Bent Fausing, Otto Glismann, Frans Gregersen, Tage Hind (til 31/8-1986), Anne E. Jensen, Jørgen Bonde Jensen, John Chr. Jørgensen, Iver Kjær, Klaus Kjølner, Jette Lundbo Levy, Flemming Lundgreen-Nielsen, Mogens Løj, Klaus P. Mortensen, Erik A. Nielsen, Olli Nuutinen (finsk), Stig Örjan Ohlsson, Thorkil Damsgaard Olsen, Ib Poulsen, Hanne Ruus, Harald Steensig, Erik Sønderholm, Ole Togeby, Knud Wentzel, Keld Zeruneith.

Nordiske lektorer: Per Erik Ljung, Øystein Rottem.

Kandidatstipendiater: Dorthe Sondrup Andersen, Lisbeth Møller Jensen, Anders Jørgensen, Karin Sanders, Erik Svendsen.

Eksterne lektorer: Marianne Christensen, Lisbet Holst, Sirkka Kroman.

Undervisningsassistenter: Jens Frederiksen, Inger Jacobsen, Henrik Jørgensen, Finn Klysner, Kåre Engberg Lind, Karen Lund, Jan Foght Mikkelsen, Hans Henrik Møller, Karsten Schmidt, Jens Skovholm, Helle Strand, Kirsten Thisted Petersen.

TAP: Antal årsværk:

Heltidsbeskæftigede: Kirsten Mathiesen, Anette Jønqvist Pedersen, Jan Boris Pedersen, Winnie Østergaard-Larsen. 35 t.ugl.: Ole Læssøe Christensen (til 30/9-1986), 25 t.ugl.: Berit Grimstad Jensen, 26 t.ugl.: Solveig Wiberg (fra 1/10-86: 31 t.).

Forskningsvirksomhed:

Institutets forskningsområde kan beskrives som studiet af det danske/nordiske kulturområdes tradition inden for sprog og litteratur (i dette ords videste betydning). Frem til slutningen af 1960'erne foregik denne forskning derfor i et litterært og et sprogligt stu-

diefelt. I de sidste 10-15 år har faget undergået en kraftig forvandling. Det skyldes dels store ændringer i uddannelsessystemet, som faget leverer lærerkræfter til, dels den rivende udvikling i medieverdenen. Institutet videreudvikler således de felter, der oprindeligt definerede faget, men har tillige inddraget nye, store forskningsområder, der afspejles i nutidens tekst- og sprogformer, set i lyset af kulturelle konflikter og normer.

Vekselvirkningen mellem disse forskellige tendenser skaber et frugtbart og stærkt nuanceret forskningsmiljø, der på den ene side spænder fra tekstkritiske udgivelser af ældre forfatterskaber/enkeltværker til analytiske undersøgelser af de omformninger, der finder sted i det moderne bevidsthedsliv, som det lader sig beskrive ud fra litteratur, kommunikationsformer, ideologidannelse og danskfagets egen formidlingshistorie og praksis.

På den anden side arbejdes der på tværs af traditionelle faggrænser og i vidt forskellige metoder og publikationstyper, fra store litteraturhistoriske oversigtsværker til indgående detailundersøgelser af enkelte fagrelevante fænomener såsom forfattere, genrer og lign., hvortil skal lægges de mange forsøg på at udmønte forskningsresultaterne i lærebogsmateriale til brug i eksempelvis gymnasieundervisningen, samt populærvidenskabelige skrifter.

At faget en årrække har haft en del friholdte forskerstillinger har været en væsentlig hindring for integreringen af nye, centrale stofområder. Ikke desto mindre har instituttet fremlagt en større statusopgørelse: »Dansk 1983-90«, hvori der gøres rede for en række konkrete ekspansionsfelter til styrkelse af fagets forskning, samt differentiering af uddannelsesmulighederne for de studerende. Det gælder områder som: Kritisk litteraturformidling, ordbogsarbejde, dansk som fremmedsprog og andet sprog, plus et egentlig nordisk områdestudium. Imidlertid vil disse aktiviteter, af hvilke de fleste allerede er påbegyndt dog først for alvor kunne udvikles i takt med, at fagets nuværende meget store studentertal begynder at falde o. 1990.

Parallelt med denne faglige udvidelse har instituttet i det forløbne år i samarbejde med Folkeuniversitetet igangsat en åben universitetsundervisning; der arbejdes nu yderligere med planer om et æterbårent åbent universitet.

1. Sprogforskning og sproghistorie

1.1 Nogle projekter koncentrerer sig om enkeltområder inden for morfologi, syntaks og semantik: Otto Glismann har afsluttet sit arbejde med en fænomenologisk analyse af tempusformernes betydning i dansk; John Edelsgaard Andersen undersøger dansk adverbialsyntaks.

1.2 Under projekter om sprogbrugsforskning hører

John Edelsgaard Andersens om sproghandlinger på dansk, Ole Togeby's projekt tekstteori, dvs. om hvorledes sproget bruges i skrevne tekster. Mogens Løj arbejder med et projekt om tekstbehandling, dvs. den nye tekniks indflydelse på at læse/skrive.

1.3 Af sprogpædagogisk karakter er John Edelsgaard Andersens undersøgelser omkring dansk som fremmedprog et arbejde, som sigter mod udgivelse af en lærebog og Ole Togeby's arbejde med en lærebog i dansk for voksne.

1.4 Under sociolingvistik hører Iver Kjær's projekt om dansk sprog blandt efterkommere af danske udvandrere i Amerika (sammen med M. Baumann Larsen fra AUC). Til den kategori hører også Frans Gregersens arbejde med bysociolingvistik.

1.5 En del projekter er filologisk-sproghistorisk orienterede: Poul Lindegård Hjorth analyserer sproget i Matth. Moths Ovidoversættelse fra det syttende århundrede; Olli Nuutinen arbejder dels med baltiske låneord i Østersøfinsk og dels med lånefraseologi i finsk. Thorkil Damsgaard Olsen og Hanne Ruus foretager datamatunderstøttede semantiske undersøgelser i ældre nordiske tekster, Thorkil Damsgaard Olsen: Sproglige og retshistoriske undersøgelser af middelalderens nordiske landskabslove.

1.6 Hanne Ruus deltager (sammen med E. Spang-Hanssen, H. Prebensen og Bente Maegaard) i koordinationsarbejder omkring EF-kommissionens maskinoversættelsesprojekt EUROTRA og er desuden beskæftiget med forskellige datamatiske projekter.

2. Tekstudgivelser

I samarbejde med andre forskere såvel inden for som uden for instituttet medvirker instituttets medarbejdere ved tekstkritiske udgaver af ældre danske tekster; det økonomiske og faglige ansvar for disse udgaver varetages stort set af udgiverselskaber som: Det danske Sprog- og Litteraturselskab og Universitets-Jubilæets danske Samfund. Det ligger i sagens natur, at denne virksomhed for den enkelte forsker kan strække sig over adskillige år. Flere af de nedennævnte projekter befinder sig dog i de afsluttende faser. Udgaverne er: Den danske Rimkrønike (Thorkil Damsgaard Olsen i samarbejde med Hanne Regnar), Lucidarius, efter Ghemen-trykket (Thorkil Damsgaard Olsen), Niels Hemmingsens Danske Skrifter (Thorkil Damsgaard Olsen og Hanne Ruus), Danmarks gamle Ordsprog (Iver Kjær og John Kousgaard Sørensen, Institut for Navneforskning), C. C. Lyschanders digtning (Flemming Lundgreen-Nielsen), Jens Bielkes Grønlandsdigt (Flemming Lundgreen-Nielsen), digte af J. Brasen, Chr. Wiwild og Jac. Worm (Erik Sønderholm), Urban Hiärnes Oförgriplige tanckar (Stig Orjan

Holsson), Ove Malling: Store og gode Handlinger (Erik Hansen), Adam Oehlenschläger: Udvalgte prosaarbejder (Fl. Lundgreen-Nielsen, Mogens Løj), V. Bergsøe: Fra Piazza del Popolo (Flemming Conrad), Erik Skram: Gertrude Coldbjørnsen (Pil Dahlerup), Karl Larsen: Noveller (Anne E. Jensen), Erik Sønderholm undersøger tekstforholdene i Fr. Paludan-Müllers »Adam Homo«.

3. Litteratur- og teksthistorie

3.1 Hans Hertel virker som hovedredaktør for Gylvendals Verdens Litteraturhistorie og har desuden fortsat sine studier over det danske bogmarkeds historie. Jette Lundbo Levy er medarbejder ved Nordisk kvindelitteraturhistorie.

3.2 Thomas Bredsdorff arbejder med dramatisk monolog i moderne lyrik og Erik Aschengreen arbejder nu på et projekt omkring koreografen Aug. Bournonvilles balletproduktion. Klaus P. Mortensen analyserer naturopfattelsen i dansk litteratur, specielt efter 1800, og Erik Svendsen har arbejdet med temaet natur og metropol efter 1918. Aage Henriksen arbejder med en bog om Sophus Claussen, hvad også Keld Zeruneth gør.

3.3 Knud Wentzel analyserer utopisk lyrik fra folkevisen til nutiden, samlet omkring utopiske længselsformer og bevidsthedsniveauer, og Per Erik Ljung arbejder dels med svenske 1900-tals lyrikere og dels med svenske prosaister efter 1900.

3.4 En række enkeltforfattere er ud fra forskellige synsvinkler og metoder genstand for forskning: Ludvig Holberg (D. Sondrup Andersen, Jens Kr. Andersen), H. C. Andersen (J. Bonde Jensen, Klaus P. Mortensen og Erik Sønderholm), Søren Kierkegaard (Karin Sanders), Karen Blixen (Aage Henriksen) og Leif Panduro (John Chr. Jørgensen).

4. Genrehistorie

4.1 Erik A. Nielsen undersøger den danske salmes stil og dens sammenhæng med middelalderens teologiudlægning, dens relation til meditation og kult.

4.2 Lisbeth Møller Jensen arbejder med ægteskabsromanen efter 1870.

4.3 Anders Jørgensen arbejder med et projekt omkring den historiske roman fra ca. 1800 til vore dage.

4.4 Thorkil Damsgaard Olsen har fortsat sit arbejde med de danske almanakkers historie.

4.5 Lars Arild er i gang med et projekt om novelle og epoke.

4.6 Erik Aschengreen arbejder på en europæisk ballethistorie.

5. Kritikhistorie

Fl. Conrad har fortsat sit arbejde med den danske litteraturhistorieskrivnings historie i første halvdel af det 19. århundrede.

6. Litteratursociologi og medieforskning

6.1 Ib Bondebjerg arbejder med TV-serier og fjernsynets historiske udvikling samt en receptionsanalyse af seer- og kritikerholdninger.

6.2 Bent Fausing fortsætter sine studier omkring Drømmebilleder. Klaus Kjølner er beskæftiget med et omfattende projekt: Offentlig politisk argumentation, der analyserer mediernes politiske indhold.

7. Faghistorie – fagdidaktik

7.1 Harald Steings forsker i danskundervisning og erfaringspædagogik.

7.2 Flemming Conrad fortsætter sit arbejde med danskfagets universitetshistorie.

Redaktions- og foredragsvirksomhed:

Næsten alle instituttets forskere har i det forløbne år været involveret i udadvendte aktiviteter, i radio, fjernsyn, aviser o. lign. – og virket som foredragsholdere og gæsteforelæsere i ind- og udland. De har deltaget i redaktionen af følgende tidsskrifter:

Arkiv f. nordisk Filologi, Danske Studier, Kritik, Mål & Mæle, Nordica, Nordic Journal of Linguistics, Nydanske Studier, Nyt fra Sprognævnet, Semiotik og Vardøger. Mange har desuden siddet i bestyrelser for videnskabelige udgiverselskaber og faglige foreninger. Endvidere har mange været på studierejser til udenlandske og indenlandske universiteter, biblioteker og arkiver og deltaget i videnskabelige kongresser i ind- og udland.

Publikationer:

Andersen, J.K.: Holbergius Pius? (Anm. af: Andreas Simonsen: Holbergs livssyn (1981)). Museum Tusulanum 52-55 (årg. 1983), s. 184-91, København 1986.

–: Historie eller analogi? Om Erik A. Nielsens disputats Holbergs komik (Kbh 1984). Kultur & Klasse 52, s. 54-65, København/Holte 1986.

–: Hans Egede Schack: Phantasterne. Tekstudgivelse efterskrift og noter. København 1986, 281-334 s.

Arild, L., Haugan, J.: Novellen i teori og praksis. Asbjørn Aarseth og Maurits Hansen. Edda 4, s. 343-65, Oslo 1986.

Aschengreen, E.: Jean Cocteau and the Dance. København 1986, 302 s.

–: Bournonville Style and Tradition. Dance Research, The Journal of the Society for Dance Research Vol. IV, No. 1, s. 45-62, London 1986.

–: Balletbogen. København 1986, 441 s.

–: Grøndahl, M.: Ballettens børn. København 1986, 200 s.

Behrendt, P.: Kritikens Tao. Kritik 75/76, s. 41, Gyldendal 1986.

–: Revolusjoneringen af privatlivet – om familien, gudsbildet og det antiautoritære oprør. Dyade 1-2, s. 26, Oslo 1986.

–: Det ideale hjem. København 1986, 125 s.

Bondebjerg, I.: Informationsteknologi, medier og dannelse. Mediekultur 2, s. 7-32, Ålborg 1986.

Conrad, F.: "Transcultural Context" som emne for dansk litteraturhistorieskrivning. Scandinavian Literature in a Transcultural Context, Sven H. Rosset, Birgitta Steene, s. 39-44, Seattle 1986.

Fausing, B.: Mannens historie i bilder. Oslo 1986, 220 s.

Glismann, O.: Om tid og tempus. Nydanske Studier 16/17, s. 36, København 1986.

Gregersen, F., Køppe, S.: Tanken i tanken. Hovedområdet 2, s. 6-8, København 1986.

Gregersen, F.: Teoretisk og anvendt lingvistik gennem tiderne. ASCLA Newsletter 3, s. 3-11, København 1986.

–: Paul Diderichsen og Louis Hjelmslev. NyS 16/17, s. 186-209, København 1986.

–: Vejledning eller reklame. Hovedområdet 9, s. 8-9, København 1986.

Hansen, E.: Was versteht man unter Semikommunikation? Sprachpflege 6, s. 16, Leipzig 1986.

–: Hvad er korrekt dansk – og hvad er ikke? Danmarksposten 5, s. 36, København 1986.

–: Da Dansk Sprognavn tabte til pressen. Danmarks Journalisthøjskoles årsskrift 1985, Thorkild Behrens, s. 82, Århus 1986.

–: Tolv ord der rystede Danmark. Nordisk Tidsskrift Årg. 61, Hæfte 6, 1985, s. 60, Stockholm 1986.

–, Jacobsen, H.G.: Om den nye Retskrivningsordbog. København 1986, 39 s.

–: Imperativens fundamentfelt. Nydanske Studier 16/17, s. 257, København 1986.

–: Råd og vejledning i sproglige spørgsmål. Tema nr. 1, udg. af Direktoratet for gymnasieskolerne 1, s. 82, København 1986.

Hertel, H.: Verdens Litteraturhistorie IV: 1720-1830. København 1986, 416 s.

–: Bøgernes daglige under. Bokspeilet Ekstranr. 1986, s. 1-2, Oslo 1986.

–: Tolstoj, patriarkatet og krigen om seksualmoralen. "Kreutzeronaten" og dens forfatter i komparativlitteratursociologisk belysning. Kampen mod kønnet. Omkring Tolstoj's ægteskabsfortælling "Kreutzeronaten", Eigil Steffensen (udg.), s. 7-28, København 1986.

- Hjorth, P.L.: Kristian Hald. Arkiv för nordisk filologi 101, s. 239-41, Malmö 1986.
- : Poul Andersen. 8 juni 1901-19 juli 1985. Danske Studier 1986, s. 5-10, København 1986.
- : Anmeldelse af Eva Lund Haugen: A bibliography of Scandinavian Dictionaries 1985. Journal of English and Germanic Philology Vol. 85, No. 4, s. 606-11, Illinois 1986.
- Jensen, J.B.: Klaus Ribbjergs poesi. København 1986, 429 s.
- : Hans Magnus Enzensberger: Poesi og politik, efterfulgt af et digts tilblivelse (oversættelse og efterord ved Jørgen Bonde Jensen). København 1986, 93 s.
- Kjølner, K.: Introduktion til dansk grammatik. København 1986, 90 s.
- Mortensen, K.P.: Thomasines oprør. En familiehistorisk biografi om køn og kærlighed i forrige århundrede. København 1986, 216 s.
- Nuutinen, O., Tiisala, S.: Sano minun sanoneen – Sanna mina ord. Porvoo-Helsinki-Juva 1986, 191 s.
- Olsen, T.D.: Vore første Almanakhistorier. Københavns Universitets Almanak 1987, s. 109-33, København 1986.
- : Anders Bjerrum. Københavns Universitets Årbog 1984, s. 17-21, København 1986.
- Ruus, H., Maegaard, B.: Hyppige ord i Danske Aviser, Ugeblade & Fagblade, Bd. 2. København 1986, 301 s.
- , Maegaard, B.: Hyppige ord i Danske Aviser, Ugeblade & Fagblade, Bd. 1. København 1986, 491 s.
- : Sproget i edb-systemerne. Sproget og datamaskinerne, Modersmålselskabet (udg.), s. 41-50, København 1986.
- : Teknologi, sprog og kommunikation I. Humanistisk Teknologi, Peter Kemp, s. 101-06, København 1986.
- Sønderholm, E.: Anders Bording: Digte II (kommentar til Anders Bordings Digte). København 1986, 366 s.
- : Halldór Laxness – der Ketzer von sieben Religionen. Deutsch-isländisches Jahrbuch, IX, Hermann Höner, s. 49-61, Köln 1986.
- : Halldór Laxness som essayist. Halldór Laxness: Fortid og nutid. Essays udvalgt og oversat af Erik Sønderholm, Halldór Laxness, Erik Sønderholm, s. 137-47, København 1986.
- : Upphaf ár 1935. Um brædurna i Grashaga eftir Guðmund Danielsson. Skírnir 160, s. 306-17, Reykjavík 1986.
- Tøgeby, O.: Sprogbog. Grundbog i sprogundervisning. København 1986, 184 s.
- : "Steder" i bevidsthedens landskab – grene på ideernes træ. København 1986, 165 s.
- : Dette er ikke artiklens overskrift. Mål & Mæle 1, s. 3, København 1986.
- : Datamaskinen i modersmålsundervisningen. Mål & Måle 1, s. 10, København 1986.
- : En, to, tre – det er en prøve. Dansk 2, s. 3, København 1986.
- : Jødisk vid. Der ver engang – amol iz geven, Helen Krag, Margit Warburg, s. 21, København 1986.
- : Om at sætte sig på metaforerne. Nordlund 11, s. 27-46, Lund 1986.
- : Læseplan og udtryksfærdighed. Det er dansk. Læseplan og hverdag, Marianne Jelved, Anne-Marie Søderberg (red.), s. 13, København 1984.
- : Prames, scripts, scenarios – og – topoi. Retorisk Festskrift, Lone Rørbech, Peder Skyum-Nielsen, s. 10, Skjern 1985.
- Wentzel, K.H.: Otte perioder i dansk litteratur. Bogens Verden 6, s. 4, København 1986.
- : Rundt om rejsen, Et essay. Rundt om Annapurna. En rejsebog, Knud Høgsberg Wentzel, s. 40, København 1986.
- Zeruneith, K.: Regnbuens hemmelighed. Anmeldelse af Sophus Claussens lyrik 1-9. Nordica 3, s. 227-33, Odense 1986.
- : Efterskrift til: Johs . Ewald: Levnet og Meeninger. Levnet og Meeninger, Johs, Ewald, s. 129-36, København 1986.

Erik Sønderholm

2. Institut for Retorik

Instituttet har til huse i ejendommen Klerkegade 2, hvor det bor under tag med Institut for Musikvidenskab. Et rids af instituttets historie er givet i årbogen for 1984, hvortil henvises.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 3,5.

Professor: Jørgen Fafner.

Lektorer: Sten Høgel (halv stilling, den anden halv ved musikvidenskab), Christian Kock (orlov for videregående studier i USA i det akademiske år 1986/87, Lone Rørbech.

Ekstern lektor: Charlotte Jørgensen.

Gæsteforsker: H. J. Jensen, (Indiana University).

TAP: Antal årsværk: 0,5.

Inge Persson.

Forskningsvirksomhed:

Instituttet varetager forskning og undervisning i retorikkens teori, historie og praksis samt i dansk metrik og vershistorie.

Når vi taler, har vi som bekendt en mening med det, vi siger. Sommetider trænger denne mening igennem, sommetider gør den det ikke. At den gør det, kan selv sagt være af vital betydning i mængder af situationer,

vi færdes i til daglig, hvadenten vi er lærere, forretningsfolk, funktionærer i den offentlige sektor eller noget helt fjerde – eller vi skal optræde i radio og TV eller ved møder etc.

Der har i de seneste år også herhjemme vist sig stor interesse for hele denne praktiske side af retorikken, færdigheden i sproglig formidling. Institutet har derfor haft en del at bestille med at udbyde og afholde intensiv-kurser for interesserede fra erhvervslivet og den offentlige forvaltning. Det skal nævnes, at kurserne er blevet mødt med yderst positive reaktioner: der er ikke blot behov for dem, men folk har angiveligt også fået, hvad de kom for.

Men et universitet kan ikke imødekomme et sådant behov uden en grundforskning. Det er den, vi tager os af. Den forløber groft taget ad to linjer: en filosofisk orienteret (med praktiske konsekvenser for argumentation og for mundtlig og skriftlig fremstilling) og en (litterær-)historisk, hvor de sproglige virkemidler bl.a. kan studeres under ideelle betingelser. Institutet søger i sin forskning at samle begge linjer under et fagligt helhedssyn. Det kunne selvfølgelig udarbejdes i fornem isolation, men det lader sig ikke nægte, at de nævnte kurser – rent bortset fra den økonomiske gevinst til universitetet – også har givet os nyttige erfaringer, som vi kan bruge i arbejdet på vores hovedopgave: uddannelsen af retoriklærere på videnskabeligt grundlag. Retorikfaget trives nu engang bedst i denne tætte forening af teori og praksis. Vi har derfor i hele undervisningen af al magt bestræbt os på at fastholde fagets brede humanistiske sigte og dets grundsynspunkter som videnskabsfag.

1. *En undersøgelse af de retoriske mekanismer som får en tale til at vinde tilslutning.*

Undersøgelsesmateriale udgøres af en samling videooptagelser af TV-udsendelser fra 1975-1985. Bl.a. studeres konkret, om der er sammenhæng mellem holdningsændring (f.eks. direkte »stemmeflytning«) og talerens retoriske evner (Lone Rørbech).

2. *»Velklang på traditionens sikre grund«.*

En undersøgelse af Ole Schmidts melodier til Jørgen Gustava Brandts salmer (Giv dagen dit lys); publice-res i Nyt fra Kirkefondet (Sten Høgel).

3. *Rygmuskulaturens betydning for støtten ved tale og sang*

På grundlag af den eksisterende faglitteratur diskuteres de modstridende synspunkter på rygmuskulaturens rolle i den samlede kropsstøtte (Sten Høgel).

4. *Musik og retorik*

Historisk gennemgang af forholdet mellem de to fag med særlig vægt på retorikkens betydning for musikalsk opførelsespraksis (Sten Høgel).

5. *Ideer og metoder til forbedring af skriftlig praksis og undervisning i skriftlig fremstilling* (Christian Kock).

6. *Fortsættelse af projektet: Dansk Værskunst, teoretisk, systematisk og historisk*

Værkets anden del: systematikken er færdiggjort, første del (formlæren) og tredje del (Dansk vershistorie fra Arrebo til modernismen) endnu under udarbejdelse. Der henvises til nærmere beskrivelse i tidligere årbøger (Jørgen Fafner).

Andet:

Institutet har i 1986 fortsat sine kurser i dansk sprogfærdighed (mundtlig og skriftlig fremstilling) for medarbejdere i offentlige institutioner og private virksomheder i henhold til Undervisningsministeriets regler om indtægtsdækket undervisning.

Et étårigt hovedfagsmodul i Praktisk Formidling er også sat i gang.

Udgivervirksomhed:

Institutet udgiver skriftserien »Retorik Studier«, der redigeres af Lone Rørbech, Inge Persson og Jørgen Fafner. Sidstnævnte er desuden medredaktør (for europæiske anmeldelser) ved det internationale tidskrift »Rhetorica«, udgivet af University of California Press for The International Society for the History of Rhetoric. Fra instituttet udgår »Retorikforeningen«, der er åben for alle fagligt interesserede. Der udsendes et medlemsblad (red. af Jørgen Fafner og Inge Persson) og afholdes medlemsmøder, begge dele halvårligt. Medlemsbladet rummer bl.a. korte anmeldelser af faglitteratur til brug for seminarier, biblioteker m.v.

Gæster og rejser:

I det akademiske år 1986/87 opholder professor H. J. Jensen, Indiana University, sig ved instituttet som gæsteprofessor. Han har forelæst over »Rhetorical Contexts of 17th and 18th-Century Criticism« og afholdt »Practical Approach to the Teaching and Practice of Writing« for retorikstuderende og for studerende fra andre institutter. Under sit ophold har han skrevet en anmeldelse af Ronald Martin's udgave af Laurentius Traversagnis »Epitoma Margarite Castigate Eloquencie« til publikation i næste nummer af »Rhetorica«. Desuden har han haft foredrags- og kursusvirksomhed på gymnasier og for gymnasielærere, formidlet gennem Undervisningsministeriet. Prof. Jensen er udvekslet med lektor Christian Kock, som arbejder med sit projekt ved Indiana University og desuden søger for værdifulde kontakter og indkøb af relevant faglitteratur bl.a. indenfor området Technical Communication.

Publikationer:

Fafner, J.: Ort der Rhetorik. Miteinander sprechen und handeln. Festschrift für Hellmut Geissner, E. Slembek, s. 127-36, Frankfurt am Main 1986.

-: Dansk i vækst – en redegørelse. Dansk i vækst – en redegørelse, Torben Brostrøm m. fl, s. 22-27, København 1986.

Rørbech, L.: Skal der læses op i skolen. Retorik Studier 8, s. 3-63, Danmark 1986.

Jørgen Fafner

3. Det arnamagnæanske Institut

Historie:

Det arnamagnæanske Institut blev oprettet i 1956 med det formål at skabe et forskningsmiljø, der sikrer den videnskabelige udnyttelse af Den arnamagnæanske Håndskriftsamling. Denne samling, der består af ca. 2800 håndskrifter, hvoraf størsteparten er islandsk, testamenterede islænderen Árni Magnússon (d. 1730) tillige med sin formue til Københavns Universitet, hvor han var professor. Håndskriftsamlingen og formuen dannede grundlaget for oprettelsen af Den arnamagnæanske Stiftelse, der siden 1772 har været bestyret af Den Arnamagnæanske Kommission. Samlingen opbevaredes efter 1730 i Universitetsbiblioteket, indtil 1861 på loftet af Trinitatis Kirke, derefter i Fiolstræde. I 1957 blev samlingen overført til det nyoprettede instituts lokaler i Proviantgården, Christians Brygge 8. I 1976 flyttede instituttet til Københavns Universitet Amager, Njalsgade 76.

Den del af håndskriftsamlingen, som i henhold til lov af 26.5.1965 overgives til Islands Universitet, opbevares på Stofnun Árna Magnússonar á Íslandi, Reykjavík. Sagen om de islandske håndskrifter blev endeligt afsluttet i 1986, og i forbindelse hermed indgik de to landes undervisningsministre samarbejdsaftale omhandlende en række forhold, som vedrører instituttet.

Instituttet omfatter også en Færøsk afdeling, indtil 1982 et selvstændigt institut med navnet »Færøsk Laboratorium«. Laboratoriet var oprindeligt et lokale i universitetets ejendom i Sankt Peders Stræde 19, der i 1942 blev indrettet til studiet af færøsk sprog og kultur, først og fremmest for at skabe arbejdsmuligheder for udarbejdelsen af en videnskabelig færøsk-dansk ordbog og en tekstudgave af de færøske folkeviser. Fra 1954 havde laboratoriet til huse i Store Kannikestræde 13 og fra 1965 i Dyrkøb 3. I 1977 flyttede det til Københavns Universitet Amager, og 1. januar 1982 blev Færøsk Laboratorium lagt sammen med Det arnamagnæanske Institut.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 8.

Professor: Jonna Louis-Jensen.

Lektorer: Eyvindur Eiríksson (islandsk lektor), Britta Olrik Frederiksen, Helle Jensen, Agnete Loth, Mariane Overgaard, Peter Springborg, Ulf Zachariassen (færøsk lektorvikar).

Adjunkt: Jógvan Isaksen (færøsk).

TAP: Antal årsværk: 4.

Arne Mann Nielsen, Bent Mann Nielsen, Anne Lise Nielsen, Áslaug Svane.

Tilknytning til instituttets forskningsvirksomhed har endvidere en række forskere ansat ved andre institutioner i ind- og udland, samt cand.mag. Ögmundur Helgason og cand. theol. Merete Geert Andersen, der begge i en del af 1986 har været ansat af Den arnamagnæanske Kommission. Dertil kommer Den arnamagnæanske Kommissions Ordbog med en stab på 5 redaktører (ikke universitetsansatte).

Lokaleforhold:

I forbindelse med udskiftning af gulvbelægning i efteråret 1986 blev instituttets bibliotek ombygget, således at det nu er opdelt i et åbent biblioteksområde og en lukket læsesal.

Færøsk afdeling flyttede på samme tidspunkt fra lokalerne 10-1-40 og 10-1-42 til lokalerne 11-2-41 og 11-2-47.

Forskningsvirksomhed:

Instituttets forskningsområde er islandsk, færøsk og ældre norsk sprog og litteratur med særligt henblik på den videnskabelige udnyttelse af Den arnamagnæanske Håndskriftsamling.

En af instituttets vigtigste opgaver er at udarbejde tekstkritiske udgaver af den islandske og norske middelalderlitteratur og af den senere islandske og færøske litteratur indtil ca. 1800. Denne litteratur er overleveret i håndskrifter, kun undtagelsesvis i trykte bøger. Meget få værker er bevaret i originalmanuskript, og de fleste er overleveret i et ofte betydeligt antal afskrifter fra forskellige tider og i forskellige versioner.

En del af de overleverede værker er oversat efter udenlandsk forlæg (latin, fransk, tysk, dansk, o.fl.), og ofte har de under oversættelsen undergået en kraftig bearbejdelse under indflydelse fra den hjemlige kultur og tradition.

Grundlaget for en tekstkritisk udgave er en undersøgelse af hele håndskriftmaterialet og en klarlægning af sammenhængen mellem de forskellige tekster. I udgaverne aftrykkes den eller de tekster, der har vist sig at repræsentere det originale værk bedst, med et variantapparat, der leverer det tekstmateriale fra andre håndskrifter, som er relevant ved vurdering og rettelser af den aftrykte tekst. En udgave omfatter dog ikke al-

tid hele håndskriftoverleveringen af et værk, den kan f.eks. begrænses til en enkelt redaktion eller til et fragment. I forbindelse med tekstundersøgelserne må der i reglen foretages omfattende undersøgelser af de enkelte værkers benyttelse af forlæg eller kilder og af håndskrifternes sprog og historie, og man vil derved ofte nå til en præcisere placering af værker og håndskrifter i en sproglig og kulturel sammenhæng. For oversatte værkers vedkommende fører forsøgene på at finde de udenlandske forlæg ikke sjældent til en påvisning af, at der i islandsk og norsk overlevering er bevaret tekster, hvis udenlandske original helt eller delvis er gået tabt.

En stor del af instituttets øvrige forskning er snævert forbundet med den aktuelle udgivervirksomhed. Beskæftigelsen med et bredere forskningsemne af tværgående karakter, f.eks. en genre eller en periode, vil således både kunne resultere i kritiske tekstudgaver af enkeltværker og i afhandlinger, der på forskellige måder søger at perspektivere den undersøgte litteratur. Omvendt viser det sig ofte, at det er arbejde med en kritisk udgave, der giver anledning til videregående undersøgelser.

En mindre del af den forskning, der udføres på eller i tilknytning til instituttet, baseres på arnamagnæanske håndskrifter i anden sprogform end islandsk, færøsk og norsk, f.eks. dansk eller latin.

1. Større udgivelsesprojekter

En række større tekstkritiske udgaver er under udarbejdelse med instituttets VIP'er som udgivere. Projekterne befinder sig på forskellige stadier.

1.1 Kongesagaer: Hulda-Hrokkinskinna (Jonna Louis-Jensen).

1.2 Islændingesagaer: Hrafnkels saga Freysgoða (Peter Springborg).

1.3 Z-redaktionen af Laxdæla saga (Jonna Louis-Jensen).

1.4 En norrøn oversættelse af Geoffrey of Monmouth's *Historia Regum Britanniae*: *Breta sögur* (Jonna Louis-Jensen).

1.5 Islandske folkebøger (Mariane Overgaard, se ndf.).

2. Andre udgivelsesprojekter

En diplomatisk udgave af to fragmenter: AM 598 1B, 4to og AM 325 III, 4to – *Móttuls saga* og *Orkneyingja saga* (Jonna Louis-Jensen, sammen med Marianne Kalinke).

3. Et større genreorienteret projekt

Undersøgelse af den oversatte folkelige litteratur på Island i det 16. og 17. årh., først og fremmest de fra

dansk og tysk oversatte folkebøger, som på Island ikke blev trykt, men udbredtes i afskrifter af håndskrifter. Undersøgelsen omfatter foreløbig de bibelske folkebøger: De tolv patriarkers testamenter, Josephs og Assenaths historie, Ahasveruslegenden, Jesu barndoms bog, m.fl. Der forberedes en afhandling om deres overlevering og historie på Island, samt udgaver af de mest populære værker. På længere sigt planlægges en samlet registrant af overleveringen. En artikel om et for genrens overlevering vigtigt håndskrift er publiceret 1979/80 (Mariane Overgaard).

4. Undersøgelser af populariserende internationalt udbredte middelalderlige værkers benyttelse i islandsk litteratur

4.1 *Imago mundi* i oldislandsk litteratur, artikel under udgivelse (Peter Springborg).

4.2 *Lucidarius* i islandsk overlevering, undersøgelsen er på et forberedende stadium og stiler foreløbig mod klarlæggelse af kilde- og håndskriftforhold (Helle Jensen).

5. Forskellige igangværende specialundersøgelser

5.1 Om præsten Þorsteinn Björnsson (1600-tallet), hans organiserede afskrivningsvirksomhed og hans latindigtning, artikel under udarbejdelse (Peter Springborg).

5.2 »To halvstrofer fra Bryggen i Bergen«, en tolkning af to runeindskrifter, festskriftartikel under udgivelse (Jonna Louis-Jensen).

6. Undersøgelser i moderne færøsk litteratur

6.1 »Fra individ til samfund. Heðin Brú's forfatterskab«. Arbejdet med dette projekt, en større monografi på dansk om Heðin Brú's forfatterskab, forventes afsluttet i nær fremtid (Jógvan Isaksen).

6.2 »Færøsk litteratur i det 20. århundrede«, projektet stiler mod udgivelse af en almen færøsk litteraturhistorie, som i tre bind skal behandle perioden 1876-1987. Værket, som skrives på færøsk, forventes at udkomme i 1988, og der forberedes samtidig en kortere version på dansk (Jógvan Isaksen).

7. Undersøgelser i ældre dansk sprog

7.1 Undersøgelser af ældre middeldansk omfattende dels sprogbeskrivelser af to håndskrifter: *Ledreborg 12* (skånske lov) og *AM 26, 8vo* (de sjællandske love), dels en række metodologiske overvejelser. 2 afhandlinger nær færdiggørelse (Britta Orlík Frederiksen).

7.2 En undersøgelse af substantivet »inbæræstok«, der forekommer i gammeldansk lovsprog, er på det forberedende stadium (Britta Orlík Frederiksen).

& Et katalogiseringsprojekt

»Registrering og katalogisering af fragmentsamlingen Accessoria 7 i Den Arnamagnæanske Håndskriftsamling«. Projektet omfatter ca. 650-700 blade, fortrinsvis af liturgisk indhold, som hidtil kun meget sporadisk har været undersøgt (Merete Geert Andersen).

Anden virksomhed:

Det kan være rimeligt at nævne en række aktiviteter, der snarest kan karakteriseres som forskningsformidlende og fagudviklende:

1. Oversættelser

Instituttet medvirker ved udgivelsen af en serie af nyoversættelser af islandske sagaer til dansk (redaktør: Peter Springborg). Oversættelserne foretages på videnskabeligt tekstgrundlag og forsynes med indledning og noter. Udgivelsen af en oversættelse af Hænsa Þóris saga og Bandamanna saga ved Gerda Saltoft er under forberedelse. Til udgivelse i anden sammenhæng forberedes en oversættelse af to mindre bispesagaer: Ísleifs þáttur og Hungrvaka (Agnete Loth).

2. Udarbejdelse af bibliografier og lignende

Fortsættelse af refererende bibliografi til Acta Philologica Scandinavica af arbejder inden for vestnordisk filologi for perioden 1961 ff. (Agnete Loth, Jørgen Larsen).

3. Udgivelse af The International Saga Society's Newsletter

Saga News, der indeholder løbende informationer om igangværende forskning inden for faget (redaktør: Peter Springborg).

4. EDB

Instituttet begyndte i 1982 indsamlingen af maskinlæsbare tekster til et båndarkiv, som administreres af en internationalt sammensat komité, og der har været eksperimenteret med databehandling af islandske tekster. I forbindelse med begyndende indførelse af EDB i instituttets arbejde søges i samarbejde med redaktørerne ved Den Arnamagnæanske Kommissions Ordbog og medarbejderne ved Stofnun Árna Magnússonar á Íslandi forskellige projekter formuleret, bl.a. i forbindelse med indsamlingen af data vedrørende samlingens håndskrifter (kartoteker over håndskriftbenyttelse i faglitteraturen, over identificerbare skrivere, sproglige fænomener, etc.).

Udgivervirksomhed m.v.:

Jonna Louis-Jensen er hovedredaktør, Helle Jensen og Peter Springborg medredaktører af Den Arnamagnæanske Kommissions skriftserier Bibliotheca Arnamagnæana og Editiones Arnamagnæanæ. Instituttets videnskabelige medarbejdere medvirker som konsulenter ved de bind i serierne, der udarbejdes af forskere,

der ikke er ansat på de Arnamagnæanske institutter i København og Reykjavík. I det forløbne år har der på instituttet fortrinsvis været arbejdet på følgende udgivelser i serierne: Catalogue of the Icelandic Manuscripts in the British Library, af † Jón Helgason. Mírmants saga, udg. Desmond Slay (kons. Jonna Louis-Jensen). Mǫttuls saga, udg. Marianne Kalinke (kons. Jonna Louis-Jensen og Peter Springborg). Parcevals saga, udg. Helen Maclean (kons. Helle Jensen). Plácidus saga, udg. John Tucker (kons. Mariane Overgaard og Jonna Louis-Jensen). Tíodels þáttur, udg. Tove Houen Ohlsson (kons. Jonna Louis-Jensen).

Britta Orlík Frederiksen er redaktør af Selskab for nordisk Filologi. Årsberetning.

Jógvan Isaksen er medredaktør af tidsskrifterne Brá (færøsk) og Café Existens (svensk).

Agnete Loth er medredaktør af tidsskriftet Acta Philologica Scandinavica og hovedredaktør af serien Early Icelandic Manuscripts in Facsimile (udg. af Rosenkilde og Bagger).

Jonna Louis-Jensen er Associate Editor of Bibliography of Old Norse-Icelandic Studies.

Peter Springborg er redaktør af oversættelsestidsskriftet Saga News, se ovf.

Gæster og rejser:

Følgende gæsteforskere har arbejdet på instituttet i perioder fra 1-12 måneder i 1986:

Sarah M. Anderson, Cornell, Ithaca. Hreinn Benediktsson, Reykjavík. Sigrún Davíðsdóttir, Reykjavík. Francois-Xavier Dillmann, Paris. Bjarni Einarsson, Reykjavík. Sverrir Hólmarsson, Reykjavík. Kjartan Ottósson, Lund. Sveinbjörn Rafnsson, Reykjavík. Roger Smith, Stanford University, California. (De følgende som danske statsstipendiater): Chiara Petreni, Firenze. Diego Poli, Rom/Macerata. (De følgende har arbejdet på udgaver til instituttets serier): Marianne Kalinke, Urbana, Illinois. Desmond Slay, Aberystwyth. John Tucker, Victoria, Canada.

Helle Jensen var i juli-aug. på et 5 uger langt forskningsophold på Stofnun Árna Magnússonar á Íslandi, Reykjavík.

Jonna Louis-Jensen holdt i oktober gæsteforelæsningen »The Women behind the Sagas« ved universiteterne i Zagreb og Ljubljana, Jugoslavien. I november holdt hun ved universiteterne i Zürich og Basel, Schweiz, gæsteforelæsningen »Das Bild der Frau in den Isländersagas. Fiktion und Realität«, og forelæsningen »Islandske håndskrifter i København og Reykjavík« i Schweizerische Gesellschaft für Skandinavische Studien, Zürich.

Publikationer:

Frederiksen, B.O.: Svenskevældet, dialektgeografi og stednavne. Mange bække små. Til John Kousgård Sørensen på tresårsdagen 6.12.1985 (Navnestudier

- udgivet af Institut for Navneforskning Nr. 27), Vi-
beke Dalberg, Gillian Fellows-Jensen (red.), s. 75-
94, København 1986.
- Att skyffte fieldt. En note til note 78 i DaDo nr.
352. *Equus Troianus sive Trójuhestur* tygjadur
Jonu Louis-Jensen 21. október 1986, *Stofnun Ár-
na Magnússonar á Íslandi*, s. 18-22, Reykjavík
1986.
- *Vulgatas* 118. Davidssalme i gammeldansk over-
sættelse. *Opuscula VIII, Bibliotheca Arnagnæ-
ana XXXVIII*, Jonna Louis-Jensen et al. (red.), s.
264-97, København 1986.
- Isaksen, J.: *Ongin rósa er rósa allan dagin. Um
skaldskapin hjá Róa Paturssyni*. København 1986,
119 s.
- Blód, kavi og pikatrádur ella navnframir hittast.
Anmeldelse af Jóanes Nielsen: *Á Landamørkunum
vaxsa blomstur*. Brá 9-10, s. 113-17, Tórshavn
1986.
- Rannsakan. Um yrkingina *Sólareygad*. Brá 9-10,
s. 10-15, Tórshavn 1986.
- Jensen, H., Springborg, P., et al.: *The Arnagnæan
Institute and Dictionary, Bulletin 15*, 1983-85. Kø-
benhavn 1986, 35 s.
- Tekstkritik og økologi. *Equus Troianus sive Tróju-
hestur tygjadur Jonnu Louis-Jensen* 21. október
1986, *Stofnun Árna Magnússonar á Íslandi* (udg.),
s. 27-31, Reykjavík 1986.
- Men hvor bor David? *Davidsdiktur sendur David
Erlingssynimmtugum* 23 ágúst 1986, *Stofnun Árna
Magnússonar á Íslandi*, s. 25-26, Reykjavík 1986.
- Loth, A.: Redaktion af: *Early Icelandic Manuscripts
in Facsimile, vol. XVI, The Saga of Gunnlaug Ser-
pent-Tongue and three other Sagas, Perg. 4:0 Nr
18 Royal library Stockholm*. Edited by Bjarni Ei-
narsson. København 1986, 47+114 s.
- Udgiver af: *Jón Helgason, Kvæðabók*. Reykjavík
1986, 248 s.
- Bjarni Thorarensen, Bréf, I-II. *Jón Helgason bjó
til prentunar*. (Safn Fræðafélagsins, XIII-XIV
bindi). Fotogr. optr. af første bind, Kbh. 1943.
Posthum udg., fuldført af A.L. Reykjavík 1986,
8+315 s.; 8+XXXII+459 s.
- Louis-Jensen, J.: *Jón Helgason. Arkiv för nordisk fi-
lologi* 101, s. 242-44, Lund 1986.
- Jensen, H., Springborg, P.: Redaktion af: *Opuscu-
la VIII, Bibliotheca Arnagnæana XXXVIII*. Kø-
benhavn 1985, 313 s.
- Pedersen, K.H.: *Speculum penitentis*. *Opuscula
VIII, Bibliotheca Arnagnæana XXXVIII*, Jon-
na Louis-Jensen et al. (red.), s. 199-225, Køben-
havn 1985.
- Overgaard, M.: *Séra Jón Thordarson på Sandar og
hans skrivernavnefælle*. *Equus Troianus sive Tróju-
hestur tygjadur Jonnu Louis-Jensen* 21. október
1986, *Stofnun Árna Magnússonar á Íslandi* (udg.),
s. 57-62, Reykjavík 1986.

- Springborg, P.: *Saga News*. No. 2 1986. The Interna-
tional Saga Society, Newsletter, (Udgiver af). Kø-
benhavn 1986, 20 s.
- Tyve totter, fra sagaerne om de norske konger.
Oversættelser, indledning og noter ved Margit La-
ve Rønsholdt. Konsulenter Peter Springborg
(red.), Helle Jensen. København 1986, 238 s.
- *Himmelrivende*. *Equus Troianus sive Trójuhestur
tygjadur Jonnu Louis-Jensen* 21. oktober 1986,
Stofnun Árna Magnússonar á Íslandi (udg.), s. 66-
69, Reykjavík 1986.

Helle Jensen

4. Institut for dansk Dialektforskning

Historie:

1909: Udvalg for Folkemaal nedsat af foreningen Dan-
marks Folkeminder. 1922: Udvalg for Folkemaal
etableret som permanent arkiv og forskningsinstitu-
tion med faste medarbejdere, adresse: Tøjhusgade 9.
1939: Udvalg for Folkemaal flyttet til Universitetsbib-
lioteket, Fiolstræde 1. 1960: Udvalg for Folkemaal
knyttet til Københavns Universitet som Institut for
dansk Dialektforskning, adresse: St. Kannikestræde
13. 1977: Institutet flyttet til KUA, Njalsgade 80.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 9,3.

Professor: Inger Ejsskjær.

Lektorer: Inger Bévort, Marie Bjerrum, Britta Olrik
Frederiksen, Finn Køster, Jørgen Larsen, Bent Jul
Nielsen, Magda Nyberg, Inge Lise Pedersen, Karen
Margrethe Pedersen.

TAP: Antal årsværk: 1,7.

Anna-Lise Bøjstrup, Lillian Keller.

Forskningsvirksomhed:

Instituttets centrale forskningsområde er de danske
dialekter, som sprogformer og som kulturelt og socialt
udtryk.

Instituttet har med sine betydelige samlinger en
funktion som landsdækkende arkiv (i samarbejde med
Institut for jysk Sprog- og Kulturforskning, AU) for
indsamlet dialektmateriale (optegnelser og båndopta-
gelser). Der foregår fortsat indsamling ved instituttets
medarbejdere, ligesom der indsendes materiale fra in-
teresserede, herunder en kreds på ca. 80 lokale medar-
bejdere i området øst for Lillebælt.

Det indsamlede materiale gøres anvendeligt bl.a.
ved udskrivning på ordsedler og ved aflytning af bånd-
optagelser. De aflyttede båndtekster lagres i et vist
omfang ved hjælp af EDB.

Den videnskabelige udnyttelse af materialet kan rette sig mod dialekternes udtryksmæssige ejendommeligheder: lyd- og bøjningsforhold, lydlige og syntaktiske strukturer osv., eller mod det mere indholdsmæssige: ordforrådet, ordbetydningerne, den kulturelle baggrund osv. I begge tilfælde kan forskellige synspunkter være fremherskende: det geografiske, det historiske og andre faktorer, der er af betydning for forekomsten.

Ved siden af den rent sprogbeskrivende virksomhed arbejdes der med udforskningen af dialekternes rolle i forskellige sociale sammenhænge og i denne forbindelse også med samspillet mellem dialekter og rigsmål i det moderne samfund.

1. Ordbogsarbejder

1.1 Ordbog over de danske øsmål. Dette omfattende projekt kan efter sin indretning betegnes som en ordbog, men har et langt videre sigte end ordbøger i almindelighed. Ordbogen dækker hele ordforrådet (altså ikke kun de dialektale særord) i dialekterne på Sjælland, Sydøerne og Fyn (med tilhørende småøer). Der redegøres for ordenes udtale, bøjning og betydning. I artiklernes udtalefsnit anføres lydskriftsformer, der er normaliseret på grundlag af fonematiske analyser af enkelt-dialekterne. Der gøres rede for ordenes bøjning, enten ved opstillede paradigmer eller ved angivelse af, hvilke bøjningsklasser ordene tilhører. Betydningsafsnittene indeholder ud over definitionen et ofte fyldigt citatafsnit, hvor ordenes anvendelse eksemplificeres. Da dialekterne fortrinsvis har været talt i bondesamfund, og da ordbogens materiale i saglig henseende fortrinsvis dækker perioden 1800-1920, indtager det 19. århundredes bondekultur en central plads i ordbogen. Redskaber, arbejdsprocesser m.m., der tilhører denne kultur, beskrives udførligt, idet det tilstræbes at klarlægge forbindelsen mellem sagforhold og sprogligt udtryk. Projektet befinder sig i redaktionsfasen, i 1986 er afsnit i bogstaverne F og G færdigredigeret. Der foreligger nu godt 5000 A4-sider trykfærdigt manuskript foruden indledning og kilde- og forkortelseslister. – Der foretages i begrænset omfang løbende supplering af ordbogssamlingerne ved direkte optegnelser, udsendelse af spørgelister, excerpering af litteratur og båndoptagelser samt edb-søgning i transskriberede båndoptagelser (I. Bévort, M. Bjerrum, B. O. Frederiksen, F. Køster, K. M. Pedersen, og i begrænset omfang J. Larsen og I. L. Pedersen).

1.2 Af igangværende ordbogsarbejder, der dækker mindre områder, vedrører det ene dialekten på Sydsamsø; under trykning er Inger Ejkskjær og Poul Andersen: Sydsamsisk. II. Ordsamling I-Å. Der er til denne sidste del arbejdet med supplerende indføring fra arkivmateriale og optegnelser, citatkontrol og korrekturlæsning (I. Ejkskjær).

1.3 Det andet behandler den i 1930'erne uddøde danske dialekt i Angel; redaktionen er nået til bogstavet S (B. J. Nielsen, M. Nyberg).

2. Ordforråd

2.1 Tyske låneord i sønderjysk; undersøgelse af en gruppe – især nedertyske – låneords form, betydning og anvendelse, samt deres forekomst i de øvrige danske dialekter. Arbejdet foreligger nu i ms. (300 A4-sider) (M. Nyberg).

2.2 Arbejdet med kortlægning af nordisk strikketerminologi er fortsat, der er indsamlet materiale i norske og svenske arkiver og udarbejdet to afhandlinger, den ene (sm. m. Lise Warburg) til Danske Folkemål 1987 med hovedvægten på historisk undersøgelse af det danske ordforråd inden for området, den anden med titlen »Binde, pregle, spita, sticka, sy« medtager ordstof fra hele det nordiske område (I. L. Pedersen).

3. Ord dannelse

Udarbejdelse af en afhandling (foreløbig titel: Vrikkebræt og Sandegrav) om sammensatte ord i jyske dialekter. Det er undersøgt, i hvilke tilfælde sammensættningens forled ender på trykssvag vokal, samt i hvilket omfang tilstedeværelsen af en sådan vokal kan siges at stride mod de jyske apokoperegler (B. J. Nielsen).

4. Dialektgeografi

Fortsat deltagelse i arbejdet med et fælleseuropæisk sprogatlas (ALE): udfærdigelse af legender til den germanske del, kritisk gennemlæsning, deltagelse i hovedredaktionsmøde i Edinburgh, udarbejdelse af foredrag om ALE's »Second Questionnaire« (I. Ejkskjær).

5. Sprogsociologi; regionalsprog

5.1 Fortsat deltagelse i det fællesnordiske projekt Urbanisering og Sprogforandring i Norden. Med udgangspunkt i materiale fra en fynsk oplandskommune er den sproglige variation i aldersgruppen 18-30 år sammenholdt med netværkskarakteristika og livsformer. En afhandling med titlen Sproglig Variation og Sammensatte Livsformer er udarbejdet til en fælles publikation med den foreløbige titel Sociolinguistics of Urbanization (I. L. Pedersen).

5.2 Et projekt om talesprogsvariationen i en østjysk kommune (Odder). Der er foretaget 3 rejser til stedet, der har resulteret i båndoptagelser (interviews og i mindre omfang gruppesamtaler) med elever i folkeskolens 7.-10. klasse, elever i gymnasiet (1.-3. g), elever på enkeltfagskursus i alderen 20-40 år; desuden er der foretaget optagelser med personer i aldersgruppen 50-70. Foruden den aldersmæssige spredning er der tilstræbt spredning på såvel køn som samfundsgruppe. Der foreligger indtil nu 67 optagelser. Udskrivning

(indtil videre med lydskrift) af disse optagelser er påbegyndt, og der er arbejdet med optælling af (især fonetiske) sprogtræk, der er egnet til at vise graden af overensstemmelse med (ældre og yngre) rigsmål (B. J. Nielsen, M. Nyberg).

5.3 Talesprogsvariation på Langeland. Formålet med projektet er at undersøge dialektudtyndingen på Langeland og at beskrive de sproglige varieteter hos yngre langelændere (fra 15-60 år) samt at sætte disse varieteter i relation til sociale faktorer (alder, køn, erhverv) og kulturgeografiske faktorer (befolkningsstruktur, til- og fraflytning m.m.). Sproget beskrives ved hjælp af en trækanalyse, hvor trækkene er udvalgt således, at de kan belyse påvirkningen fra fynsk regionalsprog og fra rigsmål. Undersøgelsens hovedområde er Tranekær kommune, men Sydlangelands kommune inddrages til sammenligning, idet det undersøges, om sproget er mere dialektalt sydpå end nordpå (såvel strukturelt som funktionelt). Der er i 1986 indsamlet 30 interviews (à 30-60 min.) i Tranekær komm. og 10 i Sydlangelands komm. (Indsamlingen i Sydlangeland foretages af Karen Nielsen, med støtte fra Carlsbergfondet). Dele af disse bånd er aflæst i lydskrift, og der er foretaget optælling af udvalgte træk (K. M. Pedersen).

5.4 En undersøgelse af fynsk regionalsprogs placering i forhold til rigsmål, københavnsk og østjysk/århusiansk, med særlig vægt på nyudviklede regionalsprogstræk, specielt nye præteritumsformer, og de dialektgeografiske konsekvenser af dette (I. L. Pedersen).

6. Bibliografi

Indsamling og bearbejdelse af materiale til Bibliography of Scandinavian Philology (J. Larsen i samarbejde med stud.mag. Karl-Erich Brink og mag.art. Anette Jensen). Materialet for 1976-80 er publiceret.

7. Samlinger

Ømålsamlingen er forøget med ca. 3000 ordsedler, de jyske samlinger med ca. 800. Manuskriptsamlingen er forøget med 11 numre. Båndsamlingen er forøget med 27 optagelser, heraf 16 fra Øerne, 11 fra Jylland; hertil kommer de ovenfor nævnte optagelser fra Odder og Langeland.

Redaktionsvirksomhed m.v.:

Institutts tidsskrift, Danske Folkemål, redigeres af instituttets publikationsudvalg, p.t. Magda Nyberg, Inger Ejkskjær og Finn Køster. Inger Ejkskjær er medlem af hovedredaktionen af Atlas Linguarum Europae. Britta Olrik Frederiksen redigerer Årsberetning for Selskab for nordisk Filologi. Jørgen Larsen er redaktionssekretær for Acta Philologica Scandinavica og redaktør af tidsskriftets bibliografiske afsnit. Inge Lise Pedersen er medlem af styringsgruppen for

SHF's initiativområde Dansk Talesprog i dets Variationer og leder sammen med Frans Gregersen projektet Bysociolingvistik.

Andre aktiviteter:

Der er besvaret en række henvendelser fra offentligheden vedrørende dialektale spørgsmål samt efter anmodning leveret overspilninger af dialektprøver og undervisningsmateriale til skoler, gymnasier, biblioteker, læreanstalter, teatre m.m. Konsulenttjeneste er ydet bl.a. til Institut for Grænseregionsforskning. Der er ydet bidrag til publikationer beregnet på undervisning i folkeskolen, endvidere er der af flere af instituttets medarbejdere holdt foredrag om danske dialekter efter henvendelse fra foreninger og institutioner forskellige steder i landet.

Gæsteforelæsninger, kongresbidrag:

Gæsteforelæsning på universiteterne i Hamburg og Kiel: Inger Ejkskjær. Indlæg på 3. nordiske dialektologkonference: Inger Ejkskjær, Inge Lise Pedersen, på 1. Møde om Udforskningen af dansk Sprog (Århus):

Inge Lise Pedersen, på seminar i Kristiansand, arr. af det fællesnordiske projekt Urbanisering og Sprogforandring: Inge Lise Pedersen, på tosprogethedskonference i Læk, arr. af Institut für regionale Forschung, Flensburg: Magda Nyberg.

Publikationer:

Ejkskjær, I., Brink, K.: Germanische Synthese der Frage ALE-QI: "Schmied". Aspects of language. Studies in honour of Mario Alinei. Volume I. Geolinguistics, Nils Århammar et al. (eds.), s. 298-303, Amsterdam 1986.

Køster, F.: Om de svage verbers bøjning ("ede-bøjningen") i dialekterne på Lolland-Falster og Møn. Danske Folkemål 28, s. 103-20, København 1986.

Larsen, J., Brink, K.: Bulletin of Scandinavian Philology 1976 & 1977 - 1980. Acta philologica Scandinavica Vol. 34 Suppl., 58+165 s., København 1986.

Nielsen, B. J.: Om pronominet SIN i jysk. Danske Folkemål 28, s. 41-101, København 1986.

Nyberg, M.: Om dialekten i Ribe amt. Folk og forskning Årg. 10, hft. 2, s. 38-44, Esbjerg 1986.

Pedersen, I. L.: Bondsk og ligefrem eller moderne og byagtig. En undersøgelse af holdninger til dialekt og dialekttalende på Fyn. Danske Folkemål 28, s. 11-39, København 1986.

Pedersen, K. M.: Ledsætninger i saglige og anekdotiske tekster. En kvantitativ og kvalitativ undersøgelse. Danske Folkemål 28, s. 121-68, København 1986.

Bent Jul Nielsen

5. Institut for Navneforskning

Historie:

Institut for Navneforskning er en fortsættelse af Stednavneudvalgets kontor, der blev etableret i 1910 med det formål at udsende videnskabelige stednavnepublicationer samt at fastsætte retskrivning af stednavne og udsende retskrivningslister med autoriserede navneformer. I 1960 omorganiseredes Stednavneudvalget og dets kontor blev et selvstændigt institut med navneforskning som emne under Københavns Universitet.

Lokaleforhold:

Instituttet har haft lokalefællesskab med Gammeldansk Ordbog og Supplementet til Ordbog over det danske Sprog siden november 1985. De gode erfaringer med denne ordning har opmuntret instituttet til at stille et kontor til rådighed for yderligere en ordbog, og Dansk Udtaleordbog flyttede ind den 1. november 1986.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 8.

Professor: J. Kousgård Sørensen

Lektorer: G. Albøge, V. Dalberg, G. Fellows-Jensen, B. Jørgensen, E. Villarsen Meldgaard, B. Hjorth Pedersen, L. Weise.

TAP: Antal årsværk: 1,8.

K. Pors Lindberg, H. Olufson, T. Thystrup.

Forskningsvirksomhed:

Institut for Navneforskning er Danmarks eneste sted- og personnavnearkiv og dets meget betydelige samlinger og specialbibliotek udgør det nødvendige fundament for de videnskabelige medarbejders udførelse af dansk navneforråd.

1. Danske stednavne

1.1 Arbejdet med supplerung og revidering af instituttets samlinger af navneformer er fortsat i årets løb. Af de to store materialesamlinger som instituttet modtog som gaver i 1985 er Svend Aakjærs udskrifter af markbøger og matrikler blevet samordnet med instituttets egne samlinger og Kristian Halds manuskript- og seddelsamlinger er blevet registreret, mens hans seddelsamlinger er ved at blive samordnet med instituttets arkiv.

1.2 I samarbejde med Landbohøjskole Selskab (ved Susanne Vogt) foretages der løbende navneregistrering og navneidentifikation fra danske adkomstdokumenter 1513-50 (B. Jørgensen).

1.3 Navne fra flere egne af Danmark er under forberedelse til udgivelse i serien Danmarks Stednavne. Et

trykklart manuskript foreligger til Københavns Amts Stednavne, Smørum Herreds sydlige del (B. Jørgensen). Samtlige bebyggelses-, natur- og mark-navne fra ti sogne præsenteres og tolkes, og disse tolkninger sættes i relation til områdets bebyggelsehistorie, landbrugshistorie og topografi. Navnene i den nordlige del af Smørum herred er nu under behandling. Udarbejdelsen af manuskript til Stednavne i Sorø Amt, Ringsted Herred er påbegyndt (L. Weise).

1.4 Geodætisk Instituts database SNSOR vil blive udnyttet i den videre bearbejdelse af materiale fra amtet. Institut for Navneforskning har fået adgang til denne database via et modem og gennemprøvning af de i databasen opbyggede søgningsmuligheder er foretaget (B. Hjorth Pedersen, L. Weise).

1.5 Materialesamlingen til Svendborg Amts Naturnavne er blevet forøget i samarbejde med Institut for dansk Dialektforskning (B. Hjorth Pedersen).

1.6 Arbejdet fortsættes med Stednavne i Thy og Hanherrederne (G. Albøge) og med en undersøgelse af samtlige danske bebyggelses- og marknavne på -inge (L. Weise).

1.7 Det indsamlede materiale til Stednavne i Roskilde Amt udnyttes i en undersøgelse af amtets forsvundne bebyggelser (B. Jørgensen).

1.8 Bearbejdelsen af danske sø- og ånavne fortsættes (J. Kousgård Sørensen). Bind 6, som omfatter vandragsnavne med begyndelsesbogstavet S-, er under trykning og navne med begyndelsesbogstaverne T-Å undersøges for tiden.

1.9 Der foretages en forberedende indsamling af materiale til en samlet, oversigtsmæssig beskrivelse af det danske marknavneforråds alder, system, typologi og sproglige indhold (B. Jørgensen).

2. Stednavnes form og struktur

En undersøgelse af stednavne i bestemt form er fortsat (G. Albøge), og der er udarbejdet en beskrivelse af navne med fast appositionel markering af ny denotation af typen Mejeriet Søholm (B. Jørgensen).

3. Stednavne i brug

En undersøgelse af denotationsskifte og denotatums-skifte har været koncentreret om dels at klarlægge nogle typologiske forskelle mellem de to fænomener, dels at præcisere en række vanskeligheder ved afgørelsen af, om et navn har tilhørsforhold til det ene eller det andet fænomen. Der arbejdes også med en klassifikation af de motiver der ligger eller kan antages at ligge til grund for stednavneskifter (V. Dalberg).

4. Stednavne som kilder

Som kilder til oplysning om sproglige forbindelser mellem Nordjylland og Sydvestnorge er stednavne blevet udnyttet af G. Albøge. Stednavne i Viborg-området undersøges i kulturhistorisk og geografisk sammenhæng (B. Jørgensen). Stednavne i Danelagen udnyttes som kilder til viden om danske bosættelser i East Anglia (G. Fellows-Jensen) og en undersøgelse foretages af navne på administrative inddelinger i egne af England og Skotland, hvor der var nordisk bosættelse (G. Fellows-Jensen). Et forsøg på at skelne mellem norske og danske navnedannelser i England udvides til også at omfatte de skotske øer, Man og Normandiet (G. Fellows-Jensen).

5. Internationalt samarbejde

Et samarbejdsprogram med titlen Komparative studier i nederlandsk og dansk toponymi er efter opfordring fra Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen blevet forberedt af fra nederlandsk side P. J. Meertens-Instituut, afdeling Naamkunde ved R. Rentenaar og fra dansk side Institut for Navneforskning ved V. Dalberg

6. Personnavne

6.1 Et EDB-projekt DaNavn udføres af E. Villarsen Meldgaard, B. Hjorth Pedersen og L. Weise i samarbejde med Uni-C ved dr.techn. Jan P. Sørensen. Projektet bygger på et landsdækkende personnavnemateriale overdraget til Institut for Navneforskning af Indenrigsministeriets afdeling for personregistrering i 1985. Der foreligger nu en udførlig projektbeskrivelse, baseret på en udkørsel af 65000 navne eller 1 % af hele materialet. Herefter skulle det strukturerede personnavnemateriale kunne danne grundlag for undersøgelser af danske personnavne fra de sidste 100 år.

6.2 Arbejdet fortsættes med projekterne Københavnske fornavne 1650-1950 (E. Villarsen Meldgaard), Sociale og regionale aspekter på danske fornavne 1977-85 (B. Hjorth Pedersen), Personnavneskik i Afrika (B. Hjorth Pedersen) og Identificering af navnebærere i Domesday Book fra 1086 (G. Fellows-Jensen). I fortsættelse af en tidligere offentliggjort undersøgelse over patronymer i middelalderen, forberedes der en redegørelse for dannelsesstyper af patronymer i nyere og nyeste tid, for overgangen fra primær- til sekundærpronymymer (slægtsnavne) og for patronymbrug i dens sproglige og sociale udtryksformer (J. Kousgård Sørensen). Tilnavne blandt skolebørn i en københavnsk omegnskommune er behandlet af E. Villarsen Meldgaard og en undersøgelse af det uofficielle navneforråd i et nutidigt landsbysamfund foretages af L. Weise. Fornavnbrug i indremissionske og grundtvigske kredse i Nordjylland undersøges af G. Albøge med henblik på at klarlægge om og i hvilket omfang tilhørsforhold i en indremissionsk eller grundtvigsk kreds har

indflydelse på forældres valg af fornavn til deres børn.

7. Andre projekter

Sammen med lektor Iver Kjær fortsætter J. Kousgård Sørensen arbejdet med 8-binds udgaven af Danmarks gamle Ordsprog. Peder Syvs ordsprogsamling, dens udgiver, kildeforhold, efterliv m.m. undersøges.

Konsulentvirksomhed:

I tæt samarbejde med Kirkeministeriet og Justitsministeriets familieretsdirektorat rådgives om de personnavne, der skal optages på ministeriets lister og om sproglige principper (B. Hjorth Pedersen). Der er også ydet råd og vejledning om stednavne og om personnavne og personnavnelovgivning til flere af landets kommuner, Journalisthøjskolen, Danmarks Radio, diverse dagblade og tidsskrifter, og der er svaret på mange skriftlige, telefoniske og personlige henvendelser fra både ind- og udlandet.

Redaktionsvirksomhed:

E. Villarsen Meldgaard er medredaktør af *Studia anthroponymica Scandinavica* og J. Kousgård Sørensen medredaktør af *Namn och bygd*. V. Dalberg og G. Fellows-Jensen har redigeret Mange bække små, en samling videnskabelige artikler om sted-, person- og dyrenavne.

Gæster og rejser:

Dr R. Rentenaar, P. J. Meertens-Instituut voor Dialectologie, Volkskunde en Naamkunde, Amsterdam, har arbejdet på instituttet i flere perioder.

Instituttets medarbejdere har efter indbydelse holdt foredrag ved kongresser og symposier følgende steder: Tvärminne, Finland (V. Dalberg og B. Jørgensen), Galloway, Skotland og Manchester, England (G. Fellows-Jensen), Århus (B. Hjorth Pedersen).

Publikationer:

Albøge, G.: Lærereindberetningerne. Mange bække små. Til John Kousgård Sørensen på tresårsdagen 6.12.1985 (Navnestudier nr. 27), Vibeke Dalberg, Gillian Fellows-Jensen (red.), s. 1-21, København 1986.

Dalberg, V.: Begrebet partielt stednavneskifte. Mange bække små. Til John Kousgård Sørensen på tresårsdagen 6.12.1985 (Navnestudier nr. 27), Vibeke Dalberg, Gillian Fellows-Jensen (red.), s. 41-58, København 1986.

-, Fellows-Jensen, G.: Mange bække små. Til John Kousgård Sørensen på tresårsdagen 6.12.1985 (Navnestudier nr. 27). København 1986, 287 s.

–: Slægtsnavnet og dets former i danske herregårdsnavne. Personnamn i stadnamn (NORNA-rapporter 33), Jørn Sandnes, Ola Stemshaug (red.), s. 157-67, Trondheim 1986.

- Fellows-Jensen, G.: On the identification of Domesday tenants in Lincolnshire. *Nomina* 9, s. 31-40, Hull 1986.
- : Danish Lake- and River-Names in England. Mange bække små. Til John Kousgård Sørensen på tresårsdagen 6.12.1985, Vibeke Dalberg, Gillian Fellows-Jensen (red.), s. 59-74, København 1986.
- : Anglo-Saxons and Vikings in the British Isles: The place-name evidence. *Settimane Di Studio Del Centro Italiano Di Studi Sull'Alto Medioevo XXXII*, s. 617-39, Spoleto 1986.
- Jørgensen, B.: Bondens horisont. Stednavne som udtryk for bondebefolkningens omverdensorientering. *Bol og By* 1, s. 65-78, Odense 1986.
- : Nordisk navneforskning 1985. Nordisk namnforskning 1985, Nordisk samarbejdskomite for Navneforskning, s. 182+186+189-198, Uppsala 1986.
- : Frit og bundet navnevalg. Mange bække små. Til John Kousgård Sørensen på tresårsdagen 6.12.1985 (Navnestudier nr. 27), Vibeke Dalberg, Gillian Fellows-Jensen (red.), s. 129-46, København 1986.
- : Viborgegnens Stednavne. Viborg 1986, 24 s.
- : Forsvundne stednavne i Roskilde Amt II. Historisk årbog fra Roskilde Amt 1986, s. 41-65, Roskilde 1986.
- Meldgaard, E.V.: Efternavne og ligestilling. Om personnavneloven af 1981. *Nyt fra Sprognævnet* 2, s. 9-12, København 1986.
- : Markus Aurelius optegnelser. Et bidrag til dansk therionymi. Mange bække små. Til John Kousgård Sørensen på tresårsdagen 6.12.1985 (Navnestudier nr. 27), Vibeke Dalberg, Gillian Fellows-Jensen (red.), s. 173-93, København 1986.
- Pedersen, B.H.: Hvad skal barnet hedde? – i Afrika. Mange bække små. Til John Kousgård Sørensen på tresårsdagen 6.12.1985 (Navnestudier nr. 27), Vibeke Dalberg, Gillian Fellows-Jensen (red.), s. 195-213, København 1986.
- Sørensen, J.K.: Ingeborg Stuckenberg. Korte breve fra en lang rejse. København 1986, 71 s.
- Weise, L.: Etymologi-dialekt-norm. Et gammelt suffiks i middelalderlige stednavneformer. Mange bække små. Til John Kousgård Sørensen på tresårsdagen 6.12.1985 (Navnestudier nr. 27), Vibeke Dalberg, Gillian Fellows-Jensen (red.), s. 239-56, København 1986.

Gillian Fellows-Jensen

Øvrige europæiske sprog

1. Engelsk Institut

Historie:

I sommeren 1966 fik faget engelsk indrettet institut i Store Kannikestræde 18, men instituttet fik først et annum i finansåret 1966/67. Pr. 1. februar 1970 flyttede Engelsk Institut til Højbro Plads 7; i januar 1972 fik det derudover nogle lokaler i Lille Kirkestræde 1, og i januar 1974 i Købmagergade 52. Undervisningen fandt dengang sted i universitetets bygninger i den indre by, medens instituttets øvrige funktioner fandtes på disse tre adresser. Engelsk Institut flyttede til Njalsgade i januar 1976. På dette tidspunkt var Amagerbyggeriet langt fra afsluttet, og først efter et års tid kunne alle instituttets lokaler tages i brug. Engelsk Institut har siden da afgivet nogle af disse lokaler i takt med reduktionen i lærer- og studentertal.

Stab:

Foruden de normerede stillinger har instituttet en overtallig videnskabelig stilling i engelsk sprog, en testamentarisk gave efter overstenograf, mag.art. Edvard Giese.

VIP: Antal årsværk: 30,75 + 1.0 (Giese-stillingen).

Professorer: Eric Jacobsen, Paul Levine, Bent Nordhjem, Holger Steen Sørensen, Arne Zettersten (H. James Jensen, amerikansk gæsteforsker).

Lektorer: H. E. Andersen, Grå Borup-Nielsen, Cay Dollerup, Dorrit Einersen, Else Fausbøll, Allan Findlay, Claus Færch, Niels Bugge Hansen, Peter Harder, Inge Kabell, Hanne Lauridsen, H. O. Marquardsen, Jørgen Erik Nielsen, Ingeborg Nixon, Holger Nørregaard, Viggo Hjørnager Pedersen, Gorm Schou Rode, Henrik Rosenmeier, Bruce Clunies Ross, Steen Schousboe, Jørgen Sevaldsen, Niels Jørgen Skydsgaard, James Stewart, Henrik Strandgaard, Niels Thorsen, Torben Thrane, Henning Ørum.

Seniorstipendiat: Jørgen Christian Hansen.

Kandidatstipendiat: Birgit Henriksen.

Forskningsstipendiat: Jane Rosenkilde Jacobsen.

Statsstipendiat: J. M. Gonzalez.

Undervisningsassistenter: Dorte Albrechtsen, Hanne Carlsen, Jens Bechsgaard Christensen, Gunver Haselbalch, Jean Lundskær-Nielsen, Henrik Nepper-Christensen.

Langtidsledige akademiske medarbejdere: Eva Hartby, Marlene Hansen.

Ad hoc-ansatte akademiske projektmedarbejdere: Niels Bjerre-Poulsen, Jennifer Draskau, Jørgen Staun.

TAP: Antal årsværk: 4,2 + 1 EFG-elev.

Anette Andersen (EFG-elev), Birte Erichsen, Ditte

Laursen, Eva Nørregaard, Annette Rasmussen, Birgitte Sneum.

Langtidsledig TAP: Tina Christensen.

Forskningsvirksomhed:

Engelsk Institut beskæftiger sig i sin undervisning og forskning med engelsk sprog og den dertil knyttede kultur. Principielt interesserer instituttet sig således for alle områder inden for sprog, litteratur, kultur og samfundsforhold i den engelsksprogede verden, samt den engelsksprogede verdens forhold til andre sprog, kulturer og lande, herunder specielt Danmark.

Traditionelt opdeles instituttets forskningsaktivitet i tre hovedområder:

- I. Det engelske sprog: Der forskes i sprogets historie, i moderne sprog (primært britisk og amerikansk), og i sprogteoretiske spørgsmål med engelsk som basis.
- II. Den engelsksprogede litteratur og kultur: Her ligger hovedvægten også på Storbritannien og USA, men der studeres desuden litteratur fra andre engelsksprogede områder (fx Australien, Afrika, og den keltiske kultur).
- III. De samfundsforhold, der eksisterer eller har eksisteret i de engelske sprogområder, fortrinsvis Storbritannien og USA.

Inden for alle tre områder er der i de senere år blevet lagt en vis vægt på at anlægge en dansk synsvinkel, hvor forholdet mellem dansk og engelsk står centralt. Der anstilles sammenligninger mellem dansk og engelsk sprog (kontrastiv sprogbetragtning), og det undersøges, hvordan engelsk sprog og kultur modtages og anvendes i Danmark (fx sprogundervisning og litterær reception). I øvrigt overskrider instituttets virksomhed den snævre sprogrænse; således arbejdes der med irsk, og der er mange tværfaglige kontakter uden for instituttet. Samtidig må det dog nævnes, at der – i takt med reduktionerne – er områder, der ikke mere dækkes forskningsmæssigt.

1. Sprogforskning

1.1 Fremmedsprogspædagogik

Året markerede afslutningen på det mere end 10årige Projekt i Fremmedsprogspædagogik i Engelsk Instituts regie, da lederen, Claus Færch, forlod Engelsk Institut. Men der er dog stadig projekter med tilknytning til fremmedsprogspædagogik og til pædagogik i al almindelighed:

1.1.1 Birgit Henriksen har fulgt en gymnasieklasses undervisning i engelsk et helt år. Undervisningen lagde hovedvægten på at fremme elevernes evne til at kunne kommunikere på engelsk, og eleverne blev instrueret i talehandlinger, f.eks. hvorledes man fastholder en konversation. Materialet skal nu analyseres nø-

jere for at undersøge udviklingen i elevernes evne til at udtrykke sig på engelsk, og hvilke undervisningsformer der har fremmet deres engelske udtryksfærdighed. Hun har redegjort for projektets resultater ved workshops i udlandet (Dubrovnik), og ved en lang række pædagogiske kurser for bl.a. seminarielærere, pædagogikumkandidater m.v.

1.1.2 I sit projekt *Engelsk i undervisningen* studerer Peter Harder hvordan sproget indgår i undervisningsprocessen i sammenhæng med pædagogiske, kulturelle og institutionelle spørgsmål. Som dele af projektet har han i det forløbne år færdiggjort en artikel om kontrastiv lingvistik i undervisningen, samt redigeret og bidraget til et tværsprogligt hæfte om frihedsbegrebet i de europæiske kulturer. Arbejdet har derudover ført til at Peter Harder har afholdt kursus om engelskfagets identitet i gymnasiet, og været foredragsholder ved fagligt-pædagogiske kurser samt på gymnasiedirektoratets konference om overgangsproblemer til gymnasiet.

1.1.3 Grå Borup-Nielsen har været på studieophold i USA (Chicago, Carbondale, Columbia, Cornell) som en del af sit projekt. Det omfatter en beskrivelse af en dansk og en amerikansk forsøgsskole, fra omkring århundredskiftet, med mange fælles træk (grundlagt af hhv. professor C. N. Starcke og John Dewey). I den forbindelse har hun afsluttet en beskrivelse af Det danske Selskabs Skole, biografien over dens leder, samt en bibliografi. Det videre arbejde vil dække en beskrivelse af den amerikanske skole (John Dewey), og en sammenligning af de to pædagogiske forsøgsskoler, baseret på Rousseau's *Emile*, der formentlig har inspireret begge skolelederne.

1.1.4 Arne Zettersten har fortsat sit arbejde inden for Nye teknologier i sprogundervisningen og har i den forbindelse i årets løb holdt gæsteforelæsninger i Shanghai og Hamburg. Ved den nordiske anglistkongres, der fandt sted i Stockholm, redegjorde han for det edb-baserede BrainLearn forfattersystem, som han har udgivet redegørelser for.

1.1.5 Sprogtest, der har til formål at sikre en anonym tilbagemelding af førsteårsstuderendes forståelse af læst engelsk og som ledes af Cay Dollerup, har færdigindsamlet oplysninger fra godt 250 gymnasiaster om deres læsevaner, læsestrategier m.v. for at bestemme disses betydning for læsefærdighed. Et arbejde om ordforrådets relative størrelse er næsten afsluttet.

1.2 Leksikografi

1.2.1 DEMEP (Dictionary of Early Modern English Pronunciation) har til formål at udarbejde et leksikon over moderne engelsk udtale fra bogtrykkerkunstens indførelse i England i 1477 til i dag. Det ledes i Dan-

mark af Arne Zettersten og finder sted i et internationalt samarbejde med forskere i USA, Storbritannien, Tyskland og andre nordiske lande.

1.2.2 I en studie inden for DEMEP undersøger Else Fausbøll lydforholdene på tidligt nyengelsk ved at studere digteren John Skeltons rim.

1.2.3 DEMEP har givet stødet til Inge Kabell og Hanne Lauridsens projekt af danske beskrivelser af engelsk i det 17. århundrede og har nu strakt sig over fem år. I forbindelse med det har de publiceret artikler i både danske og udenlandske tidsskrifter i årets løb. Ydermere er de gået i gang med at forberede en kommenteret udgivelse af den første engelsk-danske ordbog, som Bolling fik trykt i 1678. Foreløbige resultater er udmøntet i foredrag ved seminarer og kongresser.

1.3 Engelsk Instituts ordbogsprojekt

1.3.1 Ordbogsprojektet blev startet i 1975 og ledes nu af Jørgen Erik Nielsen. Det registrerer løbende nydannelser på dansk og engelsk og omfatter også teoretisk arbejde inden for semantik og leksikografi. Ialt er fire af instituttets lærere tilknyttet projektet (H. E. Andersen, Grå Borup-Nielsen, Inge Kabell og Jørgen Erik Nielsen).

1.3.2 Manuskriptet til 3. udgave af Vinterberg og Bodelsens dansk-engelske ordbog forventes at blive færdigt i løbet af 1987. Arbejdet ledes af Viggo Hjørnager Pedersen, og staben omfatter også Jane Rosenkilde Jacobsen og James Manley. I årets løb har gruppen færdiggjort en artikel om brugen af eksempler i tosprogsordbøger.

1.4 Sproglig grundforskning og moderne engelsk sprogbeskrivelse

1.4.1 Steen Schousboe har udgivet et værk om aspekt med særligt henblik på forskellen mellem simple og udvidede verbalformer i moderne engelsk.

1.4.2 Holger Steen Sørensen har fortsat sit arbejde om kasusbegrebet med udgangspunkt i det oldengelske og det moderne engelske kasussystem. Desuden er han igang med en semantisk-juridisk analyse af forholdet mellem Grundlovens paragraffer 19 og 20 og Rom-traktaten.

1.4.3 Desuden har han påbegyndt en analyse af Reichenbachs trepunkts tidsstruktur som den determinerede af grammatisk tid (Holger Steen Sørensen).

1.4.4 Peter Harder har påbegyndt et projekt, *Struktur og funktion i sprogbeskrivelsen*. Det udforsker sammenhængen mellem sprogets strukturelle opbygning og dets funktion i kommunikationen; og i årets løb har han især beskæftiget sig med nominale størrel-

sers betydning i forhold til Simon Diks funktionelle grammatik.

1.4.5 Torben Thrane har videreført sit arbejde med det engelske grammatiske komplementsystem. Han har i årets løb påbegyndt et delprojekt, Parsing, under et overordnet projekt, Anaforisk resolution, om datamatisk analyse af naturlige sprog og maskinel tekstforståelse. I forbindelse med dette arbejde har han været på studieophold ved Center for the Study of Language and Information ved Stanford University i USA.

1.4.6 Og endelig fortsætter Bent Nordhjem sit arbejde med Nominalised phrasal verbs, (dvs. substantiver sammensat af verbalstamme og efterfølgende adverbial partikel).

1.5 *Ældre sprog*

1.5.1 Hans Erik Andersen udgav sit værk om det oldengelske digt *The Battle of Maldon* i årets løb og arbejder med et andet værk, der skal indeholde en dialektbestemmelse, en tolkning af digtet og en diskussion af hidtidige tolkningsforsøg.

1.5.2 Else Fausbølls udgave af de oldengelske pergamenthåndskrifter med dele af Ælfrics prædikener udkom i instituttets skriftserie. Desuden har hun i årets løb fortsat sin undersøgelse af det oldengelske ordforråds fordeling på dialekterne, samt en studie af brugen af akkusativ, respektiv dativ efter forskellige oldengelske præpositioner.

1.5.3 Torben Thrane har afsluttet en historisk-semantisk analyse af adjektiverne i det oldengelske digt *Andreas*.

1.5.4 Inge Kabell har en artikel om hvilken fugl der blev betegnet 'reodmutha' på oldengelsk i trykken.

2. *Litteratur og kulturforskning*

2.1 Ingeborg Nixon har afsluttet en redegørelse for visse episke elementer i romanen *Thomas of Erceuldoune* (14. årh.).

2.2 Dorrit Einersen har færdiggjort to arbejder om Margery Kempe (c. 1373-c. 1439) og fremlagt dem ved hhv. et symposium og en kongres. De er nu ved at blive udgivet. Derudover har hun påbegyndt en studie af Margery Kempes relation til Julian of Norwich.

2.3 Eric Jacobsens studier af den italienske førhumanisme samler sig især om Francesco da Barberino. Den første del af en afhandling om hans kærlighedsopfattelse, selvkomentarer m.v. er under trykning, og anden del er under færdiggørelse. Et kortere indlæg – der oprindeligt blev forelagt ved et nylatinsk seminar i 1985 – er også under udgivelse.

2.4 Holger Nørgaard beskæftiger sig i særlig grad med den engelske renessancelitteratur med særlig vægt på den klassiske, fortrinsvis latinske påvirkning af den. Han har i årets løb fortsat sit arbejde med Caxtons *Metamorphoses for The Early English Text Society*, og med at færdiggøre artikler om særlige emner inden for sit forskningsfelt.

2.5 Allan Findlay har især studeret historisk baggrundsstof til sit arbejde om *London and the Renaissance Drama*, der foregår i samarbejde med Shakespeareinstituttet ved Birmingham University.

2.6 Ingeborg Nixon lægger sidste hånd på nogle noter om tekststeder hos Shakespeare og Jane Austen (1775-1817), og bortset fra at Cay Dollerup har foretaget et studium af de europæiske forløbere for beskrivelse af interplanetare rejser i det 18. årh., er det i øvrigt det 19. og 20. århundredes engelsksprogede litteratur, der er blevet arbejdet med i 1986 ved instituttet.

2.7 Jørgen Erik Nielsen har fortsat sit arbejde om Charles Dickens i Danmark og har i den forbindelse skrevet en anmeldelse af en bog om Dickens' sprog, samt beskæftiget sig med oversættelsesnormer for titler og engelske dialekter. De to sidste forhold er blevet fremlagt på kongresser, og artikler om dem er under udgivelse. Desuden arbejder han med færdiggørelsen af et manuskript om den russiske litteratur i Danmark i det 19. århundredes begyndelse.

2.8 Gorm Schou Rode har udarbejdet noter og registre til arkæologen P. O. Brøndstedts rejsedagbøger; de er planlagt til udgivelse i 1987 eller 1988.

2.9 Inden for det tyvende århundredes engelske litteratur har Henrik Rosenmeier fremlagt og færdiggjort en artikel om T. S. Eliots digt *Prufrock*, som nu er i trykken.

2.10 Dorrit Einersen har afsluttet en studie om D. H. Lawrences *Mr Noon* til et internationalt tidsskrift.

2.11 Allan Findlay har påbegyndt en studie af fortolkningsproblematikken i E. M. Forsters *A Passage to India* (1924) og har sammenlignet bogen med filmatiseringen af den.

2.12 Jørgen Christian Hansen har beskæftiget sig med Dorothy Richardsons hovedværk, *The Pilgrimage* (1915-45) og introduceret værket for et dansk publikum.

2.13 Niels Bugge Hansen har afsluttet en studie om humoren hos Graham Greene, som nu er under udgivelse.

2.14 Endelig har Henrik Strandgaard fortsat sine studier af Jean Rhys' (1890-1979) forfatterskab med særligt henblik på tematiske udviklinger, især romanhelten som fremmedgjort outsider.

2.15 Nogle af instituttets medarbejdere arbejder med studier der strækker sig over flere perioder eller er af mere generel eller teoretisk art.

2.16 Således har Dorrit Einersen og Ingeborg Nixon udgivet en kortere pjece med tekstuddrag der belyser Lamiaskikkelsen og viragoene i den større sammenhæng der sammenfattes som Kvinden som uhyre. Arbejdet inden for sidstnævnte projekt sigter i øvrigt mod at få udarbejdet en systematisk og kommenteret tekstsamling fra et omfattende, hovedsageligt engelsksproget materiale fra middelalderen til idag.

2.17 Niels Bugge Hansen viderefører sit arbejde om komedien som genre, hvor moderne engelsk drama anskues i relation til ældre og nyere dramateorier.

2.18 Bent Nordhjem har afsluttet en oversigtsartikel, der nu er i trykken, om realisme i romaner. Det er en udløber af hans større arbejde, *What Fiction Means*, som iøvrigt har modtaget udgivelsesstøtte i årets løb.

2.19 Endelig er Gorm Schou Rode gået igang med at udarbejde en lærebog i informationssøgning.

2.20 Hvad angår litteraturen uden for det nuværende Storbritannien beskæftiger James Stewart sig hovedsageligt med keltiske emner. I centrum for hans forskning står studier af kilderne for Giraldus Cambrensis beskrivelse af Irland, *Topographia Hiberniæ* (c. 1185), samt af den danske sprogforsker Holger Pedersens forhold til Irland.

2.21 Henrik Rosenmeiers oversættelse og indledning af syv irske fortællinger udkom ved årsskiftet 1986/87.

2.22 Bruce Clunies Ross har afsluttet en række studier af emner med tilknytning til Australien, bl.a. en undersøgelse af den australske musiker Percy Graingers forbindelser med Skandinavien, samt om den australske forfatter Les Murray og hans produktion.

2.23 Bruce Clunies Ross har fortsat sit arbejde med en kommenteret udgave af Percy Graingers essays og foredrag. Og han har påbegyndt en oversigtsartikel om Bernard Smith; det første kapitel af en australsk litteraturhistorie (i samarbejde med andre); samt en »critique« af et nyligt udgivet værk om Randolph Stow.

2.24 Allan Findlay udgav i år sin antologi *Root and Branch*, der forbinder afrikanske og engelsksprogede

tekster og behandler det sydlige Afrika under eet. Inden for Afrikastudierne var han også – med Mellemfolkeligt Samarbejde – arrangør for en række gæsteforlæsninger ved afrikanske forfattere i april 1986.

2.25 Allan Findlay beskæftiger sig også med indisk litteratur og fremlagde sit arbejde om den indiske forfatterinde Anita Desai's *Fire on the Mountain* ved anglistkongressen i Stockholm, og arbejdet er i trykken.

2.26 Henrik Strandgaard har afsluttet og udgivet en præsentation af den indiske forfatter R. K. Narayans romaner.

2.27 Inden for amerikansk litteraturkritik har Henrik Rosenmeier påbegyndt en studie af Robert Lowells brug af allusioner og reference, hvor det eftervises hvorledes Lowell på en og samme tid på elegant vis benytter franske og latinske digteres formsprog, samt forholder sig indholdsmæssigt fortolkende til engelske og amerikanske digtere. Dette indebærer at Lowells digtning er en poetisk fortolkning, der stiller fortid og nutid sammen.

3. *Forskning i historie og samfundsforhold*

I denne faggruppe koncentrerer opmærksomheden især om britiske og amerikanske politiske traditioner og ideologier i de sidste hundrede år.

3.1 Jørgen Sevaldsens arbejde har hovedvægten på studiet af Storbritannien. I løbet af 1986 har han bl.a. udgivet værker om nutidens England; og om tværkulturelle studier og engelsk-skandinaviske relationer; samt en bibliografi over moderne engelske samfundsforhold. Han arbejder fortsat med en studie af danmarksbilledet i England og er gået i gang med undersøgelser af dansk-engelske politiske relationer 1945-49. Som del af sit arbejde har han været på to studieophold i England, holdt foredrag for gymnasielærere i såvel engelsk som i historie, samt været konsulent for Foreningen til Unge Handelsmænds Uddannelse. I denne sidste forbindelse har han udarbejdet en pjece om England for danske uddannelsessøgende.

3.2 Niels Thorsen forsker især i amerikanske forhold. Hans disputats om Woodrow Wilson er antaget til forsvaret for den humanistiske doktorgrad, og har ført videre til studier af politiske og økonomiske teorier i USA omkring århundredskiftet. I denne forbindelse har han været på studieophold på Princeton University fra januar til august.

3.3 Niels Thorsen har også udgivet en amerikansk historie, i samarbejde med Sten Alleberg, ved årsskiftet 1986/87.

4. Formidling og tværfaglig kontakt og samarbejde

4.1 Selv om al forskning og undervisning er formidlende, har instituttet dog en række områder, hvor selve formidlingen – fra den strengt videnskabelige til den populariserende – står i centrum. Det gælder sproglig formidling mellem den engelske verden og Danmark, især oversættelse; kulturel og litterær formidling; og en større vifte af tværfaglige kontakter og aktiviteter.

4.2 Projektet »Engelsk i Danmark«, der koordineres ved Engelsk Institut, omfatter medarbejdere ved Danmarks Lærerhøjskole (Henrik Specht) og Handelshøjskolen (Arnt Lykke Jakobsen). Det har fortsat igangværende undersøgelser af de kulturelle, sproglige, sociale og historiske bånd mellem Danmark og England. Således er f.eks. studier nævnt ovenfor ved bl.a. Jørgen Sevaldsen og Jørgen Erik Nielsen dele af dette paraplyprojekt. Projektet har i løbet af 1986 stået som arrangør af ialt syv forelæsninger, om bl.a. engelskundervisningen i gymnasiet, engelsk-danske forbindelser, historie (om Slaget på Reden), og om oversættelsesdansk.

5. Oversættelse

I løbet af året har oversættelseskredsen ved Engelsk Institut arrangeret otte tværfaglige foredrag om oversættelser. De har spændt fra oversættelseshistorie til TV-tekstninger, og omfattet foredragsholdere ikke blot fra faget engelsk, men også romansk, germansk og slavisk samt fra Handelshøjskolen.

5.1 Jørgen Erik Nielsen har påbegyndt en undersøgelse af de danske oversættelser af *A Tale of Two Cities* – som en del af sit projekt om Dickens i Danmark.

5.2 Cay Døllerup har gennemført en studie af oversættelsens ontologiske status og påbegyndt en anden om hvorledes oversættelser påvirker fortolkningsmuligheder.

5.3 Viggo Hjørnager Pedersen er i gang med at udarbejde to værker om oversættelsesstudier. Det ene behandler oversættelser af H. C. Andersen til engelsk, og det andet udvikler en teori for litterær oversættelse.

Hans arbejde med oversættelse har bevirket at han har holdt foredrag ved forskellige efteruddannelseskursus for korrespondenter og ved Folkeuniversitetet.

5.4 På samme måde har Jørgen Sevaldsen gennemført et kursus i engelsk-amerikanske uddannelsesformer for tv-tekstere.

5.5 Af mere praktisk art har været sproglig revision af en »teacher's guide« om uddannelsen af døve børn (Allan Findlay), oversættelsesvirksomhed for Amnesty International (Ingeborg Nixon), sproglig bistand til en medicinsk doktordisputats (Henrik Rosenmei-

er), oversættelse af et resumé af en disputats om gastrojejunostomiens historie (Torben Thrane).

Forespørgsler og øvrig formidling

Instituttets medarbejdere er blevet rådspurgt i mange forskellige forbindelser fra såvel officielt som privat hold om forhold i den engelsktalende verden. Næsten alle ansatte får forespørgsler, men flertallet går dog til ordbogsprojektet og til instituttets bibliotek.

De har strakt sig fra forespørgsler om forekomsten af ordet »beel« på den gamle danske koloni St. Thomas i betydningen »bil«, til formidling af kontakt mellem en studerende og universitetet i Kenya.

I juni afholdtes Det internationale James Joyce Symposium, der blev organiseret på instituttet af Henrik Strandgaard, James Stewart og Tina Christensen.

Instituttet udsendte i begyndelsen af efteråret sin egen årsberetning, som indeholdt kortere bidrag fra flere af medarbejderne (Else Fausbøll, Peter Harder, Jørgen Erik Nielsen, Gorm Schou Rode).

Desuden arrangerede instituttet i februar to foredrag for anglistere i Københavnsområdet. Og i oktober 1986 afholdt det et velbesøgt, offentligt symposium, hvor studerende og lærere ved instituttet i 9 foredrag fortalte om deres forskning.

Hanne Lauridsen har arbejdet i fakultetets studie- og erhvervsvejledning.

Kurser

Udover de kurser, der allerede er nævnt, har Jørgen Sevaldsen i samarbejde med Folkeuniversitetet afholdt sommerkursus for engelsklærere på Krabbeholm Højskole i juni-august.

Tværfagligt samarbejde

Der er et fokuseret tværfagligt samarbejde med Middelaldercenteret (Dorrit Einersen), og med Kvindeceneret (Dorrit Einersen, Ingeborg Nixon).

Eric Jacobsen arbejder i styringsgruppen for Forum for Renæssancestudier bl.a. om planlægningen af en tværfaglig kongres for nylatin i Sverige i 1987; desuden planlagde og deltog han i et tværfagligt seminar om Virgil i Rom i januar 1986.

Allan Findlay er tilknyttet Afrikaceneret og har deltaget i revisionen af dets eksamensordninger.

Arbejdsgruppen for psykologiske studier af litteraturoplevelsen har Engelsk Institut som adresse og Cay Døllerup som leder i samarbejde med Psykologisk Laboratorium (Iven Reventlow) og Danmarks Lærerhøjskole (Carsten Rosenberg Hansen). I årets løb har den i det ene igangværende projekt, »Vædder 2« indsamlet oplysninger fra over 300 gymnasiaster om hvordan de oplever hovedpersonen i en novelle. I den anden undersøgelse har man haft kontakt med nigerianske lærestalter for at få oplysning om de studerendes oplevelser af de tekster der bruges i undersøgelsen.

Udgiver- og redaktørvirksomhed:

Instituttet udgiver fire publikationer, nemlig PDE, Anglica et Americana, Angles, og Poet.

PDE har i sin redaktion: Peter Harder, Jørgen Erik Nielsen, Holger Nørgaard. Sekretær: Annette Rasmussen.

A&A's redaktion består af: Bruce Clunies Ross, Steen Schousboe, Niels Thorsen. Sekretær: Annette Rasmussen.

I årets løb har instituttet startet et tidsskrift, Angles, der i sin redaktion har: Peter Harder, Bent Nordhjem, Bruce Clunies Ross, Jørgen Sevaldsen. Sekretær: Tina Christensen.

Birgit Henriksen har været redaktør af det nordiske AsCLA Newsletter.

Niels Jørgen Skydsgaard er engelsk redaktør af »Orbis Litterarum«. Arne Zettersten er medredaktør af REAL: The Year Book of Research in English and American Literature.

Som noget, der ligger ud over dette, er Gorm Schou Rode efter indstilling fra Rektor blevet udpeget som medlem af Kulturministeriets arbejdsgruppe vedrørende planlægningsarbejdet omkring samarbejdet mellem Det kongelige Bibliotek og Universitetsbibliotekets 1. afdeling og Københavns Universitet.

Kongresdeltagelse:

Ligesom i tidligere år har en række af instituttets medarbejdere deltaget i konferencer. Blandt disse må især fremhæves den nordiske anglistkongres, der afholdes hvert tredje år af det nordiske Anglist-forbund som Arne Zettersten er formand for. Den blev afholdt i Stockholm og otte af instituttets medarbejdere deltog. Men desuden har medarbejdere deltaget i andre konferencer, faglige møder og holdt gæsteforelæsninger efter invitation ved inden- og udenlandske universiteter.

Det gælder således Cay Dollerup, Dorrit Einersen, Allan Findlay, Niels Bugge Hansen, Peter Harder, Birgit Henriksen, Inge Kabell, Hanne Lauridsen, Jørgen Erik Nielsen, Viggo Hjørnager Pedersen, Henrik Rosenmeier, Bruce Clunies Ross, Jørgen Sevaldsen, James Stewart, Niels Thorsen, og Arne Zettersten.

Publikationer:

Dollerup, C., Hansen, C.R.: Fra hundestjeler til noveller: metode – problemer – endnu engang. Delhed og helhed: teoretiske og metodiske studier over komplicerede psykobiologiske fænomener, Ib Damgaard Petersen, Arne Friemuth Petersen, s. 117-28, København 1986.

–, Glahn, E., Hansen, C.R.: Omkring sprogtest – en kortlægning af danske studenters forståelse af læst engelsk. Handelsskolen 5, s. 71-76, København 1986.

–, Glahn, E., Hansen, C.R.: Omkring sprogtest – en kortlægning af danske studenters forståelse af læst engelsk. Handelsskolen 6, s. 68-72, København 1986.

–, Reventlow, I., Hansen, C.R.: A Case Study of Editorial Filters: A Discussion of the Allerleirauh Tales in Grimm. Fabula: Zeitschrift für Erzählforschung 27, s. 12-30, Berlin / New York 1986.

Dollerup, C.: Constraints on Interlingual Transmission. Scandinavian Studies in Translation, Lars Wollin, Hans Lindquist, s. 71-79, Malmö/Lund 1986.

Einersen, D.: Mr Noon. D. H. Lawrence's newly published picaresque romance. Angles on the English-Speaking World 1, s. 2-6, Engelsk Institut, Københavns Universitet 1986.

–, Margery Kempe. Ølkone og mystiker. Mennesker i Danmarks og Europas Middelalder, Brian Patrick McGuire (ed.), s. 171-94, København 1986.

Fausbøll, E.: Fifty-Six Ælfric Fragments. The newly-found Copenhagen fragments of Ælfric's Catholic Homilies. With facsimiles. København 1986, 125 s.

Findlay, A.H.: Root and Branch. London 1986, 252 s.

Hansen, J.C.: Pilgrimsrejsen, En introduktion til Dorothy Richardsons hovedværk, romanserien Pilgrimage 1915-45. Fredag 6, s. 40-45, København 1986.

Harder, A.P.: Løsning på overgangsproblemerne: Skab mening i hverdagen. Overgangen fra folkeskole til gymnasium. Konferencerapport 1986, Forsøgs-evalueringensudvalget, Direktoratet for Gymnasieskolerne & HF, s. 94, København 1986.

–, Øhrgaard, P., Sparre, J., Jorsal, F., Glebe-Møller, L.: Redaktion af: Frihed i de europæiske kulturer. Tværsproglige hæfter 1, s. 7-103, Danmark 1986.

–, Davidsen-Nielsen, N.: The Scandinavian Languages. Learner English – A Teacher's Guide to Interference and other Problems, Michael Swan, Bernard Smith, England 1986.

Kabell, I.K., Lauridsen, H.: Engelsk som Fremmedsprog. SELF 3, s. 11-18, Nørre Nissum 1986.

Nielsen, J.E.: Andreas Andersen Feldborg: in Denmark English, in England Danish. Angles 1, s. 51-63, København 1986.

Pedersen, V.H.: Engelsk litteratur i Danmark. København 1986, 181 s.

–: The Translation of Collocations and Idioms. Lund Studies in English 75, s. 126-32, Lund 1986.

Ross, B.A.C.: Paradise Politics and Fiction: The Writing of Michael Wilding. Meanjin 45, 1, s. 19-27, Melbourne 1986.

–: A Nordic Revolt against Civilization. Percy Grainger's nordic affinities. Musicology Australia Vol. IX, s. 53-65, Canberra / Sydney 1986.

–: Les Murray's vernacular republic. Diversity itself: Essays in Australian arts and culture. Exeter Studies in American and Commonwealth arts, No. 1, Peter Quartermaine (red.), s. 21-37, Exeter, England 1986.

- Schousboe, S.: Om aspekt, med særligt henblik på skellet mellem de simple og udvidede verbalformer i moderne engelsk. København 1986, 102 s.
- : Anmeldelse af: The Language of Advertising. Angles No. 1, s. 77-78, København 1986.
- Sevaldsen, J.: Cross-cultural studies and Anglo-Scandinavian Relations. Working Papers in Civilisation. Topics and Research No. 3, s. 30, Trondheim, Norge 1986.
- : Lundskaer-Nielsen, J.: Modern Britain: A bibliographical Guide. København 1986, 115 s.
- : Lundskaer-Nielsen, J., Vadmand, O.: Contemporary British Society. København 1986, 222 s.
- : Storbritannien, et splittet rige? Økonomi og Politik 3, bd. 59, s. 212-24, Odense 1986.
- Stewart, J.: Sweeney among the fighting gael: Aspects of the matter of Ireland in the work of Seamus Heaney. Angles No. 1, s. 7-37, København 1986.
- Stewart, J.: Peig Mhór, Séamas Beag agus Máire an Tobair. An tUltach Vol. 63, No. 10, s. 23-26, Belfast 1986.
- Strandgaard, H.: The novels of R.K. Narayan. Angles 1, s. 38-50, København 1986.
- Thorsen, N.: The Conquest of Danish culture. Angles on the English Speaking World No. 1, s. 79-80, København 1986.
- Thorsen, N., Illeborg, S.: USA's Historie: Folk, samfund og politik i Amerika fra industrialiseringen til idag. København 1986, 123 s.
- : From the New Frontier to the High Frontier. Reflections on American Politics from Kennedy to Reagan. Angles on the English Speaking World No. 1, s. 64-71, København 1986.
- : American Religion and the Idea of Unprecedented Violence. American Studies in Scandinavia Vol. 18, No. 2, s. 53-66, Oslo 1986.
- Thrane, T.: On delimiting the senses of near-synonyms in historical semantics: a case-study of the Old English Andreas. Linguistics across historical and geographical Boundaries. In Honour of Jacek Fisiak, on the Occasion of his 50th Birthday Vols. I-II, Dieter Kastovsky, Aleksander Szwedek, s. 671-92, Berlin- Amsterdam 1986.
- Zettersten, A., Jacobson, M.: Brainlearn författarsystem Handbok. Lund 1986, 110 s.
- : Jacobson, M.: Att göra språkövningar på dator utan att programmera. Lund 1986, 80 s.
- : New Technologies in Language Learning. Oxford 1986, 189 s.
- : The Brainlearn authoring system. EDB, fremmedsprog og pædagogik, Pedersen, Frede Salling, Preben Späth (eds), s. 104, Herning 1986.
- Ørum, H.: Anmeldelse af: Current topics in english-historical linguistics; Proceedings of the Second Inter. Conf. on English Historical Linguistics; (Ed. M. Davenport, Eriort, Erik Hansen & Hans F. Nielsen,

Acta Linguistica Hafniensia Vol. 19, Nr. 2, s. 119-27, København 1985.

Jørgen Erik Nielsen

2. Institut for germansk Filologi

Historie:

Institut for germansk Filologi blev officielt oprettet d. 1. juli 1967. Instituttet dækker det tyske og det nederlandske sprogområde (samt jiddisch), men disse fags historie på Københavns Universitet er langt ældre. Således oprettedes allerede 1836 den første lærestol i faget som et lektorat i tysk sprog og litteratur; fra 1888 blev denne lærestol et professorat. Efter instituttets oprettelse ekspanderede det med den stigende studentertilgang op gennem 70'erne, og instituttet fik gentagne gange nye lokaler, indtil det i 1979 fik til huse på Københavns Universitet, Amager, Njalsgade 80. Med instituttets ekspansion blev undervisningen i discipliner som tysk historie og samfundsforhold udvidet, og nederlandsk, der sammen med frisisk hører til fagområdet, fik 1978 en selvstændig eksamensordning. Med den nye humanistbekendtgørelse udarbejdedes nye eksamensordninger for både tysk og nederlandsk; disse trådte i kraft fra efterårssemestret 1985. På grund af de senere års besparelser er instituttet blevet noget beskåret, lokalemæssigt såvel som bemandingsmæssigt.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 12.

Professorer: Karl Hyldgaard-Jensen, Sven-Aage Jørgensen, Per Øhrgaard.

Docent: Helge Hultberg.

Lektorer: Arne Dittmer, Bjørn Ekmann, N. Axel Grossert, Lisbeth Falster Jakobsen, Børge Kristiansen, Birgit S. Nielsen, Jørgen Olsen (allokeret til Center for EDB), Rolf Wiecker (allokeret til fakultetet), Vibeke Winge.

Adjunkt: Niels-Erik Larsen.

Undervisningsassistenter: Hans Peter Dahm, Niels Kyrsting, J. D. Domela Nyegaard, Anette Petersen.

TAP: Antal årsværk: 1,8.

Gurli Egelund Olsen, Suzanne Pelch (fratrådt), Gurli Tietz (vikar på halv tid).

Forskningsvirksomhed:

Instituttet beskæftiger sig med tysk sprog og kultur – såvel ældre som nyere og nutidigt – inden for hele tysks geografiske område og desuden med nederlandsk og frisisk, i nogen grad også med jiddisch. Forskningen er traditionelt en blanding af individuelle og kollektive projekter, de sidste også tværfaglige, tværinstitutionelle og tværnationale. I kraft af de tætte historiske

forbindelser mellem dansk og tysk har opmærksomheden over for det tyske altid været stor, og trods det tyske sprogs reducerede internationale rolle er det stadig et af de vigtigste sprog for danskere. Jævnside med forskning i ældre sprog og litteratur beskæftiger instituttet sig med moderne tysk (-sproget) litteratur, med moderne grammatik, i de seneste år også i stigende grad med samfundsforhold og kulturtraditioner i de tysksprogede lande.

De senere års nedskæringer har hæmmet eller helt standset flere forskningsprojekter.

1. Fremmedsprogslæring

UNESCO-projektet »Promotion des langues peu enseignées« (se Årbog 1985) fortsattes (Karl Hyldgaard-Jensen).

2. Kontrastiv lingvistik

2.1 Projektet »Kontrastive Dänisch-Deutsch Grammatik«, KONTRA, er beskrevet i årbogen 1975/76. Projektgruppen består af Mogens Dyhr (Inst. for Lingvistik, KUA), Cathrine Fabricius-Hansen (Oslo), Erik Hansen (Nordisk Filologi, KUA), Lisbeth Falster Jakobsen, Jørgen Olsen (Center for EDB, KUA), Monika Wesemann (Handelshøjskolen, København). KONTRA er gruppens serie til udgivelse af arbejdsberetninger. Bd. 7 »Die nominalen Satzbaupläne im Dänischen und Deutschen« (om valens, sætningsmønstre og sætningsled) 165 s., ved C. Fabricius Hansen, L. Falster Jakobsen og J. Olsen er udkommet. Jørgen Olsen er ansvarlig for projektets maskinlæsbare korpus.

2.2 L. F. Jakobsen er inviteret til 22nd International Conference on Contrastive Linguistics, Opole, Polen. Samme er inviteret som indleder til et valensseminar på Handelshøjskolen i København.

P.g.a. medarbejdernes reallokering enten til andre institutter og/eller til andre fag er samarbejdet vanskeliggjort i meget høj grad. Det skal nævnes, at der for tiden ingen er, der både arbejder ved Germansk Institut og inden for tysk.

3. Grænseregionsforskning

Projektet »Mødet mellem sprogene i det dansk-tyske grænseområde« og andre tosprogethedsstudier fortsattes ved Karl Hyldgaard-Jensen. I denne forbindelse er en afhandling om forholdet mellem nordgermansk og vestgermansk i Slesvig og Jylland i forhistorisk tid under udarbejdelse (K. Hyldgaard-Jensen).

4. Leksikografi

4.1 Projektet »Dansk-tysk ordbog« (DTO) blev i maj 1985 overflyttet til Institut for Lingvistik sammen med to medarbejdere (Elisabeth Møller, Mogens Dyhr).

Arne Dittmer fortsætter samarbejdet om projektet.

4.2 Tilrettelægning af symposium vedr. leksikografi på KU 14.-16. maj 1986 og redigering af bidragene til udgivelse (Karl Hyldgaard-Jensen).

5. Tekstlingvistik

P.gr. af Lisbeth Falster Jakobsens og Jørgen Olsens reallokering til andet fag, henholdsvis andet arbejdssted, ligger projektet for tiden stille.

6. Ældre sprog og dialektologi

6.1 Under projektet »Tysk i Danmark« har Vibeke Winge færdiggjort registrering af middelalderlige nedertyske diplomer udfærdiget i Danmark samt registreret belæg for danskernes tyskkundskaber i rejseberetninger fra det 15. til det 18. århundrede.

6.2 Til udgivelse i Handbuch der deutschen Sprachgeschichte (Bonn, Heidelberg) har K. Hyldgaard-Jensen revideret et manuskript »Mittelniederdeutsche Textsorten«. K. Hyldgaard-Jensen arbejder endvidere med et projekt om nedertysk påvirkning af dansk forvaltningssprog.

7. Litteraturvidenskab

7.1 Middelalderlitteratur

7.1.1 Den gamle Tristanromans symbolverden, de germanske elementer i Walthariusdigtet, Sigfrid-myterne og en oversigt over gralsymbolerne (N. A. Grossert).

7.1.2 Tysk oplysningslitteratur: Udgivelse af værker af C. M. Wieland og forberedelse af symposium om København, Sorø, Kiel og Altona som centre for den danske helstats aktive bidrag til den tysksprogede oplysningslitteratur og -kultur. Symposium afholdes i 1987 i Eutin inden for rammerne af arbejdet udgående fra Lessing-Akademie, Wolfenbüttel (Sven-Aage Jørgensen).

7.1.3 Sven-Aage Jørgensen og Per Øhrgaard arbejder sammen med prof. Klaus Bohnen, AUC, på en gennemgribende revision af Newald/de Boor, Geschichte der deutschen Literatur bd. 6 (1750-1789). Til Gyldendals Verdenslitteraturhistorie bd. 4 (udk. 1986) har Per Øhrgaard skrevet kapitlerne om tysk litteratur 1770-1830 samt om romantik i almindelighed og om engelsk romantik (se Årbog 1985). PØ har desuden skrevet en artikel om J. Eichendorff til en dansksproget antologi om romantik (udk. 1987), N. A. Grossert arbejder på artikler om E. T. A. Hoffmann og Novalis.

7.1.4 Studier i emnet »Kierkegaard som modernist« (Helge Hultberg).

7.2 Det 20. århundredes litteratur

7.2.1 Thomas Manns forfatterskab: I indværende år

er der afsluttet et arbejde, der bl.a. belyser Thomas Manns forhold til totalitarismen. – Medarbejder ved det internationale forskningsprojekt »Thomas-Mann-Handbuch« med bidrag om bl.a. Thomas Mann og filosofien og realismeproblemet i Manns forfatterskab (Børge Kristiansen).

7.2.2 Det af Steffen Steffensen igangsatte projekt om tysk eksil i Danmark 1933-45 er foreløbig resulteret i udgivelsen af bogen »På flugt fra nazismen«, bl.a. med Birgit S. Nielsen som medudgiver, redaktør og bidragsyder (artikler om Karin Michaëlis, Minna Specht og Gustav Heckmann, Alex Eisenberg, Horst Hörster, Maria Lazar, Alfred Ostermoor).

7.2.3 BN fortsætter i samarbejde med Willy Dähnhardt, Det kgl. Bibliotek, indsamling og bearbejdning af materiale om det tyske eksil i Danmark.

7.2.4 BN arbejder desuden på en artikel om forbindelsen mellem Karin Michaëlis og ægteparret Brecht samt på en biografi om Karin Michaëlis, der evt. skal følges op af en brevudgivelse, samt på en udgivelse af Maria Lazars romaner.

7.2.5 Per Ørngaard er ved at færdiggøre en tidligere omtalt artikel om Christa Wolf og vil fra februar 1987 arbejde ved Det humanistiske Forskningscenter med projektet »Forandringer i det tyske samfunds identitet og selvforståelse med særligt henblik på tiden efter 1945« med udgangspunkt i tekstanalyser.

8. Litteraturteori

8.1 Bjørn Ekmann arbejder med virkningsæstetiske undersøgelser af forholdet mellem oplevelse, indføling og fremmedgørelse i det 18.-20. århundredes litteratur og litteraturteori.

8.2 Endvidere fortsætter BEs tværfaglige projekt om humor, komik, satire, Witz, ironi, joke og latterkultur. Der foregår løbende offentliggørelser fra projektet i »Jahrbuch für internationale Germanistik« og afholdes 16.-17.11.87 et symposium på Goetheinstitutet i København (Bjørn Ekmann).

9. Tyske samfundsforhold m.v.

Didaktiske og filologiske overvejelser vedr. »Landeskunde« med vægt på historisk tradition og national identitet som baggrund for aktuel politisk stillingtagen (Bjørn Ekmann). – Per Ørngaards ovennævnte projekt har også med sådanne emner at gøre.

10. Kildestudier

Arbejdet med den Hagedornske malerisamling, retssagen om den og samlingens skæbne i Danmark er stort set afsluttet og forberedes til publicering (Rolf Wiecker).

11. Nederlansk

11.1 Fhv. lektor Geerte de Vries' dansk-nederlansk og nederlandsk-dansk ordbog er nu kommet i ny, revideret udgave.

11.2 Lisbeth Falster Jakobsen er ved at udarbejde en nederlandsk syntaks for danske studerende.

11.3 Niels-Erik Larsen arbejder på en nederlandsk fonologi med sammenligninger dansk-nederlandsk, desuden fortsættes studierne af den middelalderlige overlevering i Gent (Flandern), og arbejdet med de nederlandske kolonister på Amager i det 16. årh. er afsluttet og forventes publiceret.

Anden virksomhed:

K. Hyldgaard-Jensen er formand for udvalg til bedømmelse af doktordisputats (Kbhvn.). Medlem af Kommission for Deutsches Rechtswörterbuch, Heidelberger Akademie der Wissenschaften, samt af Kuratorium der Stiftung F. V. S. og har her bedømt afhandlinger inden for området middelnedertysk filologi, Hamburg.

Sven-Aage Jørgensen har deltaget i symposium om Leipzig als Zentrum der Aufklärung i Bad Homburg.

Per Ørngaard har deltaget i oversætterseminar med Günter Grass vedr. »Die Rättin« i Frankfurt am Main.

Arne Dittmer har holdt foredrag for danske germanister på Sandbjerg ved Sønderborg og i Lund for germanister fra Lund og København.

Bjørn Ekmann har undervist på DTH i ES 1986. BE har ledet ekskursion til det internationale studiecenter Sonnenberg i Harzen (BRD) med en gruppe tyskstuderende fra instituttet (deltagelse i seminar om institutioner og hverdagsliv i de to tyske stater). Endvidere studierejse til Leer, Ostfriesland (besøg på skoler og andre uddannelsesinstitutioner).

Niels-Erik Larsen har deltaget i fakultetets kursus i PASCAL-programmering.

Birgit S. Nielsen har sammen med forskningsbibliotekar Willy Dähnhardt været redaktør ved udstillingen »Forfatter på flugt fra nazismen«, der vises på Det kgl. Bibliotek fra okt. 1986 til marts 1987. Udstillingen vil formodentlig senere blive vist i Tyskland. Endvidere studieophold med støtte fra DAAD ved universitetet i Hamburg nov. 1986 til jan. 1987.

Vibeke Winge har deltaget i kongres i Osnabrück i maj 1986 og i Lübeck sept. 1986. Studier i Kiel i sommersemesteret.

Den udadventede formidlende virksomhed er i øvrigt varetaget ved foredrag for tysklærere, på Folkeuniversitetet, gymnasier og højskoler.

Redaktionsvirksomhed:

»Kopenhagener Beiträge zur germanistischen Lin-

guistik« redaktion: Mogens Dyhr, Karl Hyldgaard-Jensen.

»KONTRA« udgives af forskningsgruppen »Kontrastive Dänisch-Deutsch Grammatik« (Bl.a. Lisbeth Falster Jakobsen, Jørgen Olsen).

»Kopenhagener germanistiske Studien«, redaktion: Karl Hyldgaard-Jensen.

»IDV-Rundbriefe«, medudgiver: Karl Hyldgaard-Jensen.

»Rahmenthema Komik und Lachkultur« i »Jahrbuch für Internationale Germanistik« (Berlin/Zürich), redaktør: Bjørn Ekmann.

»Text & Kontext«, medredaktører: Børge Kristiansen og Sven-Aage Jørgensen.

»Deutschsprachiges Exil in Dänemark nach 1933«, medredaktør: Birgit S. Nielsen.

»Kierkegaardiana«, redaktør: Helge Hultberg.

Rejser, kongresser m.v.:

Sven-Aage Jørgensen har været gæsteforsker ved universitetet i Kiel i sommersemestret 1986 og har desuden holdt gæsteforelæsninger ved Università Cattolica, Milano.

Arne Dittmer har holdt foredrag i Bern om »Grammatiken als Fehlerquellen« ved Internationale Deutsche Lehrertagung 1986.

Lisbeth Falster Jakobsen har været projektleder for en bevilling efter lov nr. 271 om efteruddannelse (erhvervsrettede kurser); LFJ har ligeledes holdt gæsteforelæsning ved Tyska Institutionen i Lund, på Handelshøjskolen i København, Skandinavisk Institut, Amsterdam, og har været gæstelærer ved Skandinavisk Institut i Groningen i 2 uger. Cochairman ved 17. GAL-kongres i Hamburg. Som ovenfor nævnt deltog og foredragsholder i 22nd International Conference on Contrastive Linguistics, Opole, Polen. LFJ har deltaget i fakultetets kursus i Pascal-programmering. LFJ har deltaget i Seminarium voor Nederlandse taal en cultuur, 8.-19. september i Amsterdam.

N. A. Grossert har holdt to forelæsninger ved Center for europæiske Middelalderstudier om »Hildebrandlied« og Wolfram von Eschenbach's »Parzival«.

Børge Kristiansen har efter invitation holdt foredrag ved Internationaler Thomas-Mann-Kongress, der fandt sted i Lübeck i september 1986.

Sven-Aage Jørgensen har holdt forelæsning om »Kiliaster og utopister« i Forum for Renaissancestudier.

Vibeke Winge har været projektleder for en bevilling efter lov nr. 271 om efteruddannelse (erhvervsrettede kurser).

Publikationer:

Ekmann, B.: *Erlebnishaftigkeit und Klassizität. Ein- fühlung und Verfremdung im "Werther"-Roman.*

Text & Kontext 14.1, s. 7-47, København/München 1986.

Ekmann, B.: *Literaturunterricht als Konfliktforschung? Fremdsprachenunterricht Deutsch im Dienste der Völkerverständigung (dargestellt am Beispiel der Auswahl und Behandlung literarischer texte)*, M. Borodulina, K. Karpov, et al. (eds), s. 17-27, Moskva 1986.

Fabricius-Hansen, C., Jakobsen, L.F., Olsen, J.: *Die nominalen Satzbaupläne im Dänischen und Deutschen. KONTRA Arbeitsbericht Nr. 7*, s. 160, København 1986.

Harder, A.P., Øhrgaard, P., Sparre, J., Jorsal, F., Glebe-Møller, L.: *Redaktion af: Frihed i de europæiske kulturer. Tværspreglige hæfter 1*, s. 7-103, Danmark 1986.

Hultberg, H.: *Humor bei Søren Kierkegaard. Jahrbuch für Internationale Germanistik XVII, 2*, s. 62, Bern 1986.

–: *Schleiermacher und die dänische Romantik. Text & Kontext, Sonderreihe Band 22*, s. 15, København – München 1986.

Jørgensen, S.: *Vergangenheit und Verhänglichkeit. Zur Funktion des Erinnerns in Theodor Storms Novellen. Schriften der Theodor-Storm-Gesellschaft 35*, s. 9-15, Heide, Vesttyskland 1986.

Kristiansen, B.: *Thomas Manns Zauberberg und Schopenhauers Metaphysik. 2. verbesserte und erweiterte Auflage. Bonn 1986, XXXXVI+406 s.*

Larsen, N.: *Sprachwechsel und Mehrsprachigkeit in Nordfriesland. Sprogskiftet og flersprogetheden i Nordfriesland. Slesvigland 3*, s. 82-87, Flensburg 1986.

Nielsen, B.S.: *Karin Michaëlis' hjælp til tyske emigranter. På flugt fra nazismen, Steffen Steffensen, Henriette R. Steffensen, Willy Dähnhardt, Sigrid Jørgensen, Birgit S. Nielsen*, s. 33-58, København 1986.

–: *En socialistisk forsøgsskole i eksil (Minna Specht og Gustav Heckmann). På flugt fra nazismen, Steffen Steffensen, Henriette R. Steffensen, Willy Dähnhardt, Sigrid Jørgensen, Birgit S. Nielsen*, s. 231-51, København 1986.

–: *Bibliotekaren og forfatteren Alex Eisenberg. På flugt fra nazismen, Steffen Steffensen, Henriette R. Steffensen, Willy Dähnhardt, Sigrid Jørgensen, Birgit S. Nielsen*, s. 259-62, København 1986.

–: *Sølbilledhuggeren og sølvsmeden Horst Horster. På flugt fra nazismen, Steffen Steffensen, Henriette R. Steffensen, Willy Dähnhardt, Sigrid Jørgensen, Birgit S. Nielsen*, s. 291-96, København 1986.

–: *Forfatteren Maria Lazar. På flugt fra nazismen, Steffen Steffensen, Henriette R. Steffensen, Willy Dähnhardt, Sigrid Jørgensen, Birgit S. Nielsen*, s. 499-514, København 1986.

–: *Forfatteren og journalisten Alfred Ostermoor. På flugt fra nazismen, Steffen Steffensen, Henriette R.*

- Steffensen, Willy Dähnhardt, Sigrid Jørgensen, Birgit S. Nielsen, s. 527-38, København 1986.
- : Karin Michaëlis – Porträt einer Helferin deutscher Emigranten. Text u. Kontext Sonderreihe, Band 21, s. 153-77, København/München 1986.
- : Erziehung zum Selbstvertrauen. Ein sozialistischer Schulversuch in dänischen Exil 1933-1938. Wuppertal 1985, 191 s.
- Øhrgaard, P.: Exilautor und/oder Auslandsdeutscher? Hans Henny Jahnn Aufenthalt in Dänemark nach 1933. Text & Kontext Sonderreihe (også udgivet som særhæfte, ISBN nr: 87 88027 32 5 Bd. 21, s. 199-214, München/København 1986.
- : En anden proces – og den samme (anm. af Elias Canetti: Den anden proces). Den blå port. Tidsskrift for litteratur 5, s. 19-21, København 1986.
- : Hans Henny Jahnn (1894-1959), forfatter og orgelbygger. På flugt fra nazismen. Tysksprogede emigranter i Danmark efter 1933, Steffen Steffensen, s. 457-81, København 1986.
- : Engelsk romantik: natur, industrialisering, eksil. Gyldendals Verdens litteratur historie, bd. 4 (1720-1830), Hans Hertel (udg.), s. 257-79, København 1986.
- : Tysk romantik: fra revolutionært opbrud til fortidslængsel. Gyldendals verdens litteratur historie, bd. 4 (1720-1830), Hans Hertel (udg.), s. 235-55, København 1986.
- : Romantikken: Det moderne gennembrud. Gyldendals Verdens litteratur historie, bd. 4 (1720-1830), Hans Hertel (udg.), s. 215-33, København 1986.
- : Den tyske blomstring: Sturm und Drang og Goethetid. Gyldendals Verdens litteratur historie, bd. 4 (1720-1830), s. 161-95, København 1986.

Per Øhrgaard

3. Romansk Institut

Historie:

Med enkelte afbrydelser i den første periode har der siden 1669 været ansat mindst én professor til at undervise i et eller flere af de romanske sprog ved Københavns Universitet.

Faget fik først tildelt lokaler i 1966, i ejendommen Dyrkøb 3. Da disse var blevet udvidet, blev Romansk Institut oprettet som sådant i 1968.

Romansk Institut flyttede i 1971 til Østervoldkomplekset (Østervoldgade 10) og i 1972 videre til Stokhusfløjen af samme kompleks (Rigensgade 13). I 1979 overførtes instituttet til KUA.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 34.

Professorer: Birger Munk Olsen (udlânt), John Pedersen, Ebbe Spang-Hanssen (udlânt), Carl Vikner (udlânt).

Lektorer: José Alegre-Peyron, Hans Boll-Johansen (orlov), Isabelle Durosseau, Eric Eggli, Merete Gerlach-Nielsen, Harald Gettrup, Merete Grevlund, Vibeke Gubbe, Svend Hendrup, Michael Herslund, Ole Hjørdt-Vetlesen (orlov), Hugo Ibsen, Steen Jansen (1/3 udlânt), Eva Dam Jensen, Ole Kongsdal Jensen, Jonna Kjær, Oleg Koefoed, Ginette Kryssing-Berg, Maryse Laffitte, Karen Landschultz (2/3 udlânt), Hanne Lange, Eugène Lozovan, Hans Peter Lund, Julius Lund, John Kuhlmann Madsen, François Marchetti, Ghani Merad, Annie Noer, Berta Pallares, Lene Waage Petersen, Henrik Prebensen (udlânt), Poul Bøggild Rasmussen, Arne Schnack, Gunver Skytte Schmidt, Nils Soelberg, Luís de Vasconcelos, Thora Vinther.

Udenlandske lektorer: Bénédicte Madinier, Paola Polito.

Undervisningsassistenter: Françoise Andersen, Jean-Paul Clipet, Poul Fangel, Carla Juul Madsen, Preben Saugstrup.

TAP: Antal årsværk: 5,5.

Elsebeth Bolwig, Bitten Brandt, Anita Hilbert (vikar), Agnete Langkjær (orlov), Hanna Laulund, Else Skydsgaard, Annick Wewer.

Forskningsvirksomhed:

Ved Romansk Institut drives der forskning inden for især fransk, italiensk, portugisisk, rumænsk og spansk. Forskningen fordeler sig i hovedsagen på de tre områder sprog, litteratur og historie/samfundsforhold – dog således at visse projekter må siges at ligge i et grænseområde mellem disse hovedfelter.

Arbejdet ved instituttet har også i 1986 været præget af den planlagte dramatiske reduktion af bemandingen ved faget fransk. Bestyrelsen er således fortsat opmærksom på behovet for i højere grad end tidligere at styre dele af instituttets forskning, således at der så vidt muligt kan kompenseres for pludseligt opståede huller i det faglige beredskab. Den forskningsmæssige justering og omskoling, der nødvendiggøres af nedskæringerne på budgettet og omstillingen til erhvervsrettet virksomhed, er utvivlsomt en af de største udfordringer, instituttet står overfor.

Trods de svære bemandingsmæssige problemer kommer bredden i instituttets engagement fortsat til udtryk ved aktiv medvirken i tværfagligt, tværinstitutionelt og internationalt samarbejde og ved en række medarbejderes deltagelse i kongresser i ind- og udland.

Forskningsprojekter og faglige problemstillinger drøftes ved månedlige seminarer, hvor medarbejderne mødes på tværs af sprogene og de individuelle forskningsfelter.

I det forløbne år er en række projekter blevet afsluttet. Herom vidner publikationslisten. Andre er blevet videreført – individuelt eller kollektivt – og nye er kommet til. I det følgende gives en kortfattet redegørelse for den igangværende aktivitet.

1. *Det sproglige område*

Naturligt nok er fremmedsprogsindlæringen et højt prioriteret forskningsområde ved instituttet. I forskellige former for samarbejde udforsker en række lærere mulighederne for udnyttelse af video og EDB i sprogundervisningen.

1.1 Der foregår således bl.a. eksperimenter og teoretiske overvejelser inden for feltet interaktiv video, dvs. sammenkobling af video og EDB, hvor det sproglige input ligger på videosiden og undervisningsprogrammet indkodes på EDB. Også på anden måde søges EDB udnyttet i tilvejebringelsen af programmet til sprogundervisningen, og der er på hele dette relativt nye område tale om en bred forskningsindsats, som løbende afspejles i rapporter og artikler (Isabelle Dourousseau, Eva Dam Jensen, Karen Landschultz, Annie Noer, Thora Vinther).

1.2 Udarbejdelsen af en ny lærebog i fransk fonetik er tilendebragt (Ole Kongsdal Jensen i samarbejde med Oluf Thorsen, Institut for Fonetik).

1.3 En revideret og ajourført udgave af en lærebog i italiensk fonetik er på vej (Gunver Skytte Schmidt).

1.4 Der udarbejdes båndmateriale med varierende teksttyper og stemmemateriale til brug for franskundervisningen på forskellige niveauer (Karen Landschultz).

1.5 Der forberedes en beskrivelse af den franske ortografis struktur (Ole Kongsdal Jensen).

1.6 På det leksikografiske felt investeres der betydelige ressourcer i en revideret udgave af Blinkenberg og Høybyes dansk-franske ordbog (François Marchetti, Ghani Merad, Nils Soelberg sammen med forskere ved bl.a. Handelshøjskolen i København). Et andet ordbogsprojekt omtales under historie og samfundsforhold.

1.7 Også uden for den pædagogisk orienterede sprogforskning finder EDB i stigende grad anvendelse, og to af instituttets lærere er med en del af deres arbejdstid knyttet til Det humanistiske EDB-center. Den ene af dem (Karen Landschultz) er medarbejder ved en lærebog om Pascal-programmering, den anden (Steen Jansen) er i færd med at undersøge Roger Schanks Conceptual Dependency-teori som led i et større projekt vedrørende datamatisk sætningsanalyse.

1.8 Inden for det lingvistiske område fortsætter endvidere udarbejdelsen af en syntaktisk teori på basis af en valensgrammatisk beskrivelse af de franske verber, herunder særligt en bestemmelse af, hvilke ledfunktioner det er rimeligt at regne med, og som en konsekvens heraf, hvilke klasser af verber der kan opstilles. Andet bind i fremlæggelsen af teorien er under udgivelse (Michael Herslund i samarbejde med Finn Sørensen, Handelshøjskolen i København). På grundlag af et empirisk materiale arbejdes der på en fremstilling af børns tilegnelse af det franske sprog (Oleg Koefoed).

1.9 En af bestyrelsen nedsat forskningsgruppe har leveret en første udgave af en lærebog i pragmatisk analyse med inddragelse af begreber fra tekstlingvistik og diskursgrammatik. Gruppen vil arbejde videre på grundlag af de erfaringer, der indhøstes med denne foreløbige publikation (Harald Gettrup, Michael Herslund, John Pedersen, Arne Schnack).

1.10 I spansk forskes der i diatesebegreberne aktiv, medial og passiv i forbindelse med beskrivelsen af refleksive konstruktioner (Thora Vinther), og der arbejdes fortsat på en bredt anlagt undersøgelse af modusproblemer (Poul Bøggild Rasmussen). I italiensk studeres en række substantiver, der har eller kan have pluralis på -a (Hugo Ibsen).

1.11 Endelig skal omtales to mere alment metodologiske projekter, dels en diskussion af diakroni og sproggeografi (Eugène Lozovan), dels en række delprojekter under overskriften faghistorie og grammatikkritik, dvs. vurdering af forskellige grammatikopfattelser set i deres historiske sammenhæng (Gunver Skytte Schmidt).

2. *Det litterære område*

2.1 Inden for det litteratur- og tekstteoretiske felt studeres forholdet mellem tekstanalyse og »storyunderstanding«-teorier (Steen Jansen i samarbejde med kolleger ved Det humanistiske EDB-center).

2.2 Der søges etableret en formaliseret beskrivelse af regi-teksten til et drama med henblik på at afklare dennes forhold til forskellige iscenesættelser (Steen Jansen).

2.3 Et andet projekt sigter mod opstilling af et narratologisk begrebsapparat, hvis brugsværdi illustreres ved analyser af franske romaner fra det 19. og 20. århundrede (Nils Soelberg).

2.4 På basis af tidligere studier inden for området forsøger en medarbejder at argumentere for, at videnskabeligt orienteret tekstanalyse i særlig grad bør interessere sig for de mønstre og konventioner, der ligger til grund for forskellige teksttyper (Arne Schnack).

2.5 I et grænseområde mellem det litterære, det lingvistiske og det sociologiske bearbejdes båndoptagelser af ca. 40 spanske folkeeventyr med henblik på fonetisk, grammatisk og folkloristisk forskning (Poul Bøggild Rasmussen).

2.6 Instituttets forskning med tilknytning til litteratur- og idéhistorien spænder fra middelalderen til den nyeste tid.

2.7 Studiet af symbolik i det 12. århundredes franske litteratur med perspektivering til moderne semiologi videreføres (Hanne Lange), og en større afhandling om Tristanmyten er under udarbejdelse (Jonna Kjær).

2.8 En række medarbejdere er fortsat engageret i udgivelse af ældre tekster. Det drejer sig om middelalderskrifter om tings- og talsymbolik (Hanne Lange), en antologi over den litterære renæssance i Frankrig og udgivelse af franske sange fra senmiddelalderen og den tidlige renæssance (Svend Hendrup). Endvidere fortsætter udgivelsen af den spanske dramatiker Tirso de Molina (Berta Pallares), og en tekstkritisk udgave af en omstridt spansk dramatekst af Lope de Vega er på vej (John Kuhlmann Madsen).

2.9 En medarbejder studerer ironiens former hos den italienske renæssancedigter Ariosto (Lene Waage Petersen).

2.10 Det 17. århundrede repræsenteres fortsat ved en igangværende undersøgelse over periodens litterære portræt (Merete Gerlach-Nielsen).

2.11 Der arbejdes endvidere på en analyse af Corneilles *La Place Royale* med henblik på en vurdering af hovedpersonens atypiske træk i forhold til datidens komediemønster (John Pedersen).

2.12 En medarbejder er i færd med at udrede det spanske klassiske teaters skæbne i Danmark i perioden 1660-1985 (registrant, analyse af tillempninger, oversættelse, opførelser og studier) (John Kuhlmann Madsen).

2.13 Udforskningen af det 18. århundredes rejselitteratur fortsættes med undersøgelser af forskellige fortælleregistre og persontyper (Merete Grevlund).

2.14 Laclos' brevroman »*Les Liaisons dangereuses*« analyseres med henblik på en påvisning af brevs erotiske og metafysiske funktion (Maryse Laffitte).

2.15 Også det 19. og 20. århundrede er repræsenteret ved adskillige projekter. En medarbejder bidrager

til Gyldendals Verdenslitteraturhistorie med afsnit om litteraturen i Frankrig og Sydeuropa 1789-1830, lyrikken i Vesteuropa og USA 1830-1914 og lyrikken i de romanske lande 1914-1945 (Hans Peter Lund).

2.16 Blandt litterære og kulturelle fænomener i det 20. århundrede undersøges endvidere forholdet mellem æstetik og politik i nyere kritik (Maryse Laffitte).

2.17 Der forskes i fortællestrukturerne hos den italienske forfatter Italo Calvino (Lene Waage Petersen) og de myter, herunder litterære, hvorpå argentineren bygger sin nationale identitet (Thora Vinther).

2.18 Med udgangspunkt i nogle markante erindringsværker fra 80'ernes franske litteratur reflekteres der over moderne forfatters tilsyneladende ambivalente holdning til den selvbiografiske genre (John Pedersen).

2.19 Endelig skal nævnes en række projekter med relation til kvindeforskningen: Nyvurdering af det 17. århundredes præcisiøsit, som på grundlag af delvis nye kilder og ud fra en feminologisk synsvinkel kan opfattes som en dristig emancipationsbevægelse (Merete Gerlach-Nielsen).

2.20 Studier i Anaïs Nins opfattelse af seksualiteten med vægt på integrationen af det sjælelige og det kropslige (Merete Gerlach-Nielsen).

2.21 Kortlægning af den aktuelle kvindelitteratur i Argentina og beskrivelse af den politiske undertrykkelse, denne kulturelle udtryksform har været udsat for (Thora Vinther).

2.22 Undersøgelse af udviklingen i den mexicanske forfatterinde Rosario Castellanos holdning til kvindespørgsmålet (Thora Vinther).

3. *Historie og samfundsforhold*

3.1 I faget fransk arbejdes der fortsat med et omfattende dokumentationsprojekt, som sigter mod etablering af et kartotek over nye termer inden for det socio-kulturelle område og mod udarbejdelse af en metodologisk orienteret lærebog på området (Ginette Kryssing-Berg). Til dette projekt er knyttet en langtidsledig akademisk medarbejder.

3.2 Et andet projekt sigter mod en fremstilling af Frankrigs administrative opdeling og de forskellige nationale minoriteters forhold med Korsika som eksempel (Annie Noer).

3.3 Redaktionen af en fransk-dansk ordbog over samfundsfaglige termer (ca. 16.000 opslagsord) nærmer sig sin afslutning (Julius Lund sammen med Anne

Plaschke, EF, og medarbejdere ved Handelshøjskolen i København).

3.4 I den mere teoretiske afdeling analyseres en række fundamentale begreber hos franske historikere i det 19. århundrede (Eric Eggli).

3.5 I faget spansk er flere projekter rettet mod studiet af moderne kultur og samfund. En introduktion med kildemateriale til det 20. århundredes spanske historie og litteratur er under udgivelse (Vibeke Grubbe).

3.6 Der forberedes en fremstilling af samfundsudviklingen i Spanien efter Franco (Vibeke Grubbe).

3.7 Under udgivelse er ligeledes en serie hefter om Spaniens selvstyrende områder i geografisk, historisk og kulturel belysning. En medarbejder bidrager med en række hefter til dette projekt (Berta Pallares).

3.8 På grundlag af et længere studieophold i Latinamerika forbereder en anden medarbejder (Julius Lund) en redegørelse for menneskerettighedsfejden i Argentina i perioden 1984-86.

3.9 I portugisisk sigter et historisk orienteret projekt mod at etablere en oversigt over rigsarkivets dokumenter vedrørende forbindelserne mellem Danmark og Portugal (Luis de Vasconcelos).

Rejser:

José Alegre har efter invitation været på foredragsturné ved en lang række amerikanske universiteter, og Julius Lund har været på en længere studierejse i Argentina. Desuden har følgende medarbejdere holdt foredrag ved forskellige kongresser: Isabelle Duroseau, Eric Eggli, Merete Grevlund, Michael Herslund, Steen Jansen, Eva Dam Jensen, Jonna Kjær, Maryse Laffitte, Hanne Lange, Hans Peter Lund, John Kuhlmann Madsen og Lene Waage Petersen.

Redaktionsvirksomhed:

Romansk Institut udgiver med støtte fra Statens humanistiske Forskningsråd det romansksprogede tidsskrift *Revue Romane* (redaktion: Nils Soelberg, Michael Herslund, Ghani Merad, Ginette Kryssing-Berg, Hanne Korzen, Hans Peter Lund).

I serien *Etudes Romanes* udgives større monografier med støtte fra Det humanistiske Fakultet (redaktør: Merete Grevlund).

Kontakter til indenlandske og udenlandske udgivelser: Isabelle Duroseau og Karen Landschultz er medredaktører af »Tous Azimuts« (pædagogisk tidsskrift, der udgives i samarbejde mellem KU, DLH og BAL), Maryse Laffitte er medredaktør af tidsskriftet »Semiotik«. Jonna Kjær er dansk redaktør på to løbende middelalderbibliografier *Encomia* (Bibliogra-

phy of the International Courtly Literature Society) og »Bulletin Bibliographique de la Société Internationale Arthurienne« (BBSIA). Hans Peter Lund har deltaget i redaktionen af »Romantisme, Revue du Dix-neuvième Siècle«. Eugène Lozovan er redaktør af »Revue des études roumaines« (Paris).

Publikationer:

Gerlach-Nielsen, M.: *La poésie danoise depuis 1968*. Tijdschrift voor poëzie 3-4, s. 59-72, Leuven, Belgien 1986.

–: *Avec qui vivez-vous? La Gazette des Femmes* 2, s. 10-12, Québec, Canada 1986.

–: Eksempler på Medicopatriarkatet – eller misogyni på medicinsk grundlag. Forum for Kvindeforskning 4, s. 11-23, København 1986.

Gettrup, H., Herslund, M., Pedersen, J., Schnack, A.: *Sprog og tekst. Studiebog i sagtekstanalyse*. København 1986, 186 s.

Grevlund, M.: *Du bon usage du récit de voyage: l'exemple de la Chine. L'Ailleurs au XVIIIe siècle. Asie. Amérique. Europe*, Université d'Ottawa, s. 29-40, Ottawa 1986.

Herslund, M.: *Causatives, Double objects and the ergativity hypothesis. Papers from the Ninth Scandinavian Conference of linguistics*, Östen Dahl, s. 142-53, Stockholm 1986.

–: *The double object construction in Danish. Topics in Scandinavian Syntax*, Lars Hellan, Kirsti Koch Christensen, s. 125-47, Dordrecht, Holland 1986.

–: *Portuguese Sandhi Phenomena. Sandhi Phenomena in the languages of Europe*, Henning Andersen, s. 505-18, Berlin, New York, Amsterdam 1986.

–: *French External Sandhi: The Case of liaison. Sandhi Phenomena in the languages of Europe*, Henning Andersen, s. 85-92, Berlin, New York, Amsterdam 1986.

Jansen, S.: *Texte et fiction. Degrés. Revue de synthèse d'orientation sémiologique* 46-47, s. h1-h34, Bruxelles 1986.

Jensen, O.K., Duroseau, I.: *Exercices pratiques de phonétique française*. København 1986, 104 s.

–: *Jean Genet, (nekrolog, biografi & værk gennemgang)*. Pan 3, s. 2, København 1986.

–, Thorsen, O.M.: *Fonetik for franskstuderende*. København 1986, 205 s.

Kjær, J.: *Middelalderens renæssance i 70'erne og 80'erne eller: Tristan og Isolde er stadig unge*. Slagmark – Tidsskrift for Idehistorie 7, s. 43-58, Århus 1986.

Laffitte, M., Brandt, P.A.: *Oversættelse af William Heinesen Det fortryllede Lys*. Aix-en-Provence 1986, 149 s.

Landschultz, K., Jensen, O.K.: *Eksamensopgaver i fransk fonetik 1975 – 1985/86*. København 1986, 53 s.

–: *Anmeldelse af Marie-Alice Séférian: "Mes villes"*

- (1985) og "Monsieur et madame Lombard BOUCHERS de campagne" (1985). *Handelsskolen* 7, s. 79-80, København 1986.
- , Auger, P., Baudry, J., Iversen, N.: Redaktion af: "Tous Azimuts" nr. 21. Institutpublikation 1986, 72 s.
- Lozovan, E.: La "lèpre" en Dacie? in: *Mélanges Skok. Mélanges de linguistique dédiés à la mémoire de Petar Skok, Mirko Deanovic et al. (red.)*, s. 277-83, Zagreb 1985.
- Lund, H.P.: Anm. af John E. Jackson: *La Mort Baudelaire. Romantisme* 51, s. 127-28, Paris 1986.
- , François-René de Chateaubriand. *Les Mémoires d'outre-tombe*. Paris 1986, 125 s.
- , Oversættelse til dansk af Annie Ernaux: *Pladsen*. København 1986, 118 s.
- , Anm. Af D. G. Charlton (red.): *The French Romantics. Revue d'Histoire littéraire de la France* 5, s. 929-30, Paris 1986.
- , Revolution og romantik i Frankrig og Sydeuropa. *Verdens litteraturhistorie* bd. 4, 1720-1830, Hans Hertel m.fl., s. 281-309, København 1986.
- Lund, J.H.: *Bøsserne i Havanna*. Charlottenlund 1986, 172 s.
- Madsen, J.K.: *Pequeno Larousse ilustrado. Dicionário Koogan Larousse*. (anmeldelse i *Revue Romane*, 26, 2, 1986). Institutpublikation 1986, 5 s.
- Marchetti, F.: *Copenhague 1900: Le revers de la médaille...* C.P.C. 108, s. 10-15, Paris - Herblay 1986.
- , Haavard Rostrop. *La Gazette des Beaux-arts Décembre* 1986, s. 32, Paris 1986.
- Merad, G.: *Oversættelse af: Dialectes et langues régionales dans l'enseignement primaire au Danemark* (Jørn Lund). København 1986, 23 s.
- , Isabelle Cielens: *Trois fonctions de l'exil dans les oeuvres de fiction d'Albert Camus: initiation, révolte, conflit d'identité*. Thèse de doctorat d'Etat. *Acta Universitatis Upsaliensis, Studia. Revue Romane* 21, 1, s. 128-36, København 1986.
- , Emmanuel Roblès et Albert Camus: *deux grands amis et deux grands écrivains algériens*. *CELFAN Review* IV 3, s. 29-31, Philadelphia 1986.
- Noer, A.: *Les régions, une tentative de décentralisation*. *Tous Azimuts* 22, s. 4-11, København 1986.
- Pallares, B.: *El matrimonio clandestino en la obra de Tirso de Molina. Homenaje a Tirso de Molina*. (Vol. X., No. 2), *Revista Canadiense de Estudios Hispánicos*, s. 221-34, Toronto 1986.
- Pedersen, J.: *Jean Cocteau og myterne*. *Politiken* 25/9, s. 7-8, København 1986.
- , *Da lille Gysse fik ret*. *Berlingske Tidende* 25. september, s. 10-11, København 1986.
- , *Fransk politiks papirløse ægteskab*. *Berlingske Tidende* 11. marts, s. 12-13, København 1986.
- , *Den umulige historie*. *Fredag* 7, s. 51-59, København 1986.
- Petersen, L.W.: *Italo Calvino og Det Fantastiske*. *Litteratur og Samfund* 41, s. 131-41, København 1986.
- , *Introduzione A: Herman Bang: La Casa bianca*. *La casa grigia*. Genova 1986, 24 s.
- Skytte, G.: Anm. af *Il Nuovo Zingarelli. Vocabolario della lingua italiana*, di Nicola Zingarelli. *Undicesima edizione*, a c. di MiroDogliotti e Luigi Rosiello. Zanichelli, Bologna, 1984. XVI + 2256 p. *Revue Romane* 21, 2, s. 288-92, København 1986.
- Soelberg, N.: "Pascal : Tanker. Et forsvar for den kristne religion." *Oversættelse med indledning og noter*. København 1986, 170 s.
- , *Anmeldelse af: A. B. Duncan (red.): "Claude Simon: New Directions"*. Edinburgh 1985. *Orbis Litterarum* 41, 4, s. 388-90, Odense 1986.
- Vasconcelos, L.W.d.: *Uma Seleção Bibliográfica para o Estudo da história de Portugal*. København 1986, 29 s.
- Vinther, T.: *Anmeldelse af to nye romaner oversat fra spansk: Rosa Montero: Bolero. Isabel Allende: Kærlighed og mørke*. *Bogens Verden* 7, s. 2, København 1986.
- , *Anmeldelse af: Isabel Allende: Åndernes hus og Uffe Harder (red): Litteratur fra latinamerika*. *Bogens Verden* 4, s. 2, København 1986.
- , *Maria Luisa Mendoza: La búsqueda de identidad personal a traves de la historia nacional*. *Revue Romane* 21. 2. 1986, s. 274-81, København 1986.

Arne Schnack

4. Slavisk Institut

Historie:

Slavisk Institut blev oprettet i 1955, og havde fra 1958 lokaler i Bispetorvannekset: I 1971 flyttede instituttet til Østervoldkomplekset og derfra i 1978 til de nuværende lokaler på KUA. I 1986 indskrænkedes instituttets areal.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 11.

Lektorer: Erik Adrian, Hans Bagger, Kristine Heltberg, Per Jacobsen, Peter Ulf Møller, Niels Erik Rosenfeldt, Jens Skov-Larsen, Eigil Steffensen.

Adjunkt: Jens Nørgård-Sørensen.

Seniorstipendiater: Helen Krag, Emanuel Halicz.

Kandidatstipendiat: Maria Tetzlaff.

TAP: Antal årsværk: 1.6.

Aslaug Bryld, Rita Nærvig-Jensen, Birgitte Wasehus.

Forskningsvirksomhed:

1. Den sproglige forskning på Slavisk Institut dækker som også tidligere flere af de slaviske sprogområder.

1.1 Inden for russisk har Jens Nørgård-Sørensen fortsat sit projekt om sproglig kohærens i russisk. Projektet, som indledtes efteråret 1984, omfatter en beskrivelse af de væsentligste kohærensmarkører i russisk og deres tekstkonstituerende funktion, en større afhandling er under udarbejdelse og foreløbig er 2 kapitler i store træk færdiggjort.

1.2 Jens Skov-Larsen har fortsat sine kontrastive undersøgelser af problemkomplekset dansk tempus og aktionsart over for slavisk tempus og aspekt.

1.3 Inden for polsk har Kristine Heltberg beskæftiget sig med det polske sprogs gennembrud i det 16. århundrede, et arbejde der også berører litteraturvidenskaben. Man har hidtil især været optaget af diskussionen om, hvilke dialekter der ligger til grund for det polske litteratursprog. Dette projekt består i en undersøgelse af de træk i det polske sprogs og dets udvikling, der betinger sprogets tilsyneladende pludselige rigdom og blomstring i renæssancen, efter de indtil da kun særdeles beskedne og fattige tekster langt op i det 16. årh. Det er specielt den udnyttelse af sprogsystemet, som litteraturen i det 16. årh. viser, der er genstand for interesse, samt de træk i sprogstrukturen, der kommer til at fremtræde her. Også andre slaviske sprogs situation i samme periode søges inddraget i undersøgelsen. Efter Kochanowskijubilæet er der fremkommet en del nye arbejder, især litteraturhistoriske, som kan hjælpe til med at kaste lys over denne ejendommelighed i det polske litteratursprogs udvikling. Kristine Heltberg arbejder endvidere på en polsk litteraturhistorie.

1.4 Jens Skov-Larsen er sammen med videnskabelig medarbejder Rudolf Kudara i gang med udarbejdelse af en tjekkisk-dansk grundordbog. Danske ækvivalenter til visse hørfrekvente tjekkeske leksemer vil blive valgt på grundlag af oversættelsesanalyser, der udføres iflg. en i tidligere årsberetninger nævnt kontrastiv analysemetode.

1.5 På grænsen mellem sprogvidenskab og samfundsvidenskab står Helen Krag's projekt om de sproglige minoriteter og den sovjetiske sprogplanlægning, der drejer sig om planlægningen af de sproglige mindretals forhold i Sovjetunionen (Fx lingvistikkens bidrag til identitetsdannelse gennem tosprogethedsprojekter og sprogpolitik implementeret gennem uddannelsespolitik).

2. I den litterære forskning har aktiviteterne især koncentreret sig om emner af litteraturhistorisk og receptionshistorisk art.

2.1 Eigil Steffensen har gjort forberedende studier i forbindelse med et projekt om funktionsforholdet mellem forventningsproblematik og religiøs, især bibelsk, symbolik i den russiske litteratur (og kulturdebat) i perioden mellem århundredskiftet og oktoberrevolutionen i 1917.

2.2 Peter Ulf Møller har, i forlængelse af sit disputatsarbejde om Tolstojs »Kreutzer-sonaten« og dens reception i Rusland, fortsat sine studier i den litterære proces i perioden videre frem til revolutionen i oktober 1917.

2.3 Marie Tetzlaff har videreført sine undersøgelser af den moderne sovjetiske poesi, dens litterære specifikitet og dens sociale funktionsbetingelser.

2.4 Per Jacobsen har fuldført 1. bind af en jugoslavisk litteraturhistorie omhandlende den kroatisk litteratur fra ca. 1800 til 1945, og arbejder på en serbisk litteratur i samme periode. Han har ligeledes udarbejdet en fuld konkordans til den jugoslaviske forfatter Ivo Andrić's roman »Prokleta avlija« som ventes publiceret i foråret 1987.

3. Ligesom i det forudgående år har arbejdet inden for den historisk-samfundsfaglige sektion været præget af væsentlige ændringer i personalesituationen. Fagets mangeårige professor Bjarne Nørretranders døde den 22. april efter en længere sygdomsperiode. Hans stilling har indtil videre ikke kunnet genbesættes. Den faste stab består således nu af lektorerne Niels Erik Rosenfeldt og Hans Bagger. Sektionen har for øjeblikket også to seniorstipendiater, Helen Krag (til 31.12.1986) og Emanuel Halicz (til 31.12.1988). Herudover har flere af instituttets øvrige videnskabelige medarbejdere periodisk beskæftiget sig med historisk-samfundsfaglige emner i deres forskning, på det seneste især Kristine Heltberg.

3.1 I 1986 har Niels Erik Rosenfeldt fortsat sine studier i det sovjetiske politiske system under Stalin. En artikel om stalinismen som kommunikationssystem er blevet antaget til offentliggørelse i USA. I forlængelse heraf er en mere dybtgående analyse af kommunikationsprocesser og -problemer i mellemkrigstidens sovjetssystem under udarbejdelse.

3.2 Rosenfeldt har samtidig videreført sine sikkerhedspolitiske studier. Således er et manuskript om forholdet mellem førrevolutionær russisk og moderne sovjetisk udenrigspolitik blevet færdiggjort.

3.3 Sammen med Hans Bagger, Kristine Heltberg og kolleger fra andre institutioner har han endvidere udarbejdet forslag til fire sikkerhedspolitiske forskningsprojekter vedrørende Sovjetunionen og Østeuro-

pa, som man håber at kunne få sat i værk – helt eller delvis – i løbet af de nærmestfølgende år.

3.4 Hans Bagger fortsætter sit arbejde med en strukturel analyse af Ruslands politik over for de skandinaviske lande 1721-1780. Desuden har han påbegyndt en undersøgelse, hvor hovedtemaet er Kongressen i Soisson 1728-30, den første europæiske fredskonference med russisk deltagelse.

3.5 Helen Krag har været medredaktør af og bidrager til værket »Der var engang – amol iz geven. Jødisk kultur og historie i det gamle Østeuropa«, der udkom i 1986, og hvortil bl.a. også Kristine Heltberg og Niels Erik Rosenfeldt har ydet bidrag. Helen Krag fortsætter desuden sine studier af nationalitets- og minoritetsproblemer i Sovjetunionen.

3.6 Emanuel Halicz er begyndt at indsamle materiale til projektet »Historie og den nationale mentalitet«, hvor analysen vil blive koncentreret om Tyskland, Danmark, Polen og Sovjetunionen i moderne tid.

3.7 Emanuel Halicz' store værk »Rusland og Danmark 1856-64« er desuden nu blevet oversat til engelsk og er således klar til udgivelse. Emanuel Halicz har med dette værk gennemført en dybtgående undersøgelse af Ruslands rolle i det internationale spil omkring Danmark i en for dansk udenrigspolitik helt afgørende periode.

3.8 Medarbejderne inden for den historisk-samfundsfaglige sektion påregner endvidere at fortsætte udgivelsen af serien »Problemer i Ruslands og Sovjetunionens historie« (med Niels Erik Rosenfeldt som hovedredaktør), selv om arbejdet med denne serie er blevet hårdt ramt af flere projektdeltageres bortgang inden for de seneste to år.

3.9 Forsat ajourføring af den løbende bibliografi over Østeuropas historie og samfundsforhold (under redaktion af Hans Bagger). Det sker i samarbejde med Universitetsbiblioteket på KUA og med støtte fra Nordiska Komittén för Oststatsforskning.

3.10 Forskningsfaciliteterne på det historisk-samfundsfaglige område er i øvrigt netop nu blevet styrket kraftigt gennem de muligheder, der er opstået for at Slavisk Instituts bibliotek overtager lektor Knud Rasmussens og professor Bjarne Nørretranders meget omfattende efterladte bogsamlinger inden for dette felt. Mange sjældne og svært erholdelige værker vil dermed umiddelbart kunne stilles til rådighed for studerende og forskere.

3.11 I henhold til loven om erhvervsrettet efteruddannelse har det tillige været muligt at ansætte tre

Østeuropaspecialister på midlertidig basis til udarbejdelse af forskningsbaseret materiale om Sovjetunionens politiske og økonomiske system, sovjetisk »mentalitet« og informationsmidler på det østeuropæiske område. Dette arbejde – gennemført af Kirsten Barker Hansen, Mette Dalsgaard og Erik Andersen – har fundet sted i snæver tilknytning til udviklingen af det nye studium i Øststatskundskab, der blev startet i 1984. Dels foregår der for øjeblikket en kontinuerlig udarbejdelse af nyt undervisningsmateriale inden for dette studium, dels er der gennem en række arrangementer blevet etableret kontakt mellem universitetet og øststatsspecialister inden for den offentlige administration, erhvervslivet og medieverdenen. Det er instituttets håb, at dette forsøg på at forene forskningsformidling med opdyrkelse af nye ansættelsesområder for vore kandidater kan fortsætte i de følgende år.

Udgivervirksomhed:

Instituttet udgiver 3 skrifterækker: »Studier«, »Materialer« og »Rapporter«.

I disse rækker er i 1986 publiceret et bind i studier »Anmartin Mikal Brojde: Aleksandr Vasil'evic Druzinin Zizn' i Tvorcestvo (A. V. Druzhinin. Life and Letters 1824-1864)«.

Redaktionsvirksomhed:

K. Heltberg, P. Jacobsen, N. E. Rosenfeldt og Eigil Steffensen er medlemmer af redaktionskomiteen for instituttets skrifterækker.

Hans Bagger er redaktør ved »Østindex« den løbende bibliografi over østeuropæisk historie og samfundskundskab.

Jens Nørgård-Sørensen er redaktionsmedlem af »Svantevit«, Dansk tidsskrift for slavistik.

N. E. Rosenfeldt er redaktør af serien »Problemer i Ruslands og Sovjetunionens historie«.

Eigil Steffensen er medlem af advisory board for Scando-Slavica, og er hovedredaktør af en UNESCO-støttet publikation om de kulturelle forbindelser mellem de slaviske lande og Skandinavien.

Gæster og rejser:

Emanuel Halicz har deltaget i konferencer i Bellagio-Milano og ved Akademie Sankelmark samt holdt gæsteforelæsning ved Lunds Universitet.

Per Jacobsen har holdt gæsteforelæsning ved universitetet i Göttingen og deltaget i et symposium i Beograd.

Helen Krag har deltaget i symposier i Uppsala og Oslo.

Jens Nørgård-Sørensen har deltaget i en Maprjal konference i Århus.

Niels Erik Rosenfeldt har holdt gæsteforelæsninger på universitetet i Uppsala og deltaget i en konference om Danmark og Sovjetunionen i Silkeborg under Det udenrigspolitiske Selskab.

Eigil Steffensen har holdt gæsteforelæsning ved universitetet i Moskva.

Marie B. Tetzlaff har opholdt sig i 2 måneder i Moskva.

Publikationer:

Bagger, H., Nørretranders, B.: Politikens Ruslandshistorie 1989-1917. Reformen og revolution. Paperback-udgave. København 1986, 264 s.

Heltberg, K.: De polske jøder. Amol iz geven... Der var engang, Helen Krag, Margit Warburg, s. 19-42, København 1986.

Jacobsen, P.: Ytringsfrihed og Meningsdannelse – Den jugoslaviske litteratur efter krigen. Sovjetunionen og Østeuropa i 1980'erne, Kirsten Barker Hansen, Jan Koot, Niels Erik Rosenfeldt (red.), s. 57-65, København 1986.

–: Pripovedanje i književni tekst kod Andrića. Naučni sastanak slavista u maj. Vukove Dane, Medjunarodni Slavistički Centar, s. 13-18, Beograd 1986.

Krag, H.: Russerne og de andre – befolkningsforskydning og integrationsbehov i Sovjetunionen. Sovjetunionen og Østeuropa i 1980'erne, Kirsten Barker Hansen, Jan Koot, Niels Erik Rosenfeldt (red.), s. 33-40, København 1986.

–: Østjøder under østrigsk styre. Der var engang... amol iz geven... Jødisk kultur og historie i det gamle Østeuropa, Helen Krag, Margit Warburg (red.), s. 69-89, København 1986.

–, Warburg, M.: Amol iz geven. Der var engang... amol iz geven... Jødisk kultur og historie i det gamle Østeuropa, Helen Krag, Margit Warburg (red.), s. 9-15, København 1986.

Rosenfeldt, N.E., Rasmussen, K.: Jøderne og det russiske rige. Der var engang – amol iz geven. Jødisk kultur og historie i det gamle Østeuropa, Helen Krag, Margit Warburg (red.), s. 45-65, København 1986.

–, Hansen, K.B., Koot, J.: Sovjetunionen og Østeuropa i 1980'erne. Rapporter 14. København 1986, 67 s.

–: Sovjetrusland 1917-45. Politikens Ruslandshistorie III. Sovjetstaten (Paperbackudgave 1986), Niels Erik Rosenfeldt, Carsten Pape, s. 7-144, København 1986.

–: Sovjet og omverdenen. Politikens Ruslandshistorie III. Sovjetstaten (Paperbackudgave), Niels Erik Rosenfeldt, Carsten Pape, s. 213-45, København 1986.

–: Sovjetunionen. Politikens Verdenshistorie 18. Tragediens anden del, Jörgen Weibull, Thomas Magnusson, Niels Erik Rosenfeldt, s. 108-37, København 1986.

–: Sovjetunionen. Cappelens Verdenshistorie. Bind 17. Tragediens annen akt, Thomas Magnusson, Niels Erik Rosenfeldt, Jörgen Weibull, s. 108-37, Oslo 1986.

–: Sovjetunionen. Bonniers världshistoria 17. Trage-

diens andra del, Thomas Magnusson, Jörgen Weibull, s. 108-37, Stockholm 1986.

–: Neuvostoliitto. Otavan suuri maailmanhistoria 17. Toinen maailmansota, Thomas Magnusson, Niels Erik Rosenfeldt, Jörgen Weibull, s. 108-137, Helsinki 1986.

–: In memoriam, Professor Bjarne Nørretranders (1922-1986). Bulletin för öststatsstudier i Norden 1-2, s. 3-4, Uppsala 1986.

–: Obituary. Professor Bjarne Nørretranders. International Newsletter. Intern. committee for Soviet and East European Studies No. 23, s. 7-8, Paris 1986.

–: Knud Rasmussen. 16. december 1930 – 9. juli 1985. Historisk Tidsskrift Bd. 86, Hft. 2, s. 268-70, København 1986.

–: Bjarne Nørretranders (1922-1986). Nordic Journal of Soviet and East European Studies Vol. 3, No. 2, s. 1, Uppsala 1986.

Steffensen, E.: Ny sovjetlitteratur – og gamle fordomme. Sovjetunionen og Østeuropa i 1980'erne, K. Barker Hansen m. fl., s. 57-65, København 1986.

–: Dommedag og tusindårsrige: Om den religiøse symbolik i russisk litteratur op til Oktober-revolutionen. Dansk Udsyn 2-3, s. 127-47, Askov 1986.

Swiderski, B.: Det jødiske selvstyre i Polen. Der var engang..., H. Krag, M. Warburg (red.), s. 153-70, København 1986.

Kristine Heltberg

5. Institut for Nygræsk og Balkanistik

Historie:

Instituttet er oprettet i 1984 som afløser for det tidligere Center for Nygræsk og Balkanistik, som herved er nedlagt. I december 1984 fik instituttet en tiltrængt lokaleudvidelse, området lokale 4-2-32 til lokale 4-2-40, der efter ombygning blev taget i brug i februar 1985. Det nye område rummer nu fire lærerkontorer, selvstudierum med mikrofilm-læseapparat samt AV-rum. Denne udvidelse muliggjorde etablering af et fagrådslokale på instituttets oprindelige område (lokale 2.2.8).

Stab:

VIP: Antal årsværk: 5.

Lektorer: Sysse Engberg, Lars Nørgaard, Ole Smith. Adjunkt: Jørn Qvonje.

Seniorstipendiat: Anne-Mette Gravgaard.

Eksterne lektorer: Lars Bærentzen, Sophia Scopetéa.

TAP: Antal årsværk: 0,5.

Elisabet Mortensen.

Instituttet udlåner lærerkræfter til Slavisk Institut, KU, i forbindelse med undervisning i bulgarsk.

Forskningsvirksomhed:

Instituttets forskning er centreret om to emneområder, nygræsk og balkanistik: Dels Grækenlands sprog, litteratur og historie fra middelalderen til i dag, dels balkansprogenes komparative beskrivelse samt Balkanstaternes historie i nyere tid.

Den udadvendte, formidlende virksomhed ved foredrag, medvirken ved radio- og TV-udsendelser, konsulentvirksomhed etc. fortsættes.

1. Sprog

1.1 Sysse Engberg arbejder fortsat med undersøgelser over dialektens funktion i en tsakonisk-talende landsby på Peloponnes.

1.2 Jørn Qvonje har i den forløbne periode fuldført et arbejde over former at udtrykke den generaliserende ubestemthed »man« i balkansprogene. Hans studier over balkansprogenes pronominalstruktur er fortsat. I forbindelse hermed tilendebragte han et arbejde over de albanske possessivadjektiver (pronominer). Undersøgelsen omfatter rumænsk, herunder aromunsk, meglenorumænsk og istrorumænsk. Idet undersøgelsen er af typologisk karakter, inddrages også sprog udenfor balkansprogene, bl.a. serbokroatisk, ungarsk og tyrkisk.

2. Litteratur og kunst

2.1 Anne-Mette Gravaard fortsætter sin undersøgelse af den efterbyzantinske kunst på Balkan, herunder specielt malerhåndbogstraditionen og dens forhold til faktiske kirkeudsmykninger.

2.2 Lars Nørgaard er i færd med en bearbejdelse af N. Lunzi's »Erindringer fra min ungdom« (- 1820). Desuden er han i samarbejde med græske kolleger ved at færdiggøre en afhandling om maleren J. Altamura i Danmark.

2.3 Sophia Scopetéa arbejder fortsat på en afhandling om Søren Kierkegaards forhold til græsk filosofi.

3. Historie og samfundsforhold

3.1 Lars Bærentzen fortsætter sit arbejde med Grækenlands historie i 1944. Han har i løbet af året færdiggjort to artikler om problemer indenfor denne periode og arbejder nu på at samle disse og en række tidligere artikler til en større helhed. Desuden er han i færd med at udarbejde et historisk atlas over det moderne Grækenlands historie siden 1821, i samarbejde med dr. Malcolm Wagstaff, Southampton.

3.2 Ole Smith arbejder fortsat med undersøgelser af det græske kommunistpartis historie, for tiden kon-

centreret om mellemkrigsperioden. I samarbejde med Hagen Fleischer, Kretas Universitet, forbereder han en bibliografi til græsk historie i 1940'erne. Han er i færd med en fremstilling af det græske kommunistpartis politik under borgerkrigen (1945-1949) til et samlewerk redigeret af David Close, Flinders University, Australien. Endelig undersøger han problematikken omkring den græske fagbevægelses omstilling i perioden 1981 til 1986.

4. Byzantinistik

4.1 Sysse Engberg arbejder fortsat med undersøgelsen af håndskriftoverleveringen af det græske, gammeltestamentlige lektionar Prophetologion, specielt i forbindelse med de tidlige, trykte udgaver fremstillet i Venezia i det 16. århundrede. Hun har udarbejdet to artikler om lektionarets funktion som liturgisk bog, samt om de trykte udgaver af denne.

4.2 Ole Smith fortsætter sit arbejde med Scholia in Aeschylum i samarbejde med Charles Zabrowski, Boston College. Han forbereder en udgave af den byzantinske folkesprogsroman om Achilles.

Arbejde indenfor kollegiale organer:

Sysse Engberg var fortsat forkvinde for Konsistoriums ligestillingsudvalg.

Redaktionsvirksomhed:

Instituttet udgiver tidsskriftet *Modern Greek and Balkan Studies*, som udkommer dels med ordinære numre, dels med supplementsnumre, hvoraf det første er udkommet i 1986. Instituttets lærere samt Bo-Lennart Eklund fra Göteborgs Universitet udgør redaktionsudvalget, og Sysse Engberg er hovedredaktør. Desuden redigerer hun serien *Nygræske Studier*. Ole Smith og Lars Bærentzen redigerer serien *Documents on Modern Greek History*. Ole Smith er desuden medlem af redaktionen for *Classica et Mediaevalia* og for *Journal of the Hellenic Diaspora*. Lars Bærentzen er medlem af redaktionskomiteen for *Modern Greek Studies Yearbook*, som udgives af University of Minnesota. Sophia Scopetéa er konsulent for *Kierkegaard's Writings*, Princeton University Press (siden 1978).

Rejser m.v.:

Sysse Engberg opholdt sig i april måned i Sofia, inviteret af det bulgarske Videnskabernes Akademi, og holdt på Institut for Balkanistik et foredrag om byzantinske og nygræske studier i Danmark. Desuden har hun foretaget håndskriftstudier i Athen, Paris, samt i Sverige. Lars Nørgaard var på forskningsophold i Athen i september-oktober. Lars Bærentzen deltog i en rundbordssamtale i britisk fjernsyn om Grækenlands

historie under besættelse og borgerkrig, og han deltog i en konference afholdt af universitetet i Triest med et bidrag om grækernes almene holdninger til deres nabolande.

Publikationer:

- Nørgaard, L.: Jean Altamura – en græsk skagensmaler. SFINX 9. årg., Nr. 4, s. 153-57, Århus 1986.
- Qvonje, J.I.: Über den Vokativ und die Vokativformen in den Balkansprachen und im europäischen Sprachareal. *Modern Greek and Balkan Studies Suppl. Vol. No. 1*, s. 1-94, København 1986.
- Scopetáa, S.: Fem forelæsningsnoter over Andreas Kalvos. Athen 1985, 147 s.
- : "Ta keleusmata" (: 50 år siden den første surrealistiske digtsamling, Hypsikaminos af Andreas Embiricos, udkom i Athen; forholdet til fransk surrealisme). *Semioseis* 26, s. 7-40, Athen 1986.
- Smith, O.L.: Flogging dead horses. The Thoman recension of Aeschylus. *Classica & Mediaevalia* 37, s. 245-54, København 1986.
- : Anonymus Mutinensis or Andronikos Kallistos. *Classica & Mediaevalia* 37, s. 255-58, København 1986.
- : Anmeldelse af Enver Hoxha, Dyo fili lai, Athen 1985. *Journal of the Hellenic Diaspora* Vol. XII, 3, s. 61-64, New York 1985.
- : The problems of the second plenum of the central committee of the KKE. *Journal of the Hellenic Diaspora* Vol. XII, 2, s. 43-62, New York 1985.

Syssel Engberg

Ikke-europæiske sprog og kulturer

1. Institut for orientalsk Filologi

Historie:

Institut for orientalsk Filologi er oprettet i juli 1983 ved sammenlægning af 4 oprindelig selvstændige institutter: centralasiatisk, indisk filologi, iransk filologi og semitisk filologi. I en overgangsperiode fra 1981 til 1983 indgik de i et løbere samarbejde i form af et centralinstitut.

De oprindelige 4 institutters historie:

Det centralasiatiske Institut er oprettet i 1948. Det havde oprindelig til huse i Sct. Pedersstræde 19, 1. sal og flyttede i begyndelsen af 1960'erne til Kejsergade 2, 1. sal og derfra til 2. sal.

Institut for indisk Filologi er oprettet i 1960 med lokaler i Kejsergade 2, stuen. I 1968 flyttede instituttet til 3. sal.

Institut for iransk Filologi blev oprettet i 1961, base-ret på Arthur Christensen bibliotek. Det fik lokaler i Kejsergade 2, stuen.

Institut for semitisk Filologi blev oprettet i 1968 og fik samtidig lokaler i Kejsergade 2, 2. sal.

Selv om disse institutters historie er forholdsvis kort, må det bemærkes at fagene har en meget lang historie ved Københavns Universitet. Semitisk filologi har haft en lærestol siden 1557, indisk siden 1844, iransk siden 1919 og centralasiatisk siden 1946.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 10.

Professor: J. P. Asmussen.

Lektorer: K. Eksell, I. Fišer, K. Thomsen Hansen, C. Lindtner, I. Raphael Meyer (orlov, gæsteprofessor i Göttingen), S. M. Søndergaard, F. Vahman, J. Winther.

Forskningsrådsstipendiat: A.-M. Jensen.

Eksterne lektorer: B. Hjerrild, B. Salomonsen.

Undervisningsassistent: S. Giannoulos.

TAP: Antal årsværk: 1,5.

F. Hay-Schmidt, E. K. Keck.

Forskningsvirksomhed:

Instituttets fire afdelinger dækker tilsammen et geografisk område, der strækker sig fra Centralasien og det indiske subkontinent i øst over den iranske og tyrkiske verden til den semitiske (hebrisk, arabisk) i vest. Tidsmæssigt spænder forskningsområdet over mere end et par årtusinder fra oldtiden til vore dage (idet dog studiet af oldtidskulturerne i Mesopotamien og Egypten hører hjemme i Carsten Niebuhr Institutet).

Der forskes i disse områders sprog, litteratur, religi-

on, filosofi og historie. Hovedvægten ligger på det filologiske arbejde med de primære tekstkilder.

1. Centralasiatisk afdeling

Der er fortsat arbejdet med udgivelse af kilder til belysning af den manjuriske sjamanisme: a) Den kejserlige ritualbog, 1747. b) Diverse håndskrifter indeholdende enkelte klaners private liturgiske bønnetekster til offerceremonierne. Udgivelse af forskellige versioner af den blandt manjurerne så populære fortælling, Nišan Saman. Lærebog i manjurisk (udvalg af moderne (šibe) tekster med grammatik og ordliste). Bearbejdelse af indsamlet manjurisk dialektmateriale (I. R. Meyer).

2. Indologisk afdeling

2.1 Der er arbejdet med tekstanalyse af hidtil ukendte videnskabelige arbejder på sanskrit offentliggjort i *Kāmakuñjalatā* (A Collection of Old and Rare Works on Kāma Śāstra), The Chowkamba Sanskrit Series No. 92, Varanasi 1967. Sammen med dr. phil. E. Strandberg: Fortsat arbejde på Pāli Tipitakam Concordance, Pāli Text Society, London (I. Fišer).

2.2 Der er udarbejdet bidrag til *The Encyclopedia of Indian Philosophies* (Princeton Univ. Press), en række sammenfatninger af forskellige buddhistiske tekster overleveret på sanskrit, tibetansk eller kinesisk.

2.3 Der arbejdes på en tekstkritisk udgave (sanskrit-tibetansk) med indledning, kommentar osv. af Bhāvaviveka's *Tarkajvālā-Madhyamakahrdayakārikā*, kapitlerne 4-5 med engelsk oversættelse (af David Eckel, Harvard). Et hovedværk til belysning af forskellige buddhistiske filosofiske skoler i det 5. og 6. århundredes Indien.

2.4 Udarbejdelse af en tekstkritisk udgave af Bhāvaviveka's *Madhyamakaratnapradīpa* (tibetansk-sanskrit fragmenter). Udarbejdelse af forskellige artikler angående den idealistiske ontologis tilblivelse og tidlige udvikling i Indien.

2.5 Forskellige anmeldelser m.v. især til *Journal of the American Oriental Society* og *Orientalistische Literaturzeitung* (C. Lindtner).

3. Iransk afdeling

3.1 Fortsat arbejde med et for nogle år siden indledt langsigtet projekt, hvis formål er en gennemgribende leksikografisk analyse af ordforrådet i de jødisk-persiske bibeloversættelser og oversættelser af klassisk-ny-persiske tekster samt jødisk-persiske originaltekster, både publicerede og ikke-publicerede håndskrifter.

3.2 Sideløbende hermed arbejdes med udgivelse af kritiske tekstudgaver og detailundersøgelser (adskil-

ligt allerede trykt) og en totalkatalogisering af Det kongelige Biblioteks (Judaistisk afdeling) samling af jødisk-persiske håndskrifter. Det jødisk-persiske ordforråd gør en klarere forståelse af det persiske sprogs udvikling fra middelpersisk til nypersisk mulig (J. P. Asmussen).

3.3 Sammen med dr. Asatrian fra Videnskabernes Akademi, Erivan, USSR, studeres en vest-iransk dialekt (Bakhtiari) på grundlag af materiale indsamlet i Vest-Iran af den engelske forsker D. L. Lorimer i 1906. Et bind med tekst, oversættelse og glossar udkommer i 1987.

3.4 Der skal udarbejdes en artikel til Encyclopaedia Iranica (Columbia Univ., New York) under titlen »Games«. Der indsamles og beskrives mange slags lege og spil, som er udbredt i Iran blandt børn og voksne. Der foretages en undersøgelse af legenes opfindelse og betydning i iransk kulturhistorie (F. Vahman).

4. Semitisk afdeling

4.1 En litterær analyse af strukturen i den egyptiske forfatter Naguib Mahfuz' romanværk »Trilogien«s første bind er afsluttet. Der arbejdes fortsat med oversættelse og stilistisk kommentar af dette værk (K. Eksell).

4.2 Der indsamles materiale til udarbejdelse af en lærebog i komparativ semitisk filologi.

Der udarbejdes en samling af arabiske folkelige fortællinger (S. M. Søndergaard).

4.3 Der er gennemført et sociologisk projekt til belysning af den rolle den islamiske religion spiller for indvandrerbørns skolegang her i landet (A. -M. Jensen).

4.4 Første del af et studium af jødisk mystik er afsluttet med udgivelse af bogen »Kabbalah – en rejse i jødisk mystik«. Der arbejdes fortsat med udvalgte afsnit af Sefer Jetsira og Tsohar.

4.5 Til The Blackwell Companion to Jewish Culture udarbejdes artikler om jøder, som har bidraget til kulturlivet i de skandinaviske lande.

4.6 Der er indledt et projekt med det formål at udvælge og oversætte jødiske legender og eventyr med henblik på udgivelse i 1987.

4.7 Fortsat arbejde (sammen med H. Friis) med en hebraisk-dansk ordbog (J. Winther).

Anden virksomhed:

Nogle af instituttets medarbejdere medvirker ved Handelshøjskolens translatøreksamen, ligesom Dan-

marks Radios indvanderradio benytter sig af instituttets ekspertise.

Udgivervirksomhed m.v.:

C. Lindtner redigerer (sammen med K. R. Norman, Cambridge) A Critical Pali Dictionary, en i Danmark grundlagt ordbog over den ældste buddhistiske litteratur. Endvidere redigerer han »Indiske studier«. I 1986 udkom Karen Langs, Åryadeva's Catuhśataka (revideret doktorarbejde fra University of Washington, Seattle).

J. P. Asmussen tildeltes i juni æresdoktorgraden ved universitetet i Lund.

Rejser:

C. Lindtner har i 1986 efter indbydelse forelæst ved Harvard University og University of Calgary. Har i november 86 afholdt en indo-tibetansk konference på KUA med deltagelse fra bl.a. Kina, USA og Vesttyskland. Har i august holdt foredrag på XXXII International Congress for Asian and North African Studies i Hamburg, hvor han også var sektionens leder.

J. P. Asmussen forelæste i maj ved Lunds Universitet og oktober ved Akademie der Wissenschaften i Berlin, DDR.

F. Vahman deltog i august i ovennævnte orientalistkongres i Hamburg. I september-oktober rejste han til Erevan og Leningrad som gæst hos Videnskabernes Akademi, USSR.

J. Winther deltog i december i en kongres i Johannesburg om Palæstinas historie.

Publikationer:

Asmussen, J.P.: Fra sassanidernes Iran. Sfnx 9. årgang, Nr. 4, s. 131-58, Århus 1986.

–: Ein Bruchstück aus Jehuda Lari's jüdisch-persischem Weisheitsbuch Machzan al-Pand, "Schatzkammer der Belehrung". Studia Grammatica Iranica. Festschrift für Helmut Humbach. Beiheft, N.F. 13 (af Münchener Studien zur Sprachwissenschaft), Rüdiger Schmitt. Prods O. Skjærvø, s. XXXII-524, München 1986.

–: Angalyun. Encyclopædia Iranica Vol. ii, fasc. 1, Ehsan Yanshater, s. 31A-B, London 1986.

–: Andarzgar. Encyclopædia Iranica Vol. ii, Fasc. 1, Ehsan Yarshater, s. 23A, London 1986.

Eksell, K.: On the function of the verbal active participle in Northern Arabian narrative texts. Acta Orientalia 46, 1986, s. 7-22, København 1986.

Lindtner, C.: Materials for the study of Bhavya. Kalyanamitraraganan: Essays in Honour of Nils Simonsson, Eivind Kahrs, s. 179-202, Oslo/Oxford 1986.

–: Bhavya's Critique of Yogacara in the Madhyamakaratnapradipa chapter IV. Buddhist Logic and Epistemology, B. K. Matilal, R. D. Evans, s. 239-63, Dordrecht/Boston 1986.

Vahman, F.: Dansk-Persisk Ordbog. Danmark 1986, 398 s.

Winther, J.: Kabbalah. En rejse i jødisk mystik. København 1986, 156 s.

Svend M. Søndergaard

2. Østasiatisk Institut

Historie:

Oprettet 1960 med lokaler i Niels Hemmingsensgade 23, stuen. I 1962 flyttedes til Gråbrødretorv 6, 1. sal og i 1968 flyttedes til de nuværende lokaler i Kejsergade 2, 3. sal. Senere skete udvidelser med lokaler i Gråbrødretorv 6, stuen, 1. og 2. sal, og St. Kannikestræde 11, stuen og kælder.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 11,3

Professorer: S. Egerod, O. Lidin.

Lektorer: B. Arendrup, V. Brun, S. Heilesen, L. Littrup, Y. Nagashima, R. Tung.

Adjunkter: K. E. Brødsgaard.

Seniorstipendiat: D. Wagner.

Kandidatstipendiater: H. H. Sørensen, P. K. Sørensen.

Undervisningsassistenter: L. Binglin, P. Dahlgaard, B. Goldberg, A. E. Grønwald, N. Hansen, Y. Hansen, T. Holst, C. Krarup, B. L. Pedersen, M. Petersen, S. Schierbeck, M. Toft.

TAP: Antal årsværk: 1,3.

I. Schmidt, J. Trapp.

Langtidsledig: Bo Lütken (akademisk medarbejder).

Forskningsvirksomhed:

Forskningsvirksomheden ved Østasiatisk Institut spænder vidt; i geografisk henseende fra det burmansk-tibetanske sprogområde i vest til det malayopolynesiske i syd og øst og til de japanske, kinesiske og koreanske mod nord og nordøst; med hensyn til emner både sproglige, kulturelle, samfundsmæssige og historiske; og i historisk henseende fra ældste tid og op til vor tid.

Anden virksomhed:

Instituttets nye studieordninger trådte i kraft fra efteråret 1986. Institutet deltager i tværfagligt samarbejde via Center for Øst- og Sydøstasien. Flere af instituttets lærere har holdt forelæsninger ved Øst- og Sydøstasienskundskab, Lunds Universitet. Institutmedarbejderne deltager tit i formidlingsvirksomhed med foredrag på diverse kurser o.l. Der blev udarbejdet kurser i

kinesisk og japansk kultur, samfundsforhold og sprog med henblik på salg.

1. Kinesisk afdeling

1.1 De syd- og sydøstasiatiske sprog tilhører flere sprogætter, men hænger alligevel sammen på tværs af de nedarvede tilhørsforhold. Sprogene studeres derfor dels enkeltvis (i 1986 særlig oldkinesisk, akha, radé og mlabri), dels i deres store sammenhæng (f.eks. forholdet mellem kinesisk og altaisk, kinesisk og austronesisk, radé og de øvrige sprog i Indokina). Der fremstår mønstre af socio-lingvistisk og almen kulturel interesse (S. Egerod).

1.2 Studier i moderne kinesisk grammatik fortsat. Sammenlignende studier af moderne kinesisk og taiwanesisk litteratur i lys af deres geografiske, historiske og socio-økonomiske udvikling. Kinesiske forfattere synes på flere punkter at stå hvor deres taiwanesiske kolleger stod for 25 år siden (B. Arendrup).

1.3 Fortsat arbejde med en skønlitterær roman som kilde til Shandong-provinsens historie i 1600-tallet, samt af verdensbilledet i moderne kinesisk verdenshistorie (L. Littrup).

1.4 Projektet 'Jern og stål i Kinas historie' videreført. Projektet, der benytter såvel skriftlige som arkæologiske kilder, lægger lige meget vægt på tekniske som historiske faktorer i den kinesiske jernindustri udvikling fra begyndelsen til ca. 1600 e.v.t., dog specielt med henblik på den første brug af jern i Kina, som (ved bl.a. laboratorieforsøg) nu har kunnet dateres til det 6. århundrede f.v.t. (D. Wagner).

1.5 Arbejdet med de vesteuropæiske Kina-analyser i tiden efter Kulturrevolutionen er afsluttet, mens undersøgelserne af fraktionsdannelsens betydning for moderne kinesisk økonomi og politik fortsættes. Desuden er der påbegyndt studier i konfucianismens betydning for økonomisk og politisk modernisering i Østasien (K. E. Brødsgaard).

2. Afdeling for kinesisk kunst og kultur

Arbejdet med datamatisk behandling af sydøstasiatiske sprog, samt udvikling af systemer til ordbogsarbejde og udarbejdelse af konkordancer afsluttet. Fortsatte studier i Qing-tidens hofmaleri. Øvrige forskningsaktiviteter henlagt til humanistisk EDB-Center (se indberetning for dette) (S. Heilesen).

3. Japansk afdeling

3.1 Det langsigtede projekt 'Keizaigaku: politisk økonomi i Kyoho-tidens Japan' er videreført gennem oversættelser af bøgerne Seidan (afsluttet), Seigakumondô (afsluttet) og Keizairaku (påbegyndt). Et arbejde om japansk idéhistorie, i samarbejde med Bo-

chum og Tübringen Universitet, er afsluttet, ligeså projektet om Meiji-tidens historie.

Studiet af Abe Kôbô's forfatterskab og analysen af dennes eksistentielle tanker er videreført (O. Lidin).

3.2 Projektet 'Japanernes møde med Danmark: studier i sammenlignende kulturforskning' er videreført. Projektet bygger på japanske rejsebeskrivelser frem til 1873 og udføres i samarbejde med en række forskningsinstitutter i Japan og Danmark. Desuden videreføres grundforskningsprojektet 'Mori Ogais oversættelser af skandinavisk litteratur' gennem løbende publicering. Endvidere er et nyt projekt - 'Det specifikt japanske' - igangsat, hvor forholdet mellem kulturtradition og fornyelse i Japan udforskes (Y. Nagashima).

4. Koreansk afdeling

Arbejdet med projektet 'The History and Doctrines of Early Korean Son Buddhism' videreført. Projektet søger gennem en gennemgang af primært kildemateriale at belyse den tidlige koreanske Son buddhismes opståen, udvikling og lære fra ca. år 700 til 1000 e.v.t. Emnet er i stor udstrækning udforsket udenfor Korea, og der er derfor tale om en kortlæggelse af denne del af den koreanske buddhismes historie for første gang. (Projektet foregår i samarbejde med afdelingen for kinesisk kunst og kultur) (H. H. Sørensen).

5. Thai afdeling

Arbejdet med ideologisk og kulturhistorisk analyse af indsamlede fortællinger fra Nordthailand, samt studiet af thai metrik videreført. Studier af Ahom, et uddødt thai-sprog, påbegyndt (V. Brun).

6. Tibetansk afdeling

Fortsat arbejde med et større historisk og kildekritisk projekt inden for tibetansk historiografi, der omfatter en komplet, annoteret førstegangsoversættelse af 'Kongedynastiernes klare spejl', tibetanernes mest centrale, historiske krønike (P. K. Sørensen).

7. Afdeling for Stillehavs forskning

Fortsatte studier af det bellonesiske samfund med specielt henblik på at kortlægge øboernes migration (R. Kuschel).

Servicevirksomhed:

Japansk Informationscenter er blevet videreført i samarbejde med den japanske ambassade i Danmark. Centret ledes af O. Lidin, medens den daglige ledelse forestås af Y. Nagashima.

Redaktionsvirksomhed:

S. Egerod: redaktør af Acta Orientalia, og medredaktør af Acta Linguistica Hafniensia.

O. Lidin: medlem af redaktionskomiteen for The Journal of Intercultural Studies (Osaka) og af plan-

lægningskomiteen for European Journal of Japanese Studies.

Kongresdeltagelse:

K. E. Brødsgaard: Hovedarrangør af konferencen 'China Ten Years after: The Post-Mao Development' Helsingør, 7.-8. november, med foredrag om økonomiske og politiske reformer i Kina 1976-86; European Consortium for Political Research, Göteborg Universitet, 1.-6. april, med foredrag om kinesisk politik i tiden efter Mao; Confucianism and Modernization, Taipei, 17.-19. august, med foredrag om konfucianismens betydning for den kinesiske moderniseringsproces; Ethnicitet, klasse og køn i Sydøstasien, Oslo, 3.-5. oktober.

V. Brun: Ethnicitet, klasse og køn i Sydøstasien, Oslo 3.-5. oktober, opponent på tre papers.

S. Egerod: Second International Congress of Sinology, Taipei, 29.-31. december, med foredrag om possessiver i tidlig arkaisk kinesisk.

O. Lidin: Organisator og hovedansvarlig for The Seventh Tokai International Symposium, København 23.-25. oktober.

L. Littrup: Third Sino European Conference, Taipei, 1.-6. september.

H. H. Sørensen: International Congress for Asian and North African Studies, Hamburg, 25.-30. august, med foredrag om meditationsmetoder i tidlig kinesisk buddhisme; Organisator af forelæsningsrækken 'Aspekter af den buddhistiske tradition i Central- og Østasien', København efterår.

I august 1986 deltog Per K. Sørensen i XXXII International Congress for Asian and North African Studies i Hamburg.

Gæster og rejser:

V. Brun: Officielt besøg i Korea som institutbestyrer efter invitation fra International Cultural Society of Korea, 20.-27. oktober. K. E. Brødsgaard: Forskningsrejse til Taiwan, Hong Kong og Kina, juli-september. J. Dennerline, Amherst College, U.S.A., der har kinesisk lokalhistorie som speciale, opholdt sig ved instituttet som gæsteforsker i perioden januar-december. S. Egerod: Foredragsrejse til U.S.A. i marts-april. O. Linin: Studietur til U.S.A. i februar; gæsteforsker ved Università degli studi di Venezia, Italien i december; foredragsrejser til vesttyske og italienske og svenske universiteter.

Publikationer:

Arendrup, B., Thøgersen, C.B., Wedell-Wedellsborg, A.: China in the 1980s-and beyond. (Studies on Asian Topics No. 9). København/London 1986, 175 s. Brun, V.: Filippinerne: ingen nemme løsninger. Den tredje verden 1986, Peder Fuglsang, Peter Nielsen (red), s. 22-29, København 1986.

Brødsgaard, K.E.: China Through the Looking Glass:

- The Effects of Chinese Self-Characterizations on West European China Scholarship. *Issues & Studies* Vol. 22, No. 7, s. 129-53, Taipei 1986.
- Kina år 2000. Dansk Industri 2, s. 37-40, Industrirådet, København 1986.
  - Kina på vej mod år 2000. Kontakt 8, s. 14-18, Mellemfolkeligt Samvirke, København 1986.
  - Nya ledare till makten. Kinarapport 1, s. 4-7, Stockholm 1986.
  - Nye indfaldsvinkler til studiet af kinesisk politik. Carlsbergfondets Årsskrift 1986, Carlsbergfondet, s. 44-50, København 1986.
  - Demokrati på vej. Danmark-Kina 1, s. 58-59, København 1986.
- Egerod, S., Børndahl, V.: Shen Fu: Kapitler af et flygtigt liv (Oversat fra kinesisk til dansk af Vibeke Børndahl og Søren Egerod). København, Oslo, Malmö 1986, 156 s.
- Pre-Modern Chinese: The Road Ahead? *Acta Orientalia* 47, s. 133-39, København 1986.
  - Little Claus in Akhaland. Contribution to Sino-Tibetan Studies, John McCoy, Timothy Light (eds), s. 157-71, Leiden 1986.
- Lidin, O.G.: Det moderne Japan blir til. Cappelen verdenshistorie. Oslo 1986, 26 s.
- Imperialismens tidsalder. Politikens verdenshistorie 16. København 1986, 25 s.
  - Det moderna Japans Födelse. Imperialismen. Bonniers världshistoria 15, Bonnier Fakta Bokförlag, s. 29, Stockholm 1986.
  - Chinese History and Scandinavia – Developments and Problems. *Scandinavian Journal of History* 11.1, s. 41-53, Stockholm 1986.
- Littrup, L.: Marlies Epping-von Franz: Fang Xiao-ru (1357-1402). Ein Konfuzianer im Konflikt. Münchener Ostasien Studien, Vol. 36. Franz Steiner Verlag, Wiesbaden 1983. *Acta Orientalia* 47, s. 260-63, København 1986.
- Erling v. Mende: China und die Staaten auf der koreanischen Halbinsel bis zum 12. Jh. Eine Untersuchung zur Entwicklung der Formen zwischenstaatlicher Beziehungen in Ostasien. *Sinologica Coloniensia*, *Acta Orientalia* 47, s. 264-67, København 1986.
- Nagashima, Y.: Ogai yaku Wied tanpen yon saku (2). Ogais oversættelse af Gustav Wieds noveller. Ogai 38, s. 159-80, Tokyo 1986.
- Meiji-regeringens religionspolitik – med særligt henblik på Iwakura-delegationens forhold til kristendommen. Institutpublikation 1986, 50 s.
  - Sahei, Tajuro, Tsudayu. *Biographical Dictionary of Japanese Travelers to the Occident, 1551-1897*, Hiroshi Tomita (ed.), 4 s., Tokyo 1985.
  - Banket i Børsen i forbindelse med Iwakura-delegationens besøg i København, d. 20. april 1873. Kume Kunitake to "Beio kairan jikki" ten, Kume-museet (eds), 1 s., Tokyo 1985.
- Sørensen, H.H.: "The "Hsin-Ming" attributed to Niu-T'ou Fa-Jung". *Journal of Chinese Philosophy* 13, s. 101-20, Honolulu, Hawaii 1986.
- Ennin's Account of a Korean Buddhist Monastery, 839-840 A.D. *Acta Orientalia* 47, s. 141-55, København 1986.
- Sørensen, P.K.: Candrakirti Trisaranasaptati the Septuagint on the Three Refugees, Edited, annotated & translated. Wiener Studien zur Tibetologie und Buddhismuskunde, Heft 16, pp. 1-89, Wien 1986.
- På Kærlighedens Vinger i Himmelhavet, Den Sjette Dalai Lama's Hemmelige Kærlighedsdigte (med forord af Ib Michael), I-XII, 62 s., Janus Forlag, København 1986.
  - A Fourteenth Century Tibetan Historical Work: RGYAL-RABS GSAL-BA'I ME-LON. Author, Date and Sources – A Case-Study, pp. X, 1-300, *Fontes Tibeticæ Havnienses*, Akademisk Forlag 1986.
- Wad, P., Nørlund, I., Brun, V.: Industrialisation and Labour in South-East Asia. *Newsletter of International Labour Studies* 28-29, s. 4-16, Haag 1986.
- Wagner, D.B.: Ancient Chinese copper smelting, sixth century BC: Recent excavations and simulation experiments. *Historical metallurgy: The journal of the Historical Metallurgy Society* Vol, 20, No. 1, s. 1-16, London 1986.
- The transmission of the blast furnace from China to Europe: Some notes to complement Prof. Tylecote's paper. *Medieval iron in society II: Papers and discussions at the symposium in Norberg, May 6-10, 1985*. *Jernkontorets forskning*, H 39, *Jernkontoret & Riksantikvarieämbetet*, s. 50-60, Stockholm 1986.
  - Resumerende oversættelser af 12 kinesiske arkæologiske rapporter. *Chinese archaeological abstracts* vol. 2-4. 2. Prehistoric to western Zhou. 3. Eastern Zhou to Han. 4. Post Han, Albert E. Dien, Jeffrey K. Riegel, Nancy T. Price (eds), 95 s., Los Angeles, California, USA 1985.

Viggo Brun

3. Carsten Niebuhr Institutet

Historie:

Carsten Niebuhr Institutet for nærorientalske Oldtidskulturer oprettedes den 1.9.1982 ved en sammenlægning af Ægyptologisk Institut, Assyriologisk Institut og faget nærorientalsk arkæologi). Denne sammenlægning begrundedes i ønsket om at udvikle samarbejdet mellem fag der fra forskellige udgangspunkter arbejder med kildemateriale fra et fælles område: old-

tidskulturerne i den nære Orient. Ægyptologi og assyriologi har begge eksisteret ved Københavns Universitet i mere end 50 år. Fagene fik eksamensordninger i 1926. Assyriologisk Laboratorium havde oprindeligt til huse i St. Peder Stræde 19. Ægyptologisk Laboratorium havde i en årrække lokaler i kælderens under universitetets hovedbygning på Frue Plads. Begge disse institutter flyttedes til Kejsergade 2 i 1959 som et led i samlingen af universitetets orientalistiske institutter i et enkelt hus. Faget nærorientalsk arkæologi oprettedes med selvstændig eksamensordning i 1968 ved Institut for klassisk og nærorientalsk Arkæologi og havde følgelig til huse på Vandkunsten 5 inden overflytningen til Carsten Niebuhr Institutet i september 1982.

Institutet er derfor i sin struktur en tværfaglig konstruktion og dækker flere forskningsområder.

Ægyptologisk afdeling varetager udforskningen af det førislamiske Ægyptens sprog og kultur med hovedvægt på den førkristne tid. Nærorientalsk arkæologisk afdeling beskæftiger sig med arkæologien i hele det nærorientalske område fra forhistorisk tid til Senantikken. Assyriologisk afdeling varetager udforskningen af Mesopotamiens, Levantens og Anatoliens historie og kultur i den førhellenistiske oldtid og af det sumeriske og det akkadiske sprog. Afrikansk afdeling beskæftiger sig med forskning i berbersprog og nordvestafrikansk kultur, lejlighedsvis også arabisk folke-mål (Kairodialekt, marokkansk arabisk); hovedvægten ligger på tuaregisk (berbersprog i Niger, Mali m.v.).

Stab:

VIP: Antal årsværk: 8,5.

Professor: Jørgen Læssøe.

Lektorer: Paul John Frandsen, Mogens Trolle Larsen (orlov), Evelyn Oldenburg, Daniel T. Potts, Karl-G. Prasse, Aage Westenholz, Eva Richter Ærøe.

Kandidatstipendiater: Katarzyna Grosz, Ingolf Thuesen.

TAP: Antal årsværk: 1,6.

Lis Skærbo, Anne Zeeberg.

Forskningsvirksomhed:

1. Afrikansk afdeling

1.1 Overleverede tuaregiske digte og folkeeventyr i Ayr-dialekten. Afdelingen har i 1985 fået stillet en IBM PCAT med Proprinter til rådighed af SHF til tekstbehandling. I årets løb er påbegyndt indskrivning af en samling mundtligt overleverede tuaregiske digte (fra 1875-1975) samtidig med at originalteksten revideres i samarbejde med informanten (indsamleren) Ghabdouane Mohamed, Arlit, Niger. Sideløbende revideres den franske oversættelse i samarbejde med en herboende franskmand. Originalteksten for-

ventes klar til udskrivning på Canon-Laserprinter i løbet af 1986 m.h.p. publikation (ca. 400 sider) (Karl-G. Prasse).

1.2 Overleverede tekster og leksikalisk materiale i Adrar-dialekten.

I årets løb er endvidere påbegyndt indtastning af overleverede tekster og leksikalisk materiale i Adrar-dialekt Mali. En samling på 200 gåder med fransk oversættelse er foreløbig færdig og sendt til revision hos informant i Mali (Karl-G. Prasse).

1.3 Ægyptisk-arabisk begynderbog (Kairo-dialekt).

En ægyptisk-arabisk begynderbog (Kairo-dialekt) er nu klargjort for 3/4 vedkommende og indskrivning på computer forventes påbegyndt i 1986 så snart problemet med udskrivning på Canon-Laserprinter er løst (Karl-G. Prasse).

2. Assyriologisk afdeling

2.1 The Shemshara Archives

Kileskrifttekster udgravet i iraqisk Kurdistan i 1957 og 1958, dels af en dansk, dels af en iraqisk arkæologisk ekspedition. Teksterne stammer fra det 18. årh. f.Kr. og består af breve og administrative tekster udvekslet mellem den assyriske centraladministration og hurritiske lokal fyrster i Zagros-provinserne. Teksterne vil blive udgivet i to bind med oversættelse, kommentar, stednavneregister, personnavneregister, komplet glossar, etc. Der arbejdes på bind 2 (Jørgen Læssøe, Jesper Eidem).

2.2 Tekster fra Failaka og Bahrein

En mindre gruppe tekster fra det 2. årt. f.v.t., fundet ved de danske udgravninger på de to øer, Failaka og Bahrein i Den arabiske Golf, bearbejdes til endelig udgivelse. Dette arbejde, som næsten er afsluttet, foregår i samarbejde med Forhistorisk Museum, Moesgård (Jesper Eidem).

2.3 Akkadiske tekster fra Hama

Bearbejdet udgave af akkadiske kileskrifttekster fra Hama (Syrien). Tavlerne befinder sig dels i Nationalmuseets Antiksamling, hvor de er kopieret og til dels allerede udgivet; det hidtil ikke udgivne materiale henlå i museet i Aleppo, hvor det i sin tid blev kopieret. Denne del af materialet eksisterer næppe længere. Det drejer sig udelukkende om fragmenter, hovedsagelig fra sen middelbabylonsk tid (Jørgen Læssøe).

2.4 Tekster fra Nippur

Teksterne stammer fra de amerikanske udgravninger af Nippur i 1889-90. De kan dateres til det 3. årtusind f.Kr. og vedrører lokale administrative forhold samt bygningen af Enlil's tempel, den centrale helligdom

for hele Babylonien. Projektet har været igang siden 1970. Føreløbig er to bind tekster udgivet, begge i 1975; et tredje bind vil udkomme i 1987 som bind 3 i CNI-Publications; og det fjerde og sidste bind er nu under forberedelse. Projektet omfatter ca. 850 tekster, hvoraf 378 allerede er publiceret. Teksterne forelægges i kopi og transliteration, såvidt muligt forsynet med oversættelse og kommentar. Der gøres udførligt rede for teksternes generelle indhold, samt for deres arkæologiske fundomstændigheder, på grundlag af de upublicerede udgravningsberetninger fra 1889-1900.

Undersøgelsen af Nippurs arkæologi har først og fremmest til formål at oplyse teksternes fundomstændigheder; men de vil med tiden kunne udgøre en selvstændig publikation (Aage Westenholz).

2.5 *Tekster fra Nuzi*

Arbejdet med Nuzi Publication Project er fortsat. Projektet går ud på at offentliggøre samtlige de kileskrift-tavler fra Nuzi der nu befinder sig ved Harvard Semitic Museum. I projektet deltager forskere fra en række lande. Der arbejdes også med at udgive Nuzi-tekster som i dag tilhører The Oriental Institute of the University of Chicago. En forskningsrejse i december til Chicago har afsluttet den fase af projektet der vedrører læsning, transkription og katalisering af originaltekster (Katarzyna Grosz).

2.6 *Et familiearkiv*

Gennem studiet af dokumenter som udgør en bestemt families arkiv i en periode, der dækkes af 4 generationer, forberedes en analyse af en families sociale og økonomiske aktiviteter, slægtskabssystemet og dets sammenhæng med ejendomsforhold til jord, arv, adoption, ægteskab o.s.v. Under en forskningsrejse til The British Museum er der fundet yderligere 20 dokumenter fra dette arkiv, som på nuværende tidspunkt omfatter 129 dokumenter (Katarzyna Grosz).

2.7 *Socialt landskab i Nordmesopotamien*

Forskningsstipendieprojekt, der omfatter en reevaluation af de komplicerede demografiske forhold i det nordlige Mesopotamien i perioden ca. 1850-1750 f.v.t., hvorfra kendes et righoldigt kildemateriale, bl.a. fra oldtidsbyerne Mari, Karanā og Shusharrā. Projektet sigter især mod at belyse de dynamiske aspekter af diverse socialøkonomiske, etniske og politiske grupperingsrelationer (Jesper Eidem).

2.8 *Oversættelse af Gilgamesh til dansk*

I samarbejde med stud.mag. Ulla Koch udarbejdes en helt up-to-date oversættelse af det akkadiske epos om Gilgamesh til dansk, med benyttelse af alle tilgængelige kilder og inddragelse af selvstændige forskningsresultater (Aage Westenholz).

2.9 *Magiske ritualer i Mesopotamien*

Analysen af de mesopotamiske besværgelsesritualer er afsluttet. Resultaterne vil blive publiceret i 1987 som bind 2 i CNI-Publications (Marie-Louise Thomsen).

2.10 *Mesopotamisk magi efter 500 f.Kr.*

Den mesopotamiske magi er bedst kendt gennem besværgelser og ritualbeskrivelser fra bibliotekerne i Assur og Ninive fra den nyassyriske periode (ca. 7. årh. f.Kr.). Det er projektets formål at undersøge den videre overlevering igennem den achæmenidiske og seleukidiske periode indtil kileskriftens og dermed den mesopotamiske litteraturs ophør kort før Kristi fødsel. Desuden undersøges det, om den mesopotamiske magi eller forestillinger herom har haft indflydelse udenfor Mesopotamien specielt i den hellenistiske verden og dermed dens eventuelle betydning for senere europæiske forestillinger om magi (Marie-Louise Thomsen).

2.11 *Gengældelse og hævn i Mesopotamien*

En monografi over emner som hævn, gengældelse, pagtsbrud o.l. fra de forskellige perioder af Mesopotamiens historie i oldtiden, belyst ud fra de skriftlige kilder (Jørgen Læssøe).

3. *Nærorientalsk afdeling*

3.1 *Tall Sukas i Nordsyrien*

Ved Carlsbergfondets udgravninger på byhøjen Tall Sukas i 1958-1961, 1963 udgravedes bl.a. en sonde, som gav fund fra perioden neolitik tid – sen bronzalder. Undertegnede har behandlet en del af disse, nemlig arkitekturrester, keramik og småfund fra chalkolitisk periode og tidlig bronzalder. Arbejdet er afsluttet, og det færdige manuskript er indleveret til Videnskabernes Selskab (Evelyn Oldenburg).

3.2 *Ubaid-traditionernes spredning til Syrien (5. årtusind)*

Projektet omfatter en systematisk analyse af Ubaidkeramik fra Hama og Amuq-sletten i Syrien, dvs. perifer forekomst af Ubaid-traditionen, hvis kerneområder ligger i Mesopotamien. Gennem studier af diffusionsmekanismer bag de keramiske traditionsspredninger er det håbet at nå til en mere nuanceret beskrivelse af de samfundsmæssige strukturer, som danner baggrund for den tidlige by- og statsdannelse i Den Nære Orient. I det fløbne år er den Ubaid-relaterede keramik, som blev fundet i Syrien (Hama og Tell Kurdu), blevet analyseret ved hjælp af SPSS (Uni.C) og resultaterne forberedt til rapportering/publikation. Der er tilvejebragt referencegrupper fra lokaliteter i Assyrien (Tepe Gawra), og Mesopotamien (Ur) gennem et samarbejde med MASCA og The University Museum, Philadelphia (Ingolf Thuesen).

3.3 Arkæometriske analyser af Scarlet Ware keramik (3. årtusinde)

Manuskripter omhandlende resultater af neutronaktiveringsanalyser og mineralogiske/petrologiske analyser af Scarlet Ware keramik fra Diyala-området i Mesopotamien er gjort klar til publikation (Üch Tepe II). Arbejdet er udført i samarbejde med Dr. K. Heydorn, Isotoplaboratoriet, Risø, og Lektor E. Makovicky, Mineralogisk Institut (Ingolf Thusen).

3.4 *Ancient Near Eastern Seals in Danish Collections*
Projektets formål er at publicere 143 segl fra perioden 4000-624 f.Kr.. Arbejdet ventes afsluttet og klargjort til publikation i 1987 (Eva Møller).

3.5 Den arabiske Gulfs arkæologi og tidlige historie

Der arbejdes på en bog med titlen »The Arabian Gulf in Antiquity«, dækkende perioden fra ca. 8000 f.Kr. til den islamiske erobring. 13 kapitler er færdige og der mangler endnu 3. Hvert kapitel giver en fuldstændig behandling af de materielle levn og skriftlige kilder for hver af gulfens sub-regioner (Dan Potts).

3.6 Præ-islamiske mønter

Projektet går ud på at publicere 287 præ-islamiske mønter fra de Forenede arabiske Emirater og 56 fra det nord-østlige Arabien. Indtil for nylig har man kun haft kendskab til meget få mønter derfra og har ikke haft øje for de historiske implikationer af udmøntning og møntslagning i disse områder. Der er tale om et helt nyt numismatisk felt (Dan Potts).

3.7 Studies in Arabian Archaeology

Udgivelse af et bind med ni »Studies in Arabian Archaeology«. Bindet var oprindeligt planlagt som et festskrift for M. Golding, som imidlertid døde i januar 1985. Emnerne spænder fra »geomorphology of Arabian deserts, to lithic industries of Arabia, new epigraphic finds, Iron Age cylinder seals, Characene coins, Islamic archaeology of Aden and Hadhramaut« (Dan Potts).

3.8 Tell Nami

Tell Nami ligger ved kysten ca. 20 km syd for Haifa. Det er en mindre tell primært beboet i mellemste bronzealder.

Udgravningen ledes af Michal Artzy fra Haifa Universitetet. Deltagerne på udgravningen var arkæologistuderende fra København og Haifa samt nogle amerikanske studerende.

I sæsonen 1986, som var den anden sæson med udgravning på Tell Nami var ca. halvdelen af de danske deltagere beskæftiget med udgravning af selve tell'en. Resten af deltagerne undersøgte et område på ca. 8 km² omkring tell'en.

Formålet med denne udforskning var at lokalisere andre eventuelle samtidige bosættelser. En lokal be-

boer havde den foregående vinter fundet materiale fra mellemste bronzealder inde i klitterne umiddelbart på linie med tell'en. Her påbegyndtes en prøvegravning, som afslørede en »tvillinge tell« til Tell Nami.

Ud fra vegetationen menes området bag klitterne at have været et sumpområde, muligvis har der været en indsø. I forbindelse hermed løb der en mindre flod, Nahal ha-Me'arot, som nu er udtørret. Der har været tvivl om, hvorvidt floden havde sit udløb syd eller nord for Tell Nami.

Fundet af Tell Nami øst sandsynliggør imidlertid, at floden udløb nord for Tell Nami, d.v.s. mellem de to bosættelser.

Floden og den eventuelle indsø har muligvis i mellemste bronzealder tjent som en form for naturligt havneanlæg, som har været kontrolleret af Tell Nami. Et sådant havneanlæg har været nødvendigt for at opretholde den maritime handel. At denne handel har foregået belyses af fundet af mykensk (græsk) keramik på Tell Nami øst.

En forsvarsmur, som blev sporet på NV-siden af tellen, er en indikator for mellemste bronze II lokaliteter. (Studerende/CNI).

4. Gen-arkæologi

Et pilotprojekt omkring ekstraktion af DNA/RNA fra humane vævstyper er gennemført i samarbejde med Dr. J. Engberg, Biokemisk Institut B. Resultaterne danner baggrund for projektering af videre undersøgelser (Ingolf Thuesen).

5. Ægyptologisk afdeling

5.1 Dødebog

Instituttet er i besiddelse af en stor samling af hieroglyfiske, hieratiske, demotiske og græske papyri, af hvilke kun meget få er offentliggjorte. Nuværende og tidligere ansatte ved instituttet samt forskere fra andre lande arbejder på at offentliggøre teksterne. I samlingen findes en meget smuk og velbevaret dødebog, af hvilken en tekstudgave er under udarbejdelse (Eva Richter Ærøe).

5.2 Sprogkonference

I samarbejde med Gertie Englund, Uppsala Universitet, arrangeredes en international konference om situationen indenfor udforskningen af det oldægyptiske sprog. Konferencen fandt sted i Helsingør i dagene 28.-30. maj og havde 26 deltagere fra USA, England, Holland, Belgien, Frankrig, Italien, Østrig, Vesttyskland, Israel, Sverige og Danmark. Deltagernes foredrag blev udsendt i en pre-print udgave 6 uger inden konferencens start, og den endelige udgave blev publiceret som bind 1 i CNI-Publications. Konferencen blev støttet af en række offentlige og private fonds (Paul John Frandsen).

5.3 Tabu-forstillinger

Projektet går ud på dels at undersøge hvad ægypterne mener når de henregner personer, genstande, handlinger til en enkelt kategori der siges at være BWT (= ? tabu), dels en undersøgelse af tabuforestillinger på et komparativt grundlag. I det forløbne år har der været arbejdet med to problemer: en analyse af ordet BWT's status i nominal-sætninger; og en undersøgelse af begrebet den omvendte verden (Paul John Frandsen).

Udgivervirksomhed:

Instituttet har påbegyndt udsendelsen af en ny skrifterække med titlen CNI-Publications. Serien er designet af Thora Fisker og første bind, Crossroad ... (se nedenfor under publikationer, udkom i oktober).

Instituttet har ligeledes udsendt en bog med 28 artikler forfattet af 30 personer, som er eller på forskellige måder har været knyttet til instituttet. Titlen er Dagligliv blandt guder og mennesker. Den nære Orient i oldtiden; og forfatterne består af 9 studenter, 14 ikke-fastansatte kandidater og 7 faste lærere.

Gæster:

Instituttet har i maj måned haft besøg af et amerikansk-vesttysk team af demotikere under ledelse af professor Zausich fra Würzburg. De har udarbejdet det første brugbare katalog over en del af instituttets store samling af demotiske papyri. Samarbejdet vil blive fortsat i de kommende år inden for mere internationale, men endnu ikke færdigt forhandlede rammer.

Gæster og rejser:

Paul John Frandsen har efter indbydelse gæsteforelæst ved Uppsala Universitet i april måned og holdt en forelæsning på den internationale sprogkonference i Helsingør i maj.

Katarzyna Grosz har holdt et foredrag på XXXIVme Rencontre Assyriologique Internationale i Paris i juli. Hun har ligeledes været på studieophold i London, British Museum, i maj; og i Chicago i december.

Eva Møller har været på forskningsrejse i London i april.

Daniel Potts har efter indbydelse gæsteforelæst ved universitetet i Lyon II/CNRS i april, og ved Den kongelige Møntsamling, Nationalmuseet, i København i december. I juli og august har han været på studieophold i London, Seminar for Arabian Studies, og USA, Harvard University. I oktober og november har han opholdt sig i Iraq og De forenede arabiske Emirater.

Ingolf Thuesen har efter indbydelse holdt et foredrag på Annual Meeting of The American Anthropological Association i december og har desuden været på studieophold i Philadelphia, Ann Arbor, Chicago og Milwaukee.

Aage Westenholz har efter indbydelse gæsteforelæst ved University of Haifa i januar. Sammesteds har han konserveret (ved brænding) universitetets samling af kileskrifttekster.

Hædersbevisninger:

Katarzyna Grosz har modtaget Professor Arthur Christensens og hustrus legat for orientaler.

Publikationer:

Ag-Sidiyan, E., Prasse, K.: Le conte de l'esclave et d'un homme et sa femme qui avaient des chamelles blanches; révision et commentair es Karl-G. Prasse. AWAL, cahiers d'etudes berberes 2/2, s. 163-73, Paris 1986.

Allaoua, A.: Berbersprogets fremtid. Dagligliv blandt guder og mennesker, Bendt Alster, Paul John Frandsen, s. 241-44, København 1986.

Bagh, T.: Fremmede i Ægypten: Asiater i Ægypten 12. og 13. dynasti. Dagligliv blandt guder og mennesker, Bendt Alster, Paul John Frandsen, s. 203-09, København 1986.

Eidem, J.: Skilsmisse på Babylonsk. Dagligliv blandt guder og mennesker, Bendt Alster, Paul John Frandsen, s. 110-18, København 1986.

→: News from the Eastern Front: the evidence from Tell Shemshâra. Iraq 47, 1985, s. 83-107, London 1985.

→: A note on the pulse crops at Tell Shemshâra. Bulletin on Sumerian Agriculture 2, s. 141-43, Cambridge 1985.

Frandsen, P.J.: En flodhest i træet – eller den omvendte verden. Dagligliv blandt guder og mennesker, Bendt Alster, Paul John Frandsen, s. 73-83, København 1986.

→, Alster, B.: Dagligliv blandt guder og mennesker. København 1986, 248 s.

→: On the relevance of logical analysis. Crossroad. Chaos or the beginning of a new Paradigm. Papers from the conference on Egyptian grammar Helsingør 28-30 may 1986, Paul John Frandsen, Gertie Englund, s. 145-59, København 1986.

→, Englund, G.: Crossroad. Chaos or the beginning of a new Paradigm. Papers from the conference on Egyptian grammar Helsingør 28-30 may 1986, CNI Publications, vol. 1. København 1986, 410 s.

Grosz, K.: Familiemæssige forviklinger i oldtidsbyen Nuzi. Dagligliv blandt guder og mennesker, Bendt Alster, Paul John Frandsen, s. 119-25, København 1986.

Hermansen, B.D.: Uruk, en af verdens ældste byer. Dagligliv blandt guder og mennesker, Bendt Alster, Paul John Frandsen, s. 27-38, København 1986.

Hirche, M.: Masseproduceret keramik, en gammel nyhed. Dagligliv blandt guder og mennesker, Bendt Alster, Paul John Frandsen, s. 39-44, København 1986.

- Holmen, B.: Maria evangeliet på Koptisk. Dagligliv blandt guder og mennesker, Bendt Alster, Poul John Frandsen, s. 211-20, København 1986.
- Jensen, L.: Fra jæger til bonde. Dagligliv blandt guder og mennesker, Bendt Alster, Paul John Frandsen, s. 17-26, København 1986.
- Koch, U.: Enkidu: Den ædle vilde? Dagligliv blandt guder og mennesker, Bendt Alster, Paul John Frandsen, s. 63-71, København 1986.
- Lerstrup, A.: Maria evangeliet på Koptisk. Dagligliv blandt guder og mennesker, Bendt Alster, Paul John Frandsen, s. 211-20, København 1986.
- Læssøe, J.: Niebuhrs Bedeutung für die Entzifferung der Keilschrift. Carsten Niebuhr und die Arabische Reise 1761-1767, Dieter Lohmeier, s. 17-50, Vesttyskland 1986.
- Møller, E.: Velbekomme! Dagligliv blandt guder og mennesker, Bendt Alster, Paul John Frandsen, s. 85-92, København 1986.
- : Review of D. Collon: Western Asiatic seals in the British Museum, cylinder seals III: The Isin-Larsa and Old Babylonian Periods. Bulletin of the School of Oriental Studies 1986, s. 6, London 1986.
- : Protective Gods in Old Babylonian Sippar. Akkadi-ca 1986, s. 10, Bruxelles 1986.
- : Seal s from the Horniman Museum, London. Iraq 48, s. 65-72, London 1986.
- Nordh, K.: Bliv skriver! Dagligliv blandt guder og mennesker, Bendt Alster, Paul John Frandsen, s. 145-52, København 1986.
- Oldenburg, E.: Ægyptiske dragter: Ny mode i 18. dynasti. Dagligliv blandt guder og mennesker, Bendt Alster, Paul John Frandsen, s. 135-44, København 1986.
- Potts, D.T.: Dilmun's further relations: The Syro-Anatolian evidence from the third and second millennia B.C. Bahrain through the ages: the archaeology, Shaikha Haya Ali Al Khalifa, Michael Rice, s. 389-98, London 1986.
- : The Booty of Magan. Oriens Antiquus 25, s. 16, Rom 1986.
- : A Contribution to the History of the term "Gamdat Nasr". Gamdat Nasr, Period or Regional Style?, U. Finkbeiner, W. Röllig, s. 121-170, Wiesbaden 1986.
- : Eastern Arabia and the Oman Peninsula during the late fourth and early third millennium B.C. Gamdat Nasr, Period or Regional Style?, U. Finkbeiner, W. Röllig, s. 50, Wiesbaden 1986.
- : Nippur and Dilmun in the 14th Century B.C. Proceedings of the Seminar for Arabian Studies 16, s. 6, London 1986.
- : Awal and Muharraq. Dilmun: Journal of the Bahrain Historical and Archaeological Society 13, s. 11, Manama, Bahrain 1986.
- : Awal wa Muharraq. al-Watheeka 9, s. 14, Manama, Bahrain 1986.
- : Palmyra, Charax og den Persiske Golf. Dagligliv blandt guder og mennesker, Bendt Alster, Paul John Frandsen, s. 195-201, København 1986.
- Prasse, K.G.: Chronologie relative des emprunts tou-egés à l'arabe. Gli Interscambi culturali e socio-economici fra l'Africa settentrionale et l'Europa mediterranea. Atti del Congresso internazionale di Amalfi, 5-8 dicembre 1983, Istituto Universitario Orientale, s. 511-20, Napoli 1986.
- Prasse, K.: Berbersprogets stilling i det moderne Algeriet. Dagligliv blandt guder og mennesker, Bendt Alster, Paul John Frandsen, s. 233-40, København 1986.
- : The Values of the Tenses in Tuareg (Berber). On the Dignity of Man; Oriental and Classical Studies in Honour of Frithiof Rundgren = Orientalia Suecana XXXIII-XXXV (1984-1986), Tryggve Kronholm, Eva Riad, s. 333-39, Stockholm 1986.
- : Anmeldelse af: Salem Chaker: Un parler berbère d'Algérie (Kabyle), Syntaxe, thèse présentée devant l'Université de Paris V (Aix-en-Provence, 1983). Acta Orientalia XLVII, s. 157-58, København 1986.
- : Anmeldelse af: Encyclopédie Berbère, I, Abadir-Acridologie. (Aix-en-Provence, 1984). Acta Orientalia XLVII, s. 162-65, København 1986.
- : Anmeldelse af: Salem Chaker: Textes en Linguistique Berbère (Introduction au domaine berbère). (Paris, 1984). Acta Orientalia XLVII, s. 158-62, København 1986.
- Thomsen, M.: Sygdom, Impotens og Død. Frygten for sort magi i Mesopotamien. Dagligliv blandt guder og mennesker, Bendt Alster, Paul John Frandsen, s. 179-87, København 1986.
- : Fra Babel til Babylon – historien om en myte. Sfinx Hefte 1, Årg. 9, s. 3-10, Århus 1986.
- Westenholz, A.: Enkidu: Den ædle vilde? Dagligliv blandt guder og mennesker, Bendt Alster, Paul John Frandsen, s. 63-71, København 1986.
- Westenholz, C.F.A.: Anmeldelse af: B. R. Foster, Umma in the Sargonic Period. Archiv für Orientforschung 31, s. 76-81, Wien 1985.
- Ærøe, E.R.: En klosterforstanders udadventte virke. Dagligliv blandt guder og mennesker, Bendt Alster, Paul John Frandsen, s. 221-26, København 1986.

Paul John Frandsen

4. Institut for Eskimologi

Historie:

I 1920 blev der oprettet en lærestol i »Grønlandsk (eskimoisk) sprog og kultur«, og William Thalbitzer blev udnævnt til docent. I 1926 blev han professor extraordinarius. Professoratet blev først omdannet til et

ordinært professorat i 1951. Siden 1983 har professoratet været ubesat.

I de første mange år var der opstillet et meget lille udvalg af relevant litteratur på universitetets filologiske læsesal. I 1950'erne og 60'erne havde faget nær tilknytning til Nationalmuseet, og undervisningen var henlagt til Etnografisk Samlings øvelsessal.

Faget fik først egne lokaler og dermed eget bibliotek, da Institut for Eskimologi blev oprettet i 1967. Et meget lille og et lidt større lokale i Købmagergade 52 udgjorde de første år de fysiske rammer. Det første var på skift kontor for lærere og stipendiater, mens det andet fungerede som en kombination af bibliotek, undervisningslokale, læsesal, kontorplads for den deltidsansatte sekretær og frokoststue.

I 1970 flyttede instituttet til Købmagergade 19, men allerede i 1974 måtte instituttet igen flytte – denne gang til Nørregade 20. I 1980 flyttede instituttet til de nuværende lokaler i Fiolstræde 10 sammen med IWGIA (International Workgroup for Indigenous Affairs).

Efter oprettelsen af instituttet er det i de forløbne år lykkedes at opbygge et særdeles godt bibliotek, der indeholder meget materiale, som ikke findes andre steder i Danmark.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 4.

Lektorer: Michael Fortescue, Inge Kleivan, ($\frac{1}{2}$ år orlov), Jens Dahl.

Eksterne lektorer: Christian Berthelsen, Birgitte Sonne.

Seniorstipendiat: Jens Brøsted ($\frac{1}{2}$ år).

Kandidatstipendiat: Hans Erik Rasmussen.

Undervisningsassistent: Birgitte Hertling.

Fondslønnet stipendiat: Jens Brøsted ($\frac{1}{2}$ år).

TAP: Antal årsværk: 0,7.

Mads Fægteborg.

Forskningsvirksomhed:

Instituttets forskningsvirksomhed omfatter sprogningsvirksomhed omfatter sproglige, kulturelle og samfundsvidenskabelige emner. Geografisk er forskningen koncentreret om inuit-områderne i Grønland, Canada, Alaska og Sibirien med hovedvægten lagt på Grønland.

I lighed med andre indfødte folk stræber alle inuit efter kulturel og politisk selvbestemmelse. De historiske, kulturelle og nationalstatslige rammer herfor er ofte af samme karakter, som dem andre indfødte folk er underkastet, hvilket har medført, at den komparative eskimologiske forskning rækker videre end til kun at omfatte inuit-folkene. Institut for Eskimologi har her en naturlig samarbejdspartner i IWGIA.

IWGIA er en international videnskabelig og humanitær organisation, oprettet i 1968. IWGIA's vigtigste opgave er at dokumentere de forhold, som verdens

indfødte folk lever under. Gennem udgivelse af engelsksprogede Documents og Newsletters m.v. beskrives og analyseres de indfødte folks aktuelle situation. En del af IWGIA's publikationer udgives tillige på spansk. I 1986 udkom 4 Newsletters, 3 Documents og 1 Yearbook (no. 1) på engelsk samt 3 rapporter på spansk.

De sidste årtiers økonomiske og politiske udvikling i det arktiske område har medført et øget behov for eskimologisk forskning i bred forstand og dermed et forsknings- og informationsmæssigt pres på medarbejderne ved instituttet, som er det eneste tværfaglige institut i Danmark med speciale i det arktiske område. Institutet modtager mange henvendelser, også fra udlandet, fra folk, som ønsker oplysninger om vidt forskellige emner vedrørende Grønland og inuit i de andre arktiske områder. Instituttets bibliotek giver enestående muligheder for tværregionale og tværfaglige studier.

Institut for Eskimologi lægger vægt på at skabe et forskningsmiljø, som udvikler sig i takt med ændringerne i det grønlandske og i de andre inuit-samfund. En stor del af instituttets forskningsvirksomhed har et anvendt perspektiv. Det forhold, at det grønlandske samfund erhverver en stadig større beslutningskompetance, har snarere øget end mindsket behovet for eskimologisk forskning i Danmark. Instituttets medarbejdere lægger en stor arbejdsindsats i bearbejdning og formidling af forskningsinformationer.

1. Grønlændere uden for Grønland

Kulturhistorisk undersøgelse af forholdene i forbindelse med grønslænderes ophold i Danmark og i udlandet gennem ca. 500 år (Inge Kleivan).

2. Ægteskabsstruktur og betydningsmønstre i Vestgrønland

Analyse af udvalgte dele af betydningsproduktionen i det vestgrønlandske øvre sociale lag, ca. 1850-1950. En væsentlig del af forskningsprojektet består i indsamling, registrering og analyse af genealogiske og demografiske data fra grønlandske kirkebøger, mandtalslister, designationslister etc. Som første led i projektet vil blive publiceret et »Genealogisk Atlas over Sydvestgrønland« indeholdende data fra ca. 20 grønlandske slægter, samt deskriptive statistiske og demografiske tabeller, grafer m.v. (Hans-Erik Rasmussen).

3. De historiske og samfundsmæssige forudsætninger for hjemmestyret i Grønland

Projektet afsluttet i 1986 (Jens Dahl).

4. Grønlands urfolksretlige status

Projektet viderefører et igangværende forskningsarbejde, specielt således at arbejdet kan føres frem til en afsluttende behandling af territorielle rettigheder i Grønland. Urfolksretlige studier er i nyere tid aktualiserede – dels ved industrisamfundenes forøgede øko-

nomiske og militære tilstedeværelse i urbefolkningernes områder – og dels ved urbefolkningernes fastholden af deres ret til landområder og selvbestemmelse, bl.a. gennem brug af internationale menneskerettighedsfora. Studier i Grønlands urfolksretlige status har i Danmark kun kort historie. Hidtidig forskning i grønlandsk ret har været nært knyttet til statslige interesser og myndighedstiltag: Haag-processen, de grønlandske kriminal- og retsplejelove. En egentlig grønlandsk retsteori, som tager udgangspunkt i Grønlands strukturelle stilling i riget og i mødet mellem to retskulturer er derfor ikke udviklet. Projektet søger at bidrage hertil. Kildekritiske retshistoriske undersøgelser er en forudsætning for en realistisk analyse af grønlandske retsspørgsmål, som må søge sin kilder i relevante grønlandske, danske og internationale retsnormer. Projektet er en videreføring på dansk grund af et fælles nordisk projektsamarbejde om de nordiske urbefolkningers retsstilling. Det nordiske projekt som var støttet af Nordisk samarbejdsnavn for samfundsforskning (NOS-S), er nu under afrapportering, men mulighederne for at fastholde det nordiske samarbejde afprøves. Projektarbejdet har i årets løb været koncentreret om en række delundersøgelser: 1) det danske syn på retsforholdet mellem stat og urbefolkning i dansk folkeretlig teori og praksis, herunder 2) Lappecodicillen af 1751 og dens stilling i en sådan større enhed; 3) i forlængelse af tidligere undersøgelser om forholdet mellem (de amerikanske) forsvarsanlæg i Grønland og lokalbefolkningens retsstilling og brugsformer er der gennemført en undersøgelse af praksis under 2. verdenskrig, specielt m.h.p. erstatning for tab af fangstområder og 4) m.h.p. uddybende undersøgelse af retstilstanden i Thule distrikt før 1951 er forholdene omkring den danske stats overtagelse af Thulestationen i 1937 og Thule-lovens indførelse behandlet; endelig 5) er der gennemført en række undersøgelser m.h.p. betingelserne for disposition af det grønlandske territorie, konflikter i forhold til etablerede brugsformer og anvendelsen af ekspropriationsinstituttet på grønlandske fangst- og fiskerirettigheder, som en (forfatnings)retlig grundnorm (Jens Brøsted).

5. Fortsat undersøgelse af vind- og retningsstermer i de forskellige eskimoiske sprog og deres relation til placeringen af det traditionelle eskimoiske hus i henhold til de arktiske kysters beskaffenhed

Der inkluderes en historisk redegørelse for udviklingen af lokale orienteringssystemer ud fra det fælles system af pronominale stammer (Michael Fortescue).

6. En diakronisk sammenligning af eskimoisk-aleutiske og jakagirske kasus- og personsendelser

For at underbygge teorien om et fjernt genetisk slægtskab mellem disse sprog (og dermed måske de uraliske sprog) (Michael Fortescue).

7. Redigering af et større materiale m.h.p. udgivelse i bogform i Institutets Skriftserie: Astrid Balle: »Breve og dagbøger fra Lichtenau, Julianehåb og Godthåb 1902-1924« (Hans-Erik Rasmussen).

8. Fortsat indsamling, registrering m.v. af ældre grønlandske personalhistoriske og etnografiske amatørfotos og materialer i privat besiddelse (Hans-Erik Rasmussen).

9. Fortsatte undersøgelser af forholdet mellem lønarbejde, indhandling og subsistens i Grønland (Jens Dahl).

10. Påbegyndt komparativt projekt om selvstyremødder i det arktiske område (Jens Dahl).

11. Der er påbegyndt en række oversættelser til engelsk af uddrag fra vestgrønlandsk litteratur af forskellig alder og stil m.h.p. udgivelsen af en »Parallel Text West Greenlandic Reader«. Der vil indgå et omfattende leksikon (samt bøjningsparadigmer og tilhængsliste) og en kort redegørelse for hovedforskellene mellem vestgrønlandsk og inuitdialekterne i Canada og Alaska. Formålet er at gøre det grønlandske sprog mere tilgængeligt for inuit og sproginteresserede i den engelsktalende verden udenom eksisterende hjælpemidler, der for det meste er rettet mod et danskaltende publikum. Båndoptagelser af teksterne vil ligeledes indgå i projektet (Michael Fortescue).

12. Vestlig indflydelse på inuits samfundsforhold og religion. Handel med vestlige varer har en lang forhistorie i de fleste inuitområder. Den er foregået dels via direkte kontakter og samarbejde med de hvide og dels indirekte ad interne handelsruter. Virkningerne af denne handel har medført ændringer i såvel det ceremonielle liv som i den mundtlige overlevering. Efterhånden som også kristne ideer spredtes fra missionscentre og optages blandt visse inuitstammer, sætter også disse ideer deres præg på myterne. Historiske studier i den tidlige kontakttid og kildekritiske analyser af de centrale myter og ritualbeskrivelser afdækker nogle af disse ændringsforløb. De centrale myter og ceremonibeskrivelser har indtil nyeste tid været betragtet som genuine udtryk for inuits »uberørte« traditionelle religion. Projektet tager sigte på at vise i hvor høj grad, og hvorfor, denne vurdering ikke længere kan fastholdes (Birgitte Sonne).

Redaktionsvirksomhed o.l.:

Jens Dahl er medlem af redaktionen af Stofskifte – tidsskrift for antropologi. Christian Berthelsen er medlem af oversættelsesudvalget vedrørende nyoversættelsen af Det Gamle Testamente til grønlandsk. Michael Fortescue er medlem af redaktionen af Acta Linguistica Hafniensia. Inge Kleivan er redaktør af

»Meddelelser om Grønland«, serien »Man and Society« (sprog-kultur-historie), som udgives af Kommissionen for videnskabelige Undersøgelser i Grønland, samt medlem af redaktionskomiteen for »Etudes/Inuit/Studies«, som udgives af Université Laval, Québec, Canada. Hun har været gæsterektor af tidskriftet »Grønland« nr. 8-9, 1986, som udgives af Det grønlandske Selskab. Det drejer sig om et festskrift til eksternt lektor Christian Berthelsens 70 års fødselsdag, skrevet af studerende, stipendiater og lærere ved Institut for Eskimologi. I 1986 er der udkommet ét nummer i Institut for Eskimologis skriftrække: »En introduktion til Upernavikdialekten« ved Michael Fortescue (nummer 13).

Andre aktiviteter:

Instituttet var vært ved en international workshop om »Methods and Materials for the Teaching of Eskimo Languages« i august 1986. Arrangementet indgik som et første led i den nye samarbejdsaftale mellem KU og University of Alaska, Fairbanks. Udover lærere og studerende fra disse to institutioner deltog inuit fra Canada, Alaska og Grønland og andre personer med erfaring i undervisning af eskimoiske sprog rundt om i verden. I løbet af de fem dage workshoppen varede blev der drøftet særlige problemer og fremskridt i forbindelse med undervisningen i disse sprog. Der indgik ligeledes nogle praktiske demonstrationer af nye pædagogiske metoder og præsentationer af nye undervisningsmaterialer. Mulighederne for tættere samarbejde i fremtiden mellem de involverede personer og lande var et væsentligt moment i ugens forløb. Hovedemnerne for diskussionen de fem dage var følgende. Mandag: forskellige målgrupper – forskellige metoder; motivation og formål med at lære et eskimoisk sprog. Tirsdag: eksisterende og projekterede undervisningsmaterialer (grammatikker, ordbøger, kurser, tekster, bånd m.m.). Onsdag: Hvor meget grammatik, hvor megen dialog, hvor megen teklæsning, og i hvilken rækkefølge? Torsdag: koordinering af deskriptiv terminologi; dialektforskelle og rollen af engelsk og dansk i undervisningsforløbet. Fredag: fremtidsperspektiver for de enkelte eskimoiske sprog; hvilken interesse har inuit selv i, at andre lærer deres sprog? Instituttet, med støtte fra Konsistorialkontoret, stod for det praktiske omkring arrangementet. Jens Dahl er Institut for Eskimologis repræsentant i Udvalget vedrørende Grønlandsforskning, Statens samfundsvidenskabelige Forskningsråd. Hans-Erik Rasmussen er bestyrelsesmedlem i Antropologforeningen i Danmark. Michael Fortescue er medlem af Københavns Lingvistikredskomite.

Rejser:

Jens Brøsted deltog i Nordisk seminarium rörande mänskliga Rättigheter, Raoul Wallenberg Institute, Lund, april 1986, og Symposium »Lappedicillen av 1751 – var dette samenes Magna Carta?« i septem-

ber 1986 på Nordisk samisk Institut i Kautokeino, arrangeret i samarbejde med universitetet i Tromsø, Institut for Samfunnsvitenskap. I august var han på forskningsrejse til Australien, New Zealand og Fiji med deltagelse som foredragsholder i a) Commission on Folk Law and Indigenous Rights: A Comparative Perspective«, og b) International Academy of Comparative Law, XIIth Congress, University of Sydney, og Monash University, Melbourne: »The Aborigine in Comparative Law«.

Michael Fortescue, Mads Fægteborg, Inge Kleivan, Birgitte Sonne og Jens Dahl deltog i »5th Inuit Studies Conference« i Montréal, Canada, i november som foredragsholdere.

Hans-Erik Rasmussen besøgte Musée de l'Homme, Paris i december for at studere museets genealogiske og demografiske database vedr. Østgrønland. I juni forelagde han et paper »Ændringer i husholdsstruktur og genealogiske relationer i Fiskerøsset, Vestgrønland 1834-1911« på XII Nordiske Etnografmøde, Stockholm. Endelig introducerede han Jette Bangs film »Inuit« på Det grønlandske Selskab i december.

Jens Dahl var gæsteforelæser ved Danmarks Lærerhøjskole og ved Folkeuniversitetet, København.

Michael Fortescue har forelæst om det grønlandske sprog ved Folkeuniversitetet, København (oktober).

Birgitte Sonne holdt en række forelæsninger (med vejledning i analysemetoder) om Grønlandske myter på Ilisimatusarfik, Nuuk, i løbet af december 1986.

Publikationer:

Brøsted, J.: Greenland between Might and Right. Scandinavian Review Vol. 74, No. 2, s. 13-18, New York 1986.

–: Fortielse og usandhed omkring Thule-sagen. Politiken 3.12.1986, s. Kronik, København 1986.

–, Fægteborg, M.: Civil aspects of military installations in Greenland. Information North, Winter 1986, s. 14-16, Alaska 1986.

–: Territorial rights in Greenland: Some preliminary notes. Arctic Anthropology Vol 23, No. 1-2, s. 325-38, Madison, Wisconsin 1986.

–: Thule – Folkets land. Aktuelt 25.3.1986, s. Kronik, København 1986.

–: Thule – Folkets land. Aalborg Stiftstidende 5.4.1986, s. Kronik, Aalborg 1986.

–: Dårige undskyldninger i sagen omkring Thule. Kristeligt Dagblad 25.3.1986, s. Kommentar, København 1986.

Dahl, J.: Udviklingsaspektet i Kulturen. Stofskifte – tidsskrift for antropologi 14, s. 13-25, København 1986.

–: Arktisk selvstyre – historien bag og rammerne for det grønlandske hjemmestyre. København 1986, 216 s.

–: Alaska: Review of Berger's Report on ANCSA. IW-GIA Newsletter No. 47, s. 1-3, København 1986.

- Greenland: Political Structure of Self-Government. Arctic Anthropology Vol. 23, No. 1/2, s. 315-24, Wisconsin 1986.
- Da partierne kom til bygden. Jordens Folk 4, s. 185-93, København 1986.
- Fortescue, M.: En Introduktion til Upernavikdialekten. København 1986, 32 s.
- Learning to Speak Greenlandic: A Case Study of a Two Year Old's Morphology in a Polysynthetic Language. First Language 5, s. 101-13, Canterbury, England 1986 .
- What dialect distribution can tell us of dialect formation in Greenland. Arctic Anthropology Vol. 23 Nos. 1 & 2, s. 413-22, Wisconsin 1986.
- Ordstillingen i ældre og nyere grønlandsk i sammenligning med andre eskimoiske sprog. Grønland 8-9, s. 299-305, Charlottenlund 1986.
- Gulløv, H.C.: The Revival at Pisugfik in 1768: An ethnohistorical approach. Arctic Anthropology Vol. 23, No. 1-2, s. 25, Madison, Wisconsin 1986.
- Introduction. Arctic Anthropology Vol. 23, No. 1-2, s. 17, Madison, Wisconsin 1986.
- Kleivan, I.: The virgin Mary of Tasiussaq: A case of feminism. Arctic Anthropology Vol. 23, Nos. 1 & 2, s. 221-38, Wisconsin 1986.
- Mere om: Inuit. Et udvalg af det sidste tiårs bogudgivelser. Jordens Folk, København 1986, 18 s.
- Christian Berthelsens virksomhed som skribent – med en bibliografi. Tidsskriftet Grønland 8-9, s. 247-75, Charlottenlund 1986.
- Mere om: Inuit. Jordens Folk 4, s. 169-73, København 1986.
- Rasmussen, H.: Anetavle for Christian Tobias Jakob Berthelsen. Grønland 8/9, s. 276-85, Charlottenlund 1986.
- Genealogier og social stratifikation. Eksempler fra Grønland. Fortid og Nutid 2, s. 95-110, København 1986.
- Some Aspects of the Reproduction of the West Greenlandic Upper Social Stratum, 1750-1950. Arctic Anthropology Vol. 23, Nos. 1 & 2, s. 137-50, Wisconsin 1986.
- First Cousin Marriage: Social Consistency or Social Change in Hopedale, Labrador. Etudes Inuit Studies Vol. 9, No. 2, s. 153-55, Québec, Canada 1985.
- Sonne, B.: Sindssyge og Blodhævn i Østgrønland. Grønland 8-9, s. 321-27, Charlottenlund 1986.
- Toornaarsuk, An Historical Protheus. Arctic Anthropology Vol. 23, Nos. 1-2, s. 199-219, Wisconsin 1986.

Michael Fortescue

Klassiske sprog

1. Institut for græsk og latinsk Middelalderfilologi/ Center for europæiske Middelalderstudier

Historie:

Instituttet (IGLM), er oprettet 1958, Center for europæiske middelalderstudier (CEM) i 1982. Centervirksomheden medførte i 1986 overflytning af 1 VIP fra Engelsk institut og 1/2 fra Romansk Institut.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 6.

Professor: B. Munk Olsen.

Docent: J. Raasted.

Lektorer: G. D. Caie, S. Ebbesen, B. McGuire.

Adjunkt: K. Friis-Jensen (1/2 år).

Forskningsstipendiat: K. Friis-Jensen (1/2 år).

Undervisningsassistent: K. Grubb Jensen (1/2 år).

TAP: Antal årsværk: 0,8.

Overassistent: H. Krogh Hansen

Forskningsvirksomhed:

Ved den seneste tilførsel af medarbejdere er instituttets arbejdsfelt blevet udvidet, så at det nu omfatter en lang række aspekter af vor kulturs middelalderlige rødder. Principielt falder ingen side af europæisk middelalderkultur uden for instituttets arbejdsområde; men i praksis sætter medarbejdernes antal og specielle ekspertise en naturlig grænse for de forskningsområder som rent faktisk dyrkes. Afgrænsningen er dog flydende, og nye felter tages bestandig op – ofte fremkaldt af samarbejde med andre forskere i ind- og udland.

Instituttets forskning er orienteret i fire retninger:

1. En bredere, ofte tværfaglig beskæftigelse med middelalderens litteratur og kulturhistorie.

2. Et snævrere studium af ganske bestemte typer af videnskabelige tekster på datidens to internationale sprog (græsk og latin).

3. Studiet af middelalderlige håndskrifter (koncetreret dels om produktionen af latinske klassikerhåndskrifter indtil år 1200, dels om Danmarks middelalderlige bogvæsen).

4. Studiet af den græsk-orthodoxe kirkes musik i middelalderen («byzantinsk musik»).

Læsning og studium af håndskrevne bøger (især på latin og græsk) og udarbejdelse af tekstudgaver på basis af håndskrevne kilder har således altid stået som et centralt objekt for instituttets forskning.

1. Middelalderens litteratur og kulturhistorie

1.1 Engelsk middelalderdrama og mysteriespil (G. D. Caie).

1.2 Tekstkritisk udgave af det oldengelske skrift »Judgement Day II« samt »De die iudicii« af Beda (G. D. Caie).

1.3 Venskab i middelalderen, 350-1250. I årets løb er de indledende og afsluttende kapitler til en bog om »Friendship and Community in Monastic Experience and Expression« blevet færdiggjort; der tænkes fortsat med en afhandling om venskab og fællesskab i vesteuropæiske gejstlige kredse 1250-1650. I tilknytning til projektet har McGuire udgivet et kærlighedsbrev fra en abbed til en klerk fra slutningen af 1100-tallet og er i gang med en analyse af Petrarca's »venskabsbreve« (B. McGuire).

1.4 Sammenlignende litterær undersøgelse af de første »nationalhistorier«, d.v.s. Cassiodor, Jordanes, Isidor og Paulus Diaconus (L. B. Mortensen, kandidatstipendiat).

1.5 Undersøgelse af Anders Sørensen Vedels utrykte skrift »De scibenda historia Danica« (Om at skrive Danmarkshistorie) og dets forhold til den lidt senere danske version af samme skrift (L. B. Mortensen).

1.6 Tekstkritisk udgave af Saxo Grammaticus' Gesta Danorum. I forbindelse hermed en undersøgelse af den indirekte overlevering af Saxos tekst, især de talrige citater og referater hos Hamburg-humanisten Albert Krantz (K. Friis-Jensen).

1.7 Latinlitteraturen ved gejstlige og verdslige hoffer i Champagne i 1180erne (K. Friis-Jensen, som et led i udforskning af Saxos intellektuelle baggrund).

2. Middelalderens videnskabelige litteratur

2.1 Terminologiske undersøgelser vedrørende den filosofiske debat i slutningen af 1200-tallet (S. Ebbesen).

2.2 Arbejde på bd. 2 af udgaven af Anders Sunesens Hexaameron i Corpus Philosophorum Danicorum Medii Aevi: Kommentar, indices, bibliografi (S. Ebbesen, L. B. Mortensen).

2.3 Forarbejder til en europæisk filosofihistorie, dækkende perioden 500-1600 (S. Ebbesen).

2.4 Medarbejde på internationalt plan ved udgivelse af logiske tekster fra 1200- og 1300-tallet (S. Ebbesen, som konsulent for udgaven af »Magister Abstractio-num« (amerikansk-kanadisk team) og som leder af det

europæiske udgiver-team for Johannes Buridanus' »Summulae«).

2.5 Fortsatte undersøgelser over to kommentarer fra 1290'erne til de såkaldte Toledo-tabeller, det gængse astronomiske regneredskab i 1200-tallet (ledsageforskning til Corpus Philosophorum Danicorum Medii Aevi, ved F. S. Pedersen).

3. Den middelalderlige bog

3.1 Den klassiske litteratur i 1000- og 1100-tallet (B. Munk Olsen; under udarbejdelse er bd. 4 af en undersøgelse over bevarede håndskrifter, biblioteksinventarer m.m.; bd. 1-2 udkom 1982-85, bd. 3 er i trykken).

3.2 Biblioteker i 1100-tallet (B. Munk Olsen).

3.3 En kodikologisk undersøgelse af det middelalderlige håndskrifts opbygning, bl.a. med henblik på klarlægning af arbejdsgangen i skriptorierne (B. Munk Olsen).

3.4 Palæografiske, kodikologiske og tekstkritiske problemer i forbindelse med en udgave af det dansk/latinske blandingshåndskrift AM 76,8° (J. Raasted, som medlem af et dansk-svensk-engelsk team).

4. Byzantinsk musik

4.1 Udarbejdelse af en metode til transskription af slavisk musik-notation i håndskrifter fra 1100-tallet (N. K. Ulf-Møller, licentiatafhandling).

4.2 Kommenteret udgave af et musikteoretisk skrift fra 1500-tallet, forfattet af Hieronymus Tragodistes fra Cypern (B. Schartau, fondsstipendiat; vil udkomme i Monumenta Musicae Byzantinae's underserie Corpus Scriptorum de Re Musica).

4.3 Fortsat arbejde på diverse udgaver af byzantinske musikskilder (J. Raasted): Et bind med »stichera« for april måned (til MMB Transcripta, i samarbejde med A. Jung, B. Schartau, N. K. Ulf-Møller og P. Weincke); en facsimile-udgave af et 1300-tals Sticherarium fra Milano (i MMBs hovedserie, i samarbejde med L. Perria, Rom); udgave af et musikteoretisk skrift (til MMB Corpus de Re Musica).

4.4 Udarbejdelse af kongres- og symposie-bidrag vedrørende byzantinsk og slavisk musik (N. K. Ulf-Møller, J. Raasted, P. Weincke).

Andet

Undersøgelse af nylatinske sangtekster fra 1500- og 1600-tallets Danmark (K. Friis-Jensen).

Afslutning på oversættelse af Niels Stensens latinske breve (L. B. Mortensen).

Udgivervirksomhed m.v.:

S. Ebbesen: Redaktør af instituttets tidsskrift, »Cahiers de l'Institut du Moyen-Age grec et latin« (CI-MAGL), hvoraf der i 1986 udkom numrene 51-53, og af »Corpus Philosophorum Danicorum Medii Aevi« (ingen nye bind udkommet i 1986); medredaktør af »De ortu grammaticae, Memorial Volume for Jan Pinborg« (hovedredaktør: G. L. Bursill-Hall, Canada).

G. D. Caie: »The Publications of the English Department, Copenhagen University«, »The McMaster Old English Studies and Texts Series« (Toronto University Press), samt af »A Companion to Old English Studies« (ligeledes Toronto University Press).

B. McGuire: Redaktør af »Vox Mediaevalis« (internationalt kontaktorgan for middelaldercentre, udgivet af Middelaldercentret ved Københavns Universitet samt Western Michigan University, Medieval Institute).

B. Munk Olsen: Medredaktør af »Classica et Mediaevalia« og »Revue d'Histoire des Textes« (Paris).

J. Raasted: Medudgiver af »Monumenta Musicae Byzantinae«.

Gæster og rejser:

Instituttet har i 1986 ikke haft udenlandske gæster på længerevarende ophold.

G. D. Caie har været på længere ophold i Canada, bl.a. som gæsteforfatter ved McMaster University i juni-juli.

S. Ebbesen har gæsteforelæst i Leiden, Padova, Reykjavik og Coimbra.

B. McGuire har i maj-juni besøgt cistercienserklostre og middelaldercentre i USA og har herunder gæsteforelæst ved universiteter i Pasadena, San Diego, Berkeley, Stanford og Kalamazoo.

L. B. Mortensen har gæstelæst i Reykjavik.

B. Munk Olsen har gæsteforelæst i Paris (Ecole Normale Supérieure) og Rom (Università degli studi »La Sapienza«) og har studeret håndskrifter i Paris, Rom, Firenze, Napoli, München og Reykjavik.

J. Raasted har været på studie- og foredragsrejser til England, Vesttyskland, Frankrig, USA og Holland og har herunder forelæst i Manchester, Würzburg, Royaumont, Washington DC og Hernen (Holland).

B. Schartau har gæsteforelæst ved Centre for Byzantine Studies and Modern Greek University of Birmingham).

Endelig har N. K. Ulf-Møller og P. Weincke deltaget med foredrag ved den internationale byzantinistkongres i Washington i august.

Publikationer:

Caie, G. D.: Nicholas Beniland, Klædehandler i York og skuespiller i mysteriepillen. Mennesker i Danmarks og Europas Middelalder, Brian Patrick McGuire, s. 15, København 1986.

- : Language, Nationalism and Culture in 14th Century England. Culture and History 1, s. 16, København 1986.
- Ebbesen, S.: The Chimera's Diary. The Logic of Being, Simo Knuuttila, Jaakko Hintikka, s. 115-43, Dordrecht, Holland 1986.
- : Termini accidentales concreti. Texts from the late 13th Century. Cahiers de l'Institut du moyen-âge grec et latin 53, s. 37-150, København 1986.
- : Corpus Philosophorum Danicorum Medii Aevi, Archbishop Andrew (død 1228), and Twelfth-Century Techniques of Argumentation. The Editing of Theological and Philosophical Texts from the Middle Ages, Monika Asztalos, s. 267-280, Stockholm 1986.
- McGuire, B.P.: Looking back on friendship: Medieval Experience and modern context. Cistercian Studies 1986, s. 123-42, Trappist, Kentucky 1986.
- : Er der mennesker i Middelalderen? Mennesker i Danmarks og Europas Middelalder, Brian Patrick McGuire (red.), s. 253-67, København 1986.
- : Aelred af Rievaulx. Kærlighedens og selverkendelsens ven. Mennesker i Danmarks og Europas Middelalder, Brian Patrick McGuire (red.), s. 21-37, København 1986.
- : A Letter of Passionate Friendship by Guibert of Gembloux. Cahiers de l'Institut du Moyen-Âge grec et latin 53, s. 3-14, København 1986.
- Mortensen, L.B.: Leonardo Bruni's Dialogus. A Ciceronian debate on the literary culture of Florence. Classica et Mediaevalia. Revue danoise de philologie et d'histoire 37, s. 259-302, København 1986.
- : Hvem var Anders Sunesens muse? En undersøgelse af fortalen til Hexaameron. S. 205-19, København 1985.
- : The Sources of Andrew Sunesen's Hexaameron. Cahiers de l'Institut du moyen-âge grec et latin 50, s. 113-216, København 1985.
- Olsen, B.M.: La popularité des textes classiques entre le IXe et le XIIe siècle. Revue d'histoire des textes 14-15 (1984-1985), s. 169-81, Paris 1986.
- Raasted, J.: Chromaticism in Medieval and Post-Medieval Byzantine Chant. A New Approach to an Old Problem. Cahiers de l'institut moyen-âge grec et latin 53, s. 15-36, København 1986.

Jørgen Raasted

2. Institut for klassisk Filologi

Historie:

Institut for klassisk Filologi oprettedes som en organisatorisk enhed i april 1967. Fysisk omfattede det nogle

få rum i Niels Hemmingsensgade 23, som fra 1966 havde tjent som et fagligt sekretariat. Fra oprettelsen havde IKF en »afdeling« for nygræsk filologi. Fra 1. april 1968 indgik »Studiesalen for græsk Papyrologi«, der var oprettet i 1932, og som husedes i Filologisk Laboratorium, Frue Plads, som en »afdeling« for papyrologi i IKF.

1969 tildeltes IKF nogle yderligere lokaler i Skindergade 13. Disse brugtes til undervisning, til en håndbogssamling og som hjemsted for Nygræsk Samling, der oprettedes ved overtagelse af Carsten Høegs efterladte nygræske bogsamling.

I maj 1973 flyttede IKF til lokaler i St. Kannikestræde 11.

I december 1974 flyttede IKF til Fiolstræde 10 og samtidig overgik Filologisk Laboratoriums klassiske bibliotek til instituttet og husedes i Fiolstræde; ved samme lejlighed flyttede Nygræsk Afdeling til Nørregade 7. Fra og med denne flytning kunne IKF foruden administration rumme fagets samlede bibliotek. Desuden kunne lærere og enkelte studerende få kontorer/læsepladser, og nogen undervisning foregå i IKF-lokaler.

I august 1979 flyttede IKF med Afdeling for Papyrologi og Nygræsk Afdeling til KUA.

1984 udskiltes Nygræsk Afdeling for at indgå i Institut for Nygræsk og Balkanistik.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 10.

Professorer: Jerker Blomqvist, Johnny Christensen. Lektorer: Thorkild Breitenstein, Mogens Herman Hansen, Minna Skafte Jensen, Jørgen Mejer, Helle Salskov Roberts, Christian Marinus Taisbak. Kandidatstipendiater: Vincent Gabrielsen, Marianne Pade.

Forskningsprofessor: Adam Bülow-Jacobsen.

Fondslønnede stipendiater har i visse dele af året været knyttet til instituttet.

TAP: Antal årsværk: 1½.

Palle G. Andersen, Per Methner Rasmussen.

Forskningsvirksomhed:

Instituttet danner ramme om forskning i meget forskellige emner med det fællestræk, at beherskelsen af græsk og/eller latin er en forudsætning for, at man kan behandle stoffet. For meget af instituttets forskning gælder det endvidere, at kyndighed i benyttelse af håndskrevne bøger er af central betydning – arbejdet består her i at frembringe trykte udgaver af bøger, der ellers kun eksisterer i form af nogle få middelalderlige håndskrifter. Hovedemnerne er og har længe været, sprogvitenskaber, udgivelse og oversættelse samt kommentering af tekster, litteratur, filosofi, videnskabshistorie, historie, arkæologi og kunsthistorie. Instituttet er hjemsted for Forum for Renæssancestudier.

1. Sprogvidenskab

1.1 J. Blomqvist er beskæftiget med et arbejde vedrørende orddannelse i oldgræsk. Arbejdet vil bestå af to dele, en del hvori orddannelsens rolle i den græske sprogbrug og de deskriptive metoder vil blive behandlet, og en del, der koncentrerer sig om en speciel type af orddannelser, nemlig ord lavet ud fra præpositionsudtryk.

1.2 J. Blomqvist arbejder videre med en græsk grammatik til brug i gymnasiet og ved universiteternes grunduddannelse.

1.3 C. M. Taisbak udarbejder et computerprogram (Pascal) til undersøgelse og løsning af metriske problemer i latinske vers.

1.4 J. Christensen arbejder med de latinske verbers formlære med henblik på nye beskrivelsesmodeller.

2. Udgivelse, kommentering, oversættelse m.v.

2.1 J. Blomqvist har i året arbejdet med fortolkningen af linear B-tekster fra Pylos.

2.2 Th. Breitenstein har arbejdet med udgivelse og kommentering af den hellenistiske digter Arcestratos fra Gela.

2.3 J. Mejer har i forbindelse med et manuskript til den første fuldstændige oversættelse af Catul foretaget en kritisk gennemgang af teksten.

2.4 C. M. Taisbak arbejder med en monografi over de 94 theoremere der er blevet overleveret blandt den græske matematiker Euklids værker under navnet »Data«. Monografien vil indeholde en kommentar på engelsk til værket og, hvis muligt, fastslå forfatterens identitet.

3. Græsk papyrologi

Papyrussamlingen og den papyrologiske udgivervirksomhed har i året været varetaget af A. Bülow-Jacobsen. Samlingen er ved køb blevet forøget med to dokumentariske papyri. Det papyrologiske bibliotek er blevet forøget. Igangværende aktiviteter (jvf. også nedenfor pkt. 7.1):

3.1 Udgivelse af Papyri Graecae Haunienses, fasc. IV.

3.2 Udgivelse af en græsk, magisk papyrus (P. Carlsberg 52).

3.3 Udgivelse af to arrestordrer på papyrer og studier af denne type af dokumenter i tilknytning hertil.

3.4 Til projektet »Tempeladministration i det ro-

merske Ægypten« er der i årets løb blevet indsamlet og systematiseret tekststeder til belysning af romernes rolle i forbindelse med administrationen af og kontrollen med de ægyptiske templer. Materialet vil i nær fremtid blive bearbejdet ved hjælp af computer.

4. Litterære undersøgelser

4.1 L. Andersen arbejder med projektet »Heksametrisk orakelsvar, mantiske vers og dermed beslægtet digtning som del af traditionsbetinget græsk poesi«. Projektets overordnede mål er at belyse visse sider af den traditionsbetingede græske epik. Dennes bedst kendte repræsentanter er de poetiske værker, der er knyttet til Homers og Hesiods navne, men derudover findes også bevaret en række eksempler på heksametrisk brugspoesi, herunder orakelsvar. En analyse af de delfiske orakelsvar på heksameter vil klargøre disses forhold til de homeriske og hesiodiske tekster og til andre mantiske heksametre. Desuden vil undersøgelsen bidrage til at opklare nogle af problemerne i forbindelse med orakelgivningens udførelse og særlige karakter i Delfi.

4.2 M. S. Jensen er medarbejder i Enzyklopädie des Märchens, hvor hun især vil behandle de emner, der er knyttet til den homeriske digtning.

5. Filosofi

5.1 J. Mejer har i året arbejdet med bidrag til den nye udgave af Ueberwegs Grundriss der Geschichte der Philosophie, dels om den antikke filosofis overlevering og dels om det platoniske akademis historie.

5.2 J. Mejer arbejder også med andre undersøgelser vedrørende antik filosofihistorie, især med henblik på Diogenes Laertios og det 2.-3. årh. e.Kr.

6. Antikhistorie

6.1 V. Gabrielsen arbejder med et projekt om trierarchiets udvikling som fiskal-militær institution i Athen i tiden ca. 500-323/2 f.Kr. Projektet sigter mod en empirisk redegørelse for trierarchi-liturgiernes oprindelse, udvikling og funktion i Athens finans- og militærorganisation. Ydermere, med udgangspunkt i socialhistoriens metoder og begrebsapparat, vil denne redegørelse blive lagt til grund for en analyse af det athenske borgerskab i denne periode.

6.2 I samarbejde med fire af instituttets hovedfagstuderende udarbejder M. H. Hansen en registrant over alle gravmæler over athenske borgere ca. 400 f.Kr. – ca. 300 e.Kr. Formålet er med udgangspunkt i dette personbeskrivende materiale at undersøge borgernes vandring fra land til by, bybefolkningens muligheder for at reproducere sig selv, samt forskyndinger i de atiske demers (kommuners) relative størrelse ned gennem århundrederne. Undersøgelserne vil for første

gang kunne belyse rekrutteringsgrundlaget for Athens råd på 500, siden 600 mand og give et sikrere grundlag for at bedømme borgerbefolkningens størrelse og eventuelle vækst.

6.3 I forlængelse af studier over det athenske demokrati arbejder M. H. Hansen på en undersøgelse af forfatningsideologien og athenernes egne forestillinger om forfatningsudviklingen fra Solon til slutningen af det 4. årh. Undersøgelsens kerne er behandlingen af begrebet »den fædrene forfatning«, som i Demosthenes' Athen fremstilles som et »guldalderdemokrati«. Undersøgelsen vil danne grundlag for en konference om det athenske demokrati, der vil blive afholdt i Boston i juni 1987.

6.4 M. H. Hansens undersøgelser af folkeforsamlingen er bragt til foreløbig afslutning med bogen *The Athenian Assembly*, der vil udkomme i 1987. I forbindelse med en planlagt bredere skildring af det athenske demokrati arbejder M. H. Hansen med lovgivningsproceduren og de særlige lovgivningskommissioner, som blev indført i 403 i forbindelse med at folkeforsamlingen blev frataget enhver ret til at give love i egentlig forstand.

7. *Arkæologi og kunsthistorie*

7.1 A. Bülow-Jacobsen forbereder en udgravning af det romerske stenbrud ved Mons Claudianus i Ægypten. Efter nogle års rekognoscering vil udgravningerne begynde i februar 1987. Udover oplysninger om stenbrudsteknik og transportforhold er der konkret håb om at finde beskrevne ostraka til belysning af stenbrudets funktion og økonomi.

7.2 H. S. Roberts har bearbejdet den attiske keramik fra arkaisk og klassisk tid, der er blevet fundet ved udgravninger i Tell Sukas i Syrien. Arbejdet ventes afsluttet i januar 1987.

7.3 H. S. Roberts har færdiggjort et arbejde om græske og syditaliske bronzespejle og i tilknytning til dette emne foretaget studier af antikke bronzer i British Museums magasiner.

7.4 H. S. Roberts arbejder videre med et indlæg om fønikisk påvirkning og motiver i italisk-etruskisk kunst og kunstindustri, der vil blive forelagt ved seminaret »Østen i Vesten – orientalske kulturstrømninger i den græsk-romerske verden« i april 1987.

8. *Retorik*

J. Christensen studerer antikkens retoriske praksis med henblik på anvendelse af ektemporal fremførelse og eventuel udarbejdelse af manuskript før eller efter fremførelsen.

9. *Nylatin*

9.1 M. Pade studerer renessancens Plutarch-reception, især hans biografiers funktion i humanisternes ideologi og pædagogik. Disse biografier opnåede gennem humanisternes oversættelser af dem til latin en enestående popularitet, som varede ved i de næste århundreder og bredte sig til det øvrige Europa. Oversættelserne og deres forord er den vigtigste, men stort set ubenyttede kilder til humanisternes syn på Plutarch. Projektet sigter på ud fra disse oversættelser at undersøge humanisternes Plutarch-reception i perioden 1400-1470. Undersøgelsen koncentrerer sig om Guarino Veroneses, Leonardo Brunis og Leonard Giustinianos oversættelser, der blev til i denne periode.

9.2 M. Pade har desuden skrevet artiklen om Thukydides til *Catalogus Translationum et Commentariorum* (Washington 1961 ff.).

9.3 M. S. Jensen er leder af projektet Nordisk litteratur på latin og dens forhold til Europa, som støttes af Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning og Statens humanistiske Forskningsråd. Det første formål er at opbygge en fællesnordisk edb-registrant for den efterreformatoriske latinlitteratur. De prelimnære retningslinjer for opbyggelsen af registranten er blevet udarbejdet, og det praktiske arbejde vil for Danmarks vedkommende køre igang i 1987, da SHF stiller to stipendiat til rådighed for projektet. Som samarbejdspartner fra de øvrige nordiske lande deltager Øivind Andersen, Trondheim, Iiro Kajanto, Helsinki, Sigurdur Pétursen, Reykjavik og Jan Öberg, Stockholm.

9.4 M. S. Jensen arbejder også med projektet Dansk latinpoesi i 1500-tallet som udtryk for renaissancestrømninger. Undersøgelsen er litterært, sociologisk og begrebshistorisk anlagt og har indtil videre været samlet om Hans Jørgensen Sadolins forfatterskab.

9.5 J. Christensen undersøger F. C. Eilskovs sprogdannende virke gennem en analyse af hans latinske afhandling om gengivelse af latinske tekniske termer på dansk.

10. *Religion og bibelfortolkning*

10.1 Om L. Andersens studier vedrørende oraklet i Delfi jvf. ovenfor pkt. 4.1.

10.2 Den nye svenske oversættelse af Det gamle Testaments apokryfiske bøger, hvori J. Blomqvist har deltaget, er blevet færdiggjort i året.

10.3 I tilknytning til Bibeloversættelsen har J. Blomqvist skrevet to kapitler til et samleværk om de gammeltestamentlige apokryfer, det ene om den jødiske modstand mod helleneriseringen og det an-

det om hvordan begreberne apokryfer og pseudepi-grafer (tvivlsomme skrifter) er blevet defineret. J. Blomqvist forbereder også studier vedrørende tekst- og fortolkningsproblemer i Tobits bog, tekstkonstitue- ringen i Mansses bøn, kompositionsteknikken i Anden Makkabærbog og en sammenligning af det romersk- jødiske forbundsdokument i Første Makkabærbog med tilsvarende dokumenter i indskriftlig overlever- ring.

Udgivervirksomhed m.v.:

Instituttet udgiver i samarbejde med foreningen Tus- culum tidsskriftet *Museum Tusulanum*. Til tidsskrif- tet er knyttet monografierne *Opuscula Graecolati- na*, *Rudimenta Graecolatina*, *Ad Fontes*, *Opuscula Byzantina et Neograeca* samt *Sources for Modern Greek History*.

L. Andersen er redaktør af samleværket *Homerstud- ier*, som vil udkomme på *Museum Tusulanums* forlag.

M. H. Hansen er referee for tidsskrifterne *Classical Philology*, *Greek, Roman and Byzantine Studies* og *American Journal of Ancient History*.

J. Mejer har redigeret *Platonselskabets* skriftserie, bind 10.

M. Pade og M. S. Jensen er medlemmer af redak- tionsgruppen for skriftserien *Renæssancestudier*, der udkommer på *Museum Tusulanums* forlag.

M. S. Jensen er medlem af redaktionen for tidsskrif- tet *Oral Tradition*.

L. Andersen er medoversætter og sproglig konsu- lent ved Det danske Bibelselskabs nyoversættelse af Det nye Testamente.

J. Blomqvist har arbejdet som ekspert ved den sven- ske Bibelkommission.

M. S. Jensen er leder af Projekt Nordisk Nylatin, le- der af Projekt Dansk Nylatin, medlem af bestyrelsen for Center for sammenlignende Kulturforskning og medlem af initiativgruppen for Forum for Renæssan- cestudier.

Gæster og rejser m.v.:

J. Blomqvist har været gæsteforelæser ved universi- terne i Lund og Göteborg.

J. Christensen har været gæsteforelæser ved Platon- selskabets Augustinuskollokvium.

M. H. Hansen har været gæsteforelæser ved *Classi- cal Associations* årsmøde i Glasgow samt ved uni- versiteterne i Oxford og Uppsala. Han har også været le- der af et seminar om athenske institutioner ved *Ameri- can Philological Associations* årsmøde i San Antonio, Texas.

J. Mejer har foretaget en rejse til USA og derved væ- ret gæsteforelæser ved *University of Maryland*, *Colle- ge Park*, og *University of Texas at Austin* samt ved *Soci- ety for Ancient Greek Philosophy*. Han har også le- det efteruddannelseskurser ved *Klassikerforeningen*,

Religionslærerforeningen og *Fysik/matematiklærer- foreningen*.

M. Pade har været gæsteforelæser ved *Istituto di fi- logia greca* i Palermo.

H. S. Roberts har deltaget med et indlæg med titlen »On the Interpretation of South Italian and Greek Mirror Supports« ved 9. Internationale Tagung über antike Bronzen i Wien.

M. S. Jensen har været gæsteforelæser ved universi- teterne i Uppsala og Stockholm.

Publikationer:

Alenius, M.: Hvem skrev dronning Ingeborgs breve? *Historisk Tidsskrift* Bd. 86, Hft. 2, s. 283-89, Kø- benhavn 1986.

–: Italieneren Bianchi skriver om dansk kultur i 1700- tallet. *Magasin fra Det kongelige Bibliotek og Uni- versitets Biblioteket* I Årg. 1, nr. 1-2, s. 3-17, Køben- havn 1986.

–: Charlotta Dorothea Biehl. Mit ubetydelige Levnets Løb. København 1986, 219 s.

–: Biehl efter Holberg eller: Enden på komedie(n). *Kritik* 77, s. 59-72, København 1986.

Bülow-Jacobsen, A.: Orakler i det græsk-romerske Æ- gypten. Dagligliv blandt guder og mennesker. (Den nære orient i oldtiden), Bendt Alster, Paul John Frandsen (red), s. 189-94, København 1986.

–: A Short Bibliography on Papyrus-Making. *Papy- rus: Structure and Usage*. (Occasional Paper No.60), M. L. Bierbrier, s. 90, London 1986.

–, Strange, J.: P. Carlsberg 49. Fragment of an un- known translation of the Old Testament. *Archiv für Papyrusforschung und verwandte Gebiete* 32, s. 15-21, Leipzig 1986.

–: Orders to Arrest. P. Haun. inv. 33 and 54 and a Consolidated list. *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik* 66, s. 93-98, Bonn 1986.

–, Rengen, W.v.: Report on the 1986-Mission for the International Photographic Archive of Papyri. *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik* 66, s. 99-101, Bonn 1986.

Blomqvist, J.: Tronsalsinventarier i Pylos. *Medusa*. Svensk tidskrift för antiken 7:3, s. 22-30, Stockholm 1986.

–, Block, P., Sundström, G., Åsberg, C.: Bibeln. Til- lägg till Gamla testamentet. De apokryfa eller deu- terokanoniska skrifterna. Bibelkommissionens ut- gåva 1986. Stockholm 1986, 533 s.

–: Reflections of Carthaginian Commercial Activity in Hanno's Periplus. On the Dignity of Man. *Oriental and Classical Studies in Honour of Frithiof Rund- gren*, Trygve Kronholm, Eva Riad(eds), s. 53-62, Stockholm 1986.

Gabrielsen, V.: Det athenske demokrati i den nygræ- ske tradition. Det athenske demokrati i samtidens og eftertidens syn, R. Thomsen (udg.), s. 281-94, Århus 1986.

-: Phanera and Aphanes Ousia in Classical Athens. *Classica et Mediaevalia* Vol. 37, s. 16, København 1986.

Hansen, M.H.: Sofisterne. Det athenske demokrati i samtidens og eftertidens syn, Rudi Thomsen (red.), s. 191-205, Århus 1986.

-: Direkte og repræsentativt demokrati i dag. Det athenske demokrati i samtidens og eftertidens syn, Rudi Thomsen (red.), s. 371-73, Århus 1986.

-: Det athenske demokrati- traditionens og mytens historiske baggrund. Det athenske demokrati i samtidens og eftertidens syn, Rudi Thomsen (red.), s. 13-88, Århus 1986.

-: Filosoferne Sokrates, Platon og Aristoteles. Det athenske demokrati i samtidens og eftertidens syn, Rudi Thomsen (red.), s. 245-70, Århus 1986.

-: The Origin of the Term Demokratia. *Liverpool Classical Monthly* 11, s. 35-36, Liverpool 1986.

-: Athenian Nomothesia. *Greek Roman and Byzantine Studies* 26, s. 345-71, Durham, North Carolina 1986.

-: The Construction of Pnyx ii and the Introduction of Assembly pay. *Classica et Mediaevalia* 37, s. 89-98, København 1986.

-: Klerosis ek prokriton. *Classical Philology* 81, s. 222-29, Chicago 1986.

Jensen, M.S.: Vise, folkeviser, ballade. Verdens litteraturhistorie 3, 1450-1720, Hans Hertel, Bodil Bierring, s. 128-35, Oslo 1986.

-: Storia e verità nei poemi omerici. *Quaderni Urbinati di Cultura Classica* NS 22,1, s. 21-35, Urbino, Italien 1986.

-: Types and Versions in Ballad Tradition: The Oral Poet's Use of the Potentialities of Variation. *The Quarterly Newsletter of the Laboratory of Comparative Human Cognition* 8,1, s. 18-23, San Diego 1986.

Mejer, J.: Welcker and Zoega. Friedrich Gottlieb Welcker Werk und Wirkung Hermes Einzels. 49, W. M. Calder III, A. Köhnken, W. Kullmann, G. Pflug (eds), s. 53-78, Wiesbaden 1986.

Roberts, H.S.: Aspects of the Archaic Animal Style on Pottery found in Etruria and the Faliscan Area. *Italian Iron Age Artefacts in the British Museum Papers of the Sixth British Museum Classical Colloquium*, Judith Swaddling (udg.), s. 419-30, London 1986.

-: Om fortolkningen af græske og syditaliske spejlstøt-tefigurer. *Klassisk arkæologiske studier*, Helle Salskov Roberts, s. 123-48, København 1986.

Jerker Blomqvist

[Faded text, likely bleed-through from the reverse side of the page]

[Faded text, likely bleed-through from the reverse side of the page]

Filosofi, psykologi og pædagogik

I. Filosofisk Institut

Historie:

Filosofisk Institut oprettedes som Filosofisk Laboratorium i 1959 med lokaler i øverste etage af Metroannexet, lokaler, som faktisk havde været anvendt af faget i nogle år. I sommeren 1969 flyttedes til de nuværende lokaler, Købmagergade 50. Institutet er ikke opstået ved deling af eller sammenlægning med andre institutter. Navneskiftet skete i 1968.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 11 5/12.

Professorer: Mogens Blegvad, Karsten Friis Johansen, Svend Erik Stybe.

Lektorer: Erik Elten, Jan Riis Flor, Peter Kemp, C. H. Koch, Flemming Steen Nielsen, Kjell Sellin.

Forskningsstipendiater: Arne Grøn, Poul Lübcke.

Kandidatstipendiat: Peter Dandø.

Videnskabelige medarbejdere: Finn Collin, Ib Nyhus.

Undervisningsassistent: Henrik Juel.

TAP: Antal årsværk: 1,5.

Assistenter: Inge Bernhoff, Jytte Christiansen.

Forskningsvirksomhed:

Institutets forskningsvirksomhed omfatter et bredt felt af emner såvel inden for filosofi- og idéhistorie som inden for filosofiens systematiske discipliner. I overensstemmelse med gammel tradition og med de undervisningsopgaver over for studerende fra andre fag, der påhviler instituttet, lægges vægt på problemer, der har tilknytning til fagvidenskabelige problemstillinger, såvel inden for naturvidenskab som inden for samfundsvidenskab og humaniora.

Ved instituttets forskningsseminarer har i årets løb følgende foredrag været holdt:

16/4 Peter Sandøe: Sekundære sansekvaliteter og objektivitet.

Som led i det løbende samarbejde med det filosofiske institut ved Warszawa Universitet afholdtes det 8. dansk-polske filosofiseminar den 8.-12. juni i København. Fra dansk side holdtes følgende foredrag:

L. Dobrzanski: Philosophical Reform of Science: Descartes and Husserl.

Sten Ebbesen: Abstract and Concrete Accidental Terms in the 13th Century Philosophy.

F. Steen Nielsen: Alfred Sidgwick.

Sv. E. Nordenbo: Justification of Paternalism in Education.

S. A. Rasmussen: Indeterminacy of Language and Fact.

Den følgende redegørelse for de videnskabelige

medarbejderes øvrige forskningsvirksomhed er opdelt efter emner på en måde, der svarer til den inddeling i tre hovedområder: Filosofi- og idéhistorie, teoretisk filosofi og praktisk filosofi, der anvendes ved filosofistudiets opbygning.

1. Dansk filosofi- og idéhistorie

1.1 Dansk filosofi i det 17. årh. Afsnit til nyudgave af Überweg: Geschichte der Philosophie (C. H. Koch).

1.2 Studier over Søren Kierkegaards ontologi. Hensigten er at vise hvorledes Kierkegaards antagelser om selvet og tiden er forudsætninger for andre dele af hans tænkning (P. Lübcke).

1.3 Fortsat udarbejdelse af »Dansk idéhistorie, del 3«, omhandlende perioden 1920-70. I tilknytning her til udarbejdet artikel om »Begrebet nationalitet belyst ved eksempler fra Sønderjyllands deling« (Sv. E. Stybe).

2. Antik filosofi

2.1 Forsat arbejde med en større fremstilling af den antikke filosofi. 9 af 36 planlagte kapitler er afsluttet (K. Friis Johansen).

2.2 Udarbejdet mindre afhandlinger om Platons erkendelsesteori og Aristoteles' etik (samme).

2.3 Deltagelse i tværvideenskabelige studiekredse om Aristoteles og Augustin (samme).

3. Nyere tids filosofi

3.1 Færdiggørelse af et kapitel om »Machiavelli, Hobbes og Locke« til en bog om samfundsvidenskabens klassikere (M. Blegvad).

3.2 Studier over værdifilosofien o. 1900 og dens forhold til økonomisk værditeori (samme).

3.3 Undersøgelse af forholdet mellem et etisk perspektiv og en fremhævelse af historiens betydning gennem en analyse af forholdet mellem logik, etik og historie i Hegels filosofi (A. Grøn).

3.4 Studier i A. de Toqueville's historiefilosofi (C. H. Koch). Undersøgelse af Frederik d. Store som filosof (samme).

4. Teoretisk filosofi

4.1 Fortsatte studier over »Forklaringsmønstre i samfundsvidenskabernes«, har især arbejdet med samfundsvidenskabens i skotsk oplysningsfilosofi (M. Blegvad).

4.2 Studier over fallibilisme og relativisme, to artikler færdiggjort (J. Riis Flor).

4.3 Analyse af den moderne diskussion af realistiske og antirealistiske opfattelser af videnskabelige teorier (samme).

4.4 Fortsatte studier over Alfred Sidgwick's argumentationsteori. Færdiggjort yderligere et kapitel (F. S. Nielsen).

4.5 Fortsat arbejde med lærebøger i logik og kybernetik (K. Sellin).

4.6 Arbejde med en lærebog i logik, der planlægges oversat til kinesisk (samme).

4.7 Udarbejdet artikel inden for avanceret logik (samme).

4.8 Studier over plansprog (samme).

5. Praktisk filosofi

5.1 Fortsatte studier over det etiske indhold i de nytestamentelige skrifter (E. Elten).

5.2 Fortsat arbejdet med projektet »En redegørelse for den moderne ethos med særligt henblik på dens begrebsdannelse og narrative grundlag, og på forholdet mellem etik og teknologi«; har især arbejdet med: Sartres etik, Ricoeurs værk Tid og fortælling og teknologihistorie (P. Kemp).

5.3 Fortsat arbejdet med stipendieprojektet »Moral og erkendelse, en undersøgelse af etisk non-kognitivisme« (P. Sandøe).

Anden virksomhed:

Udarbejdelse af undervisningsmateriale til brug for kursus i argumentationsteori i erhvervslivet (F. Collin).

Redaktionsvirksomhed:

M. Blegvad er formand for redaktionen og P. Lübcke medredaktør af Danish Yearbook of Philosophy.

P. Lübcke er medredaktør af Kierkegaardiana.

K. Friis Johansen er medredaktør af Platonselskabets skriftserie.

C. H. Koch, K. Friis Johansen og J. Riis Flor er redaktører af Filosofiske Studier, hvoraf bind 8 udkom i 1986.

P. Kemp har redigeret »Humanistisk teknologi. Temaerne i HUM-TEK-uddannelsen« og »The Triumph of Biotechnologies« P.U.N., Belgien.

Gæster og rejser:

Dr. Bengt Molander har som gæsteforsker under Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde gæstet instituttet fra 1.9. til 31.12.

P. Sandøe har i perioderne 19/1-21/3, 30/4-30/6 og

10/10-15/12 opholdt sig ved Corpus Christi College, Oxford.

Kongresdeltagelse:

M. Blegvad har deltaget i symposium i Warszawa om forholdet mellem den logiske positivisme og Lwow-Warszawa-skolen den 26/9-30/9, holdt foredraget »Vienna, Warsaw, Copenhagen«, har deltaget i symposium om Toqueville ved Ålborg Universitetscenter 18/4-20/4, holdt foredraget »Toqueville og John Stuart Mill«, har sammen med J. Riis Flor og C. H. Koch deltaget i den danske nationalkomite for videnskabshistorie og videnskabsfilosofis årsmøde på Roskilde Universitetscenter den 14/11-15/11, givet forskningsrapport »Yderligere nyt om de skotske moralister«.

F. Collin har gæsteforelæst ved Filosofiska Institutionen, Lunds Universitet, om »Rationalitet og handlingsforklaring« den 15/9.

J. Riis Flor har sammen med P. Sandøe og P. Kemp deltaget i den VI Nordiske Filosofikongres, Århus 4/9-6/9, holdt foredraget »The Light by Our Lights«, og har sammen med M. Blegvad deltaget i nordisk forskerkursus for landbrugøkonomer, Tune Landbrugsskole 17/6-18/6, holdt to foredrag om »Moderne videnskabsteori«.

P. Kemp har været medleder af Dubrovnik-seminar, Jugoslavien 17/3-28/3, har været ordstyrer ved religionsfilosofisk kongres i Perugia, Italien, 1/10-3/10 og har gæsteforelæst ved Center for Fænomenologi, Rom den 4/10.

C. H. Koch har forelæst i Selskabet for Filosofi og Psykologi den 27/2 om »Gödels bevis« og på den danske eksportskole i Nordsjælland den 10/12 om »Filosofisk rationalisme«.

K. Sellin har holdt foredrag ved Akademio Internacia de Sciencoj, San Marino, januar, om »Plansprog og logik«.

Sv. E. Stybe har holdt foredrag i Historisk forening i Århus den 25/9 om »Nationalitetsbegrebet set i forbindelse med Sønderjyllands deling«.

Publikationer:

Blegvad, B.P., Blegvad, M.: En dialog om retsvidenskab og rets sociologi. Samfunn, Rett, Rettferdighet. Fetskrift til Torstein Eckhoffs 70 årsdag, Anders Bratholm m.fl. (red.), s. 160-70, Oslo 1986.

Blegvad, M.: "Moral philosophy" i skotsk oplysningsfilosofi. Filosofiske studier 8, s. 7-35, Filosofisk Institut, København 1986.

—: Om samfundsvidenskabernes historie og filosofi — i anledning af to nyudkomne bøger. Økonomi og politik Årg. 59, 1985-86, s. 155-59, København 1986.

Elten, E.: Paulus' etik. Nogle kritiske bemærkninger. Filosofiske studier 8, s. 95-117, Filosofisk Inst. Københavns Universitet 1986.

—: Det etiske indholdet i Markusevangeliet. Human —

- Etisk Forbundets Småskrifter 5, s. 1-21, Stockholm 1986.
- Flor, J.C.R.: Lyset i vort lys. *Philosophia* tidsskrift for filosofi 3-4, s. 211-29, Århus 1986.
- : Omkring Über Gewissheit. Sprog moral og livsform Ludwig Wittgensteins filosofi, Sten Borck, Klaus K. Hansen, s. 173-97, Århus 1986.
- Friis, K.J.: Sokrates's drøm – og erkendelsens paradoks. Sprogets mesterskab, Kjeld Holm, Jan Lindhardt, s. 40-51, Århus 1986.
- Koch, C.H.: Hvem var Carl Lange? Om Carl Lange og følelselivets fysiologi. *Nordisk Psykologi* Vol. 38, No. 1, s. 41-54, København 1986.
- : Idehistoriske betragtninger over dr. Mises Engelskrift + Noter. Om engle. Skitse til en sammenlignende anatomi. På dansk ved Hans Chr. Nørgaard, Dr. Mises (Gustav Theodor Fechner), s. 82, København 1986.
- : Vico og Joyce. *Filosofiske Studier* 8, s. 143-155, København 1986.
- Nielsen, F.S.: Popper and Contemporary Scientific Materialism. A Reply to Krajewski. *Newsletter for those interested in the philosophy of Karl Popper* Vol. 2, No. 3-4, s. 2, Ontario, Canada 1986.
- Sandøe, P.: Sprogets grænser – Wittgensteins syn på moralens grundlag. Sprog, moral & livsform, Ludwig Wittgensteins filosofi, Steen Brock, Klaus K. Hansen (udg.), s. 41-58, Århus 1986.
- : Etisk non-kognitivism og universaliserbarhedsprincippet. *Filosofiske Studier* Bind 7, s. 135-63, København 1985.

Jan Riis Flor

KV 1986

2. Institut for klinisk Psykologi

Historie:

Institut for klinisk Psykologi blev oprettet i august 1968 med professoren i klinisk psykologi som bestyrer og en afdelingsleder for hver af tre afdelinger: en børneklínik, en voksenklínik og en forskningsafdeling.

Børneklínikken var allerede blevet etableret i september 1950 som Universitetets Børnepsykologiske Klinik (UBK) og havde hidtil henhørt under Psykologisk Laboratorium. De to øvrige afdelinger var nyoprettede.

Det nye institut kunne ikke samles på samme adresse. Børneklínikken fortsatte i de hidtidige lokaler i Fiolstræde 10. Voksenklínikken fik til at begynde med lokaler på Gammel Kongevej 10 og siden på Vodroffsvej 8. Forskningsafdelingen havde dels til huse i Fiolstræde 10 og udvidede efterhånden i lokaler i Nørregade 20. Siden 1974 har Institut for klinisk Psykologi været samlet i Københavns Universitet på Amager, Njalsgade 90.

Ved instituttets oprettelse fungerede de tre afdelinger som selvstændige enheder, men med styrelseslovens ikrafttræden i 1971 blev strukturen tilpasset de nye ledelsesregler, således at alle ledelsesfunktioner blev integreret på institutplan.

Institut for klinisk Psykologi har sit særpræg ved, at det ud over undervisning og forskning har et tredje hovedfunktionsområde, den psykologiske klínik, som udøves i to arbejdsgrupper svarende til den tidligere børneklínik og den tidligere voksenklínik. Klínikarbejdet er underlag for både studenterundervisning og postgraduat uddannelse i psykoterapi af kliniske psykologer, ligesom klínikken også danner grundlag for psykoterapeutisk udviklingsarbejde og indgår i forskningsprojekter.

Forskningsgruppens arbejde udføres i et vist omfang i samarbejde med forskere ved Psykologisk Laboratorium.

Undervisningen i faget psykologi varetages i fællesskab af Psykologisk Laboratorium og Institut for klinisk Psykologi under samme studienævn.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 27.

Professor: L. Østergaard

Lektorer: O. Almstrup, K. Boman, A. Darum, J. Gammelgaard, U. Haslund, B. Hutchings, E. Friis Jørgensen, I. Leth, L. Lindgård, G. M. Mirdal, V. Maar, H. Schulsinger, B. Strandbygaard, L. Tata, J. Smidt Thomsen, J. Vestergaard-Bogind.

Adjunkt: S. Lunn.

Seniorstipendiater: H. Munck, T. W. Teasdale.

Forskningsrådsstipendiat: H. H. Jensen.

Undervisningsassistent: B. Seymour.

Kandidater: T. Fredtoft, A. Pedersen, M. Skydsbjerg, L. D. Skaarup, G. Önfjord, E. Ørum.

TAP: Antal årsværk: 11,07.

V. Andersen, J. Andreassen, H. Daun, H. Dittmann, R. Ellesgaard, M. Giege, R. Gregersen, V. Nathan, I. Poulsen, H. Qvortrup, L. Seedorff, B. Strange.

Forskningsvirksomhed:

Instituttets forskningsaktiviteter falder under syv brede rammeområder, i forhold til hvilke de fleste af fagets forskningsopgaver og -projekter vil kunne placeres, idet det dog er vigtigt at fremhæve, at disse syv områder i den konkrete forskning ofte integreres og supplerer hinanden:

1. Studier af psykiske lidelser/problemer;
2. Sundhedspsykologi: psykosomatiske og somatopsykiske problemstillinger;
3. Studier af behandlingsmæssige forløb;
4. Forebyggelse af psykiske lidelser hos børn og voksne;
5. Teoretiske og metodiske overvejelser vedrørende klínikvirksomhed;
6. Eksperimentel psykopatologi;
7. Komparative studier i udviklingslandene.

1. *Psykiske lidelser/problemer*

Denne del af instituttets forskningsaktiviteter afspejler de psykiske problemer og sygdomme, som er mest udbredte blandt klienterne. Meget tyder på, at visse sygdomme, f.eks. hysteri, er ved at forsvinde ud af det moderne sygdomsbillede, mens andre, som f.eks. nervøs spisevægring (anorexia nervosa) og stressreaktioner, træder i forgrunden.

1.1 *Hysteri*

I denne forbindelse foretages der en analyse af baggrunden for hysteriens tilsyneladende forsvinden. Ved gennemgang af den lægevidenskabelige litteratur om hysteri fra antikken til vort århundrede og med udgangspunkt i psykoanalysens begreber såvel som i en feministisk kritik undersøges kvindens ændrede samfundsmæssige stilling i relation til psykiske lidelsesformer (Judy Gammelgaard).

1.2 *Anorexia nervosa*

En medarbejder er i gang med et projekt om nervøs spisevægring, der fortrinsvis rammer unge kvinder, og som behandlingsmæssigt volder store vanskeligheder. Samtidig er det en lidelse, der skrives meget om, og som der stort set er lige så mange meninger om som folk, der har interesseret sig for fænomenet. Projektet er et forsøg på at bringe orden i forvirringen på det teoretiske plan, belyse sygdommens ætiologi samt analyse hensigtsmæssigheden af henholdsvis individuel og gruppebehandling, ved hjælp af psykologisk undersøgelse af pigerne før og efter behandlingen (Susanne Lunn).

1.3 *Selvmoordsforsøg hos kvinder, et tværkulturelt projekt*

Denne undersøgelse har baggrund i en mangeårig interesse for kvindeforskning. Overalt i verden er der flere kvinder end mænd, der forsøger selvmord, og for at belyse sammenhængen mellem kvinders psykosociale rolle og selvmordsforsøg har man, i samarbejde med Athens Universitets psykiatriske klinik og en dansk psykiater, interviewet kvinder, som har forsøgt at tage sig af dage, henholdsvis i Grækenland og i Danmark. I nærværende projekt agter man at udvikle et forebyggelses- og behandlingsprogram med børn og unge, der én gang har forsøgt selvmord, i samarbejde med de sociale myndigheder i en omegnskommune (Libby Tatta).

1.4.1 *Prospektiv langtidundersøgelse af skizofrene mødres børn*

I efteråret 1986 startede det sidste follow-up i den prospektive langtidundersøgelse af skizofrene mødres børn, der har forløbet siden 1962 på Psykologisk Institut, Kommunehospitalet i København. Den undersøgte population omfatter 207 indpersoner og 104 kontrolpersoner. Deres gennemsnitsalder er i 1986

omkring 39 år, og populationen har således gennemlevet størstedelen af risikoperioden for skizofreni.

Medarbejderskabet i follow-up undersøgelsen har drejet sig om planlægning og udarbejdelse af det endelige klinisk-diagnostiske interview, der omfatter både personlighedsmæssige og psykopatologiske variable. Resultatbearbejdelsen af denne afsluttende undersøgelse vil formentlig strække sig til 1990, men allerede ved udgangen af 1986 vil en kvalitativ klinisk psykologisk beskrivelse af enkeltpersonernes livsforløb påbegyndes og foregå løbende, så snart follow-up undersøgelsen er foretaget »blindt« af en anden medarbejder.

Ud fra de hidtidigt indvundne data fra 1962 og 1972 er der fortsat blevet arbejdet med de mulige invulnerabilitetsfaktorer (bestemte personlighedstræk eller opvækstbetingelser), som hindrer en psykopatologisk personlighedsudvikling. Desuden er et arbejde vedrørende formelle tankeforstyrrelers kontinuitet fra barndom til voksenalder hos visse indpersoner blevet publiceret i samarbejde med en anden forsker fra det tværfaglige forskerteam på Psykologisk Institut, Kommunehospitalet (Hanne Schulsinger).

1.4.2 *Diagnostiske kriterier for skizofreni*

Som led i ovennævnte langtidundersøgelse af skizofrene mødres børn er der foretaget en grundig gennemgang af materiale fra hospitalsjournalerne vedrørende mødrene. På trods af, at diagnosen skizofreni blev stillet i begyndelsen af tresserne, er det konstateret, at over 85% opfylder de moderne, internationale operationelle kriterier for skizofreni. Blandt børnene har man hyppigere konstateret skizofreni og grænsetilstande hos dem, hvis mødre var hebefren-skizofrene, end hos dem med paranoid-skizofrene mødre (Thomas W. Teasdale).

1.5 *Prospektiv langtidundersøgelse af unge mænd med alkoholiske fædre*

Undersøgelsen omfatter to grupper: 223 18-19-årige drenge, hvis fædre er svære alkoholikere, samt 107 jævnaldrende kontrol-drenge. Gennem udførlige interviews og en række tests er der indsamlet oplysninger vedrørende drengenes sociale og familiemæssige baggrund, deres skolegang, kognitive evner og deres psykiske og fysiske tilstand. Hensigten er at lave en efterundersøgelse af drengene, når de fylder 30 år.

Imidlertid er der ved de nu foretagne analyser konstateret flere forskelle mellem de to grupper, som måske vil vise sig at have relevans for udviklingen af alkoholisme. Sammenlignet med kontrolgruppen har gruppen med alkoholiske fædre mere ustabile forhold både i hjem og i skole, de udviser hyppigere adfærdsvanskeligheder og ordblindhed. Impulsivitet og rastløshed forekommer hyppigere. Drengene med alkoholiske fædre føler sig mindre påvirket af alkohol end kontroldrengene. Det kunne forventes, at samtlige dis-

se træk især vil være kendetegnende for fremtidige alkoholikere (Thomas W. Teasdale).

1.6 *Unge indvandrere i konflikt med loven*

Med henblik på at belyse den familie- og skolemæssige baggrund samt de personlighedsfaktorer, der påvirker indvandrerunges harmoniske kontra problemfyldte tilpasning til det danske samfund, foretages en kvalitativ psykologisk undersøgelse af 20 unge indvandre-
re, nemlig 10, som har været i konflikt med loven, og 10 særligt udvalgte, velfungerende unge, som tilsyneladende lever i harmoni med sig selv og deres omgivelser.

Projektet har to formål. Det første er at bestemme de forhold, som synes at modvirke kriminalitet og at styrke en positiv udvikling, ved undersøgelse af de karakteristika hos individet og i miljøet, som kan sættes i forbindelse med de to modsatrettede løbebaner. Det andet formål er at henlede opmærksomheden på de unge indvandrere, der klarer sig godt, og at fokusere på ressourcer fremfor på svagheder, idet prævention både er et spørgsmål om styrkelse af ressourcer og om forhindring af kriminalitetsfremkaldende forhold (Gretty M. Mirdal).

2. *Sundhedspsykologi: psykosomatiske og somatopsyki- ske problemstillinger*

Efter den nye studieordning, som træder i kraft i 1987, bliver sundhedspsykologi et særskilt uddannelsesprogram i psykologistudiet med henblik på at forberede psykologer til beskæftigelse inden for den primære og sekundære sundhedstjeneste. Medarbejdernes forskningsaktiviteter inden for sundhedspsykologien drejer sig om undersøgelser af baggrunden for og behandlingen af dels psykosomatiske reaktioner (d.v.s. somatiske klager/sygdomme, hvor psykiske faktorer spiller en afgørende rolle) og dels somatopsykiske reaktioner (d.v.s. psykiske reaktioner på sygdom, medicinsk behandling og hospitalsindlæggelse). Følgende er eksempler på udviklingsarbejder og forskningsprojekter inden for området.

2.1 *Psykologen i almen lægepraksis*

Med henblik på at undersøge forskellige modeller for samarbejde mellem praktiserende læge og psykolog, herunder vurdering af patientens behov og motivation for psykologisk behandling og afprøvning af egnede behandlingsformer, har en medarbejder deltaget i en lægepraksis i København i en 3-måneders periode (Gretty M. Mirdal).

2.2 *AIDS*

Mulighederne for at gennemføre et psykosocialt forskningsprojekt i forbindelse med sygdommen AIDS er blevet undersøgt af en gruppe medarbejdere. Dette projekt skulle forme sig som en prospektiv langtidsundersøgelse af en stor population af AIDS-seropositive,

fra begyndelsen raske personer, der går til regelmæssige immunologiske follow-ups på screeningsklinikkerne i København. Arbejdet har bestået i litteratursøgning, interne konferencer og forhandlinger med AIDS-læger, især på Hvidovre Hospital. På grund af den uforudsete hastige udvikling på feltet kan en prospektiv undersøgelse ikke umiddelbart påbegyndes. Der forberedes derfor mindre undersøgelser om dette emne.

2.2.1 En eksplorerende undersøgelse, som omfatter både AIDS-smittede og AIDS-syge personer, som undersøges og behandles på Hvidovre Hospital, er under planlægning (Hanne Schulsinger, Susanne Lunn, Marianne Skydsbjerg).

2.2.2 Et andet projekt består af indsamling af litteratur og erfaringsmateriale fra psykologisk rådgivning og behandling af mennesker, der er i krisetilstand efter at have fået konstateret antistof mod AIDS-virus (John Smidt Thomsen).

2.2.3 I forbindelse med et planlagt AIDS-projekt har en medarbejder foretaget en studierejse til USA (se Rejser og Kongresser) (Lise Østergaard).

2.3 *Cancerpatienters accept af et nyt ernæringspræparat*

I samarbejde med cand.pharm. Ebba Holme Hansen, cand.pharm. Sven Frøkjær, cand. scient.soc. Laila Launsø, Danmarks farmaceutiske Højskole, og afdelingssygeplejerske Christine Christiansen, Finsen Institutet, er planlagt en undersøgelse over cancerpatienters accept af et nyt ernæringspræparat. Denne undersøgelse starter på Finsen Institutet i februar 1987. Der er tale om et forsøg på at opstille et alternativ til den kontrollerede kliniske undersøgelse, hvor man søger at indfange de psykologiske og sociologiske forhold, som opstår gennem behandlingsforløbet. Ernæringspræparatet er en model for en behandlingsteknologi, og målet er at belyse person-medicin interaktioner, senere specielt med henblik på konsekvenser af psykofarmakologisk behandling. I forbindelse med dette projekt har en medarbejder deltaget i interviews af patienter og læger på Århus Kommunehospital og Århus Amtssygehus' lunge medicinske og kirurgiske afdelinger samt i den daglige planlægning af projektet på Danmarks farmaceutiske Højskole (Hans Henrik Jensen).

3. *Studier af behandlingsmæssige forløb*

3.1 *Beskrivelse og analyse af krisefænomener i gruppebehandling af børn*

Interessen i dette projekt samler sig om separationsfænomener, som de giver sig udtryk i det daglige be-

handlingsarbejde, hvorfra materialet hentes (Ole Almstrup).

3.2 *Samtalebehandling med par*

Det parterapeutiske arbejde videreføres med udvikling af en model for fokuseret parterapi, særlig i relation til »2. gangs parforhold«. Modellen omfatter hovedsagelig korttidsbehandling, og der tilstræbes en helhedsforståelse af parrenes problemer, der omfatter såvel »medbragte« og udviklingsbestemte som aktuelle vanskeligheder i parforholdet (Eric Friis Jørgensen, Kirsan Boman, Jytte Vestergaard-Bogind).

3.3 *Skilsmisseprojekt*

Studier af psykoterapeutiske forløb med voksne klienter, før, under og efter skilsmisse, videreføres, idet der fortsat foretages dataindsamling i begrænset omfang. Databearbejdelsen har koncentreret sig om skilsmis-sens psykologiske årsager (Kirsten Boman).

3.4 *Længerevarende samtalebehandling med par*

Arbejdet centrerer sig om parrelationer, hvor den ene ægtefælle lider af en vanskeligt tilgængelig psykisk sygdom. Der sigtes mod en helhedsforståelse af det enkelte pars problemer, samtidig med at der for hvert af parrene fokuseres på de særlige jefunktioner, der enten er mangelfuldt udviklede eller svært læderede. Der sigtes mod at udvikle et begrebsapparat, der kan finde bredere anvendelse til forståelse og behandling ved andre former for psykiske lidelser, idet mange fænomener optræder i forvrænget og dermed tydeliggjort form hos disse svært belastede klienter (Eric Friis Jørgensen, Lise Lindgård).

3.5.1 Vurdering af gruppebehandlingstilbud over for piger i alderen 15-17 år, der har været udsat for incest: Dette projekt er afsluttet. Dets konklusioner blev præsenteret ved 2. Nordiske Konference om Børnemis-handling i Norrtälje, oktober 1985. I samarbejde med to psykologer fra Frederiksborg amts Rådgivnings-center (Marianne Hedin og Else Marie Mathiassen) indsamles nu erfaringer om projektive undersøgelser af psykiske traumer (seksuelle overgreb) hos børn omkring 6 år. Hensigten er at skærpe opmærksomheden på børns formidling af seksuelle emner ved en legeob-servation. Sådanne oplysninger vil være af betydning ved vurdering af mindre børns vidneudsagn i sædelig-hedssager (Ingrid Leth).

3.5.2 Afprøvning af et pædagogisk-psykologisk fore-byggelsesprogram i forbindelse med seksuelle over-greb på mindre børn (beskrevet i Årbogen 1985) er af-sluttet og formidles til relevante faggrupper (Randi Gregersen, Ingrid Leth).

3.5.3 Inden for samme emneområde planlægger In-grid Leth – i samarbejde med mag.scient.soc. Bodil

Stenvig og professor Harriet Holter som konsulent – en ny kvantitativ undersøgelse af udbredelsen af sek-suelle overgreb. Der er tale om en spørgeskemaunders-øgelse, hvor det påregnes at søge økonomiske midler udefra til dækning af spørgeskemauddeling, indsam-ling og oparbejdning til databehandling. Undersøgel-sen er under planlægning, og dataindsamlingen vil formentlig finde sted i efteråret 1987 (Ingrid Leth).

3.6 *Gruppeanalyse*

Med udgangspunkt i de teorier og metoder, som er ud-viklet i forbindelse med den gruppeanalytiske psyko-terapi, foretages en nærmere undersøgelse af overfø-rings- og modoverføringsfænomener, således som disse afspejler sig i forskellige faser af et længerevarende gruppeanalytisk terapiforløb. Samtidig undersøges, i hvilken udstrækning nyere objektrelationsteorier la-der sig anvende til beskrivelse og forståelse af de om-talte fænomener (Vivi Maar).

3.7 *Børn og tab*

Der forberedes en undersøgelse, der vil søge at beskre-ive alderstypiske reaktions- og oplevelsesmåder hos børn, som på forskellige stadier af deres udvikling ud-sættes for eller har været udsat for tab af forældre eller andre nærtstående. Undersøgelsen vil tage udgangs-punkt i en analyse af igangvarende behandlingsforløb (Vivi Maar).

4. *Forebyggelse af psykiske lidelser hos børn og voksne*

4.1 *Initiale problemformuleringer hos kvinder, der hen-vises til Psykologisk Rådgivning for Gravide*

Baggrundsmaterialet for den planlagte kvalitative analyse er 34 sagsforløb (ud af ialt 58 henvisninger i den 3-årige projektperiode). Analysen har til formål at give et billede af, hvad en psykolog, der i profylaktisk øjemed giver et psykoterapeutisk tilbud, kan møde af problemer, og hvordan disse fremstår. Hvor direkte eller indirekte er problemformuleringerne i den/de første visiterende samtaler? Er den direkte problem-formulering en afspejling af den livssituation, kvinden befinder sig i? Og hvordan kan det teoretisk forstås, specielt ud fra teorier om psykiske reaktioner i parana-talperioden, hvis der er diskrepans mellem den direkte problemformulering og beskrivelser af en række psyki-ske problemmanifestationer og/eller en yderst proble-mfyldt livssituation? (Projekt udført i samarbejde med Hvidovre Hospital, obstetrisk afdeling) (Annie Darum)

4.2 *Konsekvenserne af præmaturitet for barnets psyki-ske udvikling*

Dette belyses ved hjælp af tre forskellige undersøgel-ser, som foretages i samarbejde med henholdsvis Rigs-hospitalet, Kennedy Institute og University of Denver og i samråd med medarbejderne ved Child Develop-

ment Unit, Harvard Medical School. Baggrunden for projektet er, at flere børn med lav fødselsvægt nu overlever, og at risikoen for skader og fejludvikling generelt er større med faldende fødselsvægt. I hovedprojektet analyseres de specielle vanskeligheder, den meget for tidlige fødsel medfører for forældre og børn i forhold til tilstedeværende ressourcer hos de implicerede og i miljøet (Hanne Munck).

4.3 Projekt Førskole Gladsaxe 76

En forebyggende longitudinell undersøgelse. Der foretages en analyse af småbørns udviklings- og tilpassevanskeligheder, således som disse er kommet til udtryk i daginstitution og ved skolestart og er blevet beskrevet af pædagoger, lærere, forældre og af børnene selv. 60 familier har deltaget i projektet, som udføres i samarbejde med Danmarks Lærerhøjskole, Psykologisk Institut ved Århus Universitet og Socialforskningsinstituttet (Vivi Maar).

4.4 Psykodramas præventive muligheder

En medarbejder har deltaget som konsulent og supervisor i en arbejdsgruppe ved Center for Audiologopædi, Københavns Universitet. Det drejer sig om et studenterforskningsprojekt vedrørende psykodramas præventive muligheder over for psykosociale vanskeligheder og socialt afvigende adfærd hos unge døve (Hanne Schulsinger).

5. Teoretiske og metodiske overvejelser vedrørende kliniskvirksomhed

5.1 »Action Language«

En medarbejder har arbejdet med og skrevet en artikel om Roy Schafers kritik af den freudianske metapsykologi og med hans alternativ hertil, det såkaldte »Action Language«. I denne reformulering af psykoanalysens sprog beskrives personen som handlende, i modsætning til den metapsykologiske opfattelse af personen som et passivt hylster for indbyrdes kampe mellem modsatrettede impulser og energier.

Endvidere har han beskæftiget sig med en række kliniske konsekvenser af Schafers nytænkning, specielt en udvidet opfattelse af begrebet modstand og en radikalt ændret fortolkningspraksis (Ole Almstrup).

5.2 En klinisk terapeutisk drømmemodell

Der arbejdes såvel på det teoretiske som på den praktiske plan med udviklingen af en drømmemodell, som integrerer dele af Freuds og Jungs klassiske metoder med nyere metoder og praktikker, bl.a. Jes Bertelsens (Bent Strandbygaard).

5.3 Klientudvælgelse til analytisk gruppeterapi

Bearbejdning af indsamlet litteraturmateriale og materiale fra afsluttet psykoanalytisk orienteret gruppe-terapi med henblik på at udarbejde kriterier for vurde-

ring af klienters egnethed for analytisk gruppeterapi (John Smidt Thomsen i samarbejde med socialrådgiver Vibeke Nathan).

5.4 Formidling af psykologisk og psykoterapeutisk grundviden til andre og egne faggrupper

Der er udarbejdet et teksthæfte med beskrivelse af systematikken i formidlingsmetoden. Metoden er under afprøvning i forbindelse med undervisning af psykologistuderende, og de indhøstede erfaringer indgår i en løbende justering af metode og teksthæfte. Metodens teoretiske grundlag udforskes, og dens anvendelighed over for andre faggrupper søges beskrevet (Eric Friis Jørgensen).

5.5 Udvikling af alternative behandlingsformer i forbindelse med indvandrerklinter

De psykologiske behandlingsformer, som praktiseres i den vestlige verden, er baseret på et personlighedsteoretisk grundlag og en sygdomsforståelse, der ikke er direkte anvendelig i forhold til klienter med andre kulturelle baggrunde. De hidtil indsamlede erfaringer vedrørende alternative behandlingsformer har dannet baggrund for tværfaglige seminarer herhjemme såvel som for et indlæg ved en international kongres i tværkulturel psykologi (Gretty M. Mirdal i samarbejde med John Smidt Thomsen).

6. Eksperimentel psykopatologi

6.1.1 Virkningen af diazepam på hukommelse og emotionelle reaktioner: Tidligere har Barry Hutchings og Hans Henrik Jensen påvist hukommelsesforstyrrelser og emotionel overreageren som konsekvens af medicinering med diazepam (Stesolid) i terapeutiske doser under stresspåvirkning. Der arbejdes fortsat på KAS Nordvang med denne undersøgelse over interaktionen mellem stress og angstdæmpende medicin (Stesolid) i forbindelse med afklaring af kognitive og emotionelle processers samvirke. Der er foruden den direkte klinisk relevante problemstilling vedrørende konsekvenser af anxiolytisk behandling tillige tale om en eksperimentel model over angst/panik reaktioner (Barry Hutchings, Hans Henrik Jensen).

6.1.2 Sideløbende hermed har Barry Hutchings og Hans Henrik Jensen på KAS Nordvang indgået samarbejde med professor, dr. med. Mogens Møllergaard, cand.med. Kirsten Lorentzen, cand.med. Peter Østergaard og cand.psych. Nicole Rosenberg i oprettelsen af en angstklinik, hvor man på nuværende tidspunkt forestår den psykometriske personlighedsundersøgelse samt målinger af den psykofysiologiske responsprofil hos de henviste patienter. Det er planen, at psykologisk behandling skal indgå i dette arbejde.

I forbindelse med ovennævnte undersøgelse på KAS Nordvang arbejdes der med en introduktion og afprøvning af professor Theodore Millons personlig-

hedsmodel og det på baggrund af modellen udviklede spørgeskema: Millon Clinical Multiaxial Inventory. Dette arbejde foretages dels i samarbejde med den danske »Millon-grupe« bestående af en kreds af psykologer, læger og socialrådgivere, alle ansat på neurologiske og psykiatriske afdelinger, og dels i samarbejde med cand.med. Erik Simonsen, KAS Nordvang (Barry Hutchings, Hans Henrik Jensen).

6.2 *Perceptuel organisation*

Efter traditionel perceptionpsykologisk opfattelse er vor evne til at percipere en visuel scene som bestående af genstande og flader baseret på såkaldte gestaltlove: nærhed, lighed, kontinuitet m.v.

Ifølge disse love vil emner, der ligner hinanden, eksempelvis tendere til at blive perciperet under eet som dele af en helhed. I det foreliggende projekt sigtes der mod – gennem sammenlignende undersøgelser af menneskesyn og robotsyn – at præcisere og videreudvikle de såkaldte gestaltlove for perceptuel organisation (Axel Larsen).

7. *Komparative studier i udviklingslandene*

Klinisk psykologi med særligt henblik på komparative studier i udviklingslandene (Human Studies in International Development) er fortsat efter tidligere beskrevne hovedlinier, og der har været givet tværfaglige undervisningstilbud i psykologiske teorier om sygdom og sundhed i tværkulturel belysning.

7.1 *»Women – Health – Development«*

Studier over emnet fortsætter. Foreløbige publikationer og foredrag i internationale fora fremgår af »Rejser og Kongresser« (Lise Østergaard).

7.2 *»Evaluation of Women's Aspects in DANIDA-supported Development Projects«*

Udviklingsarbejde er afsluttet i indeværende år med udarbejdelsen af otte delrapporter samt en hovedrapport (ialt ca. 500 sider) (Lise Østergaard i samarbejde med lektor Susan Whyte, Institut for Etnologi og Antropologi, konsulent Claus Branner Jespersen og mag.scient. Ann-Belinda Steen).

7.3 *»Specialized Curriculum Materials in Gender Issues and their use in Workshops for the Advanced Training of Development Planners«*

På baggrund af en EF-bevilling til Københavns Universitet udføres et forskningsprojekt i samarbejde med University of Sussex, University College, London, University of Leiden, Holland, og ORSTOM, Paris. Første fase af studiet ventes afsluttet i foråret 1987 (Lise Østergaard).

7.4 *Udviklingsarbejde i forbindelse med planlægning af Postgraduate Studier i International Udvikling*

Indtil videre afsluttet med udarbejdelsen af en ram-

meplan for disse studier, afleveret til Rektor den 28. maj 1986. I forbindelse med disse studier har Lise Østergaard foretaget en studierejse til universiteter i USA (se Rejser og Kongresser) (Lise Østergaard).

Klinikvirksomhed:

Klinikvirksomheden, hvor børn, familier og voksne modtager psykologisk rådgivning og behandling, er grundlaget for instituttets praktiske og teoretiske udforskning af basale områder inden for klinisk psykologi. Herudover integreres det klinisk psykologiske arbejde i såvel undervisningen af studerende som den postgraduate undervisning af psykologiske kandidater.

En af grundtankerne bag undervisningen i klinisk psykologi er at uddanne de studerende og de psykologkandidater, som er tilknyttet instituttet, efter en videnskabelig-professionel model. Målsætningen er, at relationen mellem teori og praksis integreres i den enkelte arbejder inden for faget. Studenterklinikken, der for 10 år siden var et forsøg med en alternativ undervisningsform i klinisk psykologi, indgår nu som et fast led i den øvrige klinikvirksomhed. De studerende får i studenterklinikken ved personlig træning og under supervision af de faste lærere kendskab til nogle af psykologens undersøgelses- og behandlingsmuligheder og høster erfaringer, som ikke ville kunne opnås alene ved at iagttage eller læse om andres praksis. Studenterklinikken inddrages i kandidatuddannelsen i forbindelse med kandidaternes supervisionstræning.

Da instituttet ikke er bundet af en serviceforpligtelse, f.eks. over for et bestemt geografisk område, kan vi foretage klientudvælgelsen under hensyntagen til de undervisningsforpligtelser og forskningsformål, som gælder for instituttet. Ved visitation af klienter til instituttet foretages ikke blot et skøn over, hvilken behandlingsform der i det enkelte tilfælde vil være mest hensigtsmæssig (individuel, par-, familie- eller gruppebehandling), men også over, hvilken grad af terapeutisk erfaring der synes påkrævet for gennemførelse af behandlingen. Således vil de sager, som behandles af instituttets kandidater og klinisklærere, gennemgående være længerevarende og mere dybtgående end de studerendes mere kortvarige behandlingsforløb.

Af undervisningsmæssige grunde anses det for betydningsfuldt at arbejde med et differentieret klientel, som giver mulighed for kontakt med klienter fra forskellige befolkningsgrupper og med forskellige former for psykiske lidelser. Ofte er klienternes situation præget ikke blot af psykologiske men også af medicinske og sociale problemstillinger og fordrer derfor et tæt samarbejde med institutioner inden for social- og sundhedsvæsenet.

Inden for de overordnede faste rammer for arbejdet i klinikken er behandlingsstrategier under stadig udvikling, hvilket fremgår af de enkelte klinikmedarbejders forskningsbeskrivelser.

Til varetagelse af klinikvirksomheden bruges for de fastansatte psykologers vedkommende en samlet arbejdsindsats svarende til 4 VIP-årsværk, men fordelt på 11 lektorer. Psykologkandidaterne har deres fulde arbejdstid i klinikkerne, og det samme gælder det øvrige behandlerpersonale, pædagoger og socialrådgivere.

Antallet af klienter/klientfamilier, der har været i behandling i instituttets klinik i perioden 1. januar-31. december 1986 ligger omkring 300.

Formidlende virksomhed:

Kirsten Boman og Jytte Vestergaard-Bogind (formand) har i samarbejde med Psychotherapeutic Workshop, Gentofte, arrangeret The First European Symposium on Short-term Dynamic Psychotherapy i København 7.-11. juli 1986 og en workshop i dynamisk korttidsterapi ved professor Peter E. Sifneos fra Harvard University 20.-21. februar 1986.

Hans Henrik Jensen har sammen med Barry Hutchings holdt foredrag på KAS Nordvang om medicinstress interaktion.

Ingrid Leth har medvirket ved Danmarks Radios Forældrerådgivningsprogram igennem hele 1986. Hun har afholdt kursus for en tværfaglig gruppe ved Oslos børnevern om incestproblematikken.

Susanne Lunn har holdt foredrag på Rigshospitalet om forholdet mellem de to spiseforstyrrelser anorexia nervosa og bulimi, og på Hindsgavl (seminar for medicinsk kvindeforskning) om muligheder og begrænsninger i henholdsvis kvalitativ og kvantitativ forskning med udgangspunkt i et konkret projekt om spiseforstyrrelser. Hun er medredaktør til bogen »Psykologi: En indføring i teori og anvendelse«, Reitzel 1986, samt medforfatter til tre af kapitlerne.

Gretty Mirdal har givet undervisning i medicinsk psykologi ved Det lægevidenskabelige Fakultet og ved efteruddannelseskurser for praktiserende læger og psykiatere, fortrinsvis om emner vedrørende psykosomatiske reaktioner og migrationspsykologi. Hun har været konsulent for Foreningen for Familieplanlægning. Har været medlem af interministerielt udvalg vedrørende indvandrerbørns opvækstvilkår, hvis arbejde afsluttedes i 1986 med udarbejdelse af rapport til socialministeriet.

Hanne Munck har undervist inden for fødsels- og spædbarnspsykologi på efteruddannelseskurser for jordemødre og på efteruddannelseskursus for obstetriske sygeplejersker. Har afholdt kursus i observationer af spædbørn, arrangeret af Dansk Psykologforening.

Vivi Maar har igennem et år deltaget som lærer ved Institut for analytisk gruppe- og familierapi, Gentofte, med henblik på efteruddannelse af behandlere inden for forskellige professioner.

Vibeke Nathan har, i samarbejde med Psykoterapeutisk Workshop, Gentofte, for tredje gang arrangeret kursus i drømmeforståelse med Dr. Montague Ull-

mann, Westchester Center for the Study of Psychoanalysis, på Københavns Universitet juni 1986.

Bent Strandbygaard og Birgit Strandbygaard har afholdt weekendkursus på Jægerspris Socialpædagogiske Seminarium og fem weekendkurser ved Folkeuniversitetet i Roskilde under titlen: Drøm og Krop.

John Smidt Thomsen har holdt en forelæsningsrække for fængselspræster.

Libby Tata har været inviteret til at forelæse på Danmarks tekniske Højskole om kvinder og teknologi, på Århus Universitet om tværkulturel psykologi og har holdt foredrag om flygtninge/indvandrere på Frederiksborg Amts Rådgivningscenter, i Dansk Flygtningehjælp, i Hvidovre kommune, på Brønderslev Psykiatriske Sygehus, på Københavns Amts Voksenpædagogiske Center, i Højskolelærerforeningen og på Christianshavns Gymnasium og Vesthimmerlands Gymnasium.

Lise Østergaard har givet undervisning ved DANIDA's kurser for u-landseksperter om eksperternes rolle i udviklingslandene og har desuden haft en udstrakt foredragsvirksomhed, formidlet gennem DANIDA, AOF, Mellemfolkeligt Samvirke, FN-Forbundet, Dansk Røde Kors, Den Internationale Højskole, Liga for Fred og Frihed, Komiteen for Forståelse mellem Danske og Udlændinge, fredsforeninger m.v. om emner vedrørende u-landspolitik, nedrustning, menneskerettigheder, flygtninge- og indvandrerpolitik m.v. Har endvidere skrevet diverse kronikker og debatindlæg i dagspressen.

Udgivervirksomhed:

Judy Gammelgaard er medredaktør af tidsskriftet Udkast.

Axel Larsen er redaktør af Scandinavian Journal of Psychology.

Rejser og kongresser:

Kirsten Boman er blevet inviteret som lærer ved Spring School of Psychiatry, Inter-University Center, Dubrovnik, 23.-29. marts 1986. Hun har deltaget i Erich Fromm International Symposium, Palazzo Vecchio, Firenze, 14.-16. november 1986.

Gretty Mirdal er blevet inviteret til at deltage i to forskerseminarer: 1) International Seminar on Migration Research, København 3.-5. februar 1986, og 2) Børn i nye Familiemønstre, Hundested 15.-16. maj 1986, arrangeret af Forskningsrådene. Hun har deltaget i 8. International Congress of Cross-Cultural Psychology, Istanbul, Tyrkiet juli 1986, med et indlæg om »Problems on the treatment of psychosomatic reactions among Turkish migrant women in Denmark«. I forlængelse af denne kongres har hun opholdt sig som gæsteforsker på Det Psykiatriske Statshospital i Istanbul og holdt forelæsninger ved School of Medicine, University of Istanbul.

Hanne Munck har afholdt 2-dags supervisorsse-

minar for spædbarnsvirksomhed ved Barn- og Ungdomspsykiatrisk Klinik, Trelleborg. Indbudt som forelæser og seminarleder ved universiteterne i Gøteborg og Stockholm. Hun er blevet indbudt som ekspert i WHO-panel ved udarbejdelse af rådgivende retningslinier med hensyn til Behavioral Teratogenicity. Desuden har hun været indbudt til at deltage i Third World Congress on Infant Psychiatry and Allied Disciplines, Stockholm.

Vibeke Nathan har deltaget i IX International Congress of Group Psychotherapy i Zagreb med et indlæg om »Gruppeterapi i et samfund under forandring«, endvidere i 4. Heidelberger Gruppenanalytisches Symposium om »Indikationen für Gruppennalyse«, hvor hun har deltaget i en drøftelse blandt de europæiske gruppeanalytiske institutter af krav til udvælgelse af gruppeterapeuter.

Hanne Schulsinger har i januar 1986 afholdt inviteret foredrag: »The resilient group of children at high risk for schizophrenia« på National Institute of Mental Health and Neurosciences i Bangalore, Indien. Den 7. januar 1986, også inviteret, afholdt samme foredrag ved World Psychiatric Association's Regional Symposium i Jaipur, Indien.

Lise Østergaard har deltaget i The Second International Congress on Women's Health Issues, Dalhousie University, Halifax, Canada, 7.-10. november 1986 og her meddelt som åbningstale: »The Role of Women as a Collective Force in International Development«, samt i Development Policy Seminar for Senior UNDP Staff, afholdt i Stockholm af UNDP, Swedish Government, 22/9-3/10-1986, med foredrag: »Women in Development«, publiceret som seminar paper af the Ministry of Foreign Affairs, Stockholm. Har deltaget i konference i ORSTOM, Paris, 28.-30. maj 1986 til planlægning af EF-projekt om Gender in Development, samt møde i The Commonwealth Secretariat, London, 23.-27. juni 1986 med Development Trainers til identifikation af relevant curriculum materiale vedrørende Gender in Development. Har endvidere i forbindelse med planlægning af Postgraduate Studier i International Udvikling besøgt følgende universiteter i USA: School of Advanced International Studies, The Johns Hopkins University; School of Foreign Service, Georgetown University; School of International Service; alle Washington, D.C.; Harvard Institute for International Development, Cambridge, Mass.; Harvard Business School, Kennedy School of Government og Graduate School of Business Administration ved Harvard University; Takemi Program for International Health og Department of Population Sciences ved Harvard School of Public Health; Massachusetts Institute of Technology, Boston, Mass.; Woodrow Wilson School of Public and International Affairs, Princeton University, Princeton, N.J. Har yderligere i forbindelse med planlagt AIDS-projekt foretaget følgende studiebesøg i USA: Natio-

nal Institutes of Health og The Whitman Walker Clinic, Washington, D.C.; Bellevue Hospital, Gay Men's Health Crisis Inc. og Department of Psychology, New York University, New York; San Francisco General Hospital, Aids Health Project, Shanti Project og San Francisco Aids Foundation, San Francisco; Medical Center og Langly Porter Medical School, University of California, San Francisco.

Publikationer:

- Almstrup, O.: Psykoanalysens nye sprog: Action Language, en introduktion til Roy Schafer. Nordisk Psykologi Vol. 38, No. 4, s. 253-63, København 1986.
- Andersen, T.U., Lunn, S., Rosenberg, N.: Psykologiske kønsforskelle. Psykologi – en indføring i teori og anvendelse, Susanne Lunn, Nicole Rosenberg (red.), s. 70-83, København 1986.
- Boman, K.E.: Dansk udgave: Parfume – videnskab og kunst i skøn forening. Videnskab for alle 6, s. 67-72, Danmark, Norge, Sverige 1986.
- Darum, A.: Psykologisk rådgivning for gravide. Nordisk Psykologi 3. Vol.38, s. 212-16, København 1986.
- Fredtoft, T.C.: Hvad tumler fumlerne med? Dansk Pædagogisk Tidsskrift 5, s. 170-76, Danmark 1986.
- Gammelgaard, J.: Hysteri som en særlig kvindelig udtryksform. Høfter efter Freud, Bent Rosenbaum, s. 16, København 1986.
- : Freuds Psykoanalyse. Psykologi. En indføring i teori og anvendelse, Susanne Lunn, Nicole K. Rosenberg, s. 28, København 1986.
- : Den Seksuelle frigørelses utopi. Psykologi 11, s. 10-24, København 1986.
- Larsen, A.: Om visnet genkendelse af form. Vol. 2, s. 228-243, Psyke og Logos, København 1986.
- Lunn, S., Rosenberg, N.K.: Psykologi – En indføring i teori og anvendelse. København 1986, 335 s.
- : Anorexia nervosa – en pubertetslidelse i stigning. Bixen 2, s. 48-56, København 1986.
- , Bauer, M.: Det alternative terapimarked. Psykologi – en indføring i teori og anvendelse, Susanne Lunn, Nicole Rosenberg (red.), s. 236-47, København 1986.
- , Rosenberg, N.: Psykologi – en indføring i teori og anvendelse. København 1986, 335 s.
- , Sander, B.: Forskellige former for psykoterapi. Psykologi – en indføring i teori og anvendelse, Susanne Lunn, Nicole Rosenberg (red.), s. 161-85, København 1986.
- Maar, V., Bechgaard, B.: Svensk gruppeterapi i perspektiv. Matrix-tidsskrift for gruppe- og familieanalyse 3, 3. årgang, s. 64-69, København 1986.
- , Lenstrup, M.: Afslutningsfasen i en gruppeanalytisk gruppe. Matrix-tidsskrift for gruppe- og familieanalyse 2, 3. årgang, s. 43-59, København 1986.
- Mirdal, G.M.: Stress, sygdom og sprog. Sygdomsbil-

leder. Medicinsk antropologi og psykologi, P. Elsass, K. Hastrup (red.), s. 195-209, København 1986.

Parnas, J., Schulsinger, H.: Continuity of formal thought disorder from childhood to adulthood in a high-risk sample. *Acta Psychiatrica Scandinavica* Vol. 74, s. 246-51, København 1986.

Pollock, V.E., Teasdale, T.W., Gabrielli, W.F., Knop, J.: Subjective and objective measures of response to alcohol among young men at risk for alcoholism. *Journal of Studies on Alcohol* 47, s. 297-304, USA 1986.

Schulsinger, F., Knop, J., Goodwin, D.W., Teasdale, T.W., Mikkelsen, U.: A prospective study of young men at high risk for alcoholism: Social and psychological characteristics. *Archives of General Psychiatry* 43, s. 755-60, USA 1986.

Strandbygaard, B., Strandbygaard, B.: En moderne drømmeteoriker. HUG 45, s. 5, København 1986.

Stunkard, A.J., Sørensen, T.I.A., Hanis, C., Teasdale, T.W., Chakraborty, R., Schull, W.J., Schulsinger, F.: An adoption study of human obesity. *New England Journal of Medicine* 314, s. 193-98, USA 1986.

Teasdale, T.W., Owen, D.R.: The influence of paternal social class on intelligence and educational level in male adoptees and non-adoptees. *British Journal of Educational Psychology* 56, s. 3-12, England 1986.

Gretty M. Mirdal

3. Psykologisk Laboratorium

Historie:

Psykologisk Laboratorium er grundlagt under navnet Det psycofysiske Laboratorium af Alfred Lehmann i 1886. Det er således et af de ældste psykologiske laboratorier i verden. Efter en begyndelse under trange kår i Metropolitanskolens kælder blev det i 1903 overtaget af universitetet og kunne i 1916 rykke ind i den nyopførte bygning i Studiegården. Med indførelsen af den psykologiske kandidateksamen i 1944 blev pladsen snart så trang, at en del af forskningen og undervisningen måtte forlægges til andre steder. Først oprettedes »Afdeling B« i Fredericiagade, senere blev virksomheden spredt til adskillige lokaliteter rundt om i byen. Med støtte fra Rockefeller Foundation oprettedes under laboratoriet i 1950 Universitetets Børnepsykologiske Klinik, som blev begyndelsen til Institut for klinisk Psykologi, der i 1968 udskiltes fra laboratoriet. I april 1975 blev alle laboratoriets »afdelinger« igen forenede i det nye byggeri på Amager. 1. september fejredes Psykologisk Laboratoriums 100 års jubilæum med en

række arrangementer, forelæsninger og udgivelser, som får omtale i løbet af denne redegørelse.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 32,5.

Professorer: Martin Johansen, I. K. Moustgaard, Rolf Willanger.

Lektorer: Svend Børge Andersen, Inger Bernth, Jens Berthelsen, Kresten Bjerg, Annelise Bom, Vilhelm Borg, Claus Bundesen, Ole Dreier, Jørgen Hviid, Erik Hollnagel, Benny Karpatschof, Rolf Kuschel, Melvin Lyon, Aksel Mortensen, Sven Mørch, Lone Pál, Johs. Mørk Pedersen, Arne Poulsen, Arne Friemuth Petersen, Arne Prahl (orlov), Nini Prætorius, Iven Reventlow, Strange Ross, Ivy Schousboe, Erik Schultz, Poul Vidriksen.

Adjunkt: Karin Borg.

Kandidatstipendiater: Lisbeth Harms, Torben Elmo, Ralph Vollstedt.

Seniorstipendiater: Simo Køppe, Claus Ljungstrøm. Eksterne lektorer (Antal årsværk: 1,9): Helle Andersen, Jytte Bonde, Hanne Colling, Peter Harrit, Jørgen B. Jespersen, Finn Jørgensen, Anker Helms Jørgensen, Ida Koch, Svend K. Møller, Svend Aa. Rasmussen, Jan Rattleff, Eva Thaulow.

Undervisningsassistenter (Antal årsværk: 0,92): Inge Danielsen, Birgit Erichsen, Lisbeth Eriksen, Tytte Hetmar, Dorthe Plaugborg Jensen, Hans Henrik Jensen, Lisette Jespersen, Marian Nielsen, Dorte Marie Søndergaard, Torben Thaulow.

TAP: Antal årsværk: 9,3.

Kirsten Brøste, Hanne Claces, Søren Ellegaard, Gitte Gade, Gunnie Hallas, Niels Jørgen Hansen, Ole Jørgensen, Elisabeth Kastrup, Jørn Klüver, Mogens Møller, Lene Seedorff, Bente Sveegaard, Jytte Sørensen.

Forskningsvirksomhed:

Forskningen ved Psykologisk Laboratorium er overordentlig bredspektret. Betragtet under ét omfatter forskningen ved Psykologisk Laboratorium og ved Institut for klinisk Psykologi stort set alle psykologiens basale discipliner og anvendelsesfelter. I det følgende gøres rede for hver enkelt af laboratoriets videnskabelige medarbejders forskningsindsats i det forløbne år.

1. En række karakteristiske forhold ved fænomenet »kontrast« mellem to samtidige eller to på hinanden følgende følelser, denne kontrasts intensive effekt og følelser afledet af den, m.m., er bestemt og stoffet publiceret i en af laboratoriets jubilæumsudgivelser. – En tidligere afhandling om et eksperiment med perspektivisk oplevelse af et romersk arkitektonisk »trompe l'oeil« er revideret og udgivet i et jubilæumsskrift. – Et emne, seksualitetens anskueligt oplevede følelser, er

taget op til analyse med henblik på senere publicering (Martin Johansen).

2. Fortsættelse af eksperimentelle undersøgelser over visuel, egocentrisk lokalisation. – Videre bearbejdelse af en tekst om dialogen i kommunikationspsykologisk belysning. – Faghistoriske studier: En afhandling med titlen »Arven fra Leipzig« er publiceret i et jubilæumsskrift; en artikel til Skriv- og Rejskekalenderen 1987 er udarbejdet; Meddelelse i Videnskabernes Selskab: »Alfred Lehmann og Carlsbergfondet« (I. K. Moustgaard).

3. En follow-up undersøgelse af nogle syndromer ved højre-sidige hjerneskader (denial/neglect) med sigte på at studere remissionsmåde og langtidssfølger i en udvalgt population, fulgt gennem en årrække og gjort til genstand for to tidligere publikationer, er fortsat. Manuskriptet til en artikel vedrørende dette arbejde er udarbejdet. – Et projekt vedrørende visuel perception og læsning i samarbejde med Danmarks Lærerhøjskole og Danmarks pædagogiske Institut har resulteret i en afprøvning af flere serier af perceptuelle emner, relateret til læsning. Der er udført interne konsistensberegninger af serierne (Rasch-modeller) og præliminære analyser. Projektet fortsætter. Der er tale om et stipendieprojekt ved Danmarks Lærerhøjskole med Rolf Willanger som vejleder. – Teoriudvikling om bevidsthed og hjernens mediering af psykologiske processer er fortsat. Historiske perspektiver i denne sammenhæng, knyttet til Alfred Lehmann og dansk psykologi gennem 100 år, er i årets løb offentliggjort (Rolf Willanger).

4. Videreførelse af teoretiske og empiriske undersøgelser af de psykologiske betingelser i og for genuin læring. Herunder en nærmere undersøgelse af følelsernes erkendelsesmæssige funktioner og den nære sammenhæng, der er mellem den personlige og faglige udvikling i uddannelsen af psykologer. De teoretiske og empiriske undersøgelser foretages indenfor en eksistentiaalistisk-fænomenologisk-psykologisk reference-ramme (Svend Børge Andersen).

5. Afsluttet bogmanuskript om begreber, problemstillinger og forskningsresultater inden for nyere spæd- og småbørnspsykologi (Inger Bernth).

6. Fortsatte studier over langtid-aspekter ved introduktion af informationsteknologi i hjemmesfæren. (halvfemserhjemmet«). De bearbejdede resultater af det hidtidige arbejde har resulteret i samarbejde med tre danske industrivirksomheder om detailplanlægning af et tre-årigt projekt under det informationsteknologiske Udviklingsprogram: »Udvikling af et koncept for integration af informationsteknologi i fremtidens hjem« (Kresten Bjerg).

7. Et indeklimaprojekt er afsluttet og meddelt. Udvikling af en teori om personlighedspsykologiske og socialpsykologiske reaktioner på dårligt indeklima er sket i fortsættelse heraf. – Et arbejde om professionspædagogik er fortsat (sammen med Søren Villert, Århus Universitet). – Et kapitel om psykologers erhvervs kvalifikationer er publiceret. – Erfaringer fra produktion af 4 film, der manifesterer psykologisk rådgivning via video, er indsamlet. Der har her været en speciel interesse for »ændringsaspektet«, som det opleves af seeren (Jens Berthelsen).

8. To tidligere arbejder er omtrent sammenredigeret til en enkelt afhandling med titlen »Småbørnsliv og småbørnsforskning«. Desuden er der arbejdet videre på et metateoretisk essay om psykosomatik. I samarbejde med en cardiolog er der udarbejdet en artikel om et specielt differentialdiagnostisk problem i medicinsk praksis (Annelise Bom).

9. Arbejdstid, helbred og familieliv: Empirisk undersøgelse af børnefamilier, hvis hverdag adskiller sig fra hinanden gennem omfang og placering af forældrenes arbejdstid. Sammenhænge mellem arbejde, arbejdstid, familieliv og helbred beskrives gennem observation og interviewing på arbejdspladsen og i familien (Karin Borg).

10. Den teknologiske udviklings muligheder og konsekvenser: Empirisk og teoretisk undersøgelse af betingelserne for og konsekvenserne af indførelse af ny teknologi i produktionsvirksomheder, specielt numerisk styret teknologi, er afsluttet i 1986 med en række artikler. – Arbejde og hjertesygdomme: Et projekt, som går ud på at udarbejde en teori, der giver sig af med det forhold, at hjertesygdomme er psykosomatiske (Vilhelm Borg).

11. Visuel selektion: En matematisk udformet model for, hvorledes opmærksomheden kan rettes mod bestemte objekter i synsfeltet under bortseen fra andre objekter, er blevet videreudviklet. – Datamatysyn: et projekt, som har til formål at udforske basale principper for det menneskelige synssystems virkemåde ved analyse af tredimensionale scener og at konstruere en robot, hvis synssystem virker efter de samme principper, er blevet videreført (Claus Bundesen i samarbejde med Axel Larsen, Institut for klinisk Psykologi, og Peter Johansen, Datalogisk Institut).

12. I et empirisk forskningsprojekt om intensiv procesforskning af ambulant psykoterapi undersøges tre indbyrdes forbundne problemstillinger: 1) teori- og behandlingsmåder i løbende sagsarbejde, 2) metoder til generalisering og vurdering af erfaringer fra sagsarbejde, 3) klienters opfattelse af og brug af deres behandling. Sigtet er udarbejdelse af retningslinier for

analyse af sagsarbejde (Ole Dreier i samarbejde med Børnepsykiatrisk Ambulatorium, KAS Gentofte, og støttet af Statens humanistiske Forskningsråd).

13. Fortsatte undersøgelser af den auditive fonemperception og den relative funktionelle aktivering og integration af de to cerebrale hemisfærer – belyst ved hjælp af en »event-related potential (ERP)« teknik (Torben Elmo).

14. Visuel opmærksomhedsselektion: Der arbejdes med en eksperimentalpsykologisk undersøgelse af spatial opmærksomhedsfokusering under varierende grader af strukturering af et synsindtryk. Det er tidligere påvist, at informationsbehandlingen effektiviseres, når støjelementer i synsfeltet udgør en separat enhed. Den aktuelle undersøgelse sigter mod at afklare, om struktureringen influerer på de tidlige (perceptuelle) forarbejdningsstadier eller senere stadier i procesforløbet (responsselektion). – Måling af kognitiv belastning i trafikken: Der gennemføres, i samarbejde med Rådet for Trafiksikkerhedsforskning, eksperimentopsykologiske undersøgelser af bilisters kognitive belastningsgrad under kørsel i varierende trafikomgivelser. Undersøgelserne er forsøg på at udvikle metoder til at undersøge trafikomgivelsernes påvirkning af bilisters indre aktivitet, samt at belyse mulige trafiksikkerhedsmæssige implikationer af sådanne variationer (Lisbeth Harms).

15. Årsagsforklaringerne om temaet udbrændthed er blevet taget op til ny vurdering. En gennemgang af litteraturen og bearbejdelse af egne erfaringer i socialt arbejde peger på engagement som det nøglebegreb, der skal uddybes. – Niels Steensens videnskabelige metode: 300-året for Niels Steensens død har inspireret til at arbejde med Steensens baggrund i samtiden, hans inspiration, rødder og enkle videnskabelige arbejdsmetoder. Udgivelse af Steensens tidligste skrift, det såkaldte Chaos-manuskript, er forberedt, og et forord hertil forsøger at placere Steensen i 1600-tallets åndelige og videnskabelige strømninger (Jørgen Hviid).

16. En forskningsrapport over opgaveløsning og kommunikation i en interaktiv grænseflade er færdiggjort til udsendelse. – En række artikler om informationspsykologiens pædagogiske muligheder og informationsalderens dannelsesbegreb er ligeledes afsluttet (Benny Karpatschof).

17. I en analyse af forhold, der genererer og vedligeholder blodsudgydelser på stillehavsøen Bellona, er spørgsmålet, om blodfejder er udtryk for, at 'self-help gets out of hand', eller om det er underlagt en række regler og normer, belyst gennem 150 mundtlige beretninger om ialt 195 drab fra de sidste 24 generationer

(ca. 650 år). Ved en diakron analyse søges endvidere klarlagt om – og i givet fald hvordan – der til stadighed sker ændringer i disse adfærdsformer (Rolf Kuschel).

18. I et projekt om uddannelsesforskningens teori og praksis analyseres relationen mellem på den ene side en begyndende demokratisering af uddannelsesvæsenet (efter 2. verdenskrig) og på den anden side etableringen og konsolideringen af en videnskabeligt arbejdsdelt uddannelsesforskning i Danmark (i samme periode). Under dette arbejde har der vist sig et område i uddannelsesforskningen, som trænger til uddybning, samtidig med at der i de senere år har været meget store problemer med de unges erhvervs- og uddannelsesvalg. – Der udarbejdes endvidere forskellige former for edb-brug i socialpsykologisk og pædagogisk anvendelsesrettet forskning (udviklingsarbejde med PC'eren i evalueringsforskning), og der fokuseres her på spørgsmålet om holdnings- og værdidannelse blandt ældre skolebørn, hvad angår udviklingsmuligheder og -begrænsninger i såvel deres aktuelle skolesituation som i det fremtidige uddannelsessystem og på arbejdsmarkedet (Claus Ljungstrøm sammen med Sven Mørch).

19. I en undersøgelse af responsemønstre hos psykotiske patienter er sammenhænge mellem udvikling af psykose og stereotype reaktionsmønstre hos skizofrene og manio-depressive patienter studeret med henblik på udformning af en ny teori for diagnostisk klassifikation. Der bygges på erfaringer fra dyreforsøg med dopamin-relaterede adfærdstræk som model for psykose. Arbejdet foregår ved Sct. Hans Hospital, Roskilde (sammen med Nancy Lyon). – En undersøgelse af dopaminstimulerende midlers indvirkning på basale adfærdsformer, såsom søvn, gaben, pelspleje m.v., efterforsker apomorfins effekt på adfærdstræk, bestemt hos rotter under normal opvækst og i social isolation, idet sidstnævnte miljøvariation forventes at påvirke dopaminaktiviteten i hjernen. Dette arbejde udføres samme sted (Melvin Lyon).

20. En longitudinal/prospektiv undersøgelse af 200 elevers skoleforløb fra børnehaveklasse til 9. klasse, med det hovedformål at teste vejledende opgavers prognostiske værdi, er fortsat og forventes færdiggjort i 1986. Datamængden består af læseprøveresultater, lærervurderinger og 9. klasseprøver samt et socialt-emotionelt screeningssystem (Aksel Mortensen, for databehandlingens vedkommende i samarbejde med Svend Kreiner og Tytte Hetmar).

21. Socialpsykologisk grundforskning er videreført. – Et andet projekt om ungdomsbestemmelsen og dens konkretiseringer er en videreførelse af den tidligere udviklede, almene ungdomsteori. Formålet er her 1) at specificere det teoretiske og metodiske niveau for

en empirisk ungdomsforskning, som kan overvinde en kvantitativ/kvalitativ modstilling, der oftest plager projekter af denne karakter, og 2) at generere opgave- eller problemorienterede svarmønstre, der kan bruges til at specificere kriterier for »opgaveløsning«. – I et tredje projekt om den sociale evalueringsforskningens metodiske udvikling specificeres evalueringsforskningens problemer med at gribe forbindelsen mellem effekt og formative perspektiver; opmærksomheden er især rettet mod brugen af relationel analyse (Sven Mørch).

22. I fortsættelse af en tidligere udgiven studie om magt-teori er der arbejdet med en artikel om magt-aspektet i seksualitetens historie (Lone Pål).

23. Med udgangspunkt i Shand's begreb »sentiments« søges opstillet en almenpsykologisk model for »sindelig« til belysning især af konflikt og konsensus. – Arbejdet i Hum.-Tek-gruppen er fortsat, især omkring psykologiens mulighed for at belyse »etiske holdninger«, set i relation til »sindelagets psykologi« (Johs. Mørk Pedersen).

24. Et tværkulturelt pilot-projekt vedrørende bevægelsessynkroni mellem spædbørn og mødre er afsluttet og resultaterne forelagt ved international konference (sammen med W. Schiefenhövel, Max Planck Institut für Verhaltensphysiologie, Seewiesen). – En undersøgelse over visuel stereokinese hos mennesket er afsluttet med offentliggørelse af en artikel (sammen med Frede Knudsen, Danmarks Lærerhøjskole). – En sammenlignende undersøgelse af psykotiske og normale børns kommunikative adfærd er videreført (sammen med C. Aussilloux, M.-F. Livoir, m.f., INSERM U.70 og Hôpital de la Colombière, Montpellier). – En undersøgelse over kemisk kommunikation mellem beslægtede fiskearter er fortsat (Arne Friemuth Petersen sammen med C. Christoffersen, Kemi II, H. C. Ørsted Institut).

25. Der er arbejdet med en sammenhængende fremstilling af de forskellige mediers (tale, skrift, TV, edb) betydning for den kognitive udvikling og den pædagogiske proces og med selvbevidsthedens problemer (Arne Poulsen).

26. Et projekt om Multilevel Flow Modelling display system til repræsentation af sådanne komplicerede processer i industrielle procesanlæg, som angår overvågning og diagnosticering af fejl i disse anlæg, virkeliggøres. (Princippet for repræsentationen er udviklet i samarbejde med professor Morten Lind, DTH og Forsøgsanlæg Risø. Projektet udføres sammen med professor K. D. Duncan, Applied Psychology, Cardiff). Under udarbejdelse er tre artikler om metoder til at effektivisere verbale rapporter fra forsøgspersoner i

psykologiske eksperimenter. Udviklingen af sådanne metoder bidrager til »indfangning af ekspertviden«, metodisk udformet og afprøvet ved instituttet i Cardiff (Nini Prætorius).

27. Litteraturpsykologiske undersøgelser af individuelle versus kulturelle eller universelle faktorerets betydning for litteraturoplevelse: Projektet søger gennem en præcis forsøgsplanlægning ved hjælp af spørgeskemaer (udarbejdet efter gentagne afprøvninger med anvendelse af klassisk københavnerfænomenologisk metodologi) at indsamle data, der gør det muligt at isolere faktorer af individuel, uddannelsesmæssig, kulturel, samt litterær art, hvis der anvendes passende avanceret statistik, beslægtet med G. Rasch's. Ved at sammenligne reaktionerne hos en læsergruppe i dag med reaktionerne hos en tilsvarende gruppe, som er undersøgt for 15 år siden, kan der fås oplysning om, hvordan tidlig kulturvariation påvirker reaktionerne, og ved at sammenligne den første gruppes reaktioner med grønlandske, amerikanske o.a. læsergruppers reaktioner, kan oplysninger om synkron kulturel variations virkninger opnås (Iven Reventlow sammen med Cay Dollerup, Engelsk Institut og Carsten Rosenberg Hansen, Danmarks Lærerhøjskole).

28. Model for de auditive sansecellers (hårcellers) funktionsmåde: Arbejdet med en sådan model er fortsat. På basis af nye data fra litteraturen er den oprindelige model modificeret, og det er lykkedes at udvikle en procedure, hvorefter modelparametre direkte kan beregnes ud fra et karakteristisk datasæt for hver enkelt hårcelle. Tilbage står en mere rutinepræget afprøvning af modellen ved hjælp af en række datasæt fra aktuelle hårceller (Strange Ross).

29. Et igangværende forskningsarbejde over temaet »integration og udvikling« er planlagt at skulle rumme følgende tre dele: 1) orientering indenfor nogle nyere diskussioner om forholdet mellem udvikling, forebyggelse og behandling; 2) oparbejdelse/præcisering af begreber til at skelne mellem et udviklings- og et behandlingsperspektiv i teori, mål og metode; 3) effektundersøgelse af daginstitution, der arbejder med integration mellem børn, hvis problemer er af vidt forskellig størrelsesorden (Ivy Schousboe).

30. Personlighedspsykologiens teori og metode: En redegørelse på engelsk om centrale dele af en tidligere færdiggjort afhandling (okt. 1985) er udarbejdet. – Der arbejdes på en artikel, hvor emnet »sexualitet« belyses på baggrund af teoretiske overvejelser, som er udviklet i den nævnte afhandling (Erik Schultz).

31. I fortsættelse af en artikel om dansk arbejdspsykologis historie, hvor Lehmanns indsats blev beskrevet, arbejdes der på en tekst om Poul Bahnsen. – En under-

søgelse af muligheden for etablering af kortvarige kurser i kreativitet er først og fremmest tænkt som en kritisk gennemgang af andres undersøgelser i den hensigt at etablere et videnskabeligt grundlag for de nævnte kurser. I den udstrækning kreativitet kan læres, vil kurserne angå forskellige produktioner, hvor der tages hensyn til samfundsmæssige, biologiske, økonomiske og kooperative aspekter, med vægten på etablering af en personlighedsudviklende arbejdsproces (Poul Vidriksen).

32. Et projekt vedrørende interaktionsstrategiers udvikling og dynamik tager sigte på at beskrive samspilsstrategier hos førskolebørn. Det undersøges, hvilke strategier børn bruger for at blive optaget i, hhv. etablere, en legegruppe, og hvilke strategier de bruger til at styre forløbet i gruppen. Dataindsamlingen sker primært ved hjælp af videoudstyr (Ralph Vollstedt).

Gæster:

Professor Michael Cole var indbudt som første forelæser ved The Alfred Lehmann Memorial Lectures, oktober-december.

Redaktionsvirksomhed:

Martin Johansen, I. K. Moustgaard, Johs. Mørk Pedersen, Arne Friemuth Petersen og Poul Vidriksen er medlemmer af en redaktionskomité, der har forestået udgivelse af en række jubilæumsskrifter i anledning af laboratoriets 100 års jubilæum, 1986.

Karin Borg er i redaktionen af *Kontext*.

Vilhelm Borg, Claus Ljungstrøm og Sven Mørch er redaktører af *Udkast - Dansk tidsskrift for kritisk samfundsvidenskab*.

Ole Dreier er redaktionsmedlem af *Forum Kritischer Psychologie*.

Benny Karpatschof, Ole Andkjær Olsen, Arne Poulsen og Nini Prætorius er redaktører af *Psyke og Logos*.

Melvin Lyon er redaktionsmedlem af *Brain Behavior and Evolution* og *Scandinavian Journal of Behavior Therapy*.

Aksel Mortensen er medlem af redaktionsgruppe for *Nordisk Psykologi*.

Arne Friemuth Petersen har sammen med Ib Damgaard Petersen, Institut for Samfundsfag, redigeret et festskrift til Iven Reventlow.

Kongresdeltagelse m.v.:

Martin Johansen har afholdt seksologisk seminar på Rigshospitalet (arr. Preben Hertoft) i april måned, festforelæsning i anledning af Psykologisk Laboratoriums 100 års jubilæum 1.9. og foredrag om Edgar Rubin i anledning af afsløring af et maleri på dennes 100 års dag 6.9. Desuden foredrag om 'lidenskab' i Dansk Psykologforening 7.11.

I. K. Moustgaard har holdt faghistorisk foredrag i

Videnskabernes Selskabs offentlige serie 3.3., forelæsning som led i et Internordisk faghistorisk seminar 5.9. og gæsteforelæst ved RUC's årsmøde i Nationalkomiteen for videnskabshistorie og filosofi 21.10.

Kresten Bjerg har givet foredrag i Teleteknisk Selskab 30.10.

Karin Borg har givet opponent-indlæg ved Center for Fagbevægelsesstudier 29.10.

Vilhelm Borg gav foredrag i Selskabet for Arbejdsmiljø 25.11.

Claus Bundesen var indbudt med foredrag ved The NORDITA-DIKU Conference on Vision i København 12-15.10.

Ole Dreier har ledet konference om teori-praksisforholdet i psykologien i Berlin West 15.2.-23.2., har afholdt forelæsningsrække ved det psykologiske institut, Iztacala Campus, Universidad Nacional Autonoma de Mexico 2.8.-6.9. og gæsteforelæsninger ved de psykologiske institutter ved Freie Universität, Berlin West 30.5. og ved Århus Universitet 29.9.

Benny Karpatschof har deltaget med foredrag i 1. Internationale Konference om Virksomhedsteori i Berlin West 17.-20.10. og givet foredrag ved Datalærerforeningens 10 års jubilæum, samt i matematiklærerforeningen hhv. d. 29.8. og 22.9.

Rolf Kuschel har holdt foredrag ved 4th International Conference on Aggression in Animals and Men, Chicago 22.-27.7.

Claus Ljungstrøm har givet oplæg ved en konference om ungdomsforskning, afholdt i Stavanger 16.-19.2.

Melvin Lyon var indbudt dansk repræsentant ved 12 nationers »Steering Committee« ved dannelsen af European Behavioural Pharmacology Society, Antwerpen 2.-7.7.

Sven Mørch var oplægsholder ved en kongres om ungdomsforskning, afholdt i Stavanger 16.-19.2.

Johs. Mørk Pedersen har forelæst ved et offentligt HUM-TEK.seminar, KUA, i december og ved et SAS-seminar for virksomhedsledere, afholdt 5.12. på Bautahøj, Jægerspris.

Arne Friemuth Petersen har gæsteforelæst ved Colloquium for the Critical Approach to Science and Philosophy, University of Guelph, Canada, 25.5. og redegjort for pilot projekt ved 5th International Conference on Human Ethology, Tutzing 27.-31.7.

Nini Prætorius var inviteret som chairman for en session ved 6th European Annual Conference on Human Decision Making and Manual Control i Juni.

Ivy Schousboe har forelæst ved Rigshospitalets Børnepsykiatriske afdeling.

Ralph Vollstedt har deltaget i post-session ved Second European Conference on Developmental Psychology, Rom, september.

Kollegiale organer:

Psykologisk Laboratoriums Jubilæumsudvalg i anled-

ning af 100 års jubilæet talte følgende medlemmer: Aksel Mortensen, Martin Johansen, I. K. Moustgaard, Johs. Mørk Pedersen, Poul Vidriksen, Arne Friemuth Petersen, Bjarne Sode Funch, Ole Leimand, I. K. Moustgaard er bestyrelsesmedlem af Inge Lehmanns Fond af 1983.

Annelise Bom er medlem af Forskningsrådenes Småbørnsudvalg og medlem af Psykologforeningens social- og sundhedspolitiske udvalg.

Claus Bundesen var laboratoriets bestyrer indtil 30.4., hvorefter hvervet overgik til Sven Mørch.

Ole Dreier er repræsentant i Dansk Psykologforenings forsknings- og uddannelsesudvalg for psykologer ved laboratoriet.

Aksel Mortensen er medlem af DPI's faglige råd.

Iven Reventlow er medlem af konsistorium og formand for konsistoriums stipendieudvalg.

Publikationer:

Berthelsen, J.: Psykologens kvalifikationer og erhverv. PSYKOLOGI – en indføring i teori og anvendelse, Susanne Lunn, Nicole Kristiansen Rosenberg (red.), s. 9, København 1986.

–: Focus på indeklimapsykologi. Psykolognyt 2, s. 7, København 1986.

–, Illeris, K., Poulsen, S.C.: Grundbog i projektarbejde – teori og praktisk vejledning. Institutpublikation 1986.

Bjerg, K.: Experimentel systemudvikling af informationsteknologi til privathjem – Perspektiver og erfaringer omkring et tidligt prototypeforsøg. Psykologisk Forskningsrapport 6, s. 55, Psykologisk Laboratorium, København 1986.

Borg, K.: Kontrol med tid og krop -eller tab.... Kontext 50, s. 3-18, København 1986.

–, Schmidt, D.: Nye tider – kortere fleksibel arbejdstid. Dynamik, kvinder, mobilitet, teknologi, marked. Forskningsrapport 1984-85, Arbejdsministeriet, s. 89-103, København 1986.

–, Seidenfaden, K.: Psykologi i folkeskolen. Psykologi, Susanne Lunn, Nicole Kristiansen Rosenberg, s. 197-209, København 1986.

Borg, V.: Arbejdspsykologi. Psykologi en indføring i teori og anvendelse, Susanne Lunn, Nicole Kristiansen, s. 224-35, København 1986.

–: Den teknologiske udviklings muligheder og konsekvenser. Case: Maskinindustrien. Udkast 1, s. 39-56, København 1986.

–: At have og at være en krop. Hjertesygdomme: Opriindelse og behandlingsmuligheder. Kontext 50, s. 34-46, København 1986.

–, Friche, C.: Arbejde, stress og hjertesygdom. Århus 1985, 19 s.

Bundesen, C.: Studier af visuel informationsbehandling: Sammenfattende redegørelse (disputats). Psykologisk Forskningsrapport 5, s. 1-51, København 1986.

Dollerup, C., Reventlow, I., Hansen, C.R.: A Case Study of Editorial Filters: A Discussion of the Allerleihaub Tales in Grimm. Fabula: Zeitschrift für Erzählforschung 27, s. 12-30, Berlin / New York 1986.

Dreier, O.: Persönlichkeit und Individualität in psychologischer Theorie und klinischer Praxis. Marxistische Persönlichkeitstheorie – Internationale Beiträge, H. Flessner u.a. (Hrsg.), s. 256-77, Frankfurt am Main 1986.

–: Kritische Psychologie: Der Alltag der Therapeuten – Widersprüche und Entwicklungsmöglichkeiten. Verhaltenstherapie und psychosoziale Praxis 4, s. 491-97, Tübingen 1986.

Dreier, O.: Persönlichkeit und individualität in psychologischer Theorie und klinischer Praxis. Marxistische Studien 10. Marxistische persönlichkeits-theorie Internationale Beiträge, Heike Flessner (red.), s. 256-77, Frankfurt am Main 1986.

Funch, B.S.: Alfred Lehmanns Psykofysiske Laboratorium 1886-1921. København 1986, 48 s.

Gregersen, F., Køppe, S.: Tanken i tanken. Hovedområdet 2, s. 6-8, København 1986.

Harms, L., Hansen, H.K., Christensen, J.: Måling af kognitiv belastning i trafikken: Problemer, metode og nogle resultater. Dansk Vejtidsskrift 11, s. 285-89, Danmark 1986.

–: Drivers attentional responses to environmental variations: A dual-task real traffic study. Vision in Vehicles, A. G. Gale, M. H. Freeman, C. M. Haslegrave, P. Smith, S. P. Taylor, s. 131-39, Amsterdam 1986.

Hviid, J., Cohn, W.S.: Psykiske reaktioner i forbindelse med fødslen af et misdannet barn. Læge-ganepalte, Kirsten Vilding (red.), s. p.p. 27-37, København 1986.

–: Enheden i Niels Steensens liv. Niels Steensen – En dansk student i 1659 og noterne i hans Chaos-manuskript, H. D. Schepele, s. p.p. XI-X, København 1986.

Johansen, M.V.: Borrominis falske perspektiv. Vision og Illusion. Udvalgte perceptionspsykologiske undersøgelser (afh.), Ib Kristian Moustgaard, Arne Friemuth Petersen (red.), s. 18, København 1986.

–: Om blandede følelser, følelstyrke og kontrast. m.m. (En studie om Shand's lov nr. 64.). Udviklingslinier i Dansk Psykologi fra Alfred Lehmann til i dag, Ib Kristian Moustgaard, Arne Friemuth Petersen (red.), s. 22, København 1986.

Kuschel, R.: Mutual Killing is Our Custom: 24 Generations of Inter-Group Conflicts on Bellona Island (Solomon Islands). Inter-Ethnic Conflict: Myth and Reality in the 1980's, J. Boucher, D. Landis, K. Arnold (eds), chap 13, London 1987.

–: Blodhævn på Bellona- en projektbeskrivelse. Nordisk Psykologi 1, s. 51-52, København 1985.

–: Rennelisse Sign-Language. Gallaudet Encyclope-

- dia of Deaf People and Deafness, S. P. Parker, R. Battison (eds), New York 1985.
- Køppe, S.: Psykoanalyse og socialisation. Nordisk Psykologi 3, s. 194-210, København 1986.
- : Psykoanalyse og seksualitet. Matrix 1, s. 33-45, København 1986.
- Lyon, M.: Temporal problems in the definition of behavioral acts. Delhed og Helhed: Teoretiske og metodiske studier over komplicerede psykobiologiske fænomener (Festschrift til Iven Reventlow), Ib Damgaard Petersen, Arne Friemuth Petersen (red.), s. 75-99, København 1986.
- Lyon, N., Mejsholm, B., Lyon, M.: Sterotyped responding by schizophrenic outpatients: Cross-cultural confirmation of perseverative switching on a two-choice task. J. Psychiatric Research Vol. 20(2), s. 137-50, England 1986.
- Mortensen, A.: At kunne spå, forudsige og forebygge – en af menneskets ældste drømme. Udkast nr. 2, s. 226-39, Psykologisk Laboratorium, København 1986.
- , Moustgaard, I.K., Johansen, M., Leimand, O., Vidriksen, P., Pedersen, J.M., Petersen, A.F., Funch, B.S.: Dansk eksperimentalsykologi og dens pionerer Psykologisk Laboratorium 100 år. Københavns Universitets Almanak – Skriv- og Rejse- Kalender, Københavns Universitet. Lilian Noval, O. H. Finicke (red.), s. 149-61, København 1986.
- Mørch, S., Andersen, H.: Metode og teori i familieforskningen. Udkast, Dansk tidsskrift for kritisk samfundsvidenskab 2, s. 40, København 1986.
- Olsen, O.A., Køppe, S.: Psykoanalyse. Psykologiske teorier, Jörn Thaning Christiansen, Poul Svendsen (red.), s. 99-132, København 1986.
- , Køppe, S.: Problems in Freud's Metapsychology. Scandinavian Journal of Psychology Årg. 27, s. 163-74, Uppsala 1986.
- , Køppe, S.: Drømmen og det ubevidste. HUG 45, s. 30-34, København 1986.
- Pedersen, J.M.: Dansk eksperimentalsykologi og dens pionerer: Psykologisk laboratorium 100 år. Almanak, Skriv- og rejsekalender 1987, I. K. Moustgaard m.fl., s. 13, København 1986.
- : Teknologi og hverdagsliv I. Humanistisk Teknolog, Peter Kemp m.fl., s. 6, København 1986.
- : Illusion og virkelighed. Psyke & Logos Nr 2, s. 10, København 1986.
- Petersen, A.F., Knudsen, F.: Undersøgelse over 'naive' forsøgspersoners førstegangspception af stereokinetiske skyggefigurer. Vision og i llusion – Udvalgte perceptionspsykologiske undersøgelser, Ib Kristian Moustgaard, Arne Friemuth Petersen (red.), s. 159-82, København 1986.
- : In Search of a Theory of Behaviour: Some Preliminary Distinctions on the Behaviour-Action Scale. Delhed og helhed: Teoretiske og metodiske studier over komplicerede psykobiologiske fænomener – festschrift til Iven Reventlow, Ib Damgaard Petersen, Arne Friemuth Petersen (red.), s. 193-212, København 1986.
- : "From Darwin to Behaviourism" – Review of R. Boakes' Psychology and the Mind of Animals. History and Philosophy of the Lifesciences Vol. 8, No. 2, s. 363-65, London 1986.
- : A propos des processus de différenciation dans le développement: émotions, langage et cognition chez l'enfant autiste. Le Dévenir de L'enfant Psychotique, C. Aussilloux (ed.), s. 171-78, Montpellier 1986.
- , Moustgaard, I.K.: Redaktion af og indledning til "Udviklingslinier i dansk psykologi fra Alfred Lehmann til i dag". København 1986, 304 s.
- : Om hunden som erstatning – med et ethologisk sideblik på fælleskabet mellem børn og voksne. Dansk Pædagogisk Tidsskrift No. 6, s. 199-205, København 1986.
- , Johansen, M., Moustgaard, I.K.: Dansk eksperimentalsykologi og dens pionerer – Psykologisk Laboratorium 100 år. Skriv- og Rejse-kalender. Københavns Universitets Almanak 87, s. 149-61, København 1986.
- Poulsen, A.: Kultur, medium og selvbevidsthed. Udkast 2, s. 30, København 1986.
- Poulsen, A.: Selvrefleksion og klassiske refleksioner over selvet. Psyke og Logos 2, s. 17, København 1986.
- Prahl, A.: Erhvervspsykologer – en arbejdspsykologisk studie. Københavns Universitet 1986, 147 s.
- Prætorius, N., Duncan, K.D.: Verbal Reports in Psychological Investigations: A logical and Psychological analysis. Psyke & Logos 2, s. 30, København 1986.
- Reventlow, I.: Etologiens teori. Psykologiske teorier, Jörn Thaning Christiansen, Poul Svendsen, s. 34-65, København 1986.
- : Rubins undersøgelser af synsoplevet bevægelse. Vision og illusion – Udvalgte perceptionspsykologiske undersøgelser, Ib Kristian Moustgaard, Arne Friemuth Petersen (red.), s. 137-59, København 1986.
- Schousboe, I.G., Poulsgaard, K.: Børn og deres forældre. Om børns udvikling af selvbestemmelse. København 1986, 150 s.
- Schultz, E.H.: Søvn og drømme siden Lehmann. Udviklingslinier i Dansk Psykologi, I.K. Moustgaard, A.F. Petersen (eds), s. 304, København 1986.
- : Intentionalitet. Psyke & Logos 2, s. 340-55, København 1986.
- Vidriksen, P.: Om Alfred Lehmanns betydning for dansk arbejdspsykologi. Udviklingslinier i Dansk Psykologi fra Alfred Lehmann til i dag, I.K. Moustgaard, A.F. Petersen et al. (red.), s. 138-68, København 1986.

- : Forskernes forhold til ledelsen og arbejderne. Arbejds miljø og Samfund 3, s. 6-7, København 1986.
- Willanger, R.: Alfred Lehmanns forskning omkring sjæl-legeme problemer, hans psykofysiologi og psykofysik. Udviklingslinier i Dansk Psykologi fra Alfred Lehmann til i dag, Ib Kristian Moustgaard, Arne Friemuth Petersen (red.), s. 45-65, København 1986.
- : En præsentation af Peter Elsass' disputats: Resumé af disputatsopposition: "Continuous reaction times in cerebral disfunctions". Psykolog-Nyt 10, s. 298-300, København 1986.
- : Personligheden hos mænd med kromosomafvigelse. Resumé af disputatsopposition. Psykolog-Nyt 6, s. 178-79, København 1986.

Sven Mørch

4. Institut for Pædagogik

Historie:

Den 1. oktober 1955 blev dr. phil. Knud Grue-Sørensen kaldet til det første professorat i pædagogik ved Københavns Universitet. Dermed startedes den udvikling, der er resulteret i det nuværende Institut for Pædagogik. Den 13. maj 1957 indførtes magisterkonferens i pædagogik, den 5. december 1960 en cand.art. prøve i pædagogik. Denne sidste eksamen blev dog afskaffet i 1971, da fakultetets almene regler for bifags- og hovedfagsstudier for alle fakultetets fag også kom til at gælde for pædagogik.

Den 14. april 1968 indviedes Institut for teoretisk Pædagogik i lokaler i Linnésgade 22, 1., 1361 København K, der udover professoratet fik tilknyttet to heltidsvidenskabelige medarbejdere. I 1970 flyttede instituttet til de nuværende lokaler i St. Kannikestræde 18, 1169 København K.

Den 1. januar 1970 etableredes Institut for anvendt Universitetspædagogik, Fiolstræde 24, 1171 København K. Institutet blev oprettet med det formål at foranstalte universitetspædagogiske kurser for universitetets lærere, samt i almindelighed at drive forskning i de højere læreanstalters pædagogik. Det fik i alt tildelt fem heltidsvidenskabelige medarbejdere. Dette institut var oprindeligt placeret direkte under konsistorium, men den 1. april 1974 blev det lagt ind under Det filosofiske Fakultet.

Fra midten af 1970'erne startede bestræbelser på at sammenlægge de to pædagogiske institutter og den 1. april 1979 bar disse anstrengelser frugt med dannelsen af Institut for Pædagogik i dets nuværende form med i alt 9 heltidsvidenskabelige medarbejdere. Institutet skal forestå dels fagstudiet i pædagogik dels de universitetspædagogiske opgaver.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 9.

Professor: Staf Callewaert.

Lektorer: Joan Conrad, Helge Dohn, Bo Jacobsen, Per Fibæk Laursen, Lars Jakob Muschinsky, Sven Erik Nordenbo, Knud D. Wagner, Thyge Winther-Jensen.

Amanuensis: Sten Clod Poulsen (midlertidig ansættelse).

Forskningsadjunkt: Anne-Marie Søderberg.

Kandidatstipendiater: Birgitte Elle, Lis Nielsen.

TAP: Antal årsværk: 2.1.

Mette Worning Andersen, Lone Dahl, Inger Nyegaard Jensen.

Lektor K. D. Wagner har haft orlov siden 1. august 1986.

Forskningsvirksomhed:

1. Staf Callewaert arbejder på baggrund af et ophold ved Det pædagogiske Forskningsinstitut i Bissau (Guinea-Bissau) som supervisor ved instituttets oprettelse og som leder for forskeruddannelsen på et projekt »Den neo-animistiske Yangué-yangué bevægelse og dens betydning for den traditionelle og moderne socialisation i Guinea-Bissau«. Omfattende feltarbejde med observation og interviews samt studier i afrikansk religion og socialisation. Yderligere arbejder han med studier i institutionskritik og socialpædagogik (Goffman, Faoucault, Mannoni etc.) på baggrund af poststrukturalistiske og postmodernistiske teorier om videnskab og samfund og kritikken af disse tendenser (Habermas).

2. Joan Conrad arbejder fortsat med en undersøgelse af den pædagogiske uddannelse af lærere til den højere skole. En historisk-pædagogisk beskrivelse af denne uddannelses udvikling gennem 200 år. Yderligere arbejder hun med uddannelsesplanlægningsforhold i den 3. verden, specielt vedrørende universitetsuddannelserne i Østafrika. Desuden med et evalueringsprojekt i forbindelse med ændringer i den postgraduate undervisning af læger på sygehuse omfattende disse uddannelser og uddannelser af speciallæger i samfundsmedicin.

3. Helge Dohn arbejder med medicinsk pædagogik: Speciallæge-undersøgelsen. Det er undersøgelsens formål at belyse forhold ved valg af specialet og at kortlægge og vurdere det kliniske og teoretiske uddannelsesforløb efter grunduddannelsen.

4. Bo Jacobsen er i gang med et projekt vedrørende den interne forskningsevaluering i udvalgte humanistiske og samfundsvidenskabelige fag. I projektet undersøges hvad det vil sige, at forskningsmiljøer er gode og dårlige. Det undersøges, hvordan bestemte træk

ved forskningsmiljøer påvirker den enkelte forskers udvikling på kortere og længere sigt. Endelig undersøges, om en styrkelse af interne miljøfaktorer kan medvirke til, at de eksisterende forskningsmiljøer udvikler sig i god retning. Desuden arbejder han med et projekt vedrørende Folkeoplysning om internationale spørgsmål som fredsskabende og konfliktreducerende social aktivitet. I projektet undersøges hvilken opfattelse voksne danskere har af problemerne om krig, fred og internationale forhold.

5. Per Fibæk Laursen arbejder med følgende projekter: »Informatikkens didaktik«. En undersøgelse af undervisning af voksne ikke-professionelle i datalære. Afsluttende rapport er under udarbejdelse. »Studenterrafald på Det naturvidenskabelige Fakultet«. En undersøgelse af hvilken kritik mod studier og studiemiljø, der evt. ligger bag studieophør. Materiale er under indsamling. »Medarbejderuddannelse og ny teknologi«. En undersøgelse af medarbejderes oplevelse af uddannelsesforanstaltninger mhp. tilpasning til ny teknik. Under planlægning.

6. Lars Jakob Muschinsky er ved at afslutte sit projekt vedrørende småbørns hverdagsliv – barndommen som social kategori. Projektet vedrører barndommens forvaltning i arbejdsdelingen mellem institution og familie og bygger på et større empirisk materiale indsamlet fra observationer og interviews gennem de sidste 5 år. Herudover: teoretisk afklaring af fantasibegrebet som pædagogisk og civilisatorisk projekt, eventuelt som forberedelse til empirisk undersøgelse over fantasivirkningens forvaltning i folkeskolen/gymnasiet/tekniske uddannelser.

7. Sven Erik Nordenbo arbejder fortsat med projektet om »Informatikkens didaktik« (sammen med Per Fibæk Laursen). Projektet omhandler grundlæggende undervisning i informatik for voksne og studerende. En afsluttende rapport vil foreligge i løbet af foråret 1987. Endvidere fortsættes en normativ undersøgelse af »pædagogisk paternalisme«. Projektet omhandler de beherskelsesforhold, der kan optræde i voksen/barn-, lærer/elev-, behandler/klient- og stat/borgerrelationen. Der foreligger indtil nu 3 publikationer fra projektet. Derudover har han afsluttet en undersøgelse af muligheder, betingelser og begrundelse for at optage filosofi blandt de selvstændige gymnasiale fag. Undersøgelsen fokuserer på curriculære begrundelsesteorier og indbefatter også en komparativ undersøgelse. En rapport er udsendt marts 1987.

8. Thyge Winther-Jensen arbejder med »Undervisningens teori«. En historisk analyse af den klassiske pædagogiske teori mhp. en undersøgelse af sammenhængen mellem undervisning og menneskeopfattelse. Desuden med »Kunstpædagogik«. En sammenlig-

ning af nogle fremtrædende teorier med særlig henblik på den betydning, der i disse tillægges sproget som formidlende instans. Derudover arbejder han med »Læreruddannelse«. En undersøgelse af de pædagogiske fags placering i gymnasialæreruddannelsen fra 1905 til i dag. En historisk studie.

9. Anne-Marie Søderberg arbejder med »Tekst – Historicitet – Erfaringsdannelse«. En empirisk undersøgelse af danskundervisningen i gymnasiet, ved hjælp af klasserumsobservationer, spørgeskemaer, lærer- og elevinterviews mm. Disse data søges analyseret i forhold til de gradvis ændrede rammer for gymnasieuddannelsen og de nye krav der i uddannelsesdebatten stilles til danskfaget og dets udøvere. Tillige arbejder hun med »Åbent universitet og voksenpædagogik«. Et evalueringsprojekt om de voksenpædagogiske problemstillinger i forbindelse med mediestøttet åben universitetsvirksomhed (i samarbejde mellem KU og Danmarks Radio) har siden juni 1986 været under forberedelse.

10. De til instituttet tilknyttede stipendiater arbejder med følgende projekter:

10.1 Birgitte Elle arbejder fortsat med projektet »Teoriformidling og praksis«. Projektet omfatter to dele: den ene er et socialisationsteoretisk arbejde med udgangspunkt i den aktuelle økonomiske, politiske, sociale og kulturelle situation og med en diskussion af forskellige teoretiske forståelsesformer. Anden del er en empirisk undersøgelse, der bygger på de teoretiske og metodiske konsekvenser af 1. del.

10.2 Lis Nielsen arbejder med »En undersøgelse af vuggestuemiljøet som ramme for små børns udvikling«. Projektet er en undersøgelse af voksen-barn kommunikation i to vuggestuer. Der anvendes videooptagelser og observationer som observationsmateriale. Den teoretiske tilgang er: Habermans' »Theorie des Kommunikativen Handelns«. De sidste 10-15 års forskning i tidlig mor-barn interaktion og tidlig sprogudvikling. Advokatorisk etik. Institutionskritik. Der foretages detaljerede analyser af den type sprog og kommunikation voksne anvender i deres samvær med små børn. Det normative grundlag søges ekspliciteret ved hjælp af advokatorisk etik – Hvornår har man ret til at være advokat for barnet. Denne problemstilling søges belyst gennem det forhold, at voksne i mange sammenhænge og på forskellig måde foregiver at varetage barnets talerrolle.

Redaktionsvirksomhed:

Joan Conrad er medlem af redaktionen for Scandinavian Journal of Educational Research samt redaktør af en bibliografi og en aktivitetsoversigt over »Staff Development in Europe« som skal udsendes gennem

CEPES (UNESCO). Per Fibæk Laursen er medlem af redaktionen af DACIE-nyt, udgivet af Dansk Erhvervspædagogisk Selskab. Lars Jakob Muschinsky er redaktør af Dansk Pædagogisk Tidsskrift. Sven Erik Nordenbo er i redaktionen af Danish Yearbook of Philosophy.

Birgitte Elle er redaktør af Dansk Pædagogisk Tidsskrift samt redaktør af aktual pædagogisk forskning i Nordisk Pædagogik.

Arbejde inden for kollegiale organer:

Staf Callewaert er medlem af Det humanistiske Fakultetsråd og formand for det af Statens samfundsvidenskabelige Forskningsråd nedsatte udvalg, som publicerede evalueringsrapporten om den af SSF finansierede undersøgelse om erhvervsuddannelserne i Danmark (PUKKS). Joan Conrad fungerer som institutbestyrer. Indtil 1. december var medlem af Konsistorium og indvalgt i Konsistoriums budget- og forretningsudvalg. Bo Jacobsen er medlem af instituttets bestyrelse. Per Fibæk Laursen er medlem af studienævnet for pædagogik og af Det humanistiske Fakultetsstudienævn. Desuden er han fællestillidsmand. Lars Jakob Muchinsky er medlem af det faglige råd for Danmarks pædagogiske Institut. Sven Erik Nordenbo er medlem af studienævnet og medlem af programudvalget, studieleder i pædagogik ved Folkeuniversitetet i København, samt repræsentantskabet for Audiologopædisk Forening. Thyge Winther-Jensen er medlem af studienævnet for pædagogik, studievejleder, eksamensleder samt censorformand ved Danmarks Lærerbhøjskole (det pædagogisk-psykologiske område).

Rejser:

Staf Callewaert har i tiden marts-juni 1986 opholdt sig ved Instituto Nacional de Desenvolvimento da Educação (INDE) som supervisor ved oprettelsen af instituttet og som leder for forskeruddannelsen inden for rammerne af et 2-årigt projekt i samarbejde med den svenske bistandsorganisation SIDA.

Helge Dohn har deltaget i Nordisk federation for medicinsk undervisnings møde om: Fornyelse i medicinsk undervisning, i Göteborg. Deltagelse i UNESCO's Regional Symposium om: Recent Trends in Research on Higher Education, i Salamanca, Spanien. Sven Erik Nordenbo har været på studieophold ved University of London, Institute of Education fra 30. marts-6. april 1986 samt deltaget i Annual Residential Conference in The Philosophy of Education Society of Great Britain, 4.-6. april 1986. Thyge Winther-Jensen har været på Trondhjem Universitet oktober 1986. Emne: Kunstpædagogik mellem sprog og billede. Lis Nielsen har deltaget i den 2. Europæiske konference i udviklingspsykologi i Rom i september 1986.

Gæsteforelæsnings efter invitation:

Lars Jakob Muschinsky har holdt gæsteforelæsnings

og foredrag på diverse seminarier, fagforeninger, højskoler, kommunale og amtslige forvaltninger.

Anne-Marie Søderberg har som medlem af arrangørgruppen i »Netværk for danske uddannelsesforskere« taget initiativ til et forskningsseminar om »lærersubjektivitet og lærersocialitet« 30.-31.10. Holdt forelæsning om »Historisk tekstlæsning i gymnasiet« ved efteruddannelseskursus arrangeret af Dansk lærerforening den 26.2. Arrangerede efteruddannelseskursus for lærerkollegiet ved Allerød Amtsgymnasium om »Lærerarbejde, krop og sensualitet« den 5.9. Holdt gæsteforelæsning ved Pædagogisk Institutt, Trondhjem Universitet i forbindelse med konference. Hun er ansat af Statens humanistiske Forskningsråd som konsulent for to gymnasielærere og -forskere på et fagdidaktisk forskningsprojekt.

Gæster:

Indtil 1. juli 1986 har instituttet haft besøg af fransk statsstipendiat Marie Claire Pascal.

Publikationer:

Callewaert, S.: Till kritiken av den pedagogiska teorin. Pedagogikens gränser och möjligheter, Jan-Erik Gustafsson, Marton Ference (red.), s. 20, Lund 1986.

–: La recherche pédagogique en Guinée Bissau. Bissau 1986, 50 s.

–: Pædagogisk evaluering af undervisningen i humanistiske fælleselementer ved Det humanistiske Fakultet på Københavns Universitet. København 1986, 72 s.

Dohn, H., Nystrup, J.: An assessment of priority and educational value in a medical curriculum. Medical Education 20, s. 254-59, Oxford 1986.

–, Wagner, K.D.: Evaluering af den fælleshumanistiske undervisning i datalogi-informatik, dat (H). København 1986, 69-I-VI s.

–, Nystrup, J.: Den undervisningsmæssige værdi af indholdet i det lægevidenskabelige studium. Ugeskrift for Læger 148, s. 153-56, København 1986.

–, Nystrup, J.: Prioritering af indholdet i det lægevidenskabelige studium. Ugeskrift for Læger Vol. 148, s. 106-10, København 1986.

–, Nystrup, J.: Hvilken rolle bør laboratoriemedicinen (klinisk kemi) have i Nordens lægeuddannelse. Kongresinformation XX. Nordiske kongres i klinisk kemi 4, s. 16, Odense 1986.

Jacobsen, B.: Hvad er voksenundervisningens vigtigste problemer? Om skift i mulighederne for deltagelse i voksenundervisningen nu og i fremtiden, E. Meistrup (red.), s. 29-39, København 1986.

Jensen, H.R., Winther-Jensen, T.: Teoretisk kunstpædagogik. Sprogets placering i formidlingen af kunstværket. Argos 4, s. 17-29, Odense 1986.

Jensen, H.R., Winther-Jensen, T.: Teoretisk kunst-

Tværfaglige centre

1. Center for Arbejderkulturstudier

Historie:

Center for Arbejderkulturstudier er oprettet 1982, og efter en forsøgsperiode på 4 år vedtog fakultetsrådet i november 1986 fortsat at opretholde administrativ tilknytning til Institut for Folkemindevidenskab, Københavns Universitet Amager.

Stab:

Staben bestod i 1986 af følgende medarbejdere (undervisere) fra andre institutter (faget anføres i parentes):

Lektorer: Karl Chr. Lammers (historie), Jørgen Sevaldsen (engelsk), Niels Thorsen (engelsk).

Stipendiater: Leif Hansen (dansk/litteraturvidenskab), Flemming Hemmersam (nordisk folkemindevidenskab), Mogens Rüdiger (historie), Signild Vallgård (historie).

TAP: Antal årsværk:

Karin Thomsen (timelønnet).

Forskningsvirksomhed:

Forskningen ved centret falder i to dele: dels forskning, som de tilknyttede (delvist udlånte) lærere beskæftiger sig med ved deres »moderinstitutter«, dels forskning som direkte er tilknyttet centret. Hvad angår førstnævnte henvises til vedkommende institutters indberetninger andetsteds i årbogen. Hvad angår sidstnævnte, drejer det sig om centrets eneste fuldtidsbeskæftigede medarbejder, kandidatstipendiat Leif Hansens forskningsprojekt om arbejderkultur, arbejderuddannelse og arbejderoplysning – et projekt, som indbefatter tætte kontakter til arbejder- og fagbevægelsen, planlæggere, administratorer og politikere med henblik på udførelse af fremtidens voksenundervisning. Dette forskningsprojekt udløber med udgangen af 1986, og en række artikler, debatoplæg og foredrag er udsprunget heraf.

En del af centrets formål er at fremme formidlingsopgaver på området, både i forhold til arbejderbevægelsens egne organisationer og til offentligheden generelt i form af serviceydelser og oplysning samt at udvikle modeller for efteruddannelsesaktiviteter i forhold til fagbevægelse, oplysningsforbund og andre grupper på arbejdsmarkedet.

I tilknytning hertil har centret deltaget i en række drøftelser med medarbejdere fra FiU Centret (Fagbevægelsens interne Uddannelser) vedrørende servicevirksomhed og konsulentopgaver, og der er planlagt en bredt anlagt idékonference i begyndelsen af 1987.

Centret var efter invitation repræsenteret med to

medarbejdere (K. Biering, Leif Hansen) ved LOs III. Kulturkonference i Helsingør, april 1986.

Derudover har centrets stipendiat Leif Hansen været taget følgende opgaver:

Kongresdeltagelse og forskningsrejser:

Linz/Østrig: Internationalt seminar om Arbejderkultur und Arbeiterliteratur, maj 1986. Norrköping/Sverige: 2. nordiske konference om Arbejderkultur. Herunder fremlæggelse af artikel om analyse af arbejdererindringer samt mundtligt indlæg, sept. 1986.

Foredrag:

Foredrag for arbejdsløse magistre om utraditionel beskæftigelse, Magisterforeningen/Næstved Vandrerhjem, juni 1986.

Foredrag for tillidsfolk/Fagbevægelsens interne Uddannelser om »Dengang« – arbejderbevægelsens fritids- og kulturpolitik, LO-skolen/Helsingør, aug. 1986.

Foredrag for SPD/Sammenslutningen af Prøveforberedende Dansk lærere om 'Det hele menneske' – Paradigmeskiftet i samfunds- og kulturanalysen fra 70'erne til 80'erne – om sammenhænge mellem teknologi, arbejdsmarkedsforhold, uddannelsespolitik, kulturpolitik og ændrede bevidsthedsformer/Fejø, okt. 1986.

Foredrag for Dansk Blindesamfund/kreds 3 om Arbejderen i litteraturen, Vanløse november 1986.

Indlæg om Arbejderforskning ved konference om 'Arbejderminder – et nyt forskningsfelt', Københavns Universitet/LO Faglige pensionister og Efterlønsmodtagere, marts 1986.

Foredrag for DSU-undervisere om Hverdagslæring og erfaringspædagogik, Karlslunde Feriecenter, aug. 1986.

Administration og planlægning:

Foråret 1986: Rapport til fakultetets uddannelsesudvalg om voksenpædagogiske suppleringsuddannelser.

Gennem hele 1986 formand for centerstyrelsen.

Medvirkende ved planlægningen af Nordisk Forening for pædagogisk forskning (NFPFs) kongres i marts 1987.

Centrets hidtidige forsknings-, undervisnings- og formidlingsvirksomhed (1982-86) er præsenteret gennem publikationen UNIFOL, Tema: Arbejderkultur. Denne dokumentation har også tjent som grundlag for fakultetsrådets principielle godkendelse af centrets fortsatte drift.

Publikationer:

Hansen, L.: Hvad kan magistre bruges til i et samfund med en voksende mængde fritid? Fremtidens krav til magistrernes kvalifikationer, Anne Christiansen, Margit Lotz (red.), s. 38, København 1986.

–: Tekstanalyse og arbejdererindringer. Unifol 1985/

- Arbejderkulturstudier, Biering, Hansen, Hemmer-sam, Lammers, s. 204, København 1986.
- : Kulturelle barrierer mod uddannelsessøgning. Om skift i mulighederne for deltagelse i voksenundervisningen nu og i fremtiden, Erik Meistrup (red.), s. 87, København 1986.
  - : Erfaring og/eller frigørelse? – Om nogle problemer i danskundervisningen for voksne. Kursus-nyt 1, s. 31, Odense 1984.
  - : Forskningsbehov i tilknytning til voksenundervisning og folkeoplysning. Nyt om uddannelsesforskning 3, s. 90, København 1984.
  - : Forsvar for prosaen – igen. Den blå port 2, s. 80, København 1985.
  - : Det elektroniske samfund, (Anmeldelse). Mediekultur 1, s. 162, Århus 1985.

Leif Hansen

2. Center for Audiologopædi

Historie:

Center for Audiologopædi blev oprettet pr. 1. september 1982 med det formål at uddanne audiologopæder (pædagogisk afhjælpning af tale/høre- og læsehændicaps). Uddannelsen er normeret til 4½ studieår, og der har været studenteroptag i 1982, 1983 og 1985 med 22 studerende i hvert af disse tre år. Samtlige studerende har måttet have erhvervsarbejde ved siden af studierne, men ikke desto mindre er de første studerende tæt ved at have afsluttet det audiologopædiske studium, idet de kun mangler den afsluttende fase af specialeskrivningen. Der var intet optag i 1986, men centret forventer fremover at få et optag på ca. 25 studerende hvert år.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 5.

Lektorer: B. Frøkjær-Jensen, Lars von der Lieth.

Fondsaflønnnet etc.: Otto Hansen.

Kandidatstipendiat: Carsten Elbro, Maria Inés Pegoraro (brasiliansk stipendiat).

Jobtilbudsordning: Inger Hvidtfeldt Johansen, Eddie Webster.

TAP: Antal årsværk: 0,5.

Kirsten Nissen.

Lektorer rekvireret fra andre institutter: Birgit Hutter, Steen Høgel, Niels Reinhold Petersen, Oluf Thorsen, Thyge Winther-Jensen.

Eksterne lektorer: Nils H. Buch, Gerhard Salomon.

Undervisningsassistenter: Viggo Balle, Ulla Boberg,

Alice Brohus, Kirsten Brøndsted, Bjarne Juncker Christensen, Claus Elberling, Alice Elbek, Anne Gammelgård, Karen Marie Hauschild, Sonja Hurwitz, Jan Johansen, Bent E. Kjær, Carl Ludvigsen, Jette Parbo, Agnete Parving, Torben Poulsen, Palle Vestberg Rasmussen, Inger Vibeke Thomsen, Kirsten Thyme, Kamma Wulff, Åse Ørsted, Ane Mette Øster.

Hjælpelærer: Ulla Henriksen.

Praktikkoordinatorer: Kirsten Eichen, Carsten Elbro, Lars von der Lieth.

Praktikundervisning: Hver studerende skal inden afsluttet kandidateksamen have gennemgået et halvt års specialpædagogisk praktik. Denne praktikundervisning med patienter er blevet varetaget af 48 praktiserende læse-, tale- og hørepædagoger.

Lokaleforhold:

De generelle besparelser som universitetet har været underlagt i 1986 har desværre resulteret i at Center for Audiologopædi har måttet afgive 6 lokaler på tilsammen godt 100 m².

Forskningsvirksomhed:

Forskningen ved Center for Audiologopædi er koncentreret omkring handicaprelaterede projekter.

Hovedvægten lægges på undersøgelser af menneskers evne til at kommunikere. Der er dels tale om undersøgelser af den nonverbale kommunikation (tegn-sprog, gestus m.m.) og dels af den verbale kommunikation (expressiv såvel som impressiv). Hertil kommer en undersøgelse af et handicapshjælpemiddels kommunikationsforbedrende effekt.

Til grundforskningen må henregnes et projekt, der beskæftiger sig med læseudvikling og læsevanskeligheder, samt et projekt, der søger at belyse i hvilken udstrækning hjernens neurologisk sproglige programmering er bestemt af visse genstrukturer, d.v.s. er arveligt betinget. Til den anvendte forskning hører opbygningen af en kommunikationsprofil (se Årbog for Københavns Universitet 1985) beregnet på det pædagogiske arbejde med kommunikationshandicappede, adopterede børns sprogforståelse, undersøgelse af effekten af stemmedannelsesundervisning samt udvikling af kursus i læseteknik.

1. Udviklingen af centrets dataudstyr

Fortsat i 1986. Efter fakultetets principbeslutning om anskaffelse af »Partner« mikrodatamater, er det i 1985 påbegyndte analyseudstyr til stemmeanalyse, der oprindeligt var tilpasset en IBM kompatibel mikrodatamat, i 1986 blevet overført til en »Partner«. Der satses på at udvikle en general software pakke til klinisk stemmeundersøgelse. Foreløbigt er der udviklet statistiske og grafiske rutiner til bearbejdelse af tonehøjde-, intensitets-, luftstrøms- og varighedsmålninger (Børge Frøkjær-Jensen).

2. *Undersøgelse af effektiviteten af den ydede stemmedannelsesundervisning ved centret*

(se Årbog for Københavns Universitet 1985) Dataindsamlingen er fortsat med det næste hold studerende. Elektrolottografiske målinger og akustiske registreringer viser en forbedret stemmefunktion i løbet af stemmetræningsperioden (Børge Frøkjær-Jensen).

3. *Udenlandsk adopterede børns udvikling*

18 børn ankommet til Danmark fra Korea efter 3 års alderen har gennemgået en grundig sproglig undersøgelse indbefattende en samtale med forældrene omkring børnenes opvækst i Danmark. Undersøgelsen har til formål at belyse, om et sprog- og kulturskift efter det 3. år får varig betydning for udviklingen af barnets sprogforståelse (Lars von der Lieth og en gruppe studerende).

4. *Undersøgelse af hørehandicappedes ændrede kommunikationsvaner efter indførelse af skrivetelefoner*

I 1986 blev de første 1000 skrivetelefoner opstillet hos hørehandicappede danskere, der ikke var i stand til at anvende en alm. telefon. Der er sendt spørgeskemaer ud til disse 1000 husstande med henblik på en registrering af disse hørehandicappedes kommunikationsvaner. Tanken er at genundersøge alle efter 1 års forløb, for at undersøge, hvilke ændringer det opstillede udstyr har medført af ændringer i de hørehandicappedes kommunikationsvaner (en arbejdsgruppe under ledelse af Lars von der Lieth).

5. *Læseudvikling og læsevanskeligheder*

En undersøgelse af forskellige former for læsevanskeligheder set i lyset af en teori om den normale læseudvikling. Projektet har til formål at øge indsigten i den normale læsning og forståelsen af fundamentale læsevanskeligheder. Dette sker dels ved en afprøvning af en generel teori om læseudvikling, og dels ved en både teoretisk og eksperimentel afprøvning af dele af teorien, som peger på specifikke forudsætninger for læseudvikling, fonologiske opmærksomhed og opmærksomhed på retning. Projektet sammenligner forskellige former for sproglig opmærksomhed blandt dysketikere og normale begynderlæsere, som har samme læsefærdighed (licentiatprojekt ved Carsten Elbro).

6. *Effektiv læsning*

Projektet har til formål at udvikle et erhvervsrettet kursus i hurtiglæsning, læseforståelse og notatteknik. Den aktuelle viden om læseprocessen og samspillet mellem læsehastighed og forståelse gør det muligt at udforme kurser i hurtiglæsning og læseforståelse på et anderledes realistisk grundlag, end tilfældet er for eksisterende kommercielle kurser (Carsten Elbro og en gruppe studerende).

7. *Genetisk og historisk oprindelse til og udvikling af det menneskelige sprog*

Projektet søger at verificere en hypotese om, at menneskets sprogevne er genetisk bestemt. Arbejdet har styrket opfattelsen af, at der findes en arvelig universel grammatik, som udløses ved sproglig stimulering af genetisk kodede neurostrukturer. I 1986 er der indsamlet en del historisk materiale og biologisk materiale (Otto Hansen).

8. *Døves tegnsprog som et naturligt sprog*

Der er foretaget syntaktiske analyser af døves tegnsprog. Analyserne viser, at døves tegnsprog følger de samme syntaktiske lovmæssigheder i udviklingen fra dybdestruktur til overfladestruktur, som findes i det talte sprog. Døves tegnsprog kan således indpasses i den generelle teori om en universal grammatik, som del af evolutionsteorien (Otto Hansen).

9. *Fælles genetisk oprindelse til specifik dyslexi og insulinafhængig diabetes mellitus*

Projektet søger at verificere en hypotese om, at specifik dyslexi og insulinafhængig diabetes mellitus har en fælles genetisk oprindelse, hvoraf følger at visse former for dyslexi er arvelig. (se Årbog for Københavns Universitet 1985). Hypotesen synes at kunne bekræftes af biokemisk vævstypologi og klinisk-statistiske undersøgelser (Otto Hansen i samarbejde med Niels Steensens Hospital og Rigshospitalet).

Anden virksomhed:

Centret har i 1986 fået bevilliget kr. 226.750.- (som tilskud til forsøgs- og udviklingsarbejde i henhold til lov om efteruddannelse) til »udvikling af erhvervsrettet kursus i læsning, læseforståelse og notatteknik«. Udviklingsarbejdet er påbegyndt i efteråret 1986 baseret på erfaringer for tilsvarende kurser afholdt for universitetsstuderende (jf. C. Elbro m.fl. »Unilæs. Et kursus i effektiv læsning og studieteknik. Rapport om en forsøgsundervisning i efteråret 1985«. Center for Audiologopædi, 1986). Projektet omfatter udarbejdelse af kursus materialer i form af en grundbog og et sæt arbejdsblade.

Udgivervirksomhed:

Carsten Elbro fungerer som medredaktør af »Mål & Måle« og skriftserien »Sprog, tale og skrift«.

Otto Hansen er medredaktør på »proceedings from the 3rd. International Conference on Systems Research, Informatics and Cybernetics, 1986. Otto Hansen er tildelt »Systems Research Foundation Award 1986« for præsentationen af »The Genes of Human Language as a System Forming System« på ovennævnte konference i Baden-Baden, august 1986.

Gæster og rejser:

B. Frøkjær-Jensen har holdt 4 forelæsninger om stem-

mens fysiologi og akustik, afholdt kursus i praktisk stemmedannelse sammen med Kirsten Thyme for 26 islandske logopæder på Lærershøjskolen i Reykjavik.

Lars Lieth har deltaget i et europæisk forskerseminar om kommunikationsforskning (betalt af Det svenske Forskningsråd).

Lars Lieth har besøgt døveinstitutioner i Indien.

Otto Hansen har deltaget i 3rd International Conference om Systems Research, Informatics and Cybernetics.

Maria Inéz Pegoraro har afsluttet sit stipendieophold ved centret med en afhandling om tonehøjdeændringer i forbindelse med stemmetræning.

Kirsten Thyme inviteret som deltager i paneldiskussion om rational stemmebrug ved symposium i Bad-Rappenau.

Publikationer:

- Elbro, C.: Morphemes in the reading process. Aspects in reading processes – with special regards to the education of hearing-impaired students, Karen Trondhjem (ed), s. 167-85, København 1986.
- : The concept of time and literary criticism. *Orbis Litterarum* Årg. 41, s. 97-118, Odense 1986.
- : Lesing og leseforståelse. Om ferdigheter i lesing, deres samspill og utvikling. Tromsø 1986, 131 s.
- : Læsepædagogisk bearbejdet – hvad vil det sige? Om sproglig tilgængelighed af tekster for svage læsere. Sproglig sammenhæng og teksters tilgængelighed. Skriftserien sprog tale og skrift, C. Elbro, U. Henriksen, U. Mikkelsen (red.), s. 7-26, København 1986.
- , Löb, H., Simonsen, O.: Voksenpædagogisk Grundprøve i teori og praksis. *Skoopsykologi* 23 (3), s. 189-200, København 1986.
- : Læseforståelse. *Mål & Måle* 11 (1), s. 14-19, København 1986.
- : Hurtiglæsning. *Mål & Måle* 11 (3), s. 10-16, København 1986.
- , Dalby, M.A., Jansen, M., Krogh, T., Christensen, W.P.: Bogen om læsning. Forudsætninger og status I. København 1983, 448 s.
- : Det overtalende landskab. Ideer om menneske og samfund i digternes og annonceindustriens naturskildringer. København 1983, 215 s.
- : Læseudvikling. Om læseferdigheder, deres samspill og udvikling. København 1984, 163 s.
- , Kock, C.: Litteraturlæsning. Veje til oplevelse og forståelse af litteratur. København 1984, 173 s.
- : At få læst og påskrevet en bog. Om overførte betydninger og teksters tilgængelighed. *Læsepædagogen* Årg. 32, s. 281-89, København 1984.
- : At læse mellem linjerne. *Danske Studier*. 1985, Iver Kjær, Flemming Lundgreen-Nielsen, s. 83-98, København 1985.
- : Kritiske forudsætninger for læseindlæring. *Dansk Audiologopædi* Årg. 21, s. 91-96, København 1985.

–: Oplevelse og forståelse af litteratur. *Højskolebladet* Årg. 110, s. 321-25, København 1985.

Hansen, O., Nerup, J., Holbek, B.: A Common Genetic Origin of Specific Dyslexia and Insulin-Dependent Diabetes Mellitus? *Hereditas* 105, s. 165-67, Lund 1986.

–: Sociobiology and Biological Linguistics. Essays in Human Sociobiology, Vol. 2, Jan Wind, Vernon Reynolds, s. 129-39, Bruxelles 1986.

–: Sign Language of the Deaf as Natural Language. *Signs of Life*, Bernard T. Tervoort, s. 57-64, Amsterdam 1986.

–, Frøkjær-Jensen, B.: Genteknologi og Usikkerhed. Rapport fra symposium på Center for Audiologopædi, Københavns Universitet. København 1986, 128 s.

–: Biologisk forskningsformidling? *Berlingske Tidende* 12. juni, s. KRONIK, København 1984.

–: Fosterundersøgelsers etiske side. *Berlingske Tidende* 18. april, s. KRONIK, København 1984.

–: *Biological Linguistics*. København 1985, 104 s.

B. Frøkjær-Jensen

3. Center for Kvindeforskning og -undervisning

Historie:

Center for Kvindeforskning er oprettet i september 1982. De første år hørte centret administrativt ind under Engelsk Institut, hvor centret også havde lokaler, men fra februar 1986 er centret flyttet til Romansk Institut, hvor det bebør lokalerne 16.3.8 til 16.3.24 (kontorer og bibliotek) samt lok. 19.3.44 (møderum).

Center for Kvindeforskning har siden sin oprettelse haft til opgave at varetage og udvikle den tværfaglige kvindeforskning og undervisning ved Det humanistiske Fakultet. Det var således et stort anlagt seminar om kvinders udtryksformer, der i 1981 lagde grunden til centrets oprettelse. Dette initiativ faldt sammen med omfattende nedskæringer ved fakultetet, som især truede de, oftest deltidsansatte, kvindelige lærere, som varetaget undervisningen og forskningen i kvindemner ved de forskellige fag. Støttet af en positiv fakultetsledelse blev det derfor besluttet at oprette et Center for Kvindeforskning, der kunne sikre bevarelsen af et feministisk forsknings- og undervisningsmiljø ved fakultetet.

Center for Kvindeforskning har siden oprettelsen haft tre ligeværdige arbejdsområder:

- 1) At levere tværfaglig undervisning i kvinderelevante emner for alle studerende ved fakultetet (centret udbyder her 10-12 kurser pr. semester og arrangerer derudover seminarrækker, gæsteforelæsninger, udstillinger, performances m.v.)

2) At varetage den tværfaglige kvindeforskning og fremme det tværfaglige kvindeforskningsmiljø ved fakultetet, (her arrangerer centeret bl.a. faste forskningsmøder med oplæg fra forskellige deltagere).

3) At varetage kontakt til og samarbejde med inden- og udenlandske kvindeforskningsmiljøer (bl.a. via gæsteforelæsninger, seminarer og deltagelse i forskellige organisationer, såsom Dansk Forum for Kvindeforskere og Nordisk Forum for Kvindeforskning).

Disse arbejdsområder er væsentligst blevet udført af centrets egen medarbejderstab.

Som tværfagligt forsknings- og undervisningsmiljø uden snærende læseplaner og eksamensbestemmelser har centret imidlertid også kunne fungere som et eksperimenterende og inspirerende samlingssted for fagenes lærere og studerende. En skiftende række af indlånte lektorer fra forskellige fag har således bidraget til centrets aktiviteter, ligesom centrets lærere har deltaget i og undervist sammen med fagenes lærere i fakultetets fælleselementundervisning. I kraft af dette levende tværfaglige miljø, den stadige vekselvirkning med fagene og de brede kontakthorisonter udadtil har Center for Kvindeforskning fastholdt en stor studentertilslutning gennem de år, det har eksisteret.

Hidtil har centrets studerende fået studiemæssig merit i centrets kurser enten ved en godskrivning af kurset på det fag, de er indskrevet ved, eller ved at tage eksaminer/ skrive afløsningsopgaver, der kan indgå som en eksamen ved moderfaget. Siden 1985 har centret dog også tilbudt en 1-årig uddannelse i kvindestudier. Uddannelsen er indtil videre godkendt af Det humanistiske Fakultetsstudienævn, men afventer godkendelse fra Direktoratet for de videregående Uddannelser.

I løbet af 1986 er medarbejderstaben ved centret blevet forøget og med det stigende antal fastansatte lærere og stipendiater har centrets forskningsaktiviteter også kunnet udvides. Centret har nu faste forskningsdiskussionsmøder hver 14. dag, hvori også lærere og studerende fra fagene har deltaget, og samtidig har centrets forskningsprofil været under udvikling. Fra 1987 planlægger centret således at starte en selvstændig publikationsrække, hvor forskningsresultater fra centerets tilknyttede lærere og studerende kan udgives og formidles til en større kreds. Centret har ligeledes planer om at videreudvikle forskningsdiskussionsmøderne gennem større kvindeforskningsseminarer med nordisk og international deltagelse, der dels kan bidrage til at gøre status over kvindeforskningens hidtidige udvikling og fremtidige retning, dels koordinere de mange individuelle projekter ved centret til større samlede forskningsprojekter.

Centrets eksterne aktiviteter og kontakter er omfattende. Foruden repræsentation i Dansk Forum for Kvindeforskere og Nordisk Forum for Kvindeforskning har centeret således deltaget i ligestillingskonferencer i Ligestillingsrådet og Dansk Magisterforen-

ing. Derudover har Anne Margrete Berg, som er en af to landsdækkende koordinatore i kvindeforskning, fået arbejdssted på centeret. Koordinationsarbejdet er led i det treårige initiativ under Planlægningsrådet for Forskningen til fremme af Kvindeforskningen. Såvel Lene Koch, som Ingeline Bonde har fået andel i disse forskningsmidler.

Centrets kontakt til andre miljøer er i 1986 blevet udvidet: Professor Christine St. Peter fra Women's Studies, University of Victoria, Canada, har besøgt centret. Desuden er der skabt kontakt til Senter for humanistisk forskning, Bergen og Senter for Kvinneforskning, Oslo, samt Frauenforschung ved Freie Universität i Berlin. Delegationen for Jämställdhetsforskning, Sverige, var på orienteringsbesøg i foråret. Endvidere har centret en gæstestuderende: Christina Kiaer fra Harvard University, USA, studerer dansk kvindeforskning på et Fullbright Legat.

Inden for den kvindehistoriske forskning er det nordiske samarbejde blevet fortsat. Der planlægges nye nordiske konferencer i 1988/89 både inden for middelalder og nyere tid.

Centret har haft en del udenlandske gæsteforelæsnere i 1986. I foråret havde centret således besøg af Toril Moi fra Senter for kvinneforskning i Bergen og Hélène Cixous fra kvindeforskningscentret ved Vincennes-universitetet i Paris. I efteråret forelæste Ebba Witt-Brattström, Stockholms Universitet, Christine St. Peter, Canada, Christl Wickert og Marina Gambaroff, begge Berlin, på centret.

Ud over forskning og undervisning foregår der ved centret en række farverige, eksperimenterende og mere utraditionelle aktiviteter. Ved universitetets Åbent Hus-arrangement i nov. 1986 arrangerede centret således en procession med titlen: »Slangen i paradiset – en vandring i billeder« omfattende musik, dans og performances iscenesat af Grethe Sekel Kielberg m.fl. Ligeledes i november arrangeredes en fransk videouge med film udlånt af Institut Français. Centret lægger i øvrigt vægt på at kunne have skiftende udstillinger af billedkunst og skulptur til at forhøje miljøet og fornøje dets brugere med andre syns- og sanseindtryk end de strengt universitære. Centret har i 1986 haft en udstilling af Anette Nielsen og Lene Adler Petersens store maleri »Pietà«, som er tilegnet kvindeforskningen, er p.t. udlånt til centret og er ophængt i mødelokalet.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 5,0.

Lektorer: Dorrit Eimersen (halv tid), Ingeborg Nixon, Hilde Olrik.

Adjunker: Nanna Damsholt (halv tid), Tania Ørum. Eksterne lektorer: Tine Andersen, Lene Koch.

Seniorstipendiat: Bente Rosenbeck.

Forskningsrådsstipendiater: Anne Margrete Berg, Ingeline Bonde.

Undervisningsassistenter: Margrethe Andreassen,

Fran Hopenwasser, Hanne Møller, Marianne Sørensen.

Akademikere i arbejdstilbud: Hanne S. Hansen, Grethe Sekel Kielberg, Ingerne Landt, Bente Sloth Møller.

TAP: Antal årsværk: 0,9.

20 t. ugl. Birte Gudiksen, 16 t. ugl. Anne Mette Møller.

Forskningsvirksomhed:

Kvindeforskning er et bredt og mangesidigt forskningsfelt i stadig udvikling. I denne udvikling har kvindeforskningen på det humanistiske område spillet en afgørende rolle som inspirator, både fordi der her tidligt opstod et bredt og frugtbart forskningsmiljø, og fordi netop det humanistiske perspektiv også har været nødvendigt for kvindeforskningen på andre områder. Hverken den samfundsvidenskabelige eller den medicinske kvindeforskning kan eksempelvis undvære de overvejelser over sammenhængen mellem historie, tekst og subjekt, der er indbygget i den humanistiske kvindeforskning.

Samtidig med at den humanistiske kvindeforskning har virket inspirerende udadtil, både i forhold til andre fakulteters kvindeforskning og i forhold til den offentlige diskussion uden for universiteterne, har den indadtil haft et frugtbart vekselvirkningsforhold til fagene ved Det humanistiske Fakultet. Den humanistiske kvindeforskning er næsten pr. definition fagkritisk og tværfagligt orienteret, eftersom den tager udgangspunkt i begrebet køn, som har været underbelyst i den traditionelle videnskab og går på tværs af den traditionelle opdeling i discipliner og institutioner. Dermed har kvindeforskningen inspireret til faglig nytænkning og har på sin side modtaget nye impulser fra de omgivende fag.

Den forskning, der foregår ved Center for Kvindeforskning, er et godt eksempel på denne livlige vekselvirkning mellem det enkeltfaglige og det tværfaglige inden for den humanistiske forskning og den samtidige åbning mod andre fakulteter og den bredere offentlighed.

Forskningen ved centret spænder over tre dimensioner, som er karakteristiske for den humanistiske kvindeforskning: For det første forskning ud fra et 'ligestillingsperspektiv', hvor det drejer sig om at afdække, forklare og kritisere kvinders placering samt den diskrimination og undertrykkelse, kvindekønnet historisk og aktuelt udsættes for på mange forskellige områder; materielt, psykologisk og videnskabeligt. For det andet den forskning, der sigter på at 'synliggøre kvinders anderledeshed', deres særlige livsbetingelser, bevidstheds- og udtryksformer, for dermed at kaste lys over kulturhistoriske udviklingsforløb og udvikle nye teoretiske og metodiske indfaldsvinkler til at forstå kvinders indsats i kulturhistorien og krav til nutidens

samfund. Og for det tredje en 'teori- og metodekritisk dimension', der drejer sig om, hvorledes kønsforskellene konstrueres historisk og inden for forskellige videnskabelige og æstetiske fremstillingsformer, på hvilke måder disse fortolkninger indgår i vores kulturarv, videnskabstradition og virkelighedsopfattelse, og hvordan de kan omdefineres. Disse tre dimensioner indgår med forskellig vægt i centrets forskning, der nærmere kan beskrives som en række teoretisk-metodiske og faglige felter.

1. Teorier og metoder

1.1 Patriarkatsteori

Dvs. den teoretiske og metodiske diskussion af, hvordan forholdet mellem magt og køn defineres historisk, samfundsmæssigt, ideologisk osv., hvorledes magtforhold mellem kønnene opstår, udformes og videreføres, samt hvordan og hvorvidt sådanne magtforhold mellem kønnene beskrives i forskellige videnskabelige discipliner eller kræver videreudvikling/revision af traditionelle videnskabelige teorier og metoder (Nanna Damsholt, Bente Rosenbeck).

1.2 Kvindelig subjektivitet/jeg-dannelse

Dvs. studiet af, hvorledes en særlig kvindelig identitet, med særlige bevidsthedsformer, oplevelses- og handlemåder, udvikles historisk, socialt og psykologisk, hvorvidt den adskiller sig fra en mandlig jeg-dannelse, hvilke discipliner, teorier og metoder, der må inddrages i beskrivelsen af en sådan kvindelig subjektivitet, og i hvilket omfang eksisterende teorier og metoder må revideres eller suppleres (Tine Andersen, Margrethe Andreassen, Fran Hopenwasser, Hanne Møller, Bente Sloth Møller).

1.3 Køn, skrift, modernitet

Dvs. en forskning, der bevæger sig i skæringspunktet mellem forskellige teoretiske indfaldsvinkler, og forsøger at sammenligne teorier om kønsforskellene, tekst- og sprogteorier og kultur- og socialhistoriske teorier. Især inden for de seneste års diskussioner af det såkaldt »postmoderne« og af kønnet som en symbolsk konstruktion har ført til en omvurdering og teoretisk videreudvikling af de kendte feministiske positioner, og denne udvikling har placeret kvindeforskningen centralt i de teoretiske forsøg på at sammenligne forholdet mellem semiotik, psykoanalyse og kulturhistorie (Margrethe Andreassen, Hilde Olrik, Marianne Sørensen, Tania Ørum).

1.4 Humanistiske kvindeforskningsperspektiver på naturvidenskab og medicin

Dvs. undersøgelsen af, hvordan kønsforskellene defineres og behandles i den naturvidenskabelige og lægevidenskabelige forskningstradition og praksis, hvorledes kvinder forholder sig til den teknologiske og medi-

cinske udvikling, samt hvorledes den humanistiske (kvinde)forskning kan bidrage til at sætte den teknologiske, naturvidenskabelige og lægevidenskabelige udvikling ind i et kulturhistorisk perspektiv, hvor de tekniske muligheder ikke løsrives fra sociale og individuelle værdinormer og etik. (Lene Koch, Bente Rosenbeck).

Konkrete faglige felter

Forskningen ved Center for Kvindeforskning er først og fremmest en forskning, der tager sit udgangspunkt i et bredt udsnit af humanistiske fagområder. Denne fagspecifikke forskning har til hensigt, dels at anlægge en kvindesynsvinkel på allerede etablerede felter, dels at indsætte denne forskning i et bredere, tværfagligt perspektiv.

2. Kvindehistorieforskning

Den kvindehistoriske forskning ved centret spænder periodemæssigt fra en beskæftigelse med kvinders forhold og synet på kvinden i middelalderen til en analyse af de forhold, der gør sig gældende i dag.

2.1 Nanna Damholt og Dorrit Einersen arbejder begge med emner inden for europæisk middelalder. Nanna Damholt udarbejder p.t. et bidrag til Gyldendals Danmarkshistorie bd. 10 om historieskrivningen i Danmark, hvor hun skal skrive om tiden indtil 1560. Hovedproblemstillingen i dette bidrag vil være: Hvornår og i hvilket omfang slår de samfundsmæssige problemstillinger igennem på det ideologiske plan, dels i den dominerende samfundsorganisation, og dels i de enkelte historiske institutioner? Hun agter i forbindelse med dette projekt specielt at studere synet på kvinder hos danske historieskrivere i perioden. Nanna Damholt skal endvidere sammen med to norske historikere/religionshistorikere skrive bind II i Cappellens og Politikens planlagte globale kvindehistorie, hvor hun skal dække europæisk middelalder, samt Kinas og Japans historie fra middelalderen til ca. 1800. Derudover planlægger Nanna Damholt en gymnasiebog og en lysbilledserie om kvinder i middelalderen.

2.2 Dorrit Einersen arbejder med kvindesynet i engelsk middelalder, dels inden for et fælles projekt: »Kvinden som uhyre« sammen med Ingeborg Nixon (se nedenfor), dels i en beskæftigelse med den engelske ølkone og mystiker Margery Kempe (1373-1439), som hun er ved at udarbejde flere artikler om.

2.3 Bente Rosenbeck arbejder specifikt med Danmark i perioden 1860 til ca. 1960. Hun har netop færdiggjort et manuskript om kvindelighedens grænser: »Kvindelighed, moderlighed, husmoderlighed«, hvor hun forsøger at begrebsliggøre kvindelighedens tilblivelse og udformning i en konkret historisk proces

(1880-1960). Hun har desuden beskæftiget sig med de første kvindelige akademikere og forskere til en publikation om Nordiske kvindelige forskerpionerer. Ligesom Nanna Damholt er Bente Rosenbeck tilknyttet Cappellens og Politikens globale kvindehistorie, hvor hun sammen med en norsk historiker skal skrive bind IV, der omhandler perioden 1750 til 1960.

2.4 Tine Andersen, Hanne Møllers og Ingeline Bondes projekter arbejder alle med kvinders aktuelle historie. Tine Andersen og Hanne Møller udarbejder i fællesskab en bog med arbejdstitlen »Fra barn til voksen. Den moderne kvinde fra 1970 til i dag«. Bogen, som er planlagt til udgivelse i efteråret 1987, handler om udviklingen i kvindeligheden, kvindeforskningen og kvindekulturen i de sidste 15 år med tilbageblik på 1950'erne og 60'erne.

2.5 I et selvstændigt projekt med titlen »Kvinder i bevægelse« arbejder Tine Andersen med opkomsten af den moderne kvindetype i de sidste 15-20 år, samt hendes aktuelle kropslige, bevidsthedsmæssige og psykoseksuelle udformning.

2.6 I et ligeledes selvstændigt projekt har Hanne Møller arbejdet med kvindernes rockhistorie fra 1960'erne til i dag. I dette arbejde, som har resulteret i tre radioudsendelser, har hun analyseret kvindebilledet og kvinders udtryksmuligheder i rockmusikken, samt hvorledes disse forhold ændrer sig i perioden.

2.7 Ingeline Bondes projekt har titlen »Kvinderne i det Nye Højrø – symptom på en interessekonflikt« og tager udgangspunkt i den aktuelle konflikt mellem den amerikanske kvindebevægelse og anti-feministiske organisationer som bevægelsen »Moral Majority«. Gennem en undersøgelse af de to bevægelers forståelse af moderskab, familie og kvindelighed vil Ingeline Bonde analysere årsagerne til anti-feminismens opståen, herunder hvilke mangler ved kvindebevægelsens politik, som de anti-feministiske bevægelser kan være udtryk for.

3. Idéhistorisk og kulturhistorisk kvindeforskning

Den idéhistoriske og kulturhistoriske forskning ved centret tager udgangspunkt i sammenhængen mellem kvindesynets historiske udvikling eller udformning i en konkret historisk periode og studier i filosofi og litteratur.

3.1 Dorrit Einersen og Ingeborg Nixon arbejder således med et studie i »Kvinden som uhyre«, der historisk spænder fra middelalderen til idag. De to forskere definerer begrebet »kvindeligt uhyre« som en kvinde, der afviger fra de (afmænd) vedtagne normer for kvindelig opførsel, udseende eller væsen i en sådan grad, at hun betragtes som unaturlig eller uhyggelig. Projektet

skal munde ud i en kommenteret tekstsamling af fortrinsvis engelske teksteksempler samt billedmateriale, og foreløbigt foreligger en kortere pjece om emnet, der i tekstuddrag og billeder koncentrerer sig om to »kvindelige uhyrer«, nemlig »Lamia-skikkelsen« (den forførende, slangeagtige kvinde) og »Viragoen« (anti-kvinden). Det er forskernes hensigt at udarbejde en systematisering og analyse af de talrige, forskellige kvindeskikkelser, der kan betegnes som »kvindelige uhyrer« i den valgte periode.

3.2 Hilde Olrik har konkret arbejdet med det 19. århundredes franske videnskab og litteratur, hvor hun har analyseret emnet: »prægning«. Hun har her fremanalyseret, hvorledes kvinden i denne periode opfattes som et ufærdigt individ (eller en tom skal), der skal »fyldes« eller præges af manden, intellektuelt som følelsesmæssigt. Manden skaber herved sin egen kvinde, som vil forblive »hans« uanset hendes egen vilje, fordi han har præget hende i sit eget billede. I et kommende projekt vil Hilde Olrik koncentrere sig om modbilledet til denne kvindeopfattelse, nemlig den såkaldte »femme initiatrice«, dvs. en kvinde, som præger og skaber manden.

3.3 Også andre af centerets medarbejdere kommer ind på dette område, således kan vi f.eks. nævne Nanna Damsholts foranstående projekt om dansk historiskrivning.

4. *Køn og krop*

er en stor og samlende kategori, som næsten implicerer det meste af den forskning, som laves ved centeret. En del projekter er således »født« ind i denne kategori, mens en del andre projekter beskæftiger sig med dette felt som en del af deres område. Området omfatter, bredt defineret, forskning i kvindekroppens og reproduktionens historie, den konkrete udformning og opfattelse af kvindekroppen i forskellige historiske perioder, samt kvinders eget forhold til deres kroppe, historisk og aktuelt.

4.1 Bente Rosenbeck arbejder på et projekt om »Kvindelighed og seksualitet«. Disse seksualhistoriske studier drejer sig om, hvordan videnskaben i det 19. århundrede overtog teologiens rolle som ideologi-producent. Bente Rosenbeck undersøger bl.a. hvorvidt den lægevidenskabelige tematisering af kvinders biologi og seksualitet var med til at forme samtidens ideologi eller snarere var et udtryk for, at sociale kønsroller og normer blev ophøjet til videnskab. Kønnen og seksualiteten blev i denne periode professionaliseret og videnskabeliggjort og var ikke længere et moralsk, men et naturhistorisk anliggende, genstand for observation og behandling. Projektet søges gennemført som en blanding af empiriske og teoretiske studier. Bente Rosenbeck arbejder med forholdet mellem biologisk

og socialt køn, natur og kultur, klassificering og kategorier kontra adfærd og praksis, derunder også videnskabsteoretiske problemstillinger og videnskabshistorie.

4.2 Lene Koch tager i sit projekt udgangspunkt i den nyeste teknologiske udvikling på det lægevidenskabelige område inden for fødselsteknologien. På baggrund af en interviewundersøgelse med kvinder i behandling for ufrivillig barnløshed efter ægtransplantationsmetoden (in vitro befrugtning eller reagensglasbefrugtning) på Rigshospitalet i København, foretager hun en teknologivurdering af IVF-teknikken. Formålet med projektet er dels at skaffe viden om IVF-teknikkens indflydelse på kvinders reproduktive bevidsthed, dels at udvikle metoder til at gennemføre en kvindecentreret teknologivurdering af nye forplantningsteknikker.

4.3 I Dorrit Einersens og Ingeborg Nixons projekt, samt i Nanna Damsholts, Tine Andersens og Hanne Møllers, i Fran Hopenwassers og i Hilde Olriks projekter reflekteres hhv. mandssamfundets syn på kvindekroppen og kvinders eget syn på deres kroppe.

5. *Litterær kvindeforskning*

Inden for de enkelte felter arbejder flere medarbejdere med et bredt udsnit af både nyere og ældre skønlitteratur. Litteraturen anvendes enten særskilt i analyser af enkelte værker eller forfatterskaber, eller til belysning af emner inden for andre felter.

5.1 Dorrit Einersen har beskæftiget sig med den engelske forfatter D. H. Lawrences roman »Mr. Noon«.

5.2 Hilde Olrik har udarbejdet en artikel om den franske forfatter Nathalie Sarrautes forfatterskab, og beskæftiget sig med analyser af både film og litterære værker af forfatteren Marguerite Duras.

5.3 Ingeborg Nixon skriver på et bidrag til et festskrift (under forberedelse på Engelsk Institut), som indeholder en redegørelse for visse af de episke elementer i »Thomas of Erceuldoune«, en romance fra det 14. århundrede. Derudover udarbejder hun en række kortfattede kommentarer til tekststeder hos værker af forfatterne Jane Austen og William Shakespeare.

5.4 Bente Sloth Møllers projekt har, med udgangspunkt i værker af Doris Lessing, Kirsten Thorup, Cecil Bødker, Virginia Woolf, Karen Blixen og Kerstin Ekmann, haft til formål at undersøge en kvindelig oplevelsesmådes sprog og udtryksform. Temaet for denne undersøgelse har overvejende været: hvilke alternative udviklingsmuligheder kan man finde i forskellige kvindelige forfatteres tekster? Hvorledes oplever de udviklingen til kvinde? I Cecil Bødkers og Kirsten

Thorups værker har Bente Sløth Møller fundet fremstillingen af en kvindelig helterolle; mens forfatterne Lessing, Blixen og Woolf ser den kvindelige kunstner som en mulighed for at udtrykke den kvindelige eros i en form, der sammenfatter såvel mandlige som kvindelige værdier og dermed perspektiverer en mulig anden form for jeg-udvikling og oplevelsesmåde end den traditionelt kvindelige.

5.5 I Tine Andersen og Hanne Møllers projekt, samt i Margrethe Andreassens, og i Fran Hopenwassers projekter (alle beskrevet andetsteds) arbejdes der med moderne nordisk, engelsk og fransk kvindelitteratur til belysning af de valgte områder.

6. Feministisk litteraturkritik

De aktuelle diskussioner inden for nyere feministisk litteraturkritik og litteraturteori medreflekteres i flere medarbejderes projekter, således bl.a. i Margrethe Andreassens og i Fran Hopenwassers projekter, som beskrives under felt 7.3).

6.1 Tania Ørum arbejder særskilt med de franske teorier om forholdet mellem køn og skrift (Lacan, Derrida, Cixous, Kristeva) og den nytænkning de har inspireret til blandt feministiske forskere specielt i USA og England. Inden for dette teoretiske felt beskæftiger Tania Ørum sig specielt med udforskningen af nye former for læsninger af værker fra forskellige kunstarter og medier og med modernistiske og »postmodernistiske« kunstformer. Disse studier indgår bl.a. i udarbejdelsen af en 2-binds antologi, der skal præsentere disse nye tendenser inden for kvindeforskningen og den feministiske kritik for et dansk publikum, som Tania Ørum redigerer i samarbejde med lektor Marie-Louise Svane, Institut for Litteraturvidenskab. 1. bind af antologien planlægges udgivet i 1987 og skal omfatte et udvalg af oversatte franske tekster (Cixous, Kristeva, Lyotard, Baudrillard, Derrida og Deleuze), mens 2. bind skal samle sig om de angelsaksiske viderebetragtninger med bidrag af bl.a. Teresa de Laurentis, Gayatri Chakravorty Spivak, Jacqueline Rose, Alice Jardine m.fl.

7. Psykologisk kvindeforskning

I forbindelse med især den litterære kvindeforskning og beskæftigelsen med feministisk litteraturkritik og -teori beskæftiger flere medarbejdere sig i deres projekter med nyere psykoanalytisk kvindelighedsteori.

7.1 Margrethe Andreassen arbejder på et projekt med titlen: »Barndom og pubertet som psykisk og æstetisk felt i nyere kvindelitteratur«. Hensigten med projektet er at undersøge udvalgte romaner af kvindelige forfattere fra 1970'erne og 80'erne med henblik på deres tematisering og æstetiske gestaltning af den

kvindelige identitetsdannelse i barndoms- og pubertetsårene. Gennem analyser af værker af forfatterne Kirsten Thorup, Vibeke Grønfelt, Kerstin Ekmann, Nathalie Sarraute og Marguerite Duras vil hun inddrage nyere psykoanalytisk teori om kvindens jæg-dannelse og nyere feministisk litteraturteori.

7.2 Derudover arbejder Margrethe Andreassen på et mindre projekt om »Søsterforhold«. Dette projekt skal analysere forholdet mellem biologiske søstre og vil inddrage materiale fra interviews, romaner, film og eventyr.

7.3 Fran Hopenwasser forbereder et projekt med titlen: »Subjektivitetens blomstring i moderne kvindelitteratur«. Projektets formål er at sammendrage moderne psykoanalytiske teorier om den kvindelige psykes udvikling og moderne kvindelitteratur. Gennem analyser af udvalgte værker af bl.a. Alice Walker, Christa Wolf og Hanne Marie Svendsen vil Fran Hopenwasser illustrere forbindelsen mellem indre udvikling (individuation) og ydre udvikling, dvs. den sociale integrering af den nye bevidsthed. Et centralt tema i analysen vil være beskrivelsen af »den kvindelige helt«, dvs. et kvindeligt subjekt, som foruden sin forankring i den realistiske verden, gør anvendelse af mytologisk materiale.

& Rum og bevidsthed

8.1 Grethe Sekel Kielberg, som er uddannet indretningsarkitekt på Skolen for Boligindretning, arbejder på en undersøgelse af forholdet mellem menneskets erkendelsesform/indhold og det fysiske udtryk i vores selvskabte omgivelser. Begrebsrammen for hendes undersøgelse er bl.a. hentet hos den franske filosof Lucien Sève, der anskuer den tinglige verden som »noget psykisk, der er objektivt i en ikke-psykisk form«, men også fra fysikkens nye verdensbillede, hvis filosofiske grundlag peger på en opfattelse af verden i stadig forandring, betinget af det komplementære modsætningsforhold mellem det feminine og det maskuline princip – principper som Grethe Sekel Kielberg med udgangspunkt i Jungiansk psykoanalyse opfatter som to arketyperiske poler, som ikke mindst findes inden i hvert individ. Et delområde af undersøgelsen er derfor også en afklaring af spørgsmålet om der findes en specifik feminin bevidsthed/æstetik.

8.2 Foruden sit forskningsprojekt arbejder Grethe Sekel Kielberg praktisk med rumskulpturer, rumindretning og performances. En af hendes opgaver er således at forsøge at give centeret nye og æstetisk mere spændende fysiske omgivelser, ligesom hun har været den drivende kreative kraft bag centerets procession »Slangen i paradiset«, som »opførtes« ved universitetets Åben-Hus d. 27. november.

*Andre aktiviteter:**Forum for arbejdsløse Kvindeforskere*

Siden efteråret 1984 har centret givet rum til organisationen Forum for arbejdsløse Kvindeforskere, startet på foranledning af cand.mag. Mette Iversen, der tidligere har været ansat som akademiker i arbejdstilbud ved centret. Organisationen holder regelmæssigt offentlige møder i centrets lokaler. Forårets møder fokuserede på emnet voksenundervisning og daghøjskoler og tiltrak også kvinder i arbejde uden for universitetet. Denne dialog mellem kvinder i arbejde og arbejdsløse medførte en øget interesse blandt deltagerne for, hvordan kvindeforskningen kan anvendes konkret uden for universitetet. Direkte afledt af forårets tema om daghøjskoler gik en undergruppe i gang med at planlægge en kvindedaghøjskole. Gruppen besøgte i den forbindelse kvindedaghøjskoler i Næstved, Maribo og på Vesterbro. Samtidig udarbejdede gruppen et efteruddannelsesprojekt med henblik på ufaglærte kvinder organiseret i Husligt Arbejderforbund og Kvindeligt Arbejderforbund. Projektet planlagdes i centrets regi, men opnåede ikke godkendelse fra Undervisningsministeriet. Da de fleste af gruppens medlemmer undervejs kom i arbejde, blev gruppen nedlagt.

I efteråret har Forum koncentreret sig om Dansk Magisterforenings ligestillingsrapport om kvindelige magistres beskæftigelsessituation. Rapportens dokumentation af problemerne har ført til en offensiv fra Forums side over for og inden for Magisterforeningen. To Forum-deltagere er blevet valgt ind i Sektion 42's bestyrelse og vil især arbejde for ligestilling og ændrede arbejdsformer. Andre arbejdsgrupper har skrevet et åbent brev til Magisterbladet med en forespørgsel om det nye ligestillingsudvalgs sammensætning og politik, ligesom der er blevet skrevet en længere artikel om ideerne bag Forum for arbejdsløse Kvindeforskere til Magisterbladet. Efter to års diskussion om kvindeforskeres særlige kvalifikationer og arbejdsformer er Forum således ved at gøre sig gældende som et velfungerende kvindeligt netværk ved siden af de hierarkiske organisationsformer. Da Mette Iversen i 1986 har opnået fast ansættelse som ligestillingskonsulent i Københavns Amt, er »forkvinde«-hvervet overtaget af Ingeline Bonde, der i kraft af sit stipendium ved centret kan varetage kontakten mellem Forum og centret. Forum har således en fast adresse, mulighed for kopiering og lån af lokaler, ligesom centret har mulighed for at holde kontakten vedlige til de kvindeforskere, som enten er arbejdsløse eller i arbejde uden for universitetet. Det har yderligere været en stor glæde for centret, at Forum således har været i stand til ikke blot at aktivere de arbejdsløse kvindeforskere og holde deres identitet som forskere vedlige, men også at flere af disse kvinder i løbet af året har opnået fast ansættelse.

Koordination af kvindeforskning

Folketingets særbevilling til støtte af kvindeforskningen har haft mærkbar og positiv indvirkning på centrets aktiviteter og miljø. Siden august 1986 har cand.-mag. Anne Margrete Berg, som er ansat under styringsgruppen for kvindeforskning i Planlægningsrådet for forskningen, været tilknyttet centret. Anne Margrete Berg er en af to landsdækkende kvindeforskningskoordinatorer. Koordinatorerne har som opgave at udføre opsøgende, oplysende og koordinerende arbejde i forhold til de enkelte kvindeforskningsmiljøer både på universiteterne og på andre forskningsinstitutioner, såsom Lærerbhøjskolen og Handelshøjskolen. Efteråret har impliceret en del rejsevirksohmhed, hvor koordinatorerne har besøgt de forskellige miljøer og forhørt sig om, hvorledes det enkelte miljø er organiseret, hvilken forskning der bedrives og hvilke behov miljøerne har. Derudover har koordinatorerne arbejdet på udgivelsen af et landsdækkende nyhedsbrev, der planlægges udsendt 4-6 gange årligt begyndende med første nummer i januar 1987. Anne Margrete Berg har desuden medvirket aktivt i aktiviteterne og miljøet på centret. Samtidig har det oplagt været en fordel at få tilført centret mere information og flere kontakter udadtil.

Centrets medarbejdere driver en omfattende kontakt- og formidlingsvirksomhed, dels i kraft af deltagelse i forskellige organers og organisationers arbejde, dels ved afholdelsen af adskillige foredrag over det ganske land og i meget forskellige sammenhænge.

Margrethe Andreassen og Marianne Sørensen har deltaget i det kredsforberedende arbejde i forhold til Nordisk Sommeruniversitets kreds i »Æstetik, køn og kultur«. Kredsen blev oprettet af NSU i efteråret 86 og forestås i København af Margrethe Andreassen.

Nanna Damsholt har været beskikket medlem af læseplansudvalget vedrørende historie i gymnasiet, nedsat af Undervisningsministeriet. Derudover har hun holdt adskillige foredrag om emner inden for kvindehistorie, kvinder i middelalderen og emner af mere almen kvindepolitisk karakter.

Dorrit Einersen har holdt foredrag om senmiddelalderlige mystikere i England og om Chaucers »Troilus og Criseyde«. Derudover har hun sammen med Ingeborg Nixon holdt foredrag om det fælles projekt »Kvinden som uhyre«.

Lene Koch og Bente Rosenbeck har begge holdt foredrag på Folkeuniversitetets feminologirække.

Bente Rosenbeck er repræsentant for centret i Københavns Universitets Ligestillingsudvalg, ligesom hun repræsenterer centret i Dansk Forum for Kvindeforskere og Nordisk Forum for Kvindeforskning. I kraft af dette har hun forberedt den kommende landskonference for kvindeforskere, som i begyndelsen af 1987 afholdes på Center for Kvindeforskning. Bente Rosenbeck er desuden medlem af planlægningsgruppen for Nordisk Kvindehistoriemøde. Derudover har

hun holdt adskillige foredrag om nyere kvindehistorie samt om lægevidenskabens syn på kvindelig biologi og seksualitet.

Bente Sloth Møller har holdt foredrag om Suzanne Brøgers forfatterskab, samt om Genre, tema og synsvinkel hos kvindelige forfattere på Folkeuniversiteterne i Holbæk og Aabenrå.

Tania Ørum har holdt adskillige foredrag med emner inden for temaet Skrift, køn og modernitet.

Udgivervirksomhed m.v.:

Center for Kvindeforskning udgiver fast 2 gange årligt en pjece med oplysninger om kurser og aktiviteter ved centret. Pjecen redigeres af Tine Andersen og Anne Mette Møller og uddeles til studerende og lærere ved de humanistiske institutter, samt til kvindeforskningsmiljøerne og andre interesserede. Derudover har centret internt publiceret 3 nyhedsbreve med diverse informationer, samt to publikationer med titlen »Tidskriftservice«, der giver information om nye inden- og udenlandske tidsskrifter af kvindeforskningsrelevant karakter.

En del medarbejdere udfører desuden individuelt anmelder-, redaktions- og konsulentvirksomhed:

Ingeline Bonde er medredaktør af »Kvinderummet«, en antologi af sociologisk kvindeforskning, udgivet af Sociologisk Institut, K.U.

Nanna Damsholt er anmelder ved tidsskriftet »Fortid og Nutid«.

Fran Hopenwasser har sammen med forlagsredaktør Inge-Lise Paulsen oversat hhv. »Sula« af Toni Morrison og »Syden i hende: Sassafras, Cypruss og Indigo« af Ntozake Shange begge udkommet på forlaget Klitrose.

Hanne Møller har oversat »En spejlhistorie« af Ilse Aichinger (Hug! nr. 45/86), »Efter midnat er der overhovedet ikke noget, der morer Coco Chanel« af Djuna Barnes (Hug! nr. 46/86) og »Troskabens utopi« af Marina Gambaroff udgivet af Tiderne Skifter 1986. Derudover har hun udarbejdet tre radioudsendelser: »Sjælens ekko 1, 2 og 3« over linjer i kvindernes rockhistorie fra »Pige grupper og sangstjerne i 1960'erne over kvindemusik og punk i 1970'erne til 1980'ernes magfoldighed« udsendt i DR hhv. 14/7, 25/8 og 22/9 1986.

Bente Rosenbeck anmelder til »Historisk Tidsskrift«.

Tania Ørum er anmelder af engelsksproget litteratur og kvindelitteratur ved dagbladet Information. Derudover er hun konsulent ved Informations Forlag, Gyldendal og Politisk Revys Forlag. I december 1986 modtog Tania Ørum Brandesprisen for sin bog »Pamelas døtre. Romanen og kønnet« udkommet på forlaget Tiderne Skifter i 1985.

Kongresser og rejser:

Nanna Damsholt har deltaget i følgende kongresser:

»Tradition og historieskrivning. Konference om kilderne til Nordens ældste historie«, afholdt i maj 86 på Aarhus Universitet finansieret af Statens humanistiske Forskningsråd. Her holdt hun foredrag om »Kvinderne i Ansgars liv«. Derudover har Nanna Damsholt forelåst om »The History of Women and Patriarchal Studies« på det 2. St. Gertrud Symposium i aug. 86, finansieret af Statens humanistiske Forskningsråd.

Dorrit Einersen deltog ligeledes i St. Gertrud Symposiumet med foredraget »Margery Kempe and Her Visions«, ligesom hun forelåste om »Margery Kempe and a Woman's Place in Medieval Society« på Third Nordic Conference for English Studies i Stockholm, september 86.

Lene Koch har deltaget i Feminist Hearing on Genetic Engineering and Reproductive Technology i Bruxelles marts 86, arrangeret af Europaparlamentets Rainbow Group, hvor hun forelåste om In Vitro befrugtning i Danmark; samt om samme emne i en konference om Ufrivillig barnløshed i Oslo, september 86 arrangeret af NAVF's kvinnesekretariat. Derudover har hun forelåst om »A Womanoriented Assessment of Reproductive Technology« på European Conference on Reproductive Technologies and Genetic Engineering arrangeret af FINRRAGE i Palma de Mallorca oktober 86; ligesom hun har forelåst om »Reproductive Technologies Challenge Women« på konferencen Women Challenge Technology i Helsingør, november 86, arrangeret af AUC.

Bente Rosenbeck har deltaget i International Women's History Conference marts 86 i Amsterdam, hvor hun forelåste om »Feminity, Biology or History?«. Ligeledes deltog hun i Second International Feminist Book Fair juni 86 i Oslo, hvor hun forelåste om »Nature as History«. Derudover har Bente Rosenbeck holdt oplæg om de samlende teorier for en global kvindehistorie på Kvindehistorisk Seminar, september 86 i Oslo, afholdt af Cappelen og Politikens Forlag.

Tania Ørum har holdt forelæsning om »Nyere kvindeforskning« på symposium om Kvinder og modernitet afholdt på Aarhus Universitet, april 86.

Studerendes specialeopgaver:

Ella Campbell: »Alice Walkers forfatterskab og den kvindelige individuation«, hovedfagsspeciale i engelsk, vejleder Fran Hopenwasser.

Julie Hagedorn Danielsen: »De mandlige hovedpersoner i Jean Rhys's romaner«, hovedfagsspeciale i engelsk, vejleder Dorrit Einersen.

Sanne Karlsen: »Fødselsteknologi 1945-1985. En analyse af fødevilkår, fødselsteknologi og den medicinske teknologiudvikling i Danmark specielt med henblik på at belyse forholdet mellem køn og teknologi«, hovedfagsspeciale i historie, vejleder Bente Rosenbeck.

Birthe Brenøe Olsson: »The Women in Beowulf«, hovedfagsspeciale i engelsk, vejleder Dorrit Einersen.

Publikationer:

Andersen, T.A.: "Jeg elsker Arbejdet i samme Grad som jeg elsker Friheden". Mathilde Fibiger 1830-1872. Kvinder undervejs. Dansk Kvindehistorisk Samfund i Århus 1886-1986, Hanne Rimmen Nielsen, Eva Lous, s. 11 p, Århus 1986.

Bonde, I.: 80'ernes virkelighed og bevægelsernes tilstrækkelighed. Om kampen mellem hjemmegående og udearbejdende kvinder. Kvindeliv 3, s. 6, Gadstrup 1984.

Damsholt, N.: Anmeldelse af: Tinne Vammen: Rent og Urent. Gyldendal 1986. Politiken 13.12, s. 1, København 1986.

→ Anmeldelse af: Slagmark: Mer middelalder, tidskrift for idehistorie nr.7, eft. 1986. Politiken 26.11., s. 2.sekt/s.7, København 1986.

→ Anmeldelse af: Kvindfolk 1-2. En danmarkshistorie fra 1600 til 1980. Gyldendal 1984. Historisk tidskrift Bind 86, hæfte 1, s. 189-90, København 1986.

→ Efterskrift til Hugo Matthiessen: De kagstrøgne. De kagstrøgne, Hugo Matthiessen, s. 135-45, København 1986.

→ Der skal skrives historie om kvinder. Politiken Søndag d. 27.4, s. 1, København 1986.

→ Anmeldelse af: "Fromhed og verdslighed". Festskrift til Thelma Jexlev. 1066, tidsskrift for historisk forskning 5, s. 16-22, København 1986.

→ Anmeldelse af: Kirsten Hastrup: Culture and History in Medieval Iceland. Oxford 1985. Fortid og nutid Bind XXXIII, hefte 3, s. 230-31, Esbjerg 1986.

→ Middelalderens stemmer fra dagligdagen. Politiken Fredag d. 17.10, s. 2.SEKT/S.5, København 1986.

Møller, H.: Sjælens ekko – Et kort signalement af kvindernes rockhistorie. Forum for Kvindeforskning 1, s. 60-67, København 1986.

→ Må jeg trykke den hånd, som har trykket John Lennons hånd? – Et portræt af kunstneren Yoko Ono. Information d. 12/3-1986, s. -, København 1986.

→ Med bølgende skørter og højhælede sko i ruinlandskabene. – Om New Look-modens indtog i Tyskland 1948. Hug! 46, s. 47-52, København 1986.

→ Forord til Marina Gambaroff: Troskabens utopi. Troskabens utopi, Marina Gambaroff, s. 7-18, København 1986.

→ Kinks er slidt ned. Ekstrabladet d.4/7, København 1986.

→ Barnekvinden i rampelyset. Anmeldelse af Elin Andersen: Den bristede uskyld. – Studier i 1800-tallets barnekvinde i dramatikken og på scenen. Ekstrabladet d.8/8, København 1986.

→ Kvindefamilier i den tyske krigs- og efterkrigstid. Information d. 1/9, København 1986.

→ Filmheltingerne. – Om Julie Burchill: Girls on Film. Ekstra Bladet d.4/10, København 1986.

Olrik, H.: Une réflexion sur la phénomene de l'Impregnation. Nineteenth-Century French Studies Vol. 1 5, No. 1/2, Fall-Winter 1986/87, s. 128-40, New York 1986.

→ Sarrautes dilemma. Kvindecenterets forskningspublikationer 1, s. 1-21, København 1986.

Rosenbeck, B.: Den moderne kvindeligheds tilblivelse set i et mentalitetshistorisk perspektiv. Mentalitetshistorie. Muligheder og problemer, Elsa Reiersen, Dagfinn Slettan (red.), s. 34-52, Trondheim 1986.

→ Kvinder, mentalitet, arbejde. Kvindehistorisk forskning i Norden. Kvinder, mentalitet arbejde. Kvindehistorisk forskning i Norden, Inge Frederiksen, Hilda Rømer (red.), s. 7-11, Århus 1986.

→ Rapport fra den 19. Historiske metodekonferens historiske metodekonference 1985. Kvinder, mentalitet, arbejde. Kvindehistorisk forskning i Norden, Inge Frederiksen, Hilda Rømer (red.), s. 202-10, Århus 1986.

→ Grød. Et stridsspørgsmål. Nytt om kvindeforskning 5, s. 56-59, Oslo 1985.

→ Anmeldelse af: Anna Jorunn Avdem: .. gjort ka gje-rast skule 1984 Anders Brändström, De kärlekslösa mödrarna. 1984 Helene Dideriksen dagbog. 1984. Historisk Tidsskrift 1985, s. 3, København 1985.

→ Anmeldelse af: Kvinder i middelalderen. (Symposieforedrag. Københavns Universitet, 1982. Den danske historiske Forening. 1983). Historisk Tidsskrift 1985, s. 2, København 1985.

Ørum, T.: Efterskrift til Janine Chasseguet-smirgel: Kreativitet og perversion. Kreativitet og perversi-on, Janine Chasseguet-Smirgel, s. 187-95, København 1986.

Tania Ørum

4. Center for Massekommunikation

Stab:

VIP: Antal årsværk: 2.

Kandidatstipendiater: Hanne Løngreen, Vibeke Pedersen.

Undervisningsassistenter: Anne Wegeberg, Anne Hjort.

Udviklere af erhvervsrettede kurser: Else Fabricius Jensen, Finn Skjærlund, Flemming Søgaard Sørensens.

TAP: Antal Årsværk: 1/4.

Centersekretær: Birgitte Dircks.

Bortset fra stipendiaterne udgøres centrets videnskabelige personel af lærere ved forskellige institutter.

Centerbestyrer: Karsten Fledelius (Filmvidenskab)
 Centernævnformand: Peter Larsen (Litteraturvidenskab).

Forskningsvirksomhed (kun stipendiater):

1. Hanne Løngreen har fortsat arbejdet med afrikanske medieforhold.

2. Vibeke Pedersen har fortsat sin undersøgelse af fjernsynets patriarkalske æstetik og den kvindelighed, den formidler, med henblik på at undersøge hvilke muligheder kvindelige medarbejdere i Danmarks Radio har for at ændre kvindebilledet gennem ændrede arbejdsrutiner, professionelle normer og æstetiske former.

Konference- og kursusvirksomhed m.m.:

I lighed med tidligere år har centret haft en betydelig udadrettet virksomhed. I april afholdt centret, med Vibeke Pedersen som hovedarrangør, Den nordiske internationale konference om kvinder og de elektroniske Massemedier, den første internationale forskerkonference, hvor kvindelige medieforskere fra en række europæiske og amerikanske lande havde mulighed for at diskutere mål og metoder i den kvindespecifikke medieforskning og strategi i forhold til massemediernes udvikling. De inviterede forskere kom fra Italien, Frankrig, England, USA, Canada, Norge og Sverige. Deltagerne kom fra Norge, Sverige, Finland og Danmark og omfattede forskere og studerende inden for massekommunikation og kvindeforskning, journalister og andre mediearbejdere, mest kvinder, men der deltog også en mindre gruppe mandlige medieforskere.

På konferencen diskuteredes kvindernes placering i medieforskningen og udviklingen i den kvindespecifikke medieforskning, d.v.s. fremstillingen af kvinder i programmerne, kvinder som brugere af elektroniske massemedier og endelig kvinders placering som arbejdskraft i medieinstitutionerne.

En foreløbig, meget konkret udløber af konferencen har været dannelsen af en gruppe bestående af kvindelige journalister, mediearbejdere og medieforskere. Denne gruppe arbejder i øjeblikket på to fronter: dels på at få en rimelig kvinderepræsentation i de styrende organer for det kommende danske TV-2, dels på at skabe kvindeproduktionsmiljøer, som kan tilbyde TV programmer, der er i overensstemmelse med kvinders behov. Hermed vil konferencens resultater kunne fungere som inspirationskilde og arbejdsgrundlag for kvinder uden for de snævre forskningsmiljøer. Konferencen, der ud over Vibeke Pedersen var arrangeret af Hanne Løngreen, Else Fabricius Jensen og Birgitte Tuft (sidstnævnte fra Danmarks Lærerhøjskole), modtog støtte fra Statens humanistiske Forskningsråd, Norges almen videnskabelige Forskningsråd, Humanistisk-Samhällsvetenskapliga

Forskningsrådet i Sverige samt Nordiska Forskarkurser. De fire arrangører har endvidere redigeret et særnummer af Mediekultur (nr. 4, november 1986) med bidrag fra konferencen: »Women and electronic Mass Media«.

I april arrangerede centret i samarbejde med Institut for Filmvidenskab og Historisk Institut gæsteforelæsnings med filmforevisninger af prof. Sergei V. Drobashenko fra Det sovjetiske Filmforskningsinstitut i Moskva om »Nye tendenser i sovjetisk filmproduktion« (Karsten Fledelius).

I august afholdt centret et kursus i video og faglig formidling for lærere fortrinsvis ved Center for Kvindeforskning (Vibeke Pedersen, Anne Hjort).

Udvikling af erhvervsrettede kurser:

Fra Direktoratet for de videregående Uddannelser fik centret bevilget 300.000 kr. til udvikling af tre erhvervsrettede kurser: a) Reklame og forbrugerinformation i radio- og TV-reklamens tidsalder, b) Udviklingslandenes mediestructur og kulturgrundlag, c) Fremtidens mediestructur – lovgivningsmæssige rammer. Udviklingsarbejdet er blevet udført af a) Flemming Søgaard Sørensen, b) Finn Skjærlund og c) Else Fabricius Hansen.

Gæsteforelæsnings efter invitation:

Vibeke Pedersen har holdt forelæsning på Distrikthøjskolen i Stavanger i april over emnet »Det kønssegregerede TV-publikum«.

Karsten Fledelius

5. Center for sammenlignende Kulturforskning

Historie:

Det humanistiske Fakultet oprettede pr. 1.2.1985 et Center for sammenlignende Kulturforskning. Centret er administrativt knyttet til Carsten Niebuhr Institutet for nærorientalske Oldtidskulturer. Centret blev oprettet med henblik på at fremme og koordinere tværfaglige aktiviteter i udforskningen af sociale og kulturelle systemer i deres historiske kontekst.

Centrets aktiviteter har i 1986 i det store og hele været overført til det pr. 1.1.1986 nyoprettede humanistiske forskningscenter. Centret har således ikke haft selvstændige bevillinger i 1986.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 1,5.

Adjunkt: Martin Zerlang (for denne se under Institut for Litteraturvidenskab).

Forskningsstipendiat: Hanne Honnens de Lichtenberg.

*Forskningsvirksomhed:**Skrift og billede. Danske indskrifttavler i perioden fra reformationens indførelse til år 1600*

En undersøgelse af sammenhængen mellem inskription og billedlig fremstilling i en række udvalgte værker, især gravsten, epitafier og bygningstavler, men også forskellige kirkeinventar, udsmykning fra slotte og herregårde m.m. Såvel de kunstneriske forudsætninger, som værkernes forhold til tidens religiøse, litterære og filosofiske retninger skal bedømmes. Værkerens egentlige tema, deres budskab til betragteren skal tolkes, og donors sociale placering vurderes i sammenhæng med det idémæssige indhold, der spænder fra den dybeste religiøsitet og filosofiske tanker til verdslig selvhævdelse og magtdemonstration (Hanne Honnens de Lichtenberg).

Paul John Frandsen

6. Forum for Renæssancestudier*Historie:*

Forum for Renæssancestudier blev oprettet sommeren 84 af en tværfaglig initiativgruppe fra 5 forskellige fag ved fakultetet. Dets formål er at støtte forskningen i renæssanceemner og at fremme kontakt mellem mennesker, som forsker inden for området. Renæssancen forstås som betegnelse dels for en europæisk strømning i 15.-17. århundrede, dels for et typologisk fænomen, som også kendes fra andre perioder og kulturkredse. Forums adresse: c/o Institut for klassisk Filologi.

Stab:

Der er ingen selvstændig stab, men initiativgruppens medlemmer er tilknyttet andre af fakultetets institutter. Den består af Marianne Alenius (klassisk), Karsten Friis-Jensen (græsk og latinsk middelalder), Eric Jacobsen (engelsk), Hannemarie Ragn Jensen (kunsthistorie), Minna Skaft Jensen (klassisk), Peter Ulf Møller (slavisk), Marianne Pade (klassisk), Lene Waage Petersen (romansk), Knud Prange (historie) og Peter Zeeberg (klassisk). Hanne Jansen, Karen Skovgaard-Petersen og Peter Zeeberg har varetaget kontorarbejdet.

*Forskningsvirksomhed:**1. Renaissancebegrebet*

Initiativgruppen – udvidet med Terkel Andersen, Lars Boje Mortensen og Karen Skovgaard-Petersen – har ført diskussioner om renæssancebegrebet, især i forhold til forfatterskaber og kulturstrømninger i Italien og Danmark. Som grundlag for diskussionerne har

Minna Skaft Jensen, Lars Boje Mortensen, Marianne Pade, Karen Skovgaard-Petersen og Peter Zeeberg skrevet arbejdsrapporter.

2. Dansk nylatin

Der er gjort forarbejder til en større undersøgelse af dansk efterreformatorisk latin. Arbejdet skal bestå i registrering, udgivelse og studier. Statens humanistiske Forskningsråd har gjort området til et femårigt initiativ og knyttet to stipendier til det fra 1.2.87 (Initiativgruppen har som helhed gennemdrøftet projektets udformning; daglig leder bliver Minna Skaft Jensen).

3. Nordisk nylatin

Forum står som initiativtager til et fællesnordisk forskningsprojekt om efterreformatorisk latin. »Nordisk litteratur på latin og dens forhold til Europa«. 22.-23.2. afholdtes et møde i København mellem repræsentanter for de fem nordiske lande, hvor de nærmere retningslinjer blev drøftet. Projektet er finansieret af Nordisk Samarbejdsnavn for humanistisk forskning. Nationale forskningsledere er Iiro Kajanto, Helsinki, Jan Öberg, Stockholm, Øvind Andersen, Trondheim, Sigurdur Pétursson, Reykjavik og Minna Skaft Jensen (koordinator).

*Anden virksomhed:**Renæssanceseminar*

På Det danske Institut i Rom 17.-31.1. om det voksende kendskab til antikke skrifter og monumenter i det 15. og 16. århundredes Italien og dets påvirkning af udviklingen inden for arkitektur, kunst og litteratur. Diskussionerne samlede sig især om receptionen af Vitruv og Vergil. Der blev holdt foredrag og omvisninger af L. Frommel (Bibliotheca Hertziana, Rom), Jacob Isager (klassiske studier, Odense), Patrick Kragelund (Det danske Institut i Rom), Marianne Marcussen (kunsthistorie, København), Eva Nilsson Nylander (Det svenske Institut i Rom) og fra Forum Karsten Friis-Jensen og Hannemarie Ragn Jensen. Marianne Pade havde udarbejdet program og studiemateriale.

Offentlige forelæsninger

Forårets forelæsningsrække havde historiske emner og efterårets havde som fælles tema renæssancen i Frankrig. Foredragsholdere var Carl Stief (slavisk, KU), Kirsten Bendixen (Nationalmuseet), Benito Scocozza (historie, KU), John Erichsen (Nationalmuseet), Terkel Andersen (romansk, KU), Niels Martin Jensen (musik, KU) og Ebbe Spang-Hanssen (romansk, KU). Desuden medvirkede »Aventura«-koret.

Seminarer under forberedelse

Forum planlægger et internationalt seminar om renæssancens Mæcenatsforhold, samlet omkring Este-

hoffet i Ferrara. Seminaret skal finde sted i København maj 87; ledere: Daniela Quarta (Roms Universitet) og Lene Waage Petersen. Til august 87 forberedes et seminar om latin og nationalsprog i Norden, som skal afholdes på Biskops-Arnø ved Stockholm. Forberedelsesgruppen består af Forums latinister plus Birger Bergh (Lunds Universitet), Lars Boje Mortensen og Karen Skovgaard-Petersen.

Udgivervirksomhed m.v.:

Der forberedes en serie med arbejdstitlen »Renæssancestudier«. Den skal kunne indeholde såvel tekstudgaver som artikelsamlinger og monografier. Det første bind indeholder acta fra Forums seminar om svensk og dansk nylatin april 1985, det andet en artikelsamling om renæssancebegrebet (Redaktion af bind 1: Marianne Alenius og Peter Zeeberg, bind 2: Marianne Pade og Minna Skafte Jensen).

Gæster og rejser:

I samarbejde med Institut for græsk og latinsk Middelalderfilologi havde Forum besøg af Marjorie Woods fra Rochester University 29.10.-14.11. Hun deltog i Forums løbende virksomhed og holdt to offentlige forelæsninger om Geoffrey of Vinsauf's læredigt »Poetria Nova« fra det 12. århundrede og dets plads i renæssancens poetikdiskussioner.

Minna Skafte Jensen har gæsteforelæst ved Stockholms Universitet om dansk latinpoesi i 1500-tallet.

Marianne Pade har gæsteforelæst ved universitetet i Palermo om L. Vallas brug af Thukydid-scholier.

Lene Waage Petersen har deltaget i et internationalt renæssanceseminar i Ferrara.

Minna Skafte Jensen

7. Det humanistiske edb-center

Historie:

Humanistisk edb-center oprettedes den 1. jan. 1985 med en medarbejderstab på 3, men udbyggedes i løbet af 1985-86 til at beskæftige 13 medarbejdere.

Centret råder nu over to flerbruger supermikrodatabaser af mærket RC39 og ca. 100 mindre databaser, hvoraf en stor del er opstillet på andre institutter, samt en del hjælpedyr: terminaler, printere, plottere, diske mv.

Centrets primære opgaver er undervisning og forskning i humanistisk informatik og datamatik, samt varetagelse af fakultetets udbygning med edb.

Hertil kommer i det omfang, de personelle og andre ressourcer tillader det, vejlednings- og serviceopgaver, herunder videreuddannelse af humanistiske forskere og studerende i brugen af edb.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 6,3.

Lektorer: Simon B. Heilesen (midlertidigt ansat m. 1/3), Steen Jansen (ansat m. 1/3), Karen Landschultz (ansat m. 2/3), Stig Ö. Ohlsson, Jørgen Olsen, Henrik Prebensen, Torben Thrane, Henning Ørum.

TAP: Antal årsværk: 4.

Bjarne Christoffersen (tekniker), Keld Hansen, Ole F. Jensen (programmør), Kirsten Schaumburg (administration).

Studentermedhjælp: 1.

Elizabeth Djørup (administration og sekretær ved FTU-projekt).

Lokaleforhold:

Centret har lokaler ved trappe 8, etage 3 (administration, lærerkontorer, programmørkontor, mikrorum, fotokopierings- og undervisningsrum) og ved trappe 6, etage 2 (Amagerterminal, mikrorum, fotosætter, programmørkontor og værksted, undervisningsrum og FTU-projektrum).

Der er i 1986 foretaget planlægning af ombygning og nyindretning af lokalerne ved trappe 6 og ny lokaler ved trappe 4, etage 2. Ombygningerne sker, så centret kan samles på ét sted fra 1987.

Forskningsvirksomhed:

Ved centret arbejdes med projekter inden for edb og humaniora af såvel grundforskningsmæssig som anvendelsesorienteret art. Desuden har enkelte medarbejdere produceret programmater til forskere uden for centret til løsning af disses forskningsopgaver eller andre opgaver.

Hovedinteressen i grundforskningsaktiviteterne ligger fortsat inden for områderne kunstig intelligens og naturligt sprog, med særligt henblik på repræsentationsproblemer: semantisk repræsentation, vidensrepræsentation, tekstrepræsentation. De praktiske anvendelsesmuligheder for denne forskningsresultater befinder sig i områderne menneske/maskinkommunikation, databaser, informationssøgning, ekspertsystemer.

En særlig interesse har en kreds af centrets medarbejdere viet studiet af programmeringssproget PROLOG og mulighederne for heri at arbejde med repræsentationsformaliteter, der tillader at forstå og frembringe naturligt sprog og at gengive informationsindholdet af trykninger og tekster.

I denne forbindelse har centret haft et udbytterigt samarbejde med beslægtede forskningsinstitutioner i ind- og udland: Institut for Datateknik (DTH), Institut for Datalingvistik (HHK), DIKU, Groupe d'Intelligence Artificielle (Marseille, Frankrig) og Center for the Study of Language and Information CSIL (Stanford, USA), og med forskellige virksomheders

forsknings- og udviklingsafdelinger: CRI, Regnecentralen, PROLOGIA (Marseille).

Der arbejdes videre med anvendelse af datamater i fremmedsprogsundervisningen. I denne forbindelse er sammenkoblingen af datamat og video et spændende nyt perspektiv.

1. Området kunstig intelligens, tekst og sprog

1.1 Fra Statens humanistiske Forskningsråd har en projektgruppe fået midler over Forskningsprogrammet for teknologi og udvikling (FTU) 1986 til et i alt treårigt projekt om brug af stedord og andre henførende elementer i natursprogs kommunikation med en datamaskine. Projekttitel: »Anaforisk og pronominel resolution«.

Gruppen har i indeværende år arbejdet med syntaktiske og semantiske problemer, samt behandlingen af sådanne i logikprogrammering (PROLOG). En rapport med artikler om gruppens resultater udkommer i februar 1987 som Data Humana 3.

Enkelte af gruppens medlemmer har desuden ydet et bidrag om datamatisk tekstforståelse til Modersmål-Selskabets debatbog 6: Sproget og datamaskinerne. FTU-projektgruppens bevilling er fornyet for 1987. Gruppen vil i dette år i særdeleshed arbejde med begrebet »Diskursunivers«. Det er den (mentale?) repræsentationsstruktur, der opbygges ved forståelsen af en dialog eller en skreven tekst og som bl.a. synes at tjene som »arkiveringsform« for tekstens informationsindhold, således som den blev fortolket i den givne situation. Problemet er formalisering og implementering af en sådan struktur på datamat (S. Ö. Ohlsson, J. Olsen, H. Prebensen, S. Jansen, T. Thrane, H. Ørum, lektor Finn Sørensen, Inst.f. Datalogivistik, Handelshøjskolen, Sekretær E. Djørup).

1.2 Commedia dell'Arte og tekstforståelse (S. Jansen).

1.3 Verbalkomplementering (T. Thrane).

1.4 Der arbejdes endelig med fortællings-forståelsesteorier (S. Jansen).

2. Det pædagogiske område

2.1 Undersøgelser over mulige indlæringsformer i forbindelse med edb i fremmedsprogsundervisning fortsætter, nu ikke mindst i form af interaktiv video. En artikel herom er under udgivelse (K. Landschultz sammen med I. Duroseau, E. Dam Jensen og A. Nøer, Romansk Institut, Aa. Nipper, DLH).

2.2 Desuden foregår studier og programmering med henblik på udarbejdelse af edb-programmer til brug ved undervisning i gymnasiet og på læreanstalter (S. Heilesen).

3. Informatik og samfund mm.

3.1 Indsamling af studiemateriale til belysning af informatikkens betydning for den samfundsmæssige udvikling (S. Heilesen).

3.2 Studie over sprog, filosofi og formalisering med særligt henblik på informatik (H. Prebensen).

4. Anvendelsesorienteret forskning

4.1 Edb-system til opbygning af ordbøger og grammatikker til brug for en forskningsopgave ved Østasiatisk Institut er nu færdiggjort. En artikel om systemet er under udarbejdelse (S. Heilesen).

4.2 Der er udviklet et tekstbehandlingssystem, SCRIPTOR, som tillader simultan brug af flere alfabeter: dansk, græsk, kyrillisk, fonetisk, fransk, tysk, spansk, italiensk, rumænsk, mv. (H. Prebensen, H. Ørum). Systemet er benyttet af Romansk Institut til udarbejdelse af skriftet »Sprog og Tekst«, sept. 1986. Det benyttes desuden til udarbejdelse af dansk-russiske, dansk-nygræske og dansk-tyske ordbogssæt, samt til udarbejdelse af en italiensk fonetik. Arbejdet med at udvikle nye fremmedsprogede tegnsæt til skærme og printere fortsætter (S. Ö. Ohlsson, H. Prebensen, H. Ørum).

4.3 Biblioteks-database (K. Landschultz, O. F. Jensen).

4.4 Der arbejdes med en lærebog i PASCAL-programmering for humanister (alle).

4.5 Der arbejdes desuden med tilpasning af PROLOG-systemer til dansk, herunder oversættelse af og udarbejdelse af manualer, læremateriale m.v. (S. Jansen, K. Landschultz, H. Prebensen, H. Ørum). Centret har således planer om at introducere det franske PROLOGII-system fra Marseille i Danmark.

5. Forskningsprojekter uden tilknytning til edb-centret

5.1 Undersøgelserne over den svenske Urban Hiärnes sprogvidenskabelige virke, herunder udgivelse af hans uudgivne arbejder (ca. 1720) videreføres (S. Ö. Ohlsson).

5.2 Kontrastive undersøgelser over dansk og tysk grammatik (J. Olsen).

5.3 Historisk-semantisk analyse over oldengelske adjektiver er fuldført (T. Thrane).

5.4 Studier over genus ventes fuldført 1987 (H. Ørum).

Andet

Centrets medarbejdere har i 1986 udviklet en del pro-

grammel til undervisningen og til driften af lokalnet.

Centrets medarbejdere har i 1986 eksperimenteret med et mindre ethernet, med henblik på at forberede opsettelsen af et ca. 3 km. langt ethernet dækkende hele Njalsgade-komplekset, KUA. Planlægningen af dette net er foretaget af centret. Ophængningen pågår (dec. 1986), og det forventes, at nettet er ophængt og parat til logisk konfiguration pr. 1. febr. 1987. Der vil i første omgang blive tilsluttet ca. 100-150 stykker dataudstyr til nettet. Nettet vil blive benyttet til elektronisk formidling af informationer (elektronisk post mm.) mellem institutternes og fakultetets administrationer, og til ressourcedeling (programmel og materiel) mellem institutterne, samt til ekstern kommunikation fra lokale arbejdsstationer.

Centret er vejledende ved fakultetets indkøb af dataudstyr og stiller selv dataudstyr til rådighed for forsknings- og undervisningsopgaver på fakultetet.

Udgivervirksomhed:

Centret udgiver hæfter med arbejdsopgaver under titlen Data Humana. Redaktør: H. Prebensen. Desuden har centret udgivet kursushæfter til undervisning i PASCAL og i MICRO-PROLOG.

Forskellige har fungeret som ene- eller medredaktører af skriftserier og tidsskrifter:

K. Landschultz: Tous Azimuts.

J. Olsen: Kopenhagener Beiträge zur Germanistischen Linguistik og Kontra.

T. Thrane: Acta Linguistica Hafniensia.

H. Ørum: Anglica et Americana.

Publikationer:

Fabricsius-Hansen, Catherine, Jakobsen, Lisbet Falster, Olsen, Jørgen: Die nominalen Satzbauplane im Dänischen und Deutschen, Kontra, s. 160, Arbeitsbericht Nr. 7, København 1986.

Olsen, Jørgen, Prebensen, Henrik, Thrane, Torben: Tekstforståelse og datamater. Sproget og datamaterne, s. 25. Udgiver: Modersmål-Selskabet, C. A. Reitzel, København 1986.

Prebensen, Henrik: Problèmes de méthodologie en linguistique. Revue Romane, Vol. s. 8, 21.1, København 1986.

-, Jens Erlandsen, Henrik Prebensen, Ebbe Spang-Hanssen: Evaluering af ATN. Sproganalyse med ATN, s. 112, Data Humana 2, København 1985.

Henrik Prebensen

8. Det humanistiske Fakultets AV/ITV-afdeling

Historie:

AV/ITV-afdelingen blev oprettet i året 1979 i forbindelse med Københavns Universitets udbygning på Amager, på basis af en række humanistiske brugeres ønske om et fælles audiovisuelt (AV) center.

Afdelingen havde først til huse i lokaler ved Audio-logisk Forskningsgruppe på KUA, og flyttede i august 1980, i forbindelse med færdiggørelsen af afdelingens tekniske faciliteter, til den nuværende adresse ved trappe 14.

Pr. 1. februar 1985 blev der udskilt en satellit fra afdelingen, bestående af to medarbejdere, beliggende trappe 1. 3 sal, Njalsgade 90.

Stab:

TAP: Antal årsværk 6 og 1 EFG-lærling.

Rene Christensen, Georges Renedo, Boris Søndersted, Jens Wichmann, Sten Linke Larsen, Satellit.

Fællesafdelingens arbejdsområde:

1. Afdelingen er – i AV henseende – et fælles teknisk serviceorgan for institutterne ved Det humanistiske Fakultet.

1.1 Udlån, reparation og vedligeholdelse af AV-apparatur samt AV-teknisk konsulentvirksomhed i forbindelse med institutternes apparaturindkøb (Georges Renedo, Boris Søndersted, Jens Wichmann).

1.2 Teknisk hjælp ved AV-apparaturbrug, og afdelingen giver instruktion og afholder kurser i brug af AV-apparatur. Der har således i året været afholdt 10 kurser i brug af videoudstyr m.v. for 5 institutter samt ydet teknisk støtte til 18 videoproduktioner (Rene Christensen, Jens Wichmann).

1.3 Ombygning – og videreudvikling af eget og institutternes elektroniske AV-udstyr. (Boris Søndersted, Jens Wichmann).

1.4 Der er således udskiftet og moderniseret video-apparatur i studie, redigering og i kopicentralen, samt opbygget et lyd/dias studie med redigeringsfaciliteter.

Forskningsaktiviteterne, der berører afdelingen, sker ved institutternes anvendelse af den konsulentvirksomhed og det apparatur som afdelingen stiller til rådighed.

2. Video produktioner

2.1 Point af no return (studerende ved Litteraturvidenskab). Støvlerne nat og Hvem elsker Narcisos? (studerende ved Center for Massekommunikation).

2.2 I Ching, Om I Ching, Grønlandertruppen MIK,

